

Серия «Восточные языки»

МОСКОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ИНСТИТУТ
МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ (УНИВЕРСИТЕТ) МИД РОССИИ

Кафедра языков стран Ближнего и Среднего Востока

А.В. Штанов

ТУРЕЦКИЙ ЯЗЫК

Базовый курс

Учебник

В четырех частях

Часть 1

В двух книгах

Книга преподавателя

Издательство
«МГИМО-Университет»
2010

ББК 81.2Тур
Ш87

Штанов А.В.

Ш87 Турецкий язык : базовый курс : учебник. В 4 ч. Ч. 1. В 2 кн. Кн. преподавателя / А.В. Штанов. Моск. гос. ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России, каф. языков стран Ближнего и Среднего Востока. — М. : МГИМО-Университет, 2010. — 205 с. (Серия «Восточные языки»).

ISBN 978-5-9228-0599-5

Настоящая книга содержит расшифровки выборочных упражнений «Книги студента» первой части учебника «Турецкий язык. Базовый курс», построенных на методических принципах моделирования речевой деятельности и формирования актуальных парадигм.

Книга может быть использована преподавателями турецкого языка в качестве ключа к «Книге студента» данного учебника, а также студентами, изучающими по ней турецкий язык, в целях самоконтроля при выполнении дополнительных упражнений.

Последующие части учебника выйдут в издательстве «МГИМО-Университет» до 2012 года.

ББК 81.2Тур

ISBN 978-5-9228-0599-5

© Московский государственный институт
международных отношений (университет)
МИД России, 2010

Методические рекомендации

Книга преподавателя к первой части учебника турецкого языка «Базовый курс» разработана в качестве фундаментальной основы преподавания турецкого языка на начальном этапе. При подготовке курса автор основывался на принципе горизонтальной и вертикальной интегрированности актуальных знаний, умений и навыков, их функциональном характере не только коммуникативного плана, но и деятельностно-поведенческого и деятельностно-профессионального плана, что позволяет судить о возможности формирования основы для системы актуальных компетенций соответствующего уровня.

Вертикальная ось интеграции проявляется в том, что:

– во-первых, настоящий курс, несмотря на то что ориентирован на изучение турецкого языка, что называется, «с нуля», тем не менее, учитывает потенциальную когнитивную базу обучающегося, категориально-понятийный аппарат, которым должен владеть обучающийся к началу изучения курса. Подробные комментарии не только грамматического и лексического характера, но и концептуально-когнитивного содержания, а также разработанная в соответствии с данной концепцией система упражнений позволяют обеспечить продуктивную работу обучающихся как в индивидуальном режиме, так и, что важно, в составе группы независимо от различий исходного уровня знаний. Идея компенсации когнитивных потерь позволяет обучающимся максимально эффективно восполнить недостающие исходные знания, необходимые для формирования заявленных компетенций.

– во-вторых, настоящий курс рассматривается как основополагающая база для дальнейшего изучения турецкого языка не только с точки зрения овладения пластом нормативной грамматики и актуальной части лексического и фразеологического ядра языковой системы турецкого языка, но и с точки зрения формирования основ профессионально ориентированных групп компетенций.

Наряду с общеязыковым форматом содержания, курс содержит элементы так называемой ранней специализации с учетом квалификационных требований учебной программы по на-

правлению подготовки «Регионоведение» и «Международные отношения». Методический корпус курса содержит в себе составляющие, позволяющие формировать необходимую основу для дальнейшей работы по формированию в том числе переводческих компетенций. Особое внимание уделяется вопросам создания основы для переводчески ориентированного восприятия, работы в условиях отсутствия закономерных соответствий, а также в условиях вариативности выбора актуальной лексической или грамматической формы.

Горизонтальная ось интеграции проявляется в том, что в настоящем курсе активно используется система наиболее актуальных знаний иных курсов данного профессионального цикла, что позволяет вывести когнитивную базу курса за рамки исключительно лингвистического поля.

Форма презентации грамматического и лексического материала, подбор лексического материала, выходящего за пределы общего языка и ориентированного на актуальные вводные понятия языка профессии, а также лингвострановедческие комментарии, содержащие актуальную вводную информацию не только об общих, но и политических, экономических и др. реалиях страны изучаемого языка, а также обеспечивающие минимально достаточную информацию в пределах политической региональной географии, позволяют достичь максимально эффективных с функциональной точки зрения результатов образовательного процесса, сформировать комплекс компетенций, которые, в свою очередь, с одной стороны, позволяют решать реальные функциональные задачи соответствующего уровня, а с другой стороны, послужат прочной основой для формирования группы компетенций более высокого уровня.

Применение методики подробных и развернутых грамматических и лексических комментариев, а также подборка упражнений, ориентированных на индивидуальную деятельность, а также система упражнений, построенная на моделировании различных видов деятельности в составе группы, позволяют сформировать у обучающихся системную способность к самостоятельной работе и коллективному обучению, что объективно связано с персональной и коллективной ответственностью за выполнение поставленных учебных и функциональных задач.

Деятельность обучающихся при выполнении упражнений ориентирована не на пассивную или механическую реакцию на заложенные в упражнениях методические приемы, а на принятие оптимального речевого решения, в том числе в условиях вариативности выбора через моделирование функциональной ситуации, что создает востребованность полученных обучающимся знаний на практике как в учебной среде, так и смоделированных ситуациях профессиональной среды.

Материалы учебника ориентированы на формирование у обучающихся способностей выполнять речевые задачи не только путем формальной подстановки, но и с применением метода аналогии с опорой на универсальные речевые модели турецкого и русского языков.

В результате прохождения настоящего курса обучающийся должен владеть: базовыми грамматическими формами турецкого языка для их применения на практике при построении устных и письменных высказываний и предложений; функциональной основой лексического ядра турецкого языка, сочетаемостными возможностями лексических единиц при построении фраз на турецком языке; фразеологическим ядром турецкого языка, устойчивыми формами общения, обеспечивающими различные речевые функции; системой взаимодействующих лингвистических и когнитивных категорий, обеспечивающих основы понятийно-ассоциативного аппарата турецкого языка; актуальной частью лингвострановедческих реалий, обеспечивающих способность к лингвострановедческому анализу и корректному использованию лингвострановедческих реалий для выполнения коммуникативных целей; навыками устной и письменной презентации на турецком языке в пределах сформированных предметных полей; навыками устного выступления на турецком языке в процессе коммуникации с носителями языка в пределах актуальных предметных и речевых полей; предпереводческими речевыми механизмами, обеспечивающими основу для дальнейшего формирования переводческих компетенций.

Курс ориентирован на формирование базовой основы изучения турецкого языка с четкой ориентацией на дальнейшую аспектуализацию учебного процесса на компетентностной ос-

нове. В методической концепции курса развивается и активно внедряется метод изучения иностранного языка на когнитивной основе с охватом компонентов объективной и субъективной модальностей речевого и функционально-деятельностного прагматического характера с использованием элементов ранней специализации при изучении турецкого языка.

При создании базового учебника курса применена концепция модульно-полевого подхода к методической компоновке и презентации учебно-дидактического материала. Структурно учебник состоит из шести уроков-модулей, каждый из которых последовательно решает ряд актуальных задач в пределах связанной системы полей фонетического, грамматического, лексического и фразеологического уровней.

Первый урок является вводным с точки зрения основных категорий указанных уровней. Классификация гласных турецкого алфавита носит не формальный характер, а лежит в основе функционирования всей не только фонетической, но и лексико-грамматической системы турецкого языка, так как на данную классификацию опирается закон сингармонизма, а также технологическая составляющая всех словообразовательных и словоизменительных процессов в турецком языке. Контактующие фразы формируют первичную речевую функциональность обучающихся с четким распределением ролевых функций, заложенных в лингвокультуре турецкого языка. На основе грамматического правила определительного словосочетания закладывается концептуальная база синтаксической структуры турецкой речи с точки зрения четкой фиксации позиционных характеристик главного и второстепенного компонентов. Актуализируемая схема простого предложения является насколько простой, настолько и универсальной и регулярно воспроизводится в структуре предложений различной сложности, а также лежит в основе процессов распредмечивающего восприятия смысловых составляющих исходной фразы на турецком языке и моделирования речевой, в том числе и переводческой, деятельности. Концептуальное развитие грамматического материала осуществляется в пределах определительной группы при помощи указательных местоимений.

Презентация лексического материала осуществляется на основе единых предметных полей, но с применением актуальных оппозиций, позволяющих более четко зафиксировать понятийное содержание лексических единиц, а также их сочетаемостные возможности и когнитивный потенциал, в том числе и путем использования экстралингвистических категорий, таких, например, как «человек – нечеловек».

Второй урок имеет своей основной целью развитие синтаксической парадигмы определительной конструкции и простого именного предложения в сочетании и оппозиции различных синтаксических модальностей: утвердительная – отрицательная – вопросительная – отрицательно-вопросительная; формирование основы категории местонахождения.

Третий урок образует концептуальную основу формирования групп референтов, основу категории «время», категории «множество» в референтной и предикативной плоскости.

Четвертый урок формирует рамочную предикативную смысловую модель через фиксацию грамматического и смыслового взаимодействия и согласования составляющих предикативной связи. В этом смысле важным является четкое определение логических и смысловых объемов составляющих двух предикативных компонентов. Получает свое развитие категория времени через фиксацию времени по часам. В поле определительной группы вводятся элементы усиления качества, а также варианты второстепенных форм, например приложение.

Пятый урок формирует восприятие полевых границ категорий местонахождения и наличия путем использования грамматической категории местного падежа и построения двух принципиально разных когнитивно-грамматических схем. На сформированные корреляции «место – наличие» и «место – местонахождение» находят свое концептуальное продолжение в категории «принадлежность».

Шестой урок с опорой на корреляцию принадлежности формирует восприятие различных вариантов взаимодействия референтов между собой, с окружающей действительностью, а также с автором речевого произведения. Это является необходимой основой к дальнейшему первичному переходу к системе

пространственных отношений между референтами через категорию пространственных падежей динамической сущности.

В каждом уроке составляющие уровней турецкого языка объединены единым концептуальным полем, например принадлежность: фонетические изменения, связанные с образованием грамматических форм принадлежности; грамматические варианты и способы образования форм принадлежности; лексические единицы, наиболее ярко коррелирующие с категорией «принадлежность»; речевые ситуации уточнения форм принадлежности.

Философия структуры урока опирается на систему сочетания различных типов упражнений как в плоскости «фонетика-лексика-грамматика-фразеология», так и в пределах каждого уровня с точки зрения взаимодействия языковых и речевых форм, а также элементов моделирования. По каждому направлению представлено количество упражнений, достаточное для того, чтобы не прибегать к каким-либо дополнительным учебным материалам. Использование иных учебных материалов, как правило, приводит к дополнительной нагрузке, так как связано с объективным переключением с методической концепции одного учебного пособия на другую концепцию. Количественную и качественную достаточность упражнений конкретного типа определяет сам преподаватель с учетом особенностей обучающейся аудитории, что может приводить либо к объективной необходимости использовать абсолютно все упражнения, либо к возможности выборочного подхода.

С точки зрения разной методической направленности и содержания упражнений различных типов рекомендуется отказаться от линейной последовательности выполнения упражнений, а в основу методического построения аудиторного занятия закладывать принцип работы по направлениям: фонетическое, лексическое, грамматическое, фразеологическое. Это потребует более гибкой работы с учебником, использования вертикальных переходов в рамках одного занятия.

Работа с лингвострановедческими модулями выведена за рамки основного текста учебника и носит две основные задачи: ознакомление с географическими, политическими, историческими и иными культурологическими реалиями Турции, а так-

же формирование основ когнитивного восприятия в пределах ранней специализации – знакомство с историей, политическим устройством ряда государств, а также фиксация в полях русского и турецкого языков актуальной лингвистической корреляции «страна – столица».

DERS 1

Лингвострановедческий модуль

Задание 3. Найдите в списке 2 страну, столицей которого является город из списка 1, покажите по карте государства и столицы, выучите государства и их столицы:

1. Bangkok (Tayland/Бангкок), Manama (Bahreyn/Манама), Doha (Katar/Доха), Tahran (İran/Тегеран), Amman (Ürdün/Амман), Hanoi (Viyetnam/Ханой), Tokyo (Japonya/Токио), Duşanbe (Tasikistan/Душанбе), Taşkent (Özbekistan/Ташкент), Ankara (Türkiye Cumhuriyeti/Анкара), Kabil (Afganistan/Кабул), Ulan Batur (Moğolistan/Улан-Батор), Bağdat (Irak/Багдад), Manila (Filipinler/Манила), Dili (Doğu Timor Demokratik Cumhuriyeti/Дили), Seul (Güney Kore/Сеул), Abu Dabi (Birleşik Arap Emirlikleri/Абу-Даби), Erivan (Ermenistan/Ереван), Tiflis (Gürcistan/Тбилиси), Bakü (Azerbaycan/Баку), Male (Maldivler/Мале), Şam (Suriye/Дамаск), Dakka (Bangladeş/Дакка), Riyad (Suudi Arabistan/Эр-Рияд), Bişkek (Kırgızistan/Бишкек), Pekin (Çin Halk Cumhuriyeti/Пекин), Astana (Kazakistan/Астана), Katmandu (Nepal/Катманду), Yeni Delhi (Hindistan/Дели), Beyrut (Lübnan/Бейрут), Maskat (Umman Sultanlığı/Маскат), Cakarta (Endonezya/Джакарта), Pyongyang (Kuzey Kore/Пхеньян), Aşgabat (Türkmenistan/Ашхабат), Kuala Lumpur (Malezya/Куала-Лумпур), İslamabad (Pakistan/Исламабад).

2. Türkmenistan (Туркменистан), Tasikistan (Таджикистан), Çin Halk Cumhuriyeti (Китайская Народная Республика), Pakistan (Пакистан), Kırgızistan (Киргизия), Malezya (Малазия), Özbekistan (Узбекистан), Türkiye Cumhuriyeti (Турецкая Республика), Doğu Timor Demokratik Cumhuriyeti (Демократическая Республика Восточный Тимор), Filipinler (Филлипины), Moğolistan (Монголия), Birleşik Arap Emirlikleri (Объединенные Арабские Эмираты), Endonezya (Индонезия), Maldivler (Мальдивы), Gürcistan (Грузия), Azerbaycan (Азербайджан), Ermenistan (Армения), Kuzey Kore (Северная Корея), Suriye (Сирия), Lübnan (Ливан), Nepal (Непал), İran (Иран), Ürdün (Иордания), Bangladeş (Бангладеш), Bahreyn (Бахрейн), Japonya (Япония), Irak (Ирак), Afganistan (Афганистан), Güney Kore

(Южная Корея), Tayland (Таиланд), Viyetnam (Вьетнам), Suudi Arabistan (Саудовская Аравия), Kazakistan (Казахстан), Katar (Катар), Umman Sultanlığı (Султанат Оман), Hindistan (Индия).

Alıştırma 8. Выразите адекватную речевую реакцию на предлагаемые контактоустанавливающие фразы:

Mer(h)aba! – (Mer(h)aba! Selâm!); Nasılsınız? – (Sağolunuz, efendim, iyiyim. / Fenayım.); Siz nasılsınız? – (Teşekkür ederim, ben de iyiyim. / Ben de fenayım.); Selâm! – (Selâm! Merhaba!); Günaydın! – (Günaydın!); İyi günler! – (İyi günler!); İyi akşamlar! – (İyi akşamlar!); Allaha ısmarladık! – (Güle güle!); Hoşça kalın! – (Güle güle!); İyi geceler! – (İyi geceler!); Tatlı uykular! – (Tatlı uykular! / Sağolunuz!); Ne var ne yok? – (Güzellik sağlık! / İyilik güzellik! / Her şey yerinde. / Her şey yolunda. / Yeni bir şey yok. / Eski hamam eski tas.); Ne haber? – (Güzellik sağlık! / İyilik güzellik! / Her şey yerinde. / Her şey yolunda. / Yeni bir şey yok. / Eski hamam eski tas.).

Alıştırma 10. С помощью предлагаемых слов заполните следующую таблицу:

Имя прилагательное	Имя существительное	Антонимическая пара
güzel sevimli iyi kısa boylu	kız/kadın	çirkin çirkin fena uzun boylu
büyük	kız	küçük
yakışıklı sevimli iyi kısa boylu	oğul/oğlan/ delikanlı/erkek	çirkin çirkin fena uzun boylu
büyük	oğul	küçük
güzel iyi açık kirli	hava	fena fena kapalı temiz
iyi kirli	su	fena temiz

güzel iyi geniş açık büyük kısa kirli yeni	oda/dersane	fena fena dar kapalı küçük uzun temiz eski
güzel iyi geniş açık büyük kirli yeni yüksek	kapı	fena fena dar kapalı küçük temiz eski alçak
iyi geniş büyük kısa kirli yeni yüksek	duvar	fena dar küçük uzun temiz eski alçak

Alıştırma 12. Продолжите парадигму:

kız (oğul, oğlan, delikanlı, kadın, erkek); portre (tablo, resim); altlık (fare altlığı, takvim altlığı, sehpa); oda (dersane, sınıf); kapı (duvar, taban, tavan, pencere); koltuk (dolap, raf, masa, sandalye).

Alıştırma 13. Приведите синонимы к следующим словам:

güzel (sevimli, yakışıklı); oğlan (delikanlı); fena (kötü); kirli (pis); dersane (sınıf); panjur (jaluzi); bilgisayar (kompüter); tablo (resim).

Alıştırma 14. Приведите антонимы к следующим словам:

yakışıklı (çirkin); kız (oğul); kadın (erkek); iyi (fena, kötü); geniş (dar); büyük (küçük); kısa (uzun); temiz (kirli, pis); taban (tavan); yeni (eski); yüksek (alçak).

Alıştırma 15. Türkçe söyleyiniz (Скажите по-турецки):

мужчина/erkek; светлый (о цвете)/açık; большой/büyük; грязный/kirli, pis; тетрадь/defter; лампа/lamba; иллюстрация/resim; красавица/güzel; старый (о вещах)/eski; милый/sevimli; симпатичный (о мужчине)/yakışıklı; неприличный/çirkin-pis; девочка/kız; самец/erkek; открытый/açık; взрослый/büyük; чистый/temiz; кресло/koltuk; люстра/avize; блюдце/altlık; высокий (о предметах)/yüksek; девушка/kız; хорошо/iyi; крепкий (о чае)/koю; маленький/küçük; комната/oda; пол/taban; рольставни/panjur; коврик для компьютерной мышки/fare altlığı; низкий (о предметах)/alçak; дочь/kız; в здравии/iyi; хорошо заваренный чай/tavşan kanı çay; младший/küçük; аудитория/dersane-sınıf; потолок/tavan; жалюзи/jaluzi-panjur; подставка для перекидного календаря/takvim altlığı; подлый (о человеке)/alçak; снова/yine; завтра/yarın; возможно/belki; довольно-таки / gayet-oldukça; Москва/Moskova; Анталья/Antalya; Берлин/Berlin; макароны/makarna; жандарм/jandarma; остров/ada; легкий/kolay; олово/kalay; сын/oğul; плохой/fena-kötü; пасмурный/kapalı; короткий/kısa; дверь/kapı; окно/pencere; компьютер / bilgisayar-kompüter; журнальный столик / sehpa; парень/oğlan; в плохом состоянии/fena; погода/hava; низкого роста (о человеке)/kısa boylu; ворота/kapı; прозрачный/berrak; полка/raf; стол/masa; юноша/oğlan; просторный/geniş; воздух/hava; длинный/uzun; стена/duvar; стеклянный/cam; портрет/portre; стул/sandalye; женщина/kadın; тесный/dar; вода/su; высокого роста (о человеке) / uzun boylu; ручка (пишущая)/ kalem; шкаф/dolap; картина/tablo; новый/yeni.

Alıştırma 16. Перепишите слова, распределяя в две группы по категории «человек» и «нечеловек»:

Категория «человек»	Категория «нечеловек»
kız, erkek, delikanlı, oğul, oğlan, kadın, güzel	kapı, tavan, panjur, tablo, masa, dersane, koltuk, lamba, raf, takvim altlığı, su, kalem, cam, bilgisayar, altlık, oda, defter, dolap, kompüter, fare altlığı, sınıf, taban, avize, portre, sehpa, hava, duvar, pencere, jaluzi, resim, sandalye

Alıştırma 17. Перепешите слова, распределяя в две группы по признаку «слова, называющие референт» и «слова, не называющие референт»:

Слова, называющие референт	Слова, не называющие референт
oğlan, kompüter, su, dersane, defter, pencere, lamba, jaluzi, tablo, takvim altlığı, kız, kadın, duvar, taban, panjur, raf, altlık, masa, dost, delikanlı, kapı, sınıf, koltuk, avize, bilgisayar, resim, sehpa, oğul, erkek, hava, oda, kalem, tavan, dolap, portre, fare altlığı, sandalye	iyi, açık, uzun, kötü, yeni, geniş, kapalı, temiz, fena, koyu, kirli, berrak, eski, dar, kısa, pis, yüksek
alçak, güzel, küçük, çirkin, büyük, cam	

Alıştırma 19. Раскрывая скобки, образуйте определительные словосочетания, в которых обеспечивается сочетаемость имени существительного и имени прилагательного:

nasıl kız (kısa boylu, güzel); nasıl erkek (alçak, çirkin); nasıl sınıf (kapalı; koyu renkli); nasıl duvar (dar, temiz); nasıl kalem (berrak, yeni); nasıl masa (alçak, eski); nasıl cam (berrak), nasıl kapı (kapalı, açık); nasıl dolap (geniş, küçük); nasıl tavan (yüksek, temiz); nasıl sandalye (kötü, eski); nasıl bilgisayar (kapalı, açık, yeni); nasıl taban (pis, temiz), nasıl sehpa (alçak).

Alıştırma 20. Раскройте скобки и скажите по-турецки:

nasıl duvar? – (pis/kirli) duvar; nasıl defter? – (temiz) defter; nasıl kapı? – (yüksek) kapı; nasıl oda? – (dar) oda; nasıl erkek? – (yakışıklı) erkek; nasıl kız? – (çirkin) kız; nasıl kalem? – (kısa) kalem; nasıl çay? – (koyu) çay; nasıl koltuk? – (büyük) koltuk.

Alıştırma 21. Türkçe karşılıkları veriniz (дайте турецкие соответствия):

новая полка (yeni raf), высокий стул (yüksek sandalye), низкий стол (alçak masa), старый портрет (eski portre), новый компьютер (yeni bilgisayar / kompüter), открытые жалюзи (açık jaluzi), крепкий чай (koyu çay), красивая люстра (güzel avize),

прозрачное стекло (berrak cam), грязная полка (pis/kirli raf), длинная комната (uzun oda), хорошая ручка (iyi kalem), старое блюдо (eski altlık), плохой стул (fena/kötü sandalye), красивый мужчина (yakışıklı erkek), симпатичная девушка (sevimli kız), новое кресло (yeni koltuk), низкий потолок (alçak tavan), включенная лампа (açık lamba).

Alıştırma 25. Örnekteki gibi yapınız (выполните по модели):

ÖRNEK: güzel← женщина →nekrasivaya: güzel kadın – çirkin kadın

açık hava – kapalı hava; kirli hava – temiz hava; büyük dolap – küçük dolap; uzun oda – kısa oda; yüksek tavan – alçak tavan; açık kapı – kapalı kapı; yeni defter – eski defter; kirli taban – temiz taban; küçük kız – büyük kız; dar dolap – geniş dolap; iyi jaluzi – fena jaluzi; eski bilgisayar – yeni bilgisayar.

Alıştırma 26. Прочитайте с соблюдением фонетических правил, запишите в виде словосочетаний и дайте русские соответствия:

güzel kadın; sevimli oğlan; yakışıklı erkek; geniş sehpa; çirkin kadın; açık pencere; yeni resim; eski tablo; kirli hava; temiz oda; uzun koridor; yeni bilgisayar; açık defter; küçük avize; büyük oda; kapalı defter; temiz delikanlı; yeni fare altlığı; küçük takvim altlığı; açık jaluzi; geniş dolap; uzun kalem; büyük lamba; temiz su; sevimli kadın; kötü hava; yüksek sandalye; geniş koltuk; uzun masa; temiz dersane; kirli duvar; temiz pencere.

Alıştırma 27. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: nasıl (erkek, подлый): nasıl erkek – alçak erkek

nasıl raf – eski raf, nasıl dolap – yüksek dolap, nasıl tablo – güzel tablo, nasıl portre – fena portre, nasıl cam – berrak cam, nasıl pencere – temiz pencere, nasıl kapı – açık kapı, nasıl çay – koyu çay, nasıl hava – kirli hava, nasıl erkek – yakışıklı erkek, nasıl taban – temiz taban, nasıl tavan – yüksek tavan, nasıl koltuk – iyi koltuk, nasıl oda – geniş oda, nasıl hava – açık hava, nasıl defter – kapalı defter, nasıl avize – küçük avize, nasıl jaluzi – açık jaluzi, nasıl kadın – sevimli kadın, nasıl kalem – uzun kalem, nasıl masa – kısa masa, nasıl kız – büyük kız, nasıl hava – fena hava.

Alıştırma 28. Замените выделенные слова на антонимы:

açık hava – **kapalı** hava, **güzel** kız – **çirkin** kız, **yüksek** masa – **alçak** masa, **yeni** defter – **eski** defter, temiz **tavan** – temiz **taban**, **eski** altlık – **yeni** altlık, **alçak** sandalye – **yüksek** sandalye, **kısa** kalem – **uzun** kalem, **kapalı** dolap – **açık** dolap, **kirli** su – **temiz** su, **koyu** çay – **açık** çay, **çirkin** erkek – **çirkin** kadın, **iyi** koltuk – **fena** koltuk, **büyük** avize – **küçük** avize, **dar** oda – **geniş** oda, **fena** resim – **iyi** resim, **küçük** portre – **büyük** portre, **yakışıklı** delikanlı – **çirkin** delikanlı, **geniş** dolap – **dar** dolap, **uzun** raf – **kısa** raf, **yüksek** koltuk – **alçak** koltuk, **kısa** masa – **uzun** masa, **temiz** cam – **kirli** cam, **kapalı** pencere – **açık** pencere, **yüksek** sehpa – **alçak** sehpa.

Alıştırma 30. Прочитайте по-турецки и выделите слова, в которых соблюдается закон гармонии гласных:

а) по принципу рядности: **yakışıklı**, **erkek**, **kapalı**, **kirli**, **defter**, **dolap**, **sehpa**, **alçak**, **güzel**, **delikanlı**, **açık**, **kısa**, **duvar**, **berrak**, **jaluzi**, **çirkin**, **iyi**;

– задний ряд: **yakışıklı**, **kapalı**, **dolap**, **alçak**, **açık**, **kısa**, **duvar**;

– передний ряд: **erkek**, **kirli**, **defter**, **güzel**, **çirkin**, **iyi**;

б) по принципу “широкая – узкая”: **hava**, **temiz**, **koltuk**, **lamba**, **masa**, **sevimli**, **kadın**, **uzun**, **kalem**, **bilgisayar**, **komputer**, **yüksek**, **geniş**;

– широкая: **hava**, **lamba**, **masa**, **kalem**;

– узкая: **uzun**;

в) по губности: **büyük**, **dersane**, **sınıf**, **tavan**, **panjur**, **resim**, **yeni**, **fena**, **kötü**, **oda**, **taban**, **avize**, **tablo**, **sandalye**, **oğlan**, **küçük**, **kapı**, **pencere**, **altlık**, **eski**, **koltuk**, **koyu**, **oğul**, **portre**;

– губные: **büyük**, **kötü**, **küçük**, **koltuk**, **koyu**, **oğul**;

– негубные: **dersane**, **sınıf**, **tavan**, **resim**, **yeni**, **fena**, **taban**, **avize**, **sandalye**, **kapı**, **pencere**, **altlık**, **eski**.

Alıştırma 33. Türkçe söyleyiniz:

возможно Москва, возможно Берлин (*belki Moskova, belki Berlin*); снова макароны (*yine makarna*); довольно-таки просторная комната (*gayet/oldukça geniş oda*); снова отличная встреча (*yine güzel görüşme*); достаточно маленький остров (*gayet/oldukça küçük ada*); довольно-таки милый молодой человек (*gayet/oldukça sevimli delikanlı*); возможно новый стул, возможно старый стол (*belki yeni sandalye, belki eski masa*);

снова красивая картина (yine güzel tablo); возможно подставка для перекидного календаря, возможно коврик для компьютерной мышки (belki takvim altlığı, belki fare altlığı); довольно-таки крепкий чай (gayet / oldukça koyu çay); достаточно высокий мужчина (gayet / oldukça uzun boylu erkek); возможно открытая тетрадь, возможно закрытая книга (belki açık defter, belki kapalı kitap); возможно рольставни, возможно жалюзи (belki panjur, belki jaluzi); снова пасмурная погода (yine kapalı hava).

Alıştırma 34. Пользуясь определениями-подсказками, напишите по-турецки слова, которые данные определения называют, составьте с ним определительное словосочетание:

модальное слово неуверенности (belki/galiba); часть помещения, ограничивающая верхнее пространство (tavan); предмет мебели, предназначенный для приема пищи (masa); столица России (Moskova); мучной продукт итальянского происхождения (makarna); столица Германии (Berlin); ребенок мужского пола (oğul); часть квартиры – помещение, предназначенное для проживания (oda); часть суши, омываемая со всех сторон водой (ada); ребенок женского пола (kız); часть помещения, обеспечивающая проход внутрь (kapı); смесь газов, обеспечивающая дыхание (hava); жидкость, имеющая жизненно важное значение для существования человека (su); помещение, предназначенное для учебной деятельности (sınıf/dersane); часть помещения, отделяющая его от другого помещения или уличного пространства (duvar); пишущий предмет (kalem); предмет, обеспечивающий освещение помещения (lamba/avize); канцелярский предмет, предназначенный для учебных записей (defter); часть помещения, ограничивающая нижнее пространство (taban); предмет мебели, предназначенные для размещения книг на стене (raf); человек, с которым имеются близкие доверительные отношения (dost); предмет мебели, предназначенный для хранения вещей (dolap).

Алıştırма 69. Örnekteki gibi yapınız (Выполните по модели):

ÖRNEK: маленькая/девочка → küçük kız – Kız küçüktür.

açık defter – Defter açıktır. / yeni kalem – Kalem yenidir. / güzel kadın – Kadın güzeldir. / uzun duvar – Duvar uzundur. / Yüksek tavan – Tavan yüksektir. / kapalı hava – Hava kapalıdır. / temiz hava – Hava temizdir. / kirli defter – Defter kirlidir. / güzel tablo – Tablo güzeldir. / iyi koltuk – Koltuk iyidir. / küçük kız – Kız küçüktür. / dar masa – Masa dardır. / açık çay – Çay açıktır. / geniş oda – Oda geniştir. / yüksek sandalye – Sandalye yüksektir. / eski tablo – Tablo eskidir. / güzel avize – Avize güzeldir. / yeni program – Program yenidir. / eski fiyat – Fiyat eskidir.

Лингвострановедческий модуль

Задание 5. Rusça karşılıkları veriniz:

Afganistan (Афганистан), Doğu Timor Demokratik Cumhuriyeti (Демократическая Республика Восточный Тимор), Hindistan (Индия), Kırgızistan (Киргизия), Nepal (Непал), Tayland (Тайланд), Birleşik Arap Emirlikleri (Объединенные Арабские Эмираты), Güney Kore (Южная Корея), Katar (Катар), Malezya (Малазия), Suudi Arabistan (Саудовская Аравия), Ürdün (Иордания), Azerbaycan (Азербайджан), Endonezya (Индонезия), Irak (Ирак), Kuzey Kore (Северная Корея), Özbekistan (Узбекистан), Türkiye Cumhuriyeti (Турецкая Республика).

Задание 7. Türkçe karşılıkları veriniz:

Бахрейн (Bahreyn), Армения (Ermenistan), Иран (İran), Ливан (Lübnan), Пакистан (Pakistan), Туркменистан (Türkmenistan), Китайская Народная Республика (Çin Halk Cumhuriyeti), Грузия (Gürcistan), Казахстан (Kazakistan), Монголия (Moğolistan), Таджикистан (Tasikistan), Вьетнам (Viyetnam), Афганистан (Afganistan), Демократическая Республика Восточный Тимор (Doğu Timor Demokratik Cumhuriyeti), Индия (Hindistan), Киргизия (Kırgızistan), Непал (Nepal), Таиланд (Tayland).

Задание 8. Rusça karşılıkları veriniz ve ülkeyi Rusça söyleyiniz:

Dili (Дили / Демократическая Республика Восточный Тимор), Katmandu (Катманду/Непал), Seul (Сеул / Южная Корея), Riyad (Эр-Рияд / Саудовская Аравия), Sakarta (Джакарта/Индонезия), Taşkent (Ташкент/Узбекистан), Kabil (Кабул/Афганистан), Bişkek (Бишкек/Киргизия), Abu Dabi (Абу-Даби / Объединенные Арабские Эмираты), Kuala Lumpur (Куала-Лумпур/Малазия), Bakü (Баку/Азербайджан), Pyongyang (Пхеньян / Северная Корея), Yeni Delhi (Дели/Индия), Bangkok (Бангкок/Тайланд), Doha (Доха/Катар), Amman (Амман/Иордания), Bağdat (Багдад/Ирак), Ankara (Анкара / Турецкая Республика).

Задание 9. Türkçe karşılıkları veriniz ve ülkeyi Türkçe söyleyiniz:

Бейрут (Beirut/Lübnan), Улан-Батор (Ulan Batur/Moğolistan), Бишкек (Bişkek/Kırgızistan), Манама (Manama/Bahreyn), Пекин (Pekin / Çin Halk Cumhuriyeti), Кабул (Kabil/Afganistan), Тегеран (Tahran/İran), Астана (Astana/Kazakistan), Дели (Yeni Delhi/Hindistan), Ашхабад (Aşgabat/Türkmenistan), Ханой (Hanoi/Vietnam), Бангкок (Bangkok/Tayland), Ереван (Erivan/Ermenistan), Тбилиси (Tiflis/Gürcistan), Дили (Dili / Doğu Timor Demokratik Cumhuriyeti), Исламабад (İslamabad/Pakistan), Душанбе (Duşanbe/Tacikistan), Катманду (Katmandu/Nepal).

Alıştırma 80. Образуйте известные вам антонимические пары из предлагаемых имен прилагательных, составьте словосочетания с согласующимися именами существительными:

bayat – taze, boş – dolu – meşgul, iyi – fena/kötü, küçük – büyük, çalışkan – tembel, çirkin – güzel/yakışıklı, uzun – kısa, temiz – pis/kirli, kalın – ince, alçak – yüksek, çürük – taze, genç – yaşlı, ılık – serin, güzel – çirkin – fena, kötü – iyi, ince – kalın, meşgul – serbest/boş, kapalı – açık, açık yürekli – ağır kanlı, olgun – ham, pahalı – ucuz, serbest – meşgul/yasak, serin – ılık, yeni – eski, kirli – temiz, büyük – küçük, sıcak – soğuk, kısa – uzun, soğuk – sıcak, fena – iyi, tâze – bayat/çürük, tembel – çalışkan, yüksek – alçak, ucuz – pahalı, yaş – kuru, ağır canlı – açık kalpli, yaşlı –

genç, yakışıklı – çirkin, açık – kapalı/koyu, dolu – boş, yasak – serbest, kuru – yaş – taze, pis – temiz, eski – yeni.

Alıştırma 82. Выберите согласующееся с именем существительным прилагательное (или прилагательные) и образуйте определительное словосочетание:

dost (eski, berrak, ılık) – eski dost; palto (kısa, olgun, tâze) – kısa palto; kadın (sevimli, kalın, yaş) – sevimli kadın; baba (ılık, pahalı, çalışkan) – çalışkan baba; ekmek (ucuz, bayat, çalışkan) – ucuz ekmek, bayat ekmek; kitap (yüksek, kalın, iyi) – kalın kitap, iyi kitap; adam (dar, koyu, çirkin) – çirkin adam; meyve (sıcak, yaş, yakışıklı) – yaş meyve; sebze (çiğ, serin, çürük) – çiğ sebze, çürük sebze; hava (serin, tembel, temiz) – serin hava, temiz hava; su (kirli, büyük, geniş) – kirli su; kalem (alçak, yakışıklı, yeni) – yeni kalem; defter (açık, kalın, olgun) – açık defter, kalın defter; koltuk (alçak, sevimli, tâze) – alçak koltuk; kız (güzel, küçük, yeni) – güzel kız, küçük kız; sehpa (yaşlı, fena, bayat) – fena sehpa; masa (temiz, uzun, çalışkan) – temiz masa, uzun masa; erkek (yakışıklı, güzel, berrak) – yakışıklı erkek; oda (ince, dolu, uzun) – dolu oda, uzun oda; kapı (kapalı, kalın, koyu) – kapalı kapı, kalın kapı; duvar (yaşlı, sevimli, ince) – ince duvar; cam (kalın, berrak, çürük) – kalın cam, berrak cam; dolap (pis, boş, yaşlı) – pis dolap, boş dolap; lamba (çirkin, açık, kısa) – açık lamba.

Alıştırma 83. Türkçe'ye çeviriniz:

теплое пальто – kalın palto; подлый мужчина – alçak erkek; мама и папа – anne ve baba; высокая или низкая дверь – yüksek veya alçak kapı; жаркая погода – sıcak hava; теплый воздух – ılık hava; хороший человек – iyi adam; стройный мужчина – ince erkek; вакантный (о должности) – boş; противный человек – kötü/çirkin adam; толстая стена – kalın duvar; свободное такси – boş taksi; свободный мужчина – serbest adam; миниатюрная девочка – ince kız; пустая комната – boş oda; синяк – çürük; сложный человек – ağır kanlı adam (ağır canlı adam); старый друг – eski dost; уважаемый господин начальник – sayın müdür; хороший товарищ и плохой приятель – iyi arkadaş ve fena ahbar; ленивый молодой человек – tembel genç; пустой шкаф – boş dolap; черствый хлеб – bayat ekmek; свежие овощи и фрукты – taze sebze ve meyve; большая польза – büyük fayda; очередная

спекуляция – yeni spekülasyon; впустую – boş yere (yok yere, boşuna); свободная комната – boş oda; свежие (сырые, неприготовленные) фрукты – çiğ meyve; спелые овощи – olgun sebze; новый и дорогой компьютер – yeni ve pahalı bilgisayar; инвалид – çürük adam; дешевые книга и тетрадь – ucuz kitap ve defter; зря – boş yere (yok yere, boşuna); жирная точка и миниатюрная запятая – kalın nokta ve ince virgül; хорошая цена – iyi fiyat; вздор – boş söz (lâf); возраст человека – yaş; большая ягода – büyük meyve; запрещенное слово – yasak söz; гнилые овощи – çürük sebze; добросердечный человек – iyi kalpli adam; Одними разговорами сыт не будешь. – Boş laf karın doyurmaz. Терпение и труд все перетрут. – Meyve acıdır, meyvası tatlıdır. очень свежий фрукт – çiçeği burnunda (çamuru karnında) meyve; бодрый человек – taze adam; черствый высохший хлеб – bayat kuru ekmek; слезы – gözyaşı; «молодая» мама – çiçeği burnunda anne; занятая комната – meşgul oda. Не берите близко к сердцу! – Boş verin! Его уж след простыл. – Onun yerinde yeller esiyor.

Alıştırma 84. Дайте понятийные определения следующим словосочетаниям, обращая внимание на характер использования качественных прилагательных:

boş erkek («недалекий» мужчина; мужчина без дела) – serbest erkek («свободный», не связанный никакими обязательствами мужчина); çürük genç (непригодный к воинской службе молодой человек) – çürük söz (беспочвенное заявление); taze kadın (хорошо отдохнувшая, бодрая женщина) – taze kitap (новенькая книга); bayat çay (старая заварка) – bayat söz («затертая» фраза); fena adam (плохой по качествам человек) – kötü adam (опасный человек); boş taksi (свободное такси, на котором можно ехать) – serbest taksi (такси, которое все время перемещается по городу в поисках пассажира, такси без стационарного пункта посадки); boş program (неинтересная, несодержательная программа) – serbest program (вольная программа, произвольная программа); kötü adam (плохой мужчина) – kötü insan (плохой человек).

Alıştırma 85. Türkçe söyleyiniz:

незанятое кресло (boş koltuk); неисписанная тетрадь (boş defter); приятная встреча (iyi görüşme); приятная женщина (iyi /

sevimli kadın); испачканный стол (pis / kirli masa); неприличное слово (çirkin söz); пустынный остров (boş ada); вместительный шкаф (geniş dolap); мрачная дверь (koyu renkli kapı); ярый враг (koyu düşman); светло-серый (açık gri); темно-серый (koyu gri); неприятный парень (çirkin / pis oğlan); чистоплотная девочка (temiz kız); надменное высказывание (büyük söz); пишущий предмет (kalem); непрочная основа (çürük taban); бывший начальник (eski müdür); высокопарная речь (büyük söz); Чего зря ласы точить! (Boş laf karın doyurmaz); долгосрочная забастовка (uzun grev); новенький, “зеленый” начальник (çiçeği burnunda müdür); двубортный пиджак меньшего, чем нужно размера (dar kravaze); Где ж его теперь найти! (Onun yerinde yeller esiyor); очень дружественная встреча (sıcak görüşme); привыкший к труду мальчик (çalışkan oğlan); не желающая трудиться девочка (tembel kız); Надо потерпеть, и все получится! (Sabır acıdır, meyvəsi tatlıdır); «молодая» мамаша (çiçeği burnunda anne); непригодный к воинской службе молодой человек (çürük genç).

Alıştırma 88. Türkçe karşılıkları veriniz:

этот хороший и добропорядочный мужчина (bu iyi ve açık kalpli adam), та открытая высокая дверь (o açık yüksek kapı), вот этот новый дорогой компьютер (şu yeni pahalı bilgisayar), тот свежий хлеб (o taze ekmek), эти неспелые гнилые фрукты (bu çürük ham meyve), этот бодрый молодой человек (bu taze genç), тот длинный узкий коридор (o uzun dar koridor), вот этот ленивый молодой человек (şu tembel delikanlı), эта взрослая трудолюбивая дочка (bu büyük çalışkan kız), тот высокий чистый потолок (o yüksek temiz tavan), этот хороший крепкий чай (bu iyi koyu çay / bu tavşan kanı çay), эта узкая длинная аудитория (bu dar uzun dersane), то свободное такси (o boş taksi), эта холодная чистая вода (bu soğuk temiz su), вот эта большая закрытая книга (şu büyük kapalı kitap), эта свободная комната (bu boş oda), тот новый высокий стул (o yeni yüksek sandalye), тот полный шкаф (o dolu dolap), это чистое прозрачное стекло (bu temiz berrak cam), вот это большое открытое окно (şu büyük açık pencere), тот большой высокий шкаф (o büyük yüksek dolap), это новое легкое пальто (bu yeni

ince palto), этот старый недлинный стол (bu eski kısa masa), тот хороший старый друг (o iyi eski dost), вот эти пожилые женщина и мужчина (şu yaşlı kadın ve erkek/adam), это пустое слово (bu boş söz), тот запретный плод (o yasak meyve), вот этот «тяжелый» человек (şu ağır canlı / ağır kanlı adam), этот преклонный возраст (bu büyük yaş), тот большой запрет (o büyük yasak), этот молодой полковник (bu genç albay), тот пожилой профессор (o yaşlı profesör), эта грязная пропаганда (bu çirkin propaganda), этот очевидный протест (bu açık protesto), вот этот старый принцип (şu eski prensip), этот красивый гладиолус (bu güzel glayol), тот пустой стадион (o boş stadyum), эта несвежая ставрида (bu bayat istavrit).

Alıştırma 90. Выразите по-турецки уместную речевую реакцию в пределах предлагаемых универсальных речевых ситуаций.

Merhaba! Nasılsınız? – Спасибо, хорошо. А как Вы поживаете? (Sağolunuz efendim, iyiyim. Ya siz nasılsınız?) – Teşekkür ederim, ben de iyiyim. / İyi akşamlar! – До свидания! (İyi akşamlar) / Bu palto iyidir. – Нет! (Hayır!) / Bir çay lütfen! – Слушаюсь! (Başüstüne) / Bu sebze ve meyve güzeldir. – Да, именно так! (Evet, öyle) / Değerli arkadaşım! – Слушаю! (Evet, buyurun) / Onun yerinde yeller esiyor. – Конечно! (Tabii/Elbette!) / Bu çay soğuktur. – Ладно! (Peki!) / Bu iş incedir. – Приступайте! (Haydi!) / Bu oda pis ve soğuk. – Не расстраивайтесь, ребята! (Boş verin, çocuklar) / Господин начальник! (Sayın müdür!) – Evet! / Allaha ısmarladık! – До свидания! (Güle güle!) / Что нового? (Ne var ne yok?) – Güzellik sağlık!

Alıştırma 91. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Bu cam(...). O ince(...).

Bu camdır. O incedir. → Bu cam incedir. → Bu ince bir camdır.

O adamdır. O iyidir. → O adam iyidir. → O iyi bir adamdır. / Şu kitaptır. O kalındır. → Şu kitap kalındır. → Şu kalın bir kitaptır. / Bu raftır. O yüksektir. → Bu raf yüksektir. → Bu yüksek bir raftır. / Şu sebzedir. O tazedir. → Şu sebze tazedir. → Şu taze sebzedir/овощи – собир. (Şu taze bir sebzedir/овощ – един.). / O ekmektir. O bayattır. → O ekmek bayattır. O bayat ekmektir/хлеб –

соби́р. (O bayat bir ekmektir/буханка – батон). / Bu erkektir. O çalışkandır. → Bu erkek çalışkandır. → Bu çalışkan bir erkektir. / Bu meyvedir. O olgundur. → Bu meyve olgundur. → Bu olgun meyvedir (Bu olgun bir meyvedir). / O bilgisayardır. O pahalıdır. → O bilgisayar pahalıdır. → O pahalı bir bilgisayardır. / Bu paltodur. O kalındır. → Bu palto kalındır. → Bu kalın bir paltodur. / Bu kadındır. O yaşlıdır. → Bu kadın yaşlıdır. → Bu yaşlı bir kadındır. / Bu kalemdir. O ucuzdur. → Bu kalem ucuzdur. → Bu ucuz bir kalemdir. / Bu tavandır. O yüksek ve temizdir. → Bu tavan yüksek ve temizdir. → Bu yüksek ve temiz bir tavandır. / Bu dersanedir. O geniştir. → Bu dersane geniştir. → Bu geniş bir dersanedir. / Bu penceredir. O pistir. → Bu pencere pistir. → Bu pis bir penceredir. / Bu sandalyedir. O yenidir. → Bu sandalye yenidir. → Bu yeni bir sandalyedir. / Bu avizedir. O güzeldir. → Bu avize güzeldir. → Bu güzel bir avizedir.

Alıştırma 92. Türkçe’ye çeviriniz:

(31). Мурат – славянофил. → Murat, koyu Slavdır.

Alıştırma 93. Используйте уместно слова “serbest” и “yasak” в функции «позволение – непозволение»:

1. Kirli plaka yasaktır. 2. Flaş yasaktır. 3. Çirkin/pis spekülasyon yasaktır. 4. Açık istatistik serbesttir. 5. Bu eski standart serbesttir. 6. Bu sıfat serbesttir. 7. Nokta serbesttir, virgül yasaktır. 8. Bu çirkin söz yasaktır.

Лингвострановедческий модуль

Задание 11. Rusça karşılıkları veriniz:

Çin Halk Cumhuriyeti (Китайская Народная Республика), Gürcistan (Грузия), Kazakistan (Казахстан), Moğolistan (Монголия), Tacikistan (Таджикистан), Viyetnam (Вьетнам), Bangladeş (Бангладеш), Filipinler (Филиппины), Japonya (Япония), Maldivler (Мальдивы), Suriye (Сирия), Umman Sultanlığı (Султанат Оман), Bahreyn (Бахрейн), Ermenistan (Армения), İran (Иран), Lübnan (Ливия), Pakistan (Пакистан), Türkmenistan (Туркменистан).

Задание 13. Türkçe karşılıkları veriniz:

Бангладеш (Bangladeş), Филиппины (Filipinler), Япония (Japonya), Мальдивы (Maldivler), Сирия (Suriye), Султанат

Омман (Umman Sultanlığı), Объединенные Арабские Эмираты (Birleşik Arap Emirlikleri), Южная Корея (Güney Kore), Катар (Katar), Малазия (Malezya), Саудовская Аравия (Suudi Arabistan), Иордания (Ürdün), Азербайджан (Azerbaycan), Индонезия (Endonezya), Ирак (Irak), Северная Корея (Kuzey Kore), Узбекистан (Özbekistan), Турецкая Республика (Türkiye Cumhuriyeti).

Задание 14. Rusça karşılıkları veriniz ve ülkeyi Rusça söyleyiniz:

Pekin (Пекин / Китайская Народная Республика), Tiflis (Тбилиси/Грузия), Astana (Астана/Казахстан), Ulan Batur (Улан-Батор/Монголия), Duşanbe (Душанбе/Таджикистан), Hanoi (Ханой/Вьетнам), Dakka (Дакка/Бангладеш), Manila (Манила/Филиппины), Tokyo (Токио/Япония), Male (Мале/Мальдивы), Şam (Дамаск/Сирия), Maskat (Маскат / Султанат Омман), Manama (Манама/Бахрейн), Erivan (Ереван/Армения), Tahran (Тегеран/Иран), Beirut (Бейрут/Ливан), İslamabad (Исламабад/Пакистан), Aşgabat (Ашхабад/Туркменистан).

Задание 15. Türkçe karşılıkları veriniz ve ülkeyi Türkçe söyleyiniz:

Дакка (Dakka/Bangladeş), Манила (Manila/Filipinler), Токио (Tokyo/Japonya), Мале (Male/Maldivler), Дамаск (Şam/ Suriye), Маскат (Maskat/Umman Sultanlığı), Абу-Даби (Abu Dabi/Birleşik Arap Emirlikleri), Сеул (Seul/Güney Kore), Доха (Doha/Katar), Куала-Лумпур (Kuala Lumpur/Malezya), Эр-Рияд (Riyad/ Suudi Arabistan), Амман (Amman/Ürdün), Баку (Bakü/Azerbaycan), Джакарта (Cakarta/Endonezya), Багдад (Bağdat/Irak), Пхеньян (Pyongyang/Kuzey Kore), Ташкент (Taşkent/Özbekistan), Анкара (Ankara/Türkiye Cumhuriyeti).

Alıştırma 96. Прочитайте, соблюдая правила орфоэпии; запишите текст в рабочую тетрадь, преобразуя синтагмы в словосочетания и предложения, прочитайте без транскрипционной поддержки:

DERSANE

Bu dersanedir. Dersane büyük ve geniştir. Bu kapıdır. Kapı yüksek ve kapalıdır. Bu masadır. Masa kısa ve dardır. Bu kalemdir. Kalem yeni ve uzundur. Bu kitaptır. O eski ve kalındır. Bu defterdir.

Defter yeni ve incedir. Bu defter kalındır. Bu sandalyedir. Sandalye yüksektir. Bu duvardır. Duvar uzun ve temizdir. Bu resimdir. Resim yeni ve güzeldir. Bu portredir. Portre iyidir. Bu tavandır. Tavan alçak ve pistir. Bu tabandır. Taban temizdir. Bu penceredir. Pencere açıktır. Bu camdır. Cam berraktır. Bu dolaptır. Dolap büyük ve geniştir. O kapalıdır. Bu bilgisayardır. Bilgisayar yeni ve pahalıdır. Bu raftır. Raf yüksek ve uzundur. Bu dersane iyidir.

Alıştırma 99. С использованием вопросительных местоимений задайте вопрос к следующим предложениям по модели:

ÖRNEK: Bu adam jandarmadır. – Bu adam kimdir?

1. Bu fayda büyüktür. – Bu fayda nasıldır? 2. Bu, büyük bir faydadır. – Bu nedir? / Bu nasıl bir faydadır? 3. Bu fiyat yüksektir. – Bu fiyat nasıldır? 4. Bu adam düşmandır. – Bu adam kimdir? 5. Bu, yeni bir standarttır. – Bu nedir? / Bu nasıl bir standarttır? 6. Bugün Cumadır. – Bugün nedir? 7. Bugün iyi bir gündür. – Bugün nasıl bir gündür? 8. Bu plaka eskidir. – Bu plaka nasıldır? 9. Bu, alçak bir tabandır. – Bu nedir? / Bu nasıl bir tabandır? 10. Bu, büyük bir yaştır. – Bu nedir? / Bu nasıl bir yaştır? 11. Bu söz sıfattır. – Bu söz nedir? 12. Bu fayda zayıftır. – Bu fayda nasıldır? 13. O istavrit tazedir. – O istavrit nasıldır? 14. Bu yeni ve iyi bir standarttır. – Bu nedir? / Bu nasıl bir standarttır? 15. Bu spekülasyon çirkindir. – Bu spekülasyon nasıldır?

Alıştırma 100. Okuyup tercüme ediniz:

1. Bu nedir? – Bu (penceredir). Pencere nasıldır? – Pencere (açıktır). 2. Bu nedir? – Bu (meyvedir). Meyve nasıldır? – Meyve (güzeldir). 3. Bu kimdir? – Bu (adamdır). Adam nasıldır? – Adam (meşguldür). 4. Bu nedir? – Bu (kapıdır). Kapı nasıldır? – Kapı (yüksek ve kapalıdır). 5. Bu nedir? – Bu (sebze). Sebze nasıldır? – Sebze (ucuz ve çürüktür). 6. Bu kimdir? – Bu (gençtir). Genç nasıldır? – Genç (çalışkandır). 7. Bu kimdir? – Bu (kadındır). Kadın nasıldır? – Kadın (gençtir). 8. Bu nedir? – Bu (kitaptır). Kitap nasıldır? – Kitap (iyidir). 9. Bu nedir? – Bu (tavandır). Tavan nasıldır? – Tavan (alçak ve pistir). 10. Bu nedir? – Bu (ekmektir). Ekmek nasıldır? – Ekmek (bayattır). 11. Bu kimdir? – Bu (oğlandır). Oğlan nasıldır? – Oğlan (büyüktür). 12. Bu nedir? – Bu (odadır). Oda nasıldır? – Oda (dar ve uzundur). 13. Bu nedir? – Bu (paltodur). Palto nasıldır? – Palto (kalındır). 14. Bugün ne? – Bugün

(Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe, Cuma, Cumartesi, Pazar). 15. Bugün hava nasıldır? – (gene soğuktur). 16. Murat bugün nasıldır? (belki iyidir). Bu söz nasıldır? (çirkindir / pistir). 17. Bu kruvaze nasıldır? (açık renkli, gridir). 18. Bu istavrid nasıldır? (galiba tazedir). 19. Bu uzun boylu genç kimdir? (belki Slovak, belki Slovendir). 20. Bu stadyum nasıldır? (büyük ve yenidir).

Alıştırma 101. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: masa – uzun → Bu nedir? Bu masadır. Masa nasıldır? Masa uzundur.

adam – boş: Bu kimdir? Bu adamdır. Adam nasıldır? Adam boştur. / **genç – çirkin:** Bu kimdir? Bu gençtir. Genç nasıldır? Genç çirkindir. / **kız – genç:** Bu kimdir? Bu kızdır. Kız nasıldır? Kız gençtir. / **delikanlı – çalışkan:** Bu kimdir? Bu delikanlıdır. Delikanlı nasıldır? Delikanlı çalışkandır. / **koltuk – pahalı:** Bu nedir? Bu koltuktur. Koltuk nasıldır? Koltuk pahalıdır. / **oda – geniş:** Bu nedir? Bu odadır. Oda nasıldır? Oda geniştir. / **dersane – açık:** Bu nedir? Bu dersanedir. Dersane nasıldır? Dersane açıktır. / **ahbap – iyi:** Bu kimdir? Bu ahbaptır. Ahbap nasıldır? Ahbap iyidir. / **koridor – uzun:** Bu nedir? Bu koridordur. Koridor nasıldır? Koridor uzundur. / **erkek – alçak:** Bu kimdir? Bu erkektir. Erkek nasıldır? Erkek alçaktır. / **kitap – eski:** Bu nedir? Bu kitaptır. Kitap nasıldır? Kitap eskidir. / **kalem – yeni:** Bu nedir? Bu kalemdir. Kalem nasıldır? Kalem yenidir. / **pencere – pis:** Bu nedir? Bu penceredir. Pencere nasıldır? Pencere pistir. / **taksi – boş:** Bu nedir? Bu taksidir. Taksi nasıldır? Taksi boştur. / **defter – ince:** Bu nedir? Bu defterdir. Defter nasıldır? Defter incedir. / **adam – serbest:** Bu kimdir? Bu adamdır. Adam nasıldır? Adam serbesttir. / **panjur – kapalı:** Bu nedir? Bu panjurdür. Panjur nasıldır? Panjur kapalıdır. / **çay – koyu:** Bu nedir? Bu çaydır. Çay nasıldır? Çay koyudur. / **adam – yaşlı:** Bu kimdir? Bu adamdır. Adam nasıldır? Adam yaşlıdır. / **kız – tembel:** Bu kimdir? Bu kızdır. Kız nasıldır? Kız tembeldir. / **kadın – sevimli:** Bu kimdir? Bu kadındır. Kadın nasıldır? Kadın sevimlidir. / **oğlan – iyi kalpli:** Bu kimdir? Bu oğlandır. Oğlan nasıldır? Oğlan iyi kalplidir. / **dolap – dolu:** Bu nedir? Bu dolaptır. Dolap nasıldır? Dolap doludur. / **meyve – yaş:** Bu nedir? Bu meyvedir. Meyve nasıldır? Meyve yaştır. / **sebze – olgun:** Bu nedir? Bu sebzedir. Sebze nasıldır? Sebze olgundur.

Alıştırma 102. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: ada/большой – маленький.

Bu ada nasıl? – Belki büyük, belki küçük.

Bu jandarma nasıl? – Belki iyi, belki fena. Bu kalay nasıl? – Belki sıcak, belki soğuk. Bu bilgisayar nasıl? – Belki pahalı, belki ucuz. Bu kapalı adam kim? – Belki dost, belki düşman. Bu uzun boylu adam kim? – Belki Slav, belki Skandinav. Bu nokta nasıl? – Belki büyük, belki küçük. Bu plaka nasıl? – Belki açık renkli, belki koyu renkli. Bu grev nasıl? – Belki uzun, belki kısa. Bu standart nasıl? – Belki yeni, belki eski. Bu statü nasıl? – Belki yüksek, belki küçük. Bu nokta nasıl? – Belki kalın, belki ince.

Alıştırma 103. Rusçadan Türkçeye tercüme ediniz:

3. Слово “iyi” – это прилагательное. – “İyi” bir sıfattır.
9. Соловья баснями не кормят. – Boş laf karın doyurmaz.

Alıştırma 105. Türkçe okuyunuz ve Rusçaya tercüme ediniz:

cam mozaik; cam resim; boş adam; bayat ekmek; bu baba; ince palto; açık insan; boş oda; ucuz kitap; ucuz meyva; ağır kanlı adam; yok yere; çamuru karnında; çürük adam; kuru meyva; boş dolap; küçük ekmek; sabır acıdır; karın doyurmaz; onun yerinde; yeller esiyor; sayın müdür.

Alıştırma 107. Türkçe'den Rusça'ya ve Rusçadan Türkçeye tercüme ediniz:

koyu Ortodoks (убежденный православный); новый и старый репертуар (eski ve yeni repertuvar); открытый протест (açık protesto); неосновательный принцип (çürük prensip); просторная степь (geniş step); опасный проект (kötü proje); эти противные слезы (bu çirkin gözyaşı); старая фотовспышка (eski flaş); слабенький репертуар (zayıf repertuvar); отвратительная спекуляция (çirkin/pis spekülasyon); друг, товарищ, приятель и т.п. (dost, arkadaş, ahbap v.b.).

Alıştırma 109. Türkçe söyleyiniz:

Эта девушка плохо влияет на людей. (Bu kız kötüdür.) Тот непригодный к работе человек пожилой. (О çürük adam yaşıldır.) У Мурата сегодня нет никаких дел. (Murat bugün serbesttir.) Чего зря говорить! (Boş laf karın doyurmaz.) Какая

завтра погода? (Yarın hava nasıldır?) Этот мужчина неженат, т.е. он свободный. (Bu erkek evli değil, yani o serbesttir.)

DERS 2

Alıştırma 7. Örnekteki gibi yapınız:

üvey ana (anne) – неродная мама → мачеха

üvey baba – неродной отец → отчим; üvey çocuk – неродной ребенок → приемный; üvey kardeş – неродной брат (сестра) → сводный брат (сестра); üvey kız – неродная дочь → падчерица; üvey oğul – неродной сын → пасынок.

Alıştırma 8. Образуйте антонимические пары из предлагаемых имен прилагательных, составьте словосочетания с согласующимися именами существительными:

ağır, bekâr, evli, hafif, güçlü, kolay, öz, üvey, zor, iyi, zayıf, güç, hasta, derin, doyurucu, turp gibi

ağır – hafif: (предметы); bekâr – evli: (категория человек); hafif – ağır: (предметы), ağır/doyurucu: (yemek); güçlü – zayıf: (категория человек); kolay – zor/güç: (род деятельности); öz – üvey: (термины родства + семья); zor – kolay: (род деятельности); hasta – iyi: (категория человек); derin – hafif: (uyku); doyurucu – hafif: (yemek); turp gibi – zayıf (категория человек).

Alıştırma 9. Образуйте с указанными именами существительными определительные словосочетания в парах с известными Вам именами прилагательными – антонимами:

aile: öz aile – üvey aile; iyi aile – fena aile; büyük aile – küçük aile; eski aile – yeni aile; genç aile – yaşlı aile / **bina:** iyi (güzel) bina – fena (kötü) bina; büyük bina – küçük bina; geniş bina – dar bina; uzun bina – kısa bina; temiz bina – kirli bina; yeni bina – eski bina; yüksek bina – alçak bina; çürük bina – iyi bina; boş bina – dolu/meşgul bina; ucuz bina – pahalı bina / **cadde:** yeni cadde – eski cadde; uzun cadde – kısa cadde; temiz cadde – kirli cadde; açık cadde – kapalı cadde / **çanta:** iyi (güzel) çanta – fena çanta; büyük çanta – küçük çanta; uzun çanta – kısa çanta; temiz çanta – kirli çanta; yeni çanta – eski çanta; ince çanta – kalın çanta; boş çanta – dolu çanta; ucuz çanta – pahalı çanta; açık çanta – kapalı çanta; ağır çanta – hafif çanta / **iş:** iyi (güzel) iş – fena (kötü) iş; büyük iş –

küçük iş; yeni iş – eski iş; çürük iş – iyi iş; zor iş – kolay iş / **kardeş**: büyük kardeş – küçük kardeş; genç kardeş – yaşlı kardeş; öz kardeş – üvey kardeş; hasta kardeş – iyi kardeş; iyi kardeş – fena kardeş; güzel/yakışıklı/sevimli kardeş – çirkin kardeş; uzun boylu kardeş – kısa boylu kardeş; zayıf kardeş – güçlü/turp gibi kardeş; açık yürekli (açık kalpli) kardeş - ağır kanlı (ağır canlı) kardeş; boş (serbest) kardeş – meşgul kardeş; çalışkan kardeş – tembel kardeş; evli kardeş – bekar kardeş; eli hafif kardeş – eli ağır kardeş / **meşgul**: büyük meşgul – küçük meşgul; geniş meşgul – dar meşgul; eski meşgul – yeni meşgul; temiz meşgul – kirli meşgul; açık meşgul – kapalı meşgul; uzun meşgul – kısa meşgul.

Alıştırma 10. Приведите синонимы к выделенным словам в рамках соответствующих словосочетаний:

ağır (doyurucu) yemek; temiz **şehir** (kent); **ağır** (deliksiz/derin) uyku; **ağır** (zor) iş; ağır **valiz** (bavul); **tavşan kanı** (iyi koyu) çay; **güçlü** (eli ağır) delikanlı; büyük **ülke** (devlet); **açık yürekli** (açık kalpli) kadın; **ağır kanlı** (ağır canlı) erkek; eski **söz** (kelime); **turp gibi** (güçlü) adam.

Alıştırma 12. Türkçe söyleyiniz:

1. Никому не говори об этом. – Laf aramızda. 3. ...легкий как пушинка – hafif hafif. 4. Разве кто-нибудь в этом сомневается? – Sözü olur mu? / Lafı mı olur? 5. У Мурата хорошо подвешен язык. – Murat sözü sohbeti yerinde bir adam. Братишка, не сказанное слово – золотое слово. – Kardeş! Söz gümüşse sükkût altındır. 10. Что это за толстая тяжелая книга? – Bu kalın ağır kitap nedir?

Alıştırma 14. Образуйте антонимические пары в сочетании с предлагаемым именем существительным:

kolay iş – zor iş; güçlü adam – zayıf adam; dolu çanta – boş çanta; açık renkli valiz – koyu renkli valiz; sıcak su – soğuk su; güzel doktor – fena (zayıf) doktor; deliksiz uyku – kuş (tavşan) uykusu/hafif uyku; büyük nokta – küçük nokta; güzel kız – çirkin kız; geniş dersane – dar dersane; büyük fayda – küçük (zayıf) fayda; açık hava – kapalı hava; kısa boylu oğlan – uzun boylu oğlan; koyu çay – açık çay; derin uyku – hafif uyku (kuş uykusu / tavşan uykusu); üvey kardeş – öz kardeş; büyük kardeş – küçük kardeş; uzun söz – kısa söz; kirli meşgul – temiz meşgul; açık telefon –

kapalı telefon; yeni başkent – eski başkent; kuş uykusu – ağır (deliksiz) uyku; büyük köy – küçük köy; yüksek bina – alçak bina; iyi fiyat – fena fiyat; büyük grev – küçük grev; eli hafif adam – eli ağır adam; yeni istatistik – eski istatistik; ağır uyku – hafif uyku; kalın palto – ince palto; serin hava – ılık hava; açık yürekli adam – ağır kanlı (ağır canlı) adam; ağır söz – ince söz; öz baba – üvey baba; boş sokak – dolu sokak; serbest müdür – meşgul müdür; tembel kızkardeş – çalışkan kızkardeş; ağır iş – kolay iş; evli kız – bekar kız; yaşlı anne – genç anne; dost ülke – düşman ülke; bayat ekmek – taze ekmek; çürük adam – iyi adam; ucuz ev – pahalı ev; yaş meyve – kuru meyve; hafif hafif çanta – ağır ağır çanta; sıcak yemek – soğuk yemek; turp gibi genç – zayıf genç.

Alıştırma 15. Прочитайте, соблюдая правила орфоэпии; запишите текст в рабочую тетрадь, преобразуя синтагмы в словосочетания и предложения, прочитайте без транскрипционной поддержки:

1. Bu ülke güzel ve geniştir. 2. O öz bir kardeştir. 3. Bu iş fenadır. 4. Bu bina yüksektir. 5. Bu söz kötüdür. 6. Bu açık çanta küçüktür. 7. Bu sokak uzun ve dardır. 8. O güzel kız evlidir. 9. Bu yakışıklı delikanlı becardır. 10. O otel yenidir. 11. Bu büyük valiz ağırdır. 12. O küçük çanta hafiftir. 13. Bu iş zordur. 14. Bu uzun masa yenidir. 15. O büyük kapı açıktır. 16. O kısa masa eskidir. 17. Şu yeni iş zordur. 18. Bu güzel bina oteldir. 19. O güzel ve taze meyve pahalıdır. 20. Bu fena ve çürük sebze ucuzdur. 21. O yeni ve pahalı bilgisayar fenadır. 22. O büyük ve kapalı pencere pistir. 23. Bu taze ekmek güzeldir. 24. O meydan geniştir. 25. O bekar tembel kız gençtir. 26. Bu çalışkan genç kimdir? – Bu çalışkan genç Osmandır. 27. Bu yeni dolap yüksektir. 28. O eski dolap alçaktır. 29. Bu uzun ve dar masa iyidir. 30. Şu eski ve yüksek masa fenadır. 31. Bu sıcak su temizdir. 32. Şu kalın kitap ve defter ağırdır. 33. Şu büyük ve geniş oda boştur. 34. O eski şehir güzeldir. 35. Bugün ne? – Bugün Pazartesi. Pazartesi nasıl bir gündür? – Pazartesi fena ve zor bir gündür. 36. Bu nedir? – Bu güzel sıcak bir yemektir.

Alıştırma 16. Rusça ve Türkçe karşılıkları veriniz:

широкая степь (geniş step); красивый гладиолус (güzel glayol); büyük grev (крупная забастовка); ağır kriz (тяжелый кризис); yeni plaka (новый автомобильный номер); небольшая

польза (küçük / zayıf fayda); высокая цена (yüksek fiyat); чистый туалет (temiz tuvalet); и т.п. (vb); полковник (albay); профессор (profesör); ТС (Türkiye Cumhuriyeti / Турецкая Республика); ТВММ (Türkiye Büyük Millet Meclisi / Великое национальное собрание Турции); РТТ (Posta, Telgraf, Telefon / почта, телеграф, телефон); Pekâlâ! (Ладно!); Başüstüne! (Слушаюсь!); Elbette! (Несомненно!); Çocuklar, boş verin! (Ребята, не берите близко к сердцу!) добросердечный человек (açık / iyi kalpli / yürekli adam); трудный человек (ağır kalpli / canlı adam); миниатюрная девушка (ince kız); запрещенное слово (yasak söz); пустой разговор (boş laf); впустую (yok / boş yere / boşuna); Одними разговорами сыт не будешь (Boş laf karın doyurmaz); большой враг (büyük düşman); Терпенье и труд всё перетрут (Sabır acıdır, meyvəsi tatlıdır); молодая мама (çiçeği burnunda / çamuru karnında anne); сухофрукты (kuru meyve); Турецкая Республика (Türkiye Cumhuriyeti); Российская Федерация (Rusya Federasyonu); Объединенные Арабские Эмираты (Birleşik Arap Emirlikleri); Соединенные Штаты Америки (Amerika Birleşik Devletleri); Китайская Народная Республика (Çin Halk Cumhuriyeti); Солнце (Güneş); Юпитер (Jupiter); Земля (Dünya); Луна (Ay); Южная Азия (Güney Asya); Северная Европа (Kuzey Avrupa); Восточная Анатолия (Doğu Anadolu); район Мраморного моря (Marmara); Dicle (р. Тигр); Fırat (р. Евфрат); Büyük Ekaterina (Екатерина Великая); Торкарı Sarayı (Дворец Топкапы); Dolmabahçe Sarayı (Дворец Долмабахче); Çankaya Köşkü (Дворец Чанкая); Ankara Kalesi (Анкарская крепость); Galata Köprüsü (Галатский мост); Meclis (меджлис – сокр. турецкий парламент); Rusça-Türkçe Sözlük (русско-турецкий словарь); Diyorlar ki (Говорят, что...); Ya devlet başa ya kuzgun leşe (Либо пан, либо пропал); Самое плохое то, что... (işin kötüsü...); Самое странное то, что... (işin tuhafı...); Разве это проблема? (İş mi?); Пару пустяков (İş değil!); Не лезь не в свои дела! (İşine bak!); Легко сказать! (Dile kolay!); легкий на руку (eli hafif); Пусть останется между нами (Laf aramızda); болтун (laf ebesi / geveze); Обещаю! (Söz!); Уговор дороже денег! (Söz bir Allah bir!); Несказанное слово – золотое слово (Söz gümüşse sükut altındır); sözün kısası (короче говоря); Söz yok (без сомнения); sözü sohbeti yerinde (человек, у

которого хорошо «подвешен» язык); Sözü olur mu? (Чего об этом говорить!); Söz gelişi (к слову); bir çift söz (пара слов); Laf ola beri gele (Все это пустые слова); Laf yok! (Что уж говорить!); Laf söyledi bal kabağı (Ну ты и «ляпнул»); laf anlamaz (он не прислушивается к чужим словам); öğrenci sitesi (студенческий городок); Yıldız sitesi (Звездный городок).

Alıştırma 17. Türkçeye çeviriniz:

Схема простого предложения в турецком языке:

[Обст./в-м] – [Гр.П – П] – [Гр.С – С].

7. [Кто – С] (тот трудолюбивый – определение/Гр.П) [молодой человек – П]? – O çalışan delikanlı kim?

13. [Какая – С] [сегодня – Обст./в] [погода – П]? – Bugün hava nasıldır?

Alıştırma 20. Выразите адекватную речевую реакцию на предлагаемые контактоустанавливающие фразы:

Adınız ne? – Adım (...). / Soyadınız ne? – Soyadım (...). / Size bir sorum var. – Evet! Evet, buyurun! Evet, tabii! Rica ederim! / Affedersiniz! – Evet! Evet, buyurun! Buyurun! Rica ederim! / Seni bir yerden tanıyorum. – Evet! Tamam! Laf yok! Ben de. Estağfurullah! / Lütfen, söyler misiniz? – Evet, buyurun! / Çok memnunum! – Ben de! Ben de mumnunum! / Pardon! – Rica ederim! / Merhaba! – Merhaba! / Buyurun! – Teşekkür ederim! / Allaha ısmarladık! – Güle güle! / Ne haber? – İyilik güzellik. Güzellik sağlık! Yeni bir şey yok. Her şey yerinde. Eski hamam eski tas.

Alıştırma 26. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Bu zayıf adam fena değildir. – Bu zayıf adam iyidir.

Bu temiz su ılık değildir. – Bu temiz su serindir. / O yeni ve pahalı palto ince değildir. – O yeni ve pahalı palto kalındır. / Bu sıcak çay koyu değildir. – Bu sıcak çay açıktır. / Bu genç kadın çalışkan değildir. – Bu genç kadın tembeldir. / O kapalı oda dolu değildir. – O kapalı oda boştur. / Şu bayat sebze olgun değildir. – Şu bayat sebze hamdır. / Bu ekmek bayat değildir. – Bu ekmek tazedir. / Bu genç kız tembel değildir. – Bu genç kız çalışkandır. / Bu ucuz meyve taze değildir. – Bu ucuz meyve çürüktür. / Ayşe evli değildir. – Ayşe bekardır. / Bu yaşlı adam açık yürekli değildir. – Bu yaşlı adam ağır kanlıdır (ağır canlıdır). / Bu yeni iş kolay değildir. – Bu

yeni iş zordur. / Şu yeni grev büyük değildir. – Şu yeni grev küçüktür. / O fayda küçük değildir. – O fayda büyüktür. / O kısa boylu oğlan öz kardeş değildir. – O kısa boylu oğlan üvey kardeşidir. / Şu üvey kardeş güçlü değildir. – Şu üvey kardeş zayıftır. / O büyük kardeş bekar değildir. – O büyük kardeş evlidir. / Bu uzun söz iyi değildir. – Bu uzun söz fenadır. / Şu geniş meydan güzel değildir. – Şu geniş meydan fenadır. / Bugün hava kirli değildir. – Bugün hava temizdir. / Bu güzel isim kısa değildir. – Bu güzel isim uzundur. / O yeni başkent küçük değildir. – O yeni başkent büyüktür. / Şu yeni yüksek bina temiz değildir. – Şu yeni yüksek bina kirlidir. / Bu uzun palto kalın değildir. – Bu uzun palto incedir. / Bugün hava açık değildir. – Bugün hava kapalıdır.

Alıştırma 28. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: O büyük çanta nasıldır? (тяжелый) – O büyük çanta ağırdır. – O büyük çanta ağır değildir.

O yeni iş nasıldır? (тяжелая) – O yeni iş ağırdır. – O yeni iş ağır değildir. / Bu uzun bina nasıldır? (новое) – Bu uzun bina yenidir. – Bu uzun bina yeni değildir. /

[Baytun/Π], [(nasıl bir)/ГрС – köydür/С]? – Вопрос задается к определению, образующему в предложении группу сказуемого. В ответе на месте вопросительного местоимения будет использоваться соответствующее качественное прилагательное, выполняющее аналогичную роль в предложении. Определительное словосочетание не разрывается другими грамматическими или лексическими формантами, поэтому в отрицательной форме грамматическое слово отрицательной модальности “değil” будет использоваться после главного компонента словосочетания. При этом интонационно в устной речи будет усиливаться второстепенный компонент словосочетания – определение.

Baytun, nasıl bir köydür? (большая) – Baytun, büyük bir köydür. – Baytun, büyük bir köy değildir. / O meydan nasıldır? (просторная и красивая) – O meydan geniş ve güzeldir. – O meydan geniş ve güzel değildir. / Şu çanta nasıldır? (легкая) – Şu çanta hafiftir. – Şu çanta hafif değildir. / Bu güzel otel nasıldır? (старый) – Bu güzel otel eskidir. – Bu güzel otel eski değildir. / Bu çalışkan delikanlı nasıldır? (занятый) – Bu çalışkan delikanlı

meşguldür. – Bu çalışkan delikanlı meşgul değildir. / O pahalı sebze nasıldır? (свежий) – O pahalı sebze tazedir. – O pahalı sebze taze değildir. / Bu genç kız nasıldır? (ленивая) – Bu genç kız tembeldir. – Bu genç kız tembel değildir. / Su nasıldır? (горячая) – Su sıcaktır. – Su sıcak değildir. / O açık pencere nasıldır? (чистое) – O açık pencere temizdir. – O açık pencere temiz değildir. / Bu yeni kitap nasıldır? (толстая) – Bu yeni kitap kalındır. – Bu yeni kitap kalın değildir. / Bu yeni altlık nasıldır? (тонкая) – Bu yeni altlık incedir. – Bu yeni altlık ince değildir. / Bu kadın nasıldır? (красивая) – Bu kadın güzeldir. – Bu kadın güzel değildir.

Alıştırma 29. Трансформируйте утвердительное предложение в отрицательное. Выделенные слова замените на антонимы.

O güzel kız **artık** evlidir. – O güzel kız **daha** evli değildir. / Bugün hava **kapalı** ve **soğuktur**. – Bugün hava **açık** ve **sıcak** değildir. / Osman, **üvey** kardeşir. – Osman, **öz** kardeş değildir. / O **güzel** kadın **artık** yaşıldır. – O **çirkin** kadın **daha** yaşlı değildir. / Bu **büyük** ve pahalı bilgisayar **artık** eskidir. – Bu **küçük** ve pahalı bilgisayar **daha** eski değildir. / **Bu** söz uzun ve fenadır. – **O** söz uzun ve fena değildir. / Bu **yeni** iş kolaydır. – Bu **eski** iş kolay değildir. / O **yüksek** bina büyük ve yenidir. – O **alçak** bina büyük ve yeni değildir. / O **tembel** delikanlı bugün hastadır. – O **çalışkan** delikanlı bugün hasta değildir. / Şu **yeni** ve **güzel** otel yüksektir. – Şu **eski** ve **fena** otel yüksek değildir. / Bu **açık** renkli duvar incedir. – Bu **koyu** renkli duvar ince değildir. / O **kapalı** dersane büyük ve geniştir. – O **açık** dersane büyük ve geniş değildir. / Bu **büyük** resim eskidir. – Bu **küçük** resim eski değildir. / Bu **yeni** meydan uzun ve geniştir. – Bu **eski** meydan uzun ve geniş değildir. / Bu **öz** kızkardeş küçüktür. – Bu **üvey** kızkardeş küçük değildir. / O **genç** adam **artık** evlidir. – O **yaşlı** adam **daha** evli değildir. / O **taze** sebze **artık** ucuzdur. – O **çürük** sebze **daha** ucuz değildir. / Bu **açık** panjur yenidir. – Bu **kapalı** panjur yeni değildir.

Alıştırma 30. Türkçeye çeviriniz:

1. Это – горячее блюдо. Оно не свежее, давнишнее (bayattır). 2. Вот то – холодное блюдо. Оно не сытное (doyurucu değil), легкое (hafiftir). 3. Этот плохой слух (fena söylenti) уже не новый. Он старый и уже «затертый» (ve artık bayattır). 4. Это –

Турецкая Республика. Она не слабое государство (zayıf bir devlet değil), она – сильная страна (güçlü bir ülkedir). 5. Это – новый молодой врач. Он не «слабенький» врач (zayıf bir doktor değil), он – хороший врач с «легкой рукой» (iyi ve eli hafif bir doktordur).

Alıştırma 31. С опорой на полное предложение дайте все возможные варианты кратких ответов:

1. Bu nedir? Bu, Türkiyedir. – Türkiyedir. 2. Türkiye nasıl bir ülkedir? Türkiye küçük değil, gayet geniş bir ülkedir. – O küçük değil, gayet geniş bir ülkedir. – Küçük değil, gayet geniş bir ülkedir. Gayet geniş bir ülkedir. 3. Ahmet kimdir? Ahmet doktordur. – O doktordur. – Doktordur. 4. Ahmet nasıl bir doktordur? Ahmet fena değil, gayet iyi bir doktordur. – O fena değil, gayet iyi bir doktordur. – Fena değil, gayet iyi bir doktordur. – Gayet iyi bir doktordur. 5. Osman kim? Osman öz kardeş değil, üvey kardeştir. – O öz kardeş değil, üvey kardeştir. – Öz kardeş değil, üvey kardeştir. – Üvey kardeştir. 6. Bu nedir? Bu bir çantadır. – Bir çantadır. 7. Çanta nasıldır? Çanta ağır ve açık değil, hafif ve kapalıdır. – O ağır ve açık değil, hafif ve kapalıdır. – Ağır ve açık değil, hafif ve kapalıdır. – Hafif ve kapalıdır. 8. Bugün ne? Bugün Cuma değil, Pazardır. – Cuma değil, Pazardır. – Pazardır. 9. Bugün hava nasıldır? Bugün hava yine açık ve sıcaktır. – O yine açık ve sıcaktır. – Yine açık ve sıcaktır. 10. Mustafa bey kim? Mustafa bey akıl hocası. – O akıl hocası. – Akıl hocası.

Alıştırma 35. Пользуясь фонетическими подсказками, отработайте орфоэпически корректное чтение текста, переведите на русский язык, перескажите в монологической речи:

BİR GÜN

Günaydın! Bugün ne? Bugün Pazardır. Hava fena değil, iyidir. Evet, hava güzeldir, o kapalı ve soğuk değil, açık ve ılıktır. Bugün nasılsınız? Sağolunuz efendim, iyiyim, ya siz nasılsınız? Teşekkür ederim, ben de iyiyim. Ya Osman nasıldır? Osman iyi değil, fenadır. O hastadır. Ya Ahmet? Affedersiniz, Ahmet bugün serbest değil, meşguldür. Fena! Size birşey soracağım. Buyurun! Bu resim nasıldır? Bu resim yeni değil, eskidir. O resim güzeldir. Lütfen, söyler misiniz, o güzel şehir nedir? O şehir Ankara'dır. Hayır, o şehir Ankara değil, İstanbul'dur. O büyük bir şehirdir. Bu sokak

uzun değil, kısadır. O dardır. Temiz değil, pistir. Bu meydan Kızılaydır. Estağfurullah! Bu şehir Ankara değil, İstanbul'dur. Affedersiniz Murat, bu otel nasıldır? Adım Murat değil, Pamuk. Ya soyadınız nedir? Soyadım Kavuncu. Çok memnunum. Ben de. Ya Murat kim? Murat, genç bir doktordur. Bu iş zordur. Evet, kolay değil. Murat meşgul bir adamdır. O evli değil, bekar ve iyi bir gençtir. Hoşça kalın! Güle güle!

Alıştırma 51. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: yeni kitap – yeni kitap mı

uzun (улица) – uzun sokak mı, öz (брат) – öz erkekkardeş mi, büyük (болтун) – büyük geveze mi, eli (легкий) – eli hafif mi, üvey (отец) – üvey baba mı, ağır (чемодан) – ağır valiz mi (bavul mu), güzel (сумка) – güzel çanta mı, öz (дом) – öz ev mi, büyük (город) – büyük şehir mi, bekar (дочь) – bekar kız mı, evli (молодой человек) – evli delikanlı mı, ağır (слово) – ağır söz mü, geniş (площадь) – geniş meydan mı, Yıldız (городок) – Yıldız sitesi mi, fena (выражение) – fena laf mı, hasta (женщина) – hasta kadın mı, yeni (отель) – yeni otel mi, küçük (страна) – küçük ülke mi, bayat (хлеб) – bayat ekmek mi, taze (фрукты) – taze meyve mi, iyi (друг) – iyi dost mu, ucuz (овощи) – ucuz sebze mi, meşgul (мужчина) – meşgul adam mı, tembel (парень) – tembel oğlan mı, yaşlı (человек) – yaşlı insan mı, genç (начальник) – genç müdür mü, boş (комната) – boş oda mı, sıcak (вода) – sıcak su mu, soğuk (погода) – soğuk hava mı, öğrenci (городок) – öğrenci sitesi mi, uyku (время) – uyku saati mi, alçak (стол) – alçak masa mı, berrak (стекло) – berrak cam mı, yüksek (шкаф) – yüksek dolap mı, kapalı (жалюзи) – kapalı jalüzi mi, yeni (картина) – yeni tablo mu, güzel (портрет) – güzel portre mi, eski (люстра) – eski avize mi, Büyük (Екатерина) – Büyük Ekaterina mı, temiz (потолок) – temiz tavan mı, yasak (книга) – yasak kitap mı, pis (пол) – pis taban mı, kalın (тетрадь) – kalın defter mi, ince (книга) – ince kitap mı, sevimli (девочка) – sevimli kız mı, koyu (Budist) – koyu Budist mi.

Alıştırma 54. Выразите адекватную реакцию на предлагаемые утверждения:

– согласие/утверждение: Evet! Öyle! Elbette! Söz yok! Laf yok! Sözü olur mu!

– сомнение: Belki! Galiba öyle!

– несогласие/отрицание: Hayır! Öyle değil! Estağfurullah! Nasıl?!

Diyorlar ki Birleşik Arap Emirlikleri güçlü bir ülkedir. – Evet! Birleşik Arap Emirlikleri güçlü bir ülkedir. / Diyorlar ki İisâ ve Allah Tanrıdır. – Elbette! İisâ ve Allah Tanrıdır. / Diyorlar ki Jupiter büyük değildir. – Öyle değil! Jupiter büyüktür. / Diyorlar ki Dicle ve Fırat uzun ve geniştir. – Sözü olur mu! Dicle ve Fırat uzun ve geniştir. / Diyorlar ki Süleyman bir Türk ve o Müslümandır. – Galiba öyle. Belki Süleyman bir Türk ve belki o Müslümandır. / Diyorlar ki Sergey bir Rus ve o Hıristiyandır. – Belki öyledir. Belki Sergey bir Rus ve belki o Hıristiyandır. / Diyorlar ki Türkçe kolay ve Rusça zordur. – Hayır, öyle değil, Türkçe ve Rusça zordur. / Diyorlar ki İstanbul büyük ve güzel bir şehirdir. – Söz yok! İstanbul büyük ve güzel bir şehirdir. / Diyorlar ki Ankara başkenttir, o büyük bir şehirdir. – Evet öyledir! Ankara başkenttir, o gayet büyük bir şehirdir. / Diyorlar ki Türkiye Cumhuriyeti genç bir devlettir. – Galiba öyle! Türkiye Cumhuriyeti gayet genç bir devlettir. / Diyorlar ki Slovak Slav değildir. – Nasıl?! Slovak Slavdır. / Diyorlar ki “Yere bakar, yürek yakar”. – Elbette! / Diyorlar ki PTT; posta, telegraf, telefon değildir. – Estağfurullah! PTT; posta, telegraf, telefondur. / Diyorlar ki “Sabır acıdır, meyvası tatlıdır”. – Evet, öyle! “Sabır acıdır, meyvası tatlıdır”. / Diyorlar ki Zeus bir Tanrı değildir. – Hayır! Öyle değil! Zeus bir Tanrıdır. / Diyorlar ki “Doğruya doğru, eğriye eğri”. – Laf yok!

Alıştırma 55. Повторите турецкие имена собственные:

Москва – Moskova, Берлин – Berlin, Анталья – Antalya, скандинав – Skandinav, славянин – Slav, словак – Slovak, словен – Sloven, Турецкая Республика – Türkiye Cumhuriyeti, Великое национальное собрание Турции – Türkiye Büyük Millet Meclisi, Российская Федерация – Rusya Federasyonu, Объединенные Арабские Эмираты – Birleşik Arap Emirlikleri, Соединенные Штаты Америки – Amerika Birleşik Devletleri, Китайская Народная Республика – Çin Halk Cumhuriyeti, Солнце – Güneş, Юпитер – Jupiter, Земля – Dünya, Луна – Ay, Иисус – İisâ, Господь – Tanrı, Аллах – Allah, Азраил – Azrail, Ибрагим – İbrahim, Зевс – Zeus, Звездный городок – Yıldız Sitesi, русско-турецкий словарь – Rusça–Türkçe Sözlük, Совет министров –

Bakanlar Kurulu, национальный парк имени Ататюрка – Atatürk Orman Çiftliği, Южная Азия – Güney Asya, Северная Европа – Kuzey Avrupa, Восточная Анатолия – Doğu Anadolu, район Мраморного моря – Marmara, р. Тигр – Dicle, р. Евфрат – Fırat, россиянин – Rus, турок – Türk, англичанин – İngiliz, японец – Japon, туркмен – Türkmen, турецкий язык – Türkçe, немецкий язык – Almanca, русский язык – Rusça, узбекский язык – Özbekçe, мусульманин – Müslüman, мусульманство – Müslümanlık, христианин – Hristiyan, христианство – Hristiyanlık, буддист – Budist, буддизм – Budizm, Турецкое лингвистическое общество – Türk Dil Kurumu, Национальная библиотека – Milli Kütüphane.

Alıştırma 57. Назовите антонимы приведенных ниже слов:

müdür – memur, öğrenci – öğretmen, asker – sivil, askeri – sivil, abla – abi, cimri – cömert, şişman – zayıf/ince, burnu büyük – alçakgönüllü/mütevazı, yorgun – dinç/turp gibi, iri – ufak, esmer – sarışın, nazik – kaba, hafta sonu – hafta başı, balık etinde – zayıf/ince; расстроенный/üzgün – mutlu, блондинка/sarıışın – esmer, бодрый/dinç – yorgun/bitkin, гражданский (*прул.*)/sivil – askeri, грубый/kaba – nazik/ince, мелкий/ufak – iri, начало недели/hafta başı – hafta sonu, преподаватель/öğretmen – öğrenci, гражданский (*суц.*)/sivil – asker, служащий/memur – müdür/patron/şef, старший брат/abi – abla, худой/zayıf/ince – şişman/şişko/balık etinde, щедрый/cömert – cimri/varyemez, скромный/alçakgönüllü/mütevazı – kibirli/burnu büyük/burnu havada/burnu Kaf dağında.

Alıştırma 58. Назовите синонимы приведенных ниже слов:

müdür/patron/şef, öğrenci/talebe, öğretmen/hoca, doktor/hekim, yetenekli/istidatlı, cimri/varyemez, alçakgönüllü/mütevazı, dik başlı / tes adam, burnu büyük / kibirli / burnu havada / burnu Kaf dağında, yorgun/bitkin, yazı tahtası / kara tahta, mutlu/bahtiyar/mesut, amma/fakat/ancak, şişman/şişko / balık etinde, deri/cilt.

Alıştırma 60. Ответьте на следующие вопросы, заменяя слова, на которые падает логическое ударение, на антонимы.

1. Bu **sarıışın** oğlan mu çalışkandır? – Hayır, bu **esmer** oğlan çalışkandır. 2. O **ufak** oğlan mı öğrencidir? – Hayır, o **iri** oğlan öğrencidir. 3. Bu bitkin adam mı patrondur? – Hayır, o bitkin adam

patrondur. 4. Bu alçakgönüllü **kız** mı iyi bir öğrencidir? – Hayır, bu alçakgönüllü **oğlan** iyi bir öğrencidir. 5. Bu **ince** palto mu pahalıdır? – Hayır, bu **kalin** palto pahalıdır. 6. Şu **eski** kalorifer mi sıcaktır? – Hayır, şu **yeni** kalorifer sıcaktır. 7. **O** geniş harita mı yenidir? – Hayır, **bu** geniş harita yenidir. 8. Bu **sivil** öğretmen mi profesördür? – Hayır, bu **askeri** öğretmen profesördür. 9. O **küçük** sinema mı pahalıdır? – Hayır, o **büyük** sinema pahalıdır. 10. Bu **uzun boylu** adam mı Türk? – Hayır, bu **kısa boylu** adam Türk. 11. **O** pekâlâ güzel tatil köyü mü geniştir? – Hayır, **bu** pekâlâ güzel tatil köyü geniştir. 12. O zayıf **genç** mi alçakgönüllüdür? – Hayır, o zayıf **yaşlı** alçakgönüllüdür. 13. Bu ufak sarışın kız **nazik** midir? – Hayır, bu ufak sarışın kız **kabadır**. 14. **O** pekâlâ güzel şehir mi Moskova'dır? – Hayır, **bu** pekâlâ güzel şehir Moskova'dır. 15. O bekar kız **memur** mudur? – Hayır, o bekar kız **müdürdür**. 16. Bu **cimri** adam mı müdürdür? – Hayır, bu **cömert** adam müdürdür. 17. Bu **dar** meydan mı Kızılmeydandır? – Hayır, bu **geniş** meydan Kızılmeydandır. 18. O **uzun** perde mi yenidir? – Hayır, o **kısa** perde yenidir. 19. O **eski** silgi mi temizdir? – Hayır, o **yeni** silgi temizdir. 20. Şu **büyük** yazı tahtası mı temizdir? – Hayır, şu **küçük** yazı tahtası temizdir. 21. Bu **nazik** adam mı Osman? – Hayır, bu **kaba** adam Osman. 22. Bu deri çanta **ince** midir? – Hayır, bu deri çanta **kalındır**. 25. Bu **balık etinde** genç mi yeni öğrenci? – Hayır, bu **zayıf ince** genç yeni öğrenci.

Алıştırма 63. Türkçeye çeviriniz:

Несмотря на то что вопрос задается к выделенным определениям и, соответственно, логическое ударение падает на них, а также несмотря на то что в русском языке в ответах допускается использование определения без главного компонента – определяемого, правило смыслового единства определительного словосочетания в турецком языке предполагает использование определительного словосочетания в полной форме.

3. – Та **открытая** аудитория новая и красивая? – Нет, эта **закрытая**. / O **açık** dersane mi yeni ve güzel? – Hayır, bu **kapalı** dersane. 5. – Он – **военный** врач? – Нет, **гражданский**. / O **askeri** doktor mu? – Hayır, **sivil** doktor. 9. – Бюлент – **плохой** начальник? – Нет, **не плохой**, но «**слабенький**». / Bülent fena müdür mü? – Hayır, fena değil, zayıf müdürdür. (13). – Как Вы

поживаете? – Помилуй, Господи, я совсем выбился из сил! – Nasılsınız? – Aman, Allahım. Bittim tükendim.

Alıştırma 64. Türkçeye çeviriniz:

новая большая классная доска – yeni büyük yazı tahtası; беззаботный молодой человек – başı dinç delikanlı; чиновник – мелкая сошка – ufak memur; плохой мел и тряпка – fena tebeşir ve silgi; горячая батарея отопления – sıcak kalorifer; эта длинная чистая занавеска – bu uzun temiz perde; длинный обеденный перерыв – uzun öğle tatili; красивый большой цветок – güzel büyük çiçek; тонкий маленький ластик – ince küçük silgi; беззаботная девушка – başı dinç kız; упрямый мужчина – dik başlı adam; человек – мелкая сошка – ufak adam; способный ученик – yetenekli öğrenci; расстроенный ученик – üzgün öğrenci; толстый том – kalın cilt; старшая сестра и старший брат – abla ve abi; этот «молодой» (новоиспеченный) офицер – bu çamuru karnında (çiçeği burnunda) subay; грязная классная доска – kirli yazı tahtası (kara tahta); некомпетентный начальник – zayıf müdür; новая красивая база отдыха – yeni güzel tatil köyü; Вранью короткий век. – Yalancının mumu yatsıya kadar yanar; В тихом омуте черти водятся. – Yere bakar yürek yakar; На добро добром. – İyilik eden iyilik görür; На правду правда, на кривду кривда. – Doğruya doğru, eğriye eğri.

Alıştırma 70. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: студент (старательный или ленивый): Bu kim? – Bu bir öğrencidir. Öğrenci nasıl, çalışkan mı, yoksa tembel mi?

Bu kim? – Bu bir öğretmendir. Öğretmen nasıl, meşgul mü yoksa boş mu? / Bu kim? – Bu bir delikanlıdır. Delikanlı nasıl, iri mi yoksa ufak mı? / Bu kim? Bu bir erkektir. Erkek nasıl, sevimli mi yoksa çirkin mi? / Bu kim? Bu bir kadındır. Kadın nasıl, güzel mi yoksa çirkin mi? / Bu kim? – Bu bir insandır. İnsan nasıl, iyi mi yoksa fena mı? / Bu kim? – Bu bir erkektir. Erkek nasıl, yaşlı mı yoksa genç mi? / Bu kim? – Bu bir delikanlıdır. Delikanlı nasıl, şişman mı yoksa ince mi? / Bu kim? – Bu bir kızdır. Kız nasıl, evli mi yoksa değil mi? / Bu kim? – Bu bir öğretmendir. Öğretmen kim, asker mi yoksa sivil mi? / Bu kim? – Bu Osman. Osman kim/neci, müdür mü yoksa memur mu? / Bu kim? – Bu bir genç. Genç kim, öğretmen mi yoksa öğrenci mi?

Alıştırma 71. Türkçeye çeviriniz:

9. – Мустафа холостой или женатый? – Мустафа женатый, но он несчастливый. Но, пожалуйста, не болтай об этом! / Mustafa bekâr mı yoksa evli mi? – Mustafa evli, ancak mutlu değildir. Amma aramızda kalsın! 16. – Это решение проблемы хорошее или с негативными последствиями? – Bu çare iyi mi yoksa kötü mü?

Alıştırma 72. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Bu bilgisayar (новый – старый). Bu bilgisayar yeni mi, yoksa eski mi?

O yeni koltuk yüksek mi, yoksa alçak mı? Şu temiz su ılık mı, soğuk mu, yoksa sıcak mı? Bu koridor uzun mu, yoksa kısa mı? Bu jaluzi açık mı, yoksa kapalı mı? Bu çay koyu mu, yoksa açık mı? O genç kız sevimli mi, yoksa çirkin mi? O yeni palto kalın mı, yoksa ince mi? Bu adam yaşlı mı, yoksa genç mi? Bu pahalı sebze taze mi, yoksa çürük mü? Şu ekmek taze mi, yoksa bayat mı? Bu öğrenci çalışkan mı, yetenekli mi, yoksa tembel mi? O genç asker mi, yoksa sivil mi? Ayşe müdür mü, yoksa memur mu? Osman hekim mi, öğretmen mi, yoksa memur mu? Murat cimri mi, yoksa cömert mi? Bu **güzel âdet** (прекрасная традиция) yeni mi, yoksa eski mi? O **insani tablo** (гуманитарная ситуация) iyi mi, yoksa fena mı? Bu Şura büyük mü, yoksa küçük mü? Bu kâr büyük mü, yoksa ufak mı?

Alıştırma 78. Выразите речевую реакцию на предлагаемые фразы:

İyi günler! – İyi günler! (Merhaba!) // Ne haber? – (Güzellik sağlık) // Müsaadenizle gireyim mi? – (Evet, buyurun) // Nasılsınız? – (Sağolunuz, iyiyim, siz nasılsınız?) // Ne arzu edersiniz? – (Hiç bir şey!) // Müsaadenizle çıkayım mı? – (Tabii!) // Osman hastadır. – (Geçmiş olsun!) // Tanıştığımıza memnun oldum! – (Ben de! / Estağfurullah, bu şeref bana ait!) // Müsaade eder misiniz? – (Rica ederim!) // Teşekkürler! – (Bir şey değil!) // Yeni bir şey var mı? – (Hayır, yeni bir şey yok) // İşleriniz nasıl? – (İşlerim yerindedir) // Bu mağaza ucuzdur! – (Çok iyi!) // Hoş geldiniz! – (Hoş bulduk!) // Size bir sorum var. – (Bir bakıym.) // Lütfen, söyler misiniz? – (Ne arzu edersiniz?) // Çok memnunum! – (Ben de menmunum.) // Adınız ne? – (Adım.../Ben...) // Soyadınız ne? – (Soyadım...) //

Bugün ne? – (Bugün...) // Hoşça kalın – (Güle güle.) // Bugün hava açık ve ılıktır. – (Çok güzel!) // Keyfiniz nasıl? – (Keyfim yerindedir.) // O meyve ve sebze iyi mi? – (Tavsiye etmem!) // Bu iş iyi mi? – (Bu işte bir iş var.) // Bakar mısınız? – (Rica ederim!) // Bu güzel bilgisayar pahalı mı? – (Yok, hiç bir şey.) // Adınız ne? – Adım Orhan. – Ben (...) // Hüseyin cimri bir adam, cebinde akrep var. – (Laf ola beri gele.)

Alıştırma 81. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Bu bir sinema mı? (театр) → Bu bir sinema mı? – Hayır, burası sinema değil, burası tiyatro.

Bu bir banka mı? (офис). → Bu bir banka mı? – Hayır, burası banka değil, burası ofis. / O bir şehir mi? (большая деревня). → O bir şehir mi? – Hayır, orası şehir değil, orası büyük bir köy. / Bu bir oda mı? (зал). → Bu bir oda mı? – Hayır, burası bir oda değil, burası salon. / Bu bir garaj mı? (ремонтная мастерская). → Bu bir garaj mı? – Hayır, burası bir garaj değil, burası tamirhane. / Şu bir park mı? (сад). → Şu bir park mı? – Hayır, şurası bir park değil, şurası bahçe. / Bu bir sokak mı? (проспект). → Bu bir sokak mı? – Hayır, burası bir sokak değil, burası cadde. / O bir mağaza mı? (столовая). → O bir mağaza mı? – Hayır, orası bir mağaza değil, orası yemekhane. / Bu bir postahane mi? (больница). → Bu bir postahane mi? – Hayır, burası bir postahane değil, burası hastahane. / Bu bir tiyatro mu? (кинотеатр). → Bu bir tiyatro mu? – Hayır, burası bir tiyatro değil, burası sinema. / Bu bir üniversite mi? (средняя школа). → Bu bir üniversite mi? – Hayır, burası bir üniversite değil, burası orta okul. / O bir çarşı mı? (магазин). → O bir çarşı mı? – Hayır, orası bir çarşı değil, orası mağaza. / Bu bir kütüphane mi? (банк). → Bu bir kütüphane mi? – Hayır, burası bir kütüphane değil, burası banka. / Şu bir avlu mu? (парк). → Şu bir avlu mu? – Hayır, şurası bir avlu değil, şurası park. / Bu bir salon mu? (аудитория). → Bu bir salon mu? – Hayır, burası bir salon değil, burası dersane. / Bu oda mı? (кухня). → Bu oda mı? – Hayır, burası oda değil, burası mutfak. / Bu Ankara mı? (Стамбул). → Bu Ankara mı? – Hayır, burası Ankara değil, burası İstanbul. / O bir lokanta mı? (офис). → O bir lokanta mı? – Hayır, orası bir lokanta değil, orası ofis.

Alıştırma 82. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: кухня (светлая – темная): Burası (şurası/orası) neresi? – Burası mutfaktır. Mutfak nasıl, aydınlık mı yoksa karanlık mı? Mutfak aydınlık değil, karanlıktır.

Burası neresi? – Burası mağazadır. Mağaza nasıl, ucuz mu yoksa pahalı mı? Mağaza ucuz değil, pahalıdır. / Şurası neresi? – Şurası kütüphanedir. Kütüphane nasıl, aydınlık mı yoksa karanlık mı? Kütüphane aydınlık değil, karanlıktır. / Orası neresi? – Orası avludur. Avlu nasıl, temiz mi yoksa pis mi? Avlu temiz değil, pistir. / Burası neresi? – Burası koridordur. Koridor nasıl, uzun mu yoksa kısa mı? – Koridor uzun değil, kısadır. / Şurası neresi? – Şurası sinemadır. Sinema nasıl, büyük mü yoksa küçük mü? Sinema büyük değil, küçüktür. / Orası neresi? – Orası meydandır. Meydan nasıl, geniş mi yoksa dar mı? Meydan geniş değil, dardır. / Burası neresi? – Burası hastahanedir. Hastahane nasıl, pahalı mı yoksa ucuz mu? Hastahane pahalı değil, ucuzdur. / Şurası neresi? – Şurası ofistir. Ofis nasıl, eski mi yoksa yeni mi? Ofis eski değil, yenidir. / Orası neresi? – Orası okuldur. Okul nasıl, iyi mi yoksa fena mı? – Okul iyi değil, fenadır. / Burası neresi? – Burası binadır. Bina nasıl, yüksek mi yoksa alçak mı? Bina yüksek değil, alçaktır. / Şurası neresi? – Şurası dersanedir. Dersane nasıl, boş mu yoksa meşgul mü? Dersane boş değil, meşguldür. / Orası neresi? – Orası yemekhanedir. Yemekhane nasıl, pahalı mı yoksa ucuz mu? Yemekhane pahalı değil, ucuzdur. / Burası neresi? – Burası caddedir. Cadde nasıl, uzun mu yoksa kısa mı? Cadde uzun değil, kısadır. / Şurası neresi? – Şurası postanedir. Postane nasıl, açık mı yoksa kapalı mı? Postane açık değil, kapalıdır. / Burası neresi? – Burası mutfaktır. Mutfak nasıl, büyük mü yoksa küçük mü? Mutfak büyük değil, küçüktür. / Şurası neresi? – Şurası parktır. Park nasıl, temiz mi yoksa pis mi? Park temiz değil, pistir.

Alıştırma 84. Rusça karşılıkları veriniz ve cümle yapınız:

sanat okulu – школа искусств; eski bankamatik – старый банкомат; pis avlu – грязный двор; altın avize – золотая люстра; geniş mutfak – просторная кухня; orta halli adam – человек среднего уровня достатка; pahalı lunapark – дорогой лунапарк; açık büfe – шведский стол; dar gelirli aile – семья с низким доходом; banyo kabini – душевая кабина; yüksek okul – высшее

учебное заведение; küçük garaj – небольшой гараж; süpermarket – супермаркет; hali vakti yerinde adam – достаточно богатый человек; misafir salonu – гостиная; postane – почтовое отделение; aydınlık resim salonu – светлый художественный салон; çare – выход (из ситуации); küçük kafeterya – небольшое кафе; enstitü – институт (НИИ); eski ofis – бывший офис; meslek okulu – профессионально-техническое училище; büfe – буфет; âdet – традиция; fikri – мыслительный; adet – количество; güzel bahçe – прекрасный сад; onarım – ремонт; ucuz lokanta – дешевый ресторанчик; geniş park – большой парк; Şûra – консультативный совет; insanî – гуманитарный; banka gibi – очень богатый, orta okul – средняя школа; Rus mutfağı – русская кухня; Olan dört bağlar, olmayan dert bağlar – Сытый голодному не товарищ; botanik parkı – ботанический сад; Karalıçarşı – рынок Капалычарши; dar kan bankası – скудный банк крови; âlem – мир, общество; balık pazarı – рыбный рынок; kültür parkı – парк культуры; pazar – рынок; otopark – автопарк; okul çocuğu – ребенок школьного возраста; kahvehane – кофейня; ilk okul – начальная школа; veri bankası – банк данных; altın babası – очень богатый человек; üniversite – университет; akademi – академия; açık hava tiyatrosu – «зеленый театр»; hastane – больница; bitaraf – нейтральный; karanlık konferans salonu – темный конференц-зал; tamirhane – ремонтная мастерская; yeni salon – новый зал; kütüphane – библиотека; eski tiyatro – старый театр; ahlaki – нравственный; ayaklı kütüphane – ходячая энциклопедия; genel kütüphane – публичная библиотека; harp okulu – военное училище; yemekhane – столовая; çayhane – чайная; fakirhane – приют для нищих; kantin – ведомственная столовая; ucuz park yeri – дешевое место парковки; ana okul – детский сад; yeni ve pahalı restoran – новый и дорогой ресторан; mağaza – магазин; tamir – ремонт; dükkân – магазинчик; teknik okul – техникум; çarşı – рынок.

Alıştırma 85. Türkçe karşılıkları veriniz:

зал для приема пищи – yemekhane; ботанический сад – botanik parkı; детский сад – ana okul; чайная – çayhane; парк культуры и отдыха – kültür parkı; начальная школа – ilk okul; луна-парк – lunapark; публичная библиотека – genel kütüphane;

нравственный – ahlaki; средняя школа – orta okul; «ходячая энциклопедия» – ayaklı kütüphane; высшее учебное заведение – yüksek okul; автопарк – otopark; ремонтная мастерская – tamirhane; военное училище – harp okulu; место стоянки – park yeri; ремонт – onarım; техникум – teknik okul; нейтральный – bitaraf; ребенок школьного возраста – okul çağı; театр под открытым небом – açık hava tiyatrosu; профессиональное училище – meslek okulu; больница – hastane; школа искусств – sanat okulu; университет – üniversite; парк – park; «толстосум» – altın babası; институт – enstitü; кухня – mutfak; двор – avlu; академия – akademi; банкомат – bankamatik; приусадебный участок – bahçe; богатый – zengin; офис – ofis; Сытый голодному не товарищ – Olan dört bağlar, olmayan dert bağlar; банк данных – veri bankası; мир, общество – âlem; художественный салон – resim salonu; человек с низким достатком – dar gelirli adam; бедный, нищий – fakir; конференц-зал – konferans salonu; турецкая кухня – Türk mutfağı; гостиная – misafir salonu; традиция – âdet; очень богатый человек – banka gibi; ванная комната – banyo; золото – altın; автобаза – garaj; деньги – para; банное полотенце – banyo havlusu; мыслительный – fikri; человек среднего достатка – orta halli adam; Совет – Şûra; душевая кабина – banyo kabini; кофейня – kahvehane; безвыходный – biçare; темнота – karanlık; магазин – mağaza; количество – adet; ведомственная столовая – kantin; освещение – aydınlık; приют для нищих – fakirhane; ресторан – restoran; рынок Капалычарши – Karalıçarşı; «шведский» стол – açık büfe; гуманитарный – insani; рыбный рынок – balık pazarı; маленький магазинчик – dükkân; ресторанчик – lokanta; кафе – kafeterya; супермаркет – süpermarket.

Alıştırma 86. Türkçeye çeviriniz:

8. Эта база данных старая, она имеет достаточно много ограничений. – Bu veri bankası eskidir, o gayet dardır.

Alıştırma 87. По контексту подставьте правильно вопросительное местоимение, переведите устно на русский язык:

1. (Какая/Hangi) dersane açık ve boştur? – O büyük dersane açık ve boştur. Bu büyük dersane doludur. 2. Bu cadde

(какая/nedir)? – Burası Tverskaya. Tverskaya, (какая/nasıl) bir cadde? O uzun mu, kısa mı? – Tverskaya, uzun bir caddedir. Burası (какой/hangi) cadde, Tverskaya mı, yoksa Komsomolskiy mi? – Burası Tverskaya. 3. (Какой/Hangi) ay sıcaktır, Temmuz mu, yoksa Ekim mi? – Temmuz, sıcak bir aydır. Ekim sıcak değil, soğuk bir aydır. 4. (Какая/Hangi) okul ilk okuldur, orası mı, yoksa burası mı? – Orası ilk okul değil, orta okuldur. İlk okul burasıdır. 5. (Какой/Hangi) adam öğretmendir, o zayıf ve kumral adam mı, yoksa bu şişman ve sarışın adam mı? – O zayıf kumral adam öğretmendir, bu şişman sarışın adam öğretmen değil, doktordur. O (какой/nasıl) bir öğretmendir? – O yetenekli bir öğretmendir. Güzel! Amma o (какой/nasıl) bir adamdır? – O iyi, alçakgönüllü ve güleryüzlü bir adamdır. 6. (Какое/Hangi) bina postahane ve (какое/hangi) bina lokantadır? – Bu uzun yeni bina postahanedir, amma burası açık değil kapalıdır. Ya lokanta? – Evet, şu yeni ve güzel bina lokantadır. Teşekkürler! Bir şey değil. 7. (Какая/Hangi) mutfak iyi, Türk mutfağı mı yoksa Rus mutfağı mı? – Türk mutfağı ve Rus mutfağı iyi ve güzeldir.

Alıştırma 96. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: O meydan (широкая) değil midir? → O meydan geniş değil midir? – Değil, dardır.

Bu sebze (сушеный) değil midir? → Bu sebze kuru değil midir? – Değil, yaştır. / Bu defter (тонкая) değil midir? → Bu defter ince değil midir? – Değil, kalındır. / O yüksek duvar (толстая) değil midir? → O yüksek duvar kalın değil midir? – Değil, incedir. / Bu yeni ve güzel palto (теплое) değil midir? → Bu yeni ve güzel palto kalın değil midir? Değil, incedir. / Burası (светло и тепло) değil midir? → Burası aydınlık ve ılık değil midir? – Değil, karanlık ve serindir. / Bu yüksek tavan (чистый) değil midir? → Bu yüksek tavan temiz değil midir? – Değil, pistir. / Bu sokak (длинная и широкая) değil midir? → Bu sokak uzun ve geniş değil midir? – Değil, kısa ve dardır. / Bu bina (старое) değil midir? → Bu bina eski değil midir? – Değil, yenidir. / Orası (новая библиотека) değil midir? → Orası yeni bir kütüphane değil midir? – Değil, eski bir kütüphanedir. / Şu söz (плохое) değil midir? → Şu söz fena değil midir? – Değil, iyidir. / O erkek (бывший) öğretmen değil midir? → O erkek eski öğretmen değil midir? – Değil, yeni bir öğretmendir. / O

yeni perde (длинная) değil midir? → O yeni perde uzun değil midir? – Değil, kısadır. / Bu çiçek (красивый) değil midir? → Bu çiçek güzel değil midir? – Değil, fenadır. / O tebeşir (маленький) değil midir? → O tebeşir küçük değil midir? – Değil, büyüktür. / Orası (новый и дорогой) bir mağaza değil midir? → Orası yeni ve pahalı bir mağaza değil midir? – Değil, eski ve ucuz bir mağazadır. / Bu kalorifer (горячий) değil midir? → Bu kalorifer sıcak değil midir? – Değil, soğuktur. / Bugün hava (теплая) değil midir? → Bugün hava ılık değil midir? – Değil, serindir. / Şurası (просторный) bir park değil midir? → Şurası geniş bir park değil midir? – Değil, dar bir parktır. / O, sivil (служащий) değil midir? → O, sivil memur değil midir? – Değil, sivil müdürdür. / O öğrenci (старательный) değil midir? → O öğrenci çalışkan değil midir? – Değil, tembeldir. / O müdür (щедрый) değil midir? → O müdür cömert değil midir? – Değil, cimridir.

Alıştırma 98. Türkçe söyleyiniz:

1. Bu ülke bitaraf bir devlet mi? – (Kim bilir?) 2. Burası güzeldir! – (Bu bir zevk meselesidir.) 3. Bugün Kapalıçarşı açık mı? – Evet, açıktır (Haydi, bakalım!) 4. Müdür boş mu? – (Evet! Haydi, bakalım!) 5. Bu âdet eski mi? – (Allah bilir!) 6. Bu veri bankası yeni ve zengin mi? – (Belli değil!) 7. Bu yeni pahalı otel iyi değildir! – (Zevkten bahs olunmaz.) 8. Türk mutfağı nasıl, güzel mi? – (Bu bir zevk meselesidir.) 9. Orası yeni bir hastahane mi? – (Belli değil!) 10. O Murat mı? – (Kim bilir?) 11. Mustafa hasta mı? – (Allah bilir!) 12. Banyo boş mu? – Evet, boş (Haydi, bakalım!) 13. Bu balık pazarı güzeldir, değil mi? – (Bilmem! Zevkten bahs olunmaz!) 14. Bu perde kalın mı? – (Belki!) 15. Abi alçakgönüllü bir adam mı? – Hayır, (bellidir ki burnu Kaf dağında). 16. Orası açık büfe mi? – (Belki!) 17. Osman nasıl bir adam? – Osman hali vakti yerinde, nazik, güleryüzlü, alçakgönüllü, cömert, sarışın, şişman, uzun boylu bir adam. – (Bu kadar mı?) – (Evet, bu kadar!) 18. Bu sebze taze değildir. – (Laf aramızda.) 19. Bu müdür banka gibi zengin bir adam. – (Laf aramızda!) 20. Bu yaşlı adam ağır hastadır. – (Aman Allahım!) 21. (Nasılısınız, amca?) – Sağol, iyiyim. 22. Bu bahçe güzel ve geniş. – (Estağfurullah! Öyle değil!) 23. (Üf!) – Nasılısınız? – (Bittim, tükendim!) 24. Memur artık serbest mi? – (Evet, yerinde yeller esiyor.) 25. (Keyfiniz nasıl?) – Bilmem! –

(Nasıl?!) – Keyfim bozuk! – (Boş verin!) 26. (Müsaadenizle!) – Efendim? – (Müsaadenizle çıkayım mı?) – Tabii! 27. Bir koyu çay, lütfen! – (Başüstüne!)

Alıştırma 100. Образуйте предложения с отрицательно-вопросительной модальностью или утвердительные предложения с уточнением «не так ли», расставляя, где это необходимо, аффиксы сказуемости:

Bu uzun ve geniş cadde Yeni Arbat değil midir? O büyük çiçek güzeldir, değil mi? Bugün Pazar değil midir? Pazar hafta sonu değil midir? Cumartesi ve Pazar tatildir, değil mi? Bu oda soğuktur, değil mi? Kalorifer sıcak değil midir? Yazı tahtası nasıl, temiz değil midir? Bu ufak esmer kız, Türk değil midir? O sarışın, ince ve sevimli kadın Rustur, değil mi? “Hilton” yeni ve güzel bir otel değil midir? Burası bir sinemadır, değil mi? Orası Kızılmeydan değil midir? O öğretmen değil midir? Bu zayıf çocuk hastadır, değil mi? Bugün Salı değil midir? Pamuk hasta değil midir? Bu öğrenci yetenekli değil midir? O burnu büyük, dik başlı bir öğrencidir, değil mi? Ağabey Osman sivil doktor değil midir? Bülent yakışıklı, güleryüzlü ve alçakgönüllü bir delikanlıdır, değil mi? Burası temiz değil midir? Bugün hava güzeldir, değil mi? Soyadınız Tarkan’dır, değil mi? Sadık küçük kardeş değil midir? O kapı ve pencere kapalı değil midir?

Alıştırma 102. Türkçe okuyunuz, yazınız ve Rusça karşılıkları veriniz:

Birleşik Arap Emirlikleri, Çin Halk Cumhuriyeti, açık büfe, Kuzey Avrupa, hafif uyku, kuş uykusu, özü sözü bir adam, eli hafif, ya devlet başa ya kuzgun leşe, botanik parkı, fakir adam, Yüksek Öğretim Kurulu, altın babası, işin kötüsü, işin tuhafı, işten bile değil, ufak memur, banyo havlusu, laf aramızda, aramızda kalsın, laf ebesi, para babası, söz gümüşse sükût altındır, sanat okulu, sözü sohbeti yerinde, sözü olur mu, laf ola beri gele, laf söyledi bal kabağı, affınızı rica ederim, akıl hocası, burnu büyük, burnu havada, yazı tahtası, tatil köyü, öğle tatili, keyfim yerinde değil, dar gelirli adam, Rus mutfağı, duş kabini, misafir salonu, konferans salonu, okul çocuğu, açık hava tiyatrosu, ayaklı kütüphane, onun yerinde yeller esiyor, açık renkli, kısa boylu, sıcak kalorifer, fare altlığı, açık kalpli adam, boş laf karın doyurmaz, çamuru karnında, meslek okulu

Alıştırma 103. Rusça karşılıkları veriniz:

ahlaki protesto – нравственный протест; ahlaki prensip – нравственный принцип; insani tablo – гуманитарная обстановка; ahlaki tablo – нравственная ситуация; 45 adet kitap – книги количеством 45 штук; fikri güç – сила разума; zor taraf – сложная сторона; zengin diyar – богатый край; eski âdet – старый обычай; taze fikir – свежая идея; çürük genç – молодой человек, непригодный к воинской службе; kalın cilt – толстый том; büyük av – большая охота; yeni af – новое помилование; vatan – отчизна; Azrail – Азраил; memleket – родина; İbrahim – Ибрагим (Авраам); park yeri – место парковки; Zeus – Зевс; açık büfe – шведский стол; Güney Asya – Южная Азия; akıl hocası – наставник; Kuzey Avrupa – Северная Европа; Doğu Anadolu – Восточная Анатолия; Dicle – р. Тигр; Fırat – р. Евфрат; Müslümanlık – ислам; Hristiyanlık – христианство; Budizm – буддизм; öğrenci yurdu – студенческое общежитие; temiz cilt – чистая кожа; iki adet cilt – два тома; otopark – автопарк.

Alıştırma 104. Türkçe karşılıkları veriniz:

новая традиция – yeni âdet; легкая составляющая (сторона) – kolay taraf; буддизм – Budizm; нравственный протест – ahlaki protesto; христианство – Hristiyanlık; родина – memleket; нравственный принцип – ahlaki prensip; гуманитарная ситуация – insani tablo; наставник – akıl hocası; автопарковка – park yeri; старый приют – eski yurt; студенческое общежитие – öğrenci yurdu; христианин – Hristiyan; отчизна – vatan; мыслительный потенциал – fikri güç; буддист – Budist; новый реестр – yeni cilt; нравственная ситуация – ahlaki tablo; 45 книг – 45 adet kitap; бедный край – fakir diyar; актуальная (абсолютно новая) идея – taze fikir; молодой человек, непригодный к воинской службе – çürük genç; Иисус – İsa; большая охота – büyük av; новое помилование – yeni af; красивая кожа (человека) – güzel cilt; город-побратим – kardeş şehir; толстый переплет – kalın cilt; автопарк – otopark; шведский стол – açık büfe.

Alıştırma 105. Продолжите парадигму по-турецки, дайте русские эквиваленты:

- a) vatan: memleket, devlet, yurt, ülke, diyar;
- b) misafir salonu: salon, konferans salonu, resim salonu;

- c) botanik parkı: park, kültür parkı, lunapark, otopark;
- d) okul: anaokul, ilk okul, orta okul, yüksek okul, harp okulu, teknik okul, meslek okulu, sanat okulu, enstitü, üniversite, akademi;
- e) hastahane: postahane, tamirhane, kütüphane, genel kütüphane, yemekhane, çayhane, kahvehane, fakirhane, Milli Kütüphane;
- f) restoran: yemekhane, çayhane, kahvehane, kantin, lokanta, kafeterya, büfe, açık büfe;
- g) mağaza: süpermarket, market, dükkân, çarşı, Kapalıçarşı, pazar, balık pazarı;
- i) Türk: Rus, İngiliz, Japon, Türkmen;
- k) Budizm: Müslümanlık, Hristiyanlık.

Alıştırma 106. Охарактеризуйте человека, приводя максимальное количество известных Вам лексических единиц:

- a) богатый человек: banka gibi, zengin, altın babası, para babası;
- б) скупой человек: cimri, varyemez, Cebinde akrep var;
- в) различные уровни достатка человека: banka gibi, zengin, altın babası, para babası / hali vakti yerinde / orta halli adam / dar gelirli adam / fakir, fakirfukara.

Alıştırma 108. Продолжите парадигму по-русски, дайте турецкие эквиваленты:

- a) родина – memleket: отчизна – vatan/yurt, страна – ülke, государство – devlet, край – diyar;
- б) художественный салон – resim salonu: гостиная – misafir salonu, зал – salon, конференц-зал – konferans salonu;
- в) парк – park: ботанический парк – botanik parkı, парк культуры – kültür parkı, луна-парк – lunapark, автопарк – otopark;
- г) школа – okul: детский сад – ana okul, начальная школа – ilk okul, средняя школа – orta okul, высшее учебное заведение – yüksek okul, военное училище – harp okulu, техникум – teknik okul, профессиональное училище – meslek okulu, школа искусств – sanat okulu, институт – enstitü, университет – üniversite, академия – akademi;
- д) больница – hastahane: почтовое отделение – postahane, ремонтная мастерская – tamirhane, библиотека – kütüphane,

публичная библиотека – genel kütüphane, столовая – yemekhane, чайная – çayhane, кофейня – kahvehane, приют для нищих – fakirhane, национальная библиотека – Milli Kütüphane;

е) ресторан – restoran: столовая – yemekhane, чайная – çayhane, кофейня – kahvehane, ведомственная столовая – kantin, ресторанчик – lokanta, кафе – kafeterya, буфет – büfe, шведский стол – açık büfe;

ж) магазин – mağaza: супермаркет – süpermarket, маркет – market, магазинчик – dükkân, рынок – çarşı/pazar, рынок «Капалычарши» – Karalıçarşı, рыбный рынок – balık pazarı;

з) туркмен – Türkmen: турок – Türk, русский – Rus, англичанин – İngiliz, японец – Japon;

и) христианство – Hristiyanlık: буддизм – Budizm, мусульманство – Müslümanlık.

Alıştırma 109. Türkçe söyleyiniz:

1. Что Вы! Конечно нет. – Estağfurullah, tabii değil. 4. Этот банк крови большой или скудный (zayıf)? – Bu kan bankası büyük mü yoksa zayıf mı? 9. В каком здании находится тот новый университет? – O yeni üniversite hangi binadır? 16. Учитель сегодня свободен? – Нет, он занят. Но может быть свободен? – Занят, я сказал! (Bu kadar!) Хорошо, пошли, будь что будет. – Hoca bugün serbest mi? Hayır, o meşguldür. Amma belki serbest mi? – Meşguldür, bu kadar! – Peki, haydi, bakalım, ya devlet başa ya kuzgun leşe.

Alıştırma 110. Выразите адекватную речевую реакцию на описываемую ситуацию:

на карту пославлена большая цена (ya devlet başa ya kuzgun leşe); вы случайно наступили человеку на ногу (Pardon!); вы поступили нехорошо по отношению к человеку, обидели его (Affedersiniz! / Affınızı rica ederim!); вы настойчивы в своей просьбе (Rica ederim!); вы соглашаетесь с похвалой, сохраняя скромность (Estağfurullah!); вы сохраняете за кем-либо право на собственные предпочтения (Bu bir zevk meselesidir); вы категорично закрываете тему (Bu kadar! Tamam!); вы желаете выиграть немного времени для выполнения определенного действия (Bir bakıyım!); вы плохо слышали или поняли собеседника и надеетесь на повтор

сказанного (Efendim?); вы желаете деликатно выйти из разговора до его окончания (Müsaadenizle! Müsaade eder misiniz!); вы желаете обратить на себя внимание интересующего вас человека (Bakar mısınız!); вы желаете придать своим словам максимальную убедительность и, тем самым, повысить степень доверия собеседника (Vallahi!); вы желаете вызвать сострадание и избавиться от чего-либо или кого-либо, демонстрируя свою усталость (Aman, üf, bittim, tükendim!); вы желаете своему собеседнику выздоровления (Geçmiş olsun!); вы выражаете радость и удовлетворение приходу вашего собеседника (Hoş geldiniz!).

Alıştırma 111. Türkçe söyleyiniz:

Вам лучше помолчать! (Söz gümüşse sükût altındır.) / Сказано – сделано! (Söz bir Allah bir!) / «Мутный» человек. (Yere bakar, yürek yakar.) / Откуда мне знать! (Allah bilir!) / Как аукнется, так и откликнется. (İyilik eden iyilik görür.) / К нему руку в карман не засунешь! (Cebinde akrep var.) / Он от зазнайства никого вокруг не видит. (Burnu Kaf dağında.) / Сказать-то просто! (Языком болтать – не мешками ворочать.) Dile kolay! / Что тебя мучает и тревожит? Zorun ne? / Не суй нос не в свои дела! İşine bak! / Пусть никто ни о чем не узнает! Laf aramızda. (Aramızda kalsın.) / Промолчи, так лучше будет! Söz gümüşse sükût altındır. / Это даже не подлежит обсуждению! – Sözü olur mu? (Lafı mı olur?)

Alıştırma 112. Назовите слова или словосочетания, пользуясь их понятийным описанием:

духовный мир, который строит себе человек (diyar), место рождения (memleket); главный город государства (başkent); человек, к которому всегда можно обратиться за мудрым советом (akıl hocası); старший ребенок в семье по отношению к другим детям (ağabey/abla); правило (норма), которого придерживаются люди на основе «социального договора» и которое передается из поколения в поколение (âdet); неспальное помещение в квартире для общих встреч (misafir salonu); начитанный человек, который знает ответы на многие вопросы (ayaklı kütüphane); место для проведения научных и иных форумов, предполагающих участие значительного количества

людей (konferans salonu); зал, в котором выставляются для демонстрации или продажи образцы изобразительного искусства (resim salonu); промышленный материал, используемый для изготовления широкого круга изделий, например сумок (deri); планета, являющаяся спутником Земли (Ay); страна с наибольшей численностью населения в мире (Çin Halk Cumhuriyeti); предмет, предназначенный для перевозки личных вещей при следовании на отдых или в командировку (valiz/bavul); территория, ограниченная для свободного входа, предназначенная для проживания студентов и имеющая необходимую социальную инфраструктуру (öğrenci sitesi / kampus); отчим (üvey baba); приемыш (üvey çocuk); падчерица (üvey kız); пасынок (üvey oğul).

Alıştırma 113. Раскройте скобки, скажите по-турецки, переведите на русский язык:

Glaysol nedir? – Glaysol (цветок / bir çiçektir). Türkiye nedir? – Türkiye (государство / bir devlettir). Kampus nedir? – Kampus (студенческий городок / öğrenci sitesidir). Abi kimdir? – Abi (старший брат / büyük erkek kardeşir). Abla kimdir? – Abla (старшая сестра / büyük kız kardeşir). Pazar nedir? – Pazar (конец недели / hafta sonudur). Pazartesi nedir? – Pazartesi (начало недели / hafta başıdır). Makarna nedir? – Makarna (продукт питания / bir yemektir). Müdür nedir? – Müdür (статус / bir statüdür). Boş söz nedir? – Boş söz (слух / bir söylentidir). TBMM nedir? – TBMM, (Великое Национальное Собрание Турции / Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir). TC nedir? – TC, (Турецкая Республика / Türkiye Cumhuriyeti'dir). PTT nedir? PTT; (почта, телеграф, телефон / Posta, Telgraf, Telefon'dur). Albay kimdir? – Albay (военнослужащий, офицер / bir asker, subaydır). Dost kimdir? – Dost (близкий товарищ / iyi bir arkadaşır). Tavşan kanı çay nedir? – Tavşan kanı çay; (прекрасный, крепкий чай / güzel, koyu bir çaydır). Yasak nedir? – Yasak (принцип / bir prensiptir). İsa kimdir? – İsa (Господь/Tanrı'dır). Murat nedir? – Murat (имя / bir isimdir). Valiz nedir? – Valiz (большая тяжелая сумка / büyük ve ağır bir çantadır). Moskova nedir? – Moskova (город, столица / bir şehirdir, o başkenttir). Yere bakar, yürek yakar adam kimdir? – Yere bakar, yürek yakar adam, (тяжелый, подлый человек / ağır canlı ve alçak bir adamdır).

DERS 3

Alıştırma 7. Türkçe söyleyiniz:

Sekiz (dükkan); üç (mağaza); dokuz (garaj); altı (oğul); on (dolap); sekiz (koltuk); dört (kız); yedi (erkek/adam); beş (oda); iki (kadın); sekiz (oğlan); on (kapı); üç (kalem); yedi (defter); dört (duvar); dokuz (lamba); üç (dost); **on (kişi)**; bir (baba); dört (kitap); on (sandalye); yedi (masa); beş (tablo); üç (portre); dokuz (raf); altı (bilgisayar); yedi (jaluzi); dört (avize); dokuz (erkek kardeş); altı (sokak); sekiz (cadde); bir (telefon); on (çanta); yedi (söz); dört (bina); altı (valiz); sekiz (ev); on (otel); beş (kız kardeş); iki (soyadı); yedi (ülke); beş (köy); dokuz (şehir); altı (müdür); on (öğrenci); üç (öğretmen); on (doktor); sekiz (asker); bir (meydan); iki (silgi); beş (perde); üç (çiçek); iki (harita); altı (sinema); yedi (Rus); dört (Türk); sekiz (banka); bir (mutfak); beş (okul); dokuz (üniversite).

Alıştırma 11. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: bu (дорогой) restoran (2);

bu pahalı restoran – bu iki pahalı restoran;

o genç doktor – o dört genç doktor; bu pahalı süpermarket – bu yedi pahalı süpermarket; bu iyi adam – bu on iyi adam; bu yüksek okul – bu dokuz yüksek okul; o zengin patron – o altı zengin patron; bu uzun ve soğuk ay – bu dört uzun ve soğuk ay; o zayıf çocuk – o sekiz zayıf çocuk; bu banka gibi altın babası – bu iki banka gibi altın babası; bu güzel öğrenci sitesi – bu üç güzel öğrenci sitesi; bu zor iş – bu beş zor iş; o yaşlı kadın – o yedi yaşlı kadın; şu küçük ucuz dükkan – şu dokuz küçük ucuz dükkan; o dar koridor – o iki dar koridor; bu yeni güzel kalem – bu sekiz yeni güzel kalem; bu uzun boylu asker – bu beş uzun boylu asker; o karanlık oda – o üç karanlık oda; bu aydınlık salon – bu yedi aydınlık salon; bu yeni geniş lokanta – bu iki yeni geniş lokanta; o orta okul – o on orta okul; bu güzel park ve bahçe – bu beş güzel park ve dokuz bahçe; o yüksek bina – o dört yüksek bina; o sıcak kalorifer – o üç sıcak kalorifer; bu sevimli delikanlı – bu altı sevimli delikanlı; o sevimli kız – o on sevimli kız.

Alıştırma 12. Türkçe söyleyiniz:

yirmi (kişi); on (harita); doksan (Türk); altmış (okul); kırk (mağaza); yetmiş (yemekhane); otuz (Rus); seksen (çiçek); elli

(banka); kırk (dükkan); yirmi (çanta); on (sokak); yetmiş (telefon); altmış (otel); doksan (bina); otuz (söz); yetmiş (şehir); seksen (öğrenci); yirmi (oda); on (meydan); altmış (kişi); doksan (valiz); yirmi (koltuk); seksen (dolap); on (pencere); yetmiş (lamba); otuz (raf); yirmi (cadde); altmış (sandalye); doksan (kitap); otuz (sehpa); on (bilgisayar); seksen (salon); altmış (avize); kırk (adam); doksan (defter); altmış (kadın); on (kapı); seksen (kalem); elli (köy); kırk (kişi); otuz (ofis); elli (takvim altlığı); doksan (garaj); elli (hastahane); on (kalorifer); doksan (at); elli (kütüphane); on (üniversite); yirmi (çarşı); altmış (tamirhane); on (park); kırk (arkadaş); yirmi (memur); doksan (asker); yetmiş (tatil köyü); kırk (perde); on (yazı tahtası); seksen (kişi); altmış (İngiliz); doksan (aile); otuz (öğrenci sitesi/kampus); on (silgi); yetmiş (devlet); elli (ülke); seksen (hasta).

Alıştırma 15. Türkçe okuyunuz ve Rusça karşılıkları veriniz:

26; 42; 33; 54; 85; 73; 19; 45; 64; 97; 86; 71; 14; 25; 47; 76; 83; 22; 16; 63; 99; 18; 31; 65; 94; 15; 23; 45; 58; 84; 11; 36; 98; 42; 69; 38; 59; 75; 81; 13; 35; 57; 62; 29; 48; 89; 78; 18; 31; 53; 28; 14; 61; 87; 34; 27; 52; 77; 93; 46; 51; 88; 67; 21.

Alıştırma 16. Türkçe okuyunuz:

otuz bir; elli beş; altmış yedi; yirmi dört; kırk yedi; seksen dokuz; altmış üç; yirmi dokuz; doksan dört; yetmiş altı; on beş; seksen üç; doksan altı; otuz iki; elli bir; on yedi; otuz beş; altmış altı; yirmi sekiz; yetmiş beş; otuz dokuz; on üç; seksen altı; elli dört; yetmiş üç; seksen sekiz; kırk beş; elli üç; otuz sekiz; altmış iki; on dokuz; kırk bir; doksan dokuz; yetmiş dört; kırk altı; yirmi beş; yetmiş sekiz; doksan üç; elli yedi; kırk dokuz; yirmi üç; elli sekiz; yetmiş iki; otuz altı; seksen dört; on altı; elli dokuz; doksan yedi; kırk dört; altmış dokuz; doksan beş; yirmi yedi; altmış sekiz; kırk sekiz; yirmi iki; on iki; seksen yedi; on bir; seksen iki; elli altı; otuz yedi; yetmiş dokuz; doksan sekiz; altmış beş; otuz dört; yirmi altı; seksen bir; kırk üç; yetmiş yedi; yirmi bir; elli iki; on sekiz; yetmiş bir; altmış dört; doksan bir; otuz üç; seksen beş; kırk iki; altmış bir; on dört; doksan iki.

Alıştırma 17. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK 2: 23 марта.

Bugün on dördüdür. Bugün yirmi ikisidir. Bugün dokuzudur. Bugün on üçüdür. Bugün yirmi altısıdır. Bugün yedisidir. Bugün onudur. Bugün yirmi sekizidir. Bugün dördüdür. Bugün sekizidir. Bugün on yedisidir. Bugün otuzudur. Bugün on dokuzudur. Bugün yirmi üçüdür. Bugün on sekizidir. Bugün yirmi beşidir. Bugün on sekizidir. Bugün üçüdür. Bugün yirmi biridir. Bugün on biridir. Bugün beşidir. Bugün onudur. Bugün ikisidir. Bugün yirmi yedisidir. Bugün on ikisidir. Bugün sekizidir. Bugün on beşidir. Bugün altısıdır. Bugün on dokuzudur. Bugün yirmi beşidir. Bugün otuz biridir.

Alıştırma 23. Ters anlamlı sözcükleri söyleyiniz:

yabancı adam – tanıdık adam; ilk okul – (orta/yüksek) okul; turp gibi adam – zayıf adam; yabancı dil – ana dil; sivil – askeri (asker); erken – geç; cömert – cimri (varyemez); toy – tercübeli (dünya görmüş); eksik – mevcut; dede – nine; bey – hanım; şişman – zayıf (ince); büyükanne – büyükbaba; ağabey – abla; bayan – bay; ufak – kocaman; koca – karı; kaba – nazik; çift sayı – tek sayı; dinç – yorgun (bitkin); beyefendi – hanımefendi; küçük hanım – büyük hanım; zengin adam – fakir adam (fakirfukara; dar gelirli adam); köy – şehir; sözlü sınav – yazılı sınav; işçi – memur; sarışın – esmer; balık etinde – zayıf (ince).

Alıştırma 24. Okuyup tercüme ediniz:

1. Bu adam zengin, amma cömert. **Eksik olmasın!** (Дай бог ему здоровья!) 2. Yine para mı? Bu para küçük değil, büyük. **Eksik olsun!** (Не нужно!) 3. Yine yeni bir iş! Tavsiye etmem, çünkü bu iş kolay değil, zordur. – **Akacak kan damarda durmaz!** (Чему быть, тому не миновать.) 4. Müsaade eder misiniz? – Hayır, artık geç. – **Geç olsun da güç olmasın!** (Лучше поздно, чем никогда.) – Hayır, **atı alan Üsküdarı geçti!** (Нет, уже слишком поздно!) 5. Cengiz artık genç değil, yaşlıdır; artık memur değil, patrondur. – **Evet, köprünün altından çok su aktı** (С тех времен много воды утекло.) 6. Ruşen, dili uzun bir adam. **Dilin kemiği yok!** (Он болтает все подряд.) **Dili kurusun!** (Пусть у него язык отсохнет!) 7. Aslı nazik bir genç. **Diline sağlık!** (Спасибо ей за добрые слова!) 8. Şebnem nasıl, iyi mi? **Dilini fare mi yedi?** (Она что, язык проглотила?) 9. Mağaza yine kapalı! – **Akşama karşı gitme, tana karşı yatma.** (Всему свое время.)

Alıştırma 25. Распределите данные слова, отражающие качества человека, в три колонки таблицы «положительные качества», «отрицательные качества», «нейтральные качества»:

Положительные качества	Нейтральные качества	Отрицательные качества
güzel, açık yürekli, açık kalpli, çalışkan, eli hafif, özü sözü bir, sözü sohbeti yerinde, akıl hocası, yetenekli, güleryüzlü, alçakgönüllü, istidatlı, cömert, mütevazı, nâzik, hali vakti yerinde, ayaklı kütüphane, yakışıklı, tecrübeli, hanım kız, hanım hanımcık, nur topu gibi, sevimli, dünya görmüş	para babası, zengin, altın babası, köprü altı çocuğu, fakir, orta halli adam, dini bütün, dar gelirli adam	çirkin, alçak, varyemez, ağır kanlı, ağır canlı, tembel, eli ağır, laf anlamaz, cimri, dik başlı, burnu büyük, cebinde akrep var, burnu Kaf dağında, başı dinç, kaba, banka gibi, ters adam, yedi kat yabancı, dilin kemiği yok, dili tutuk, kibirli, dili uzun, mahalle karısı, burnu havada, çünkü çocuk, ağır kazan geç kaynar, kuş beyinli, süt kuzusu, yaramaz, toy, şeytanın art bacağı, yuları eksik

Alıştırma 26. Türkçe söyleyiniz ve tercüme ediniz:

1. (Какое/Hangi) bina yeni bir postahanedir: bu (длинное/uzun) bina mı, yoksa o (высокое/yüksek) bina mı? 2. Bu iri ve (полный/şişman) erkek yeni bir (врач/doktor) değil mi? O (какой/nasıl), iyi bir doktor mu, yoksa fena bir doktor mu? Belki (докторишко / ufak doktor) mu? – O iyi bir doktor (не/değil). (Скажите, пожалуйста/Lütfen söyler misiniz) neden? O yetenekli değil ve (лентяй/tembel) da ondan. 3. Büyükanne (кто по профессии / kim / nesi)? O öğretmen (разве не/değil mi)? – Hayır, o öğretmen değil, müdürdür. 4. (Здесь/Burası) ofistir, (не так ли / değil mi)? Evet, bu büyük ve güzel bina ofistir. 5. (Здесь/Burası)

aydınlık mı, yoksa (темно/кaranlık) mı? – Burası aydınlık değil, karanlıktır. – Neden? – Çünkü iki lamba eksik. 6. Pazar haftasonu (разве не / değil mi)? Evet, Pazar (выходной/tatil), amma Murat yine meşgul. 7. Ergin bugün (присутствует / mevcut mu)? – Hayır, o bugün (отсутствует/eksik). – Ne oldu, o (болен/hasta) mı? – Bilmem! 8. Burası nasıl? – Burası pistir. Çok fena! (Дежурный/Nöbetçi) kimdir? Nöbetçi Murat, amma o bugün (плохо себя чувствует / fenadır). (Желаю поправляться / Geçmiş olsun)! 9. Murat bugün nasıl, iyi mi yoksa fena mı? Murat (уже в порядке / artık iyidir).

Alıştırma 29. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: буфет → büfeler.

семья → aileler, мода → modalar, экзамен → sınavlar (imtihanlar), мусульманин → müslümanlar, рабочий → işçiler, ребенок → çocuklar, турок → Türkler, пальчиковая батарейка → kalem piller, русский → Ruslar, дедушка → büyükbabalar (dedeler), христианин → Hristiyanlar, бабушка → büyükanneler (nineler), шариковая ручка → tükenmez kalem, брат (сестра) → kardeşler, карандаш → kurşunkalemler, англичанин → İngilizler, традиция → âdetler, авторучка → dolma kalem, семейная пара → çiftler, дом → evler, супруги → karıkocalar (eşler), край → diyarlar, старуха → koca karılar, буддист → Budistler, муж → kocalar, дама → bayanlar, занавеска → perdeler, жена → karılar, больной → hastalar, супруга (супруг) → eşler, японец → Japonlar, дежурный → nöbetçiler, родина → memleketler, мост → köprüler, язык → diller (lisanlar), кожа (материал) → deriler, знакомый → tanıdıklar, том → ciltler, посторонний → yabancılar, туркмен → Türkmenler, банк → bankalar, автобаза → garajlar, кухня → mutfaklar, банкомат → bankamatikler.

Alıştırma 30. Заполните таблицы со следующими графами: «термины родства», «профессии», «учебные заведения», «места отдыха», «торговые места».

Термины родства	Профессии	Учебные заведения	Места отдыха	Торговые места
kız	jandarma	okul	tâtil köyü	yemekhane
oğul (-ğlu)	doktor (hekim)	ilk okul	sinema	çayhane

ana	müdür (patron, şef)	orta okul	resim salonu	kahvehane
anne	memur	yüksek okul	misafir salonu	kantin
baba	öğrenci (talebe)	harp okulu	bahçe	restoran
anababa	öğretmen hoca	teknik okul	avlu	lokanta
kardeş	asker	meslek okulu	park	kafeterya
erkek kardeş	subay	sanat okulu	botanik parkı	büfe açık büfe
kız kardeş		enstitü	kültür parkı	mağaza
abla		üniversite	lunapark	süpermarket (market)
ağabey (âbi)		akademi	tiyatro açık hava tiyatrosu	dükkan
eş				çarşı Kapalıçarşı
karı (hanım)				pazar balık pazarı
koca (bey) koca karı				
büyükanne, nine				
büyükbaba, dede				

Alıştırma 32. Türkçe söyleyiniz:

абсолютно чужие люди – yedi kat yabancı adamlar; иностранные языки – yabancı lisanlar (diller); девушки-болтушки (dili uzun kızlar); студенты с плохой речью – dili tutuk öğrenciler/talebeler; родные языки – ana diller, новые и длинные мосты – yeni ve uzun köprüler; опытные врачи – tecrübeli doktorlar/hekimler; дежурные студенты – nöbetçi öğrenciler; женственные девушки – hanım hanımcıklar; четные числа – çift

sayılar; присутствующие дамы – mevcut bayanlar; отсутствующие мужчины – eksik erkekler/baylar/adamlar; маленькие дети – küçük çocuklar; неопытные чиновники – toy memurlar; юноши с молоком на губах – süt kuzusu delikanlılar; глупые люди – kuş beyinli insanlar; сложные экзамены – zor sınavlar (imtihanlar); набожные люди – dini bütün insanlar; баловные крепкие детишки – yaramaz nur topu gibi çocuklar; новые течения моды – yeni modalar; пустяковые дела – çocuk oyuncu işler.

Alıştırma 33. Türkçe söyleyiniz:

модные пальто / moda paltolar – несколько модных пальто / birkaç moda palto; устные экзамены / sözlü sınavlar – сколько устных экзаменов? / kaç sözlü sınav? молодые рабочие / genç işçiler – много молодых рабочих / birçok genç işçi; допотопные чемоданы / Nuh Nebi'den kalma valizler – очень много допотопных чемоданов / pek çok Nuh Nebi'den kalma valiz; набожные люди / dini bütün insanlar – мало набожных людей / az dini bütün kişi; неуправляемый ребенок / yuları eksik çocuk – сколько неуправляемых детей? / kaç tane yuları eksik çocuk? Недостающие ручки / eksik kalemler – как много недостающих ручек? / ne kadar çok eksik kalem? пожилые семейные пары / yaşlı çiftler – несколько пожилых семейных пар / birkaç yaşlı çift; старые пальчиковые батарейки / eski kalem piller – пять старых пальчиковых батареек / beş tane eski kalem pil; новые авторучки / yeni dolmakalemler – восемь новых авторучек / sekiz yeni dolmakalem; пожилые дамы / yaşlı bayanlar – две пожилые дамы / iki yaşlı bayan; дежурные врачи / nöbetçi doktorlar – несколько дежурных врачей / birkaç nöbetçi doktor; знакомые мужчины / tanıdık erkekler – один знакомый мужчина / bir tanıdık erkek; иностранные языки / yabancı lisanlar – несколько иностранных языков / birkaç yabancı lisan.

1. Сейчас уже поздновато. – Şimdi artık biraz geç. 2. Насколько этот новый язык незнакомый? – Bu yeni lisan ne kadar yabancı? 3. Это новое дело сложноватое. – Bu yeni iş biraz zor. 4. Эта комната маленькая. Потолок низкий. Но тот новый шкаф высоковатый. – Bu oda küçük. Tavan alçak. Ancak o dolap biraz yüksek. 5. Здесь холодно. Почему? – Burası biraz soğuk. Neden? 6. Насколько разговорный язык простой? – Halk dili ne

kadar kolay? 7. Этот маленький ребенок имеет лишний вес. С ним всё в порядке? – Bu küçük çocuk biraz fazla şişman. O nasıl, iyi mi? 8. Насколько плохо Эрдал формулирует свои мысли? – Erdal ne kadar dili tutuk bir adam? 9. Здесь холодно, не так ли? Да. Посмотрите! Погода очень холодная, но окна открыты. – Burası biraz soğuk, değil mi? Evet. Bakar mısınız! Hava çok soğuk amma pencereler açık. 10. Этот невоспитанный молодой человек слишком болтлив. – Bu kaba genç biraz fazla dili uzun bir adam.

Alıştırma 34. Türkçe ve Rusça söyleyiniz:

(А) 1. Многие новые улицы длинные и красивые. – Birçok yeni sokaklar uzun ve güzeldir. 2. Много старых отелей уже закрыто. – Birçok eski otel artık kapalıdır. 3. Чимелийеникёй и Улукышлатолу – очень сложные слова. – Çimeliyeniköy ve Ulukışlatolu çok zor sözler. 4. Турецкий и узбекский – очень сложные языки. – Türkçe ve Özbekçe çok zor diller. 5. Некоторые большие сумки легкие. – Bazı büyük çantalar hafiftir. 6. Многие слова очень жесткие. – Birçok sözler çok ağırdır. 7. Много слов пустых. Короче говоря, не сказанное слово – золотое слово. – Birçok söz boştur. Sözün kısası söz gümüşse sükut altındır. 8. Очень мало городов представляют собой столицы. – Çok az şehir başkenttir. 9. Многие приюты для нищих очень маленькие и грязные. – Birçok fakirhaneler çok küçük ve pistir.

(Б) много сложных языков – çok zor dil; очень большие семьи – çok büyük aileler; очень старые монеты – çok eski paralar; много дешевых ресторанчиков – çok eski lokanta; абсолютно новые географические карты – çok yeni haritalar; много медлительных людей – çok eli ağır kişi; эти очень глубокие воды – bu çok derin sular; очень маленькие дети – çok küçük çocuklar; много больших студенческих городков – çok büyük öğrenci sitesi/kampus; много младших братьев – çok küçük kardeş; много новых баз отдыха – çok yeni tatil köyü; много старых монет – çok eski para; очень дешевые рынки – çok ucuz çarşılar.

Alıştırma 35. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Bu (хороший) bir evdir. – Bu iyi bir evdir. → Bunlar iyi evdir.

Bugün kim (болен)? – Bugün kim hasta? → Bugün kimler hasta? / Size bir (у меня вопрос) var. – Size bir sorum var. →

Sizlere bir sorum var. / **Şu** (зрелое) bir sözdür. – **Şu** olgun bir sözdür. → **Şunlar** olgun sözdür. / **Bu** yeni, uzun ve geniş bir (мост). – **Bu** yeni, uzun ve geniş bir köprüdür. → **Bunlar** yeni, uzun ve geniş köprüdür. / **Siz** (как поживаете)? – Siz nasılsınız? → **Sizler** nasılsınız? / **Bu** (легкий) bir lisandır. – **Bu** kolay bir lisandır. → **Bunlar** kolay lisandır. / **Şu** (некрасивое) bir sözdür. – **Şu** çirkin bir sözdür. → **Şunlar** çirkin sözdür. / **Bu** (неприятное) bir iştir. – **Bu** çirkin bir iştir. → **Bunlar** çirkin iştir. / Bugün **kim** (присутствует)? – Bugün **kim** mevcut? → Bugün **kimler** mevcut? / **Bu** (деликатное) bir iştir. – **Bu** ince bir iştir. → **Bunlar** ince iştir. / **Bu** (запоздалое) bir sözdür. – **Bu** geç bir sözdür. → **Bunlar** geç sözdür. / **Şu** (старая) bir kuştur. – **Şu** yaşlı bir kuştur. → **Şunlar** yaşlı kuştur. / **Bu** erken bir (помилование). – **Bu** erken bir aftır. → **Bunlar** erken aftır. / **Bu** (время сна). – **Bu** uyku saatidir. → **Bunlar** uyku saatidir. / **Bu** hafif bir (сон). – **Bu** hafif bir uykudur. → **Bunlar** hafif uykudur. / **Bu** (пара пустяков). – **Bu** işten değil. → **Bunlar** işten değil. / **Bu** Rusça-Türkçe (словарь). – **Bu** Rusça-Türkçe sözlük. → **Bunlar** Rusça-Türkçe sözlük.

Alıştırma 36. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: park yeri → park yerleri // коврик для мышки: fare altlığı → fare altlıkları;

подставка под календарь: takvim altlığı → takvim altlıkları; gözyaşı → gözyaşları; чуткий сон: kuş (tavşan) uykusu → kuş (tavşan) uykuları; uyku saati → uyku saatleri; фамилия: soyadı → soyadları; öğrenci sitesi → öğrenci siteleri; Звездный городок: Yıldız Sitesi → Yıldız Siteleri; akıl hocası → akıl hocaları; классная доска: yazı tahtası → yazı tahtaları; tâtîl köyü → tâtîl köyleri; обеденный перерыв: öğle yemeği → öğle yemekleri; hafta sonu → hafta sonları; начало недели: hafta başı → hafta başları; Оcak ayı → Ocak ayları; банк данных: veri bankası → veri bankaları; altın babası → altın babaları; душевая кабина: duş (banyo) kabini → duş (banyo) kabinleri; banyo havlusu → banyo havluları; гостинная: misafir salonu → misafir salonları; ботаник parkı → botanik parkları; ребенок школьного возраста: okul çocuğu → okul çocukları; harp okulu → harp okulları; театр под открытым небом: açık hava tiyatrosu → açık hava tiyatroları; балık pazarı → balık pazarları; домохозяйка: ev hanımı → ev hanımları;

dil dalaşı → dil dalaşları; переэкзаменовка: bütünleme sınavı → bütünleme sınavları; süt kuzusu → süt kuzuları; разговорный язык: konuşma dili → konuşma dilleri; köprü altı çocuğu → köprü altı çocukları; писарь: kalem efendisi → kalem efendileri; mahalle karısı → mahalle karıları; çocuk oynucağı → çocuk oyuncakları.

Alıştırma 37. Aşağıdaki dilekleri Türkçe söyleyiniz:

Желаю ясной и жаркой погоды! → Açık ve sıcak havalar dilerim! Желаю хороших и порядочных друзей! → İyi ve açık kalpli dostlar dilerim! Желаю долгих лет! → Uzun yaşlar dilerim! Желаю легких дней! → Kolay günler dilerim! Желаю крепкого сна! → Deliksiz uykular dilerim! Желаю хороших и старательных студентов! → İyi ve çalışkan öğrenciler dilerim! Желаю хороших выходных! → İyi tatiller (hafta sonları) dilerim! Желаю счастливых дней! → Mutlu günler dilerim! Желаю новых друзей! → Yeni dostlar dilerim! Желаю новых интересных книг! → Yeni enteresan kitaplar dilerim! Желаю легких экзаменов! → Kolay sınavlar dilerim! Доброе утро! → Günaydın! (İyi sabahlar!) Добрый день! → İyi günler! Добрый вечер! → İyi akşamlar! Спокойной ночи! → İyi geceler! Сладких снов! → Tatlı uykular! Спокойных снов! → Rahat uykular! Желаю успехов! → Başarılar dilerim! Желаю счастья! → Saadetler dilerim!

Alıştırma 38. Используя УФО, выразите речевую реакцию в предложенных речевых ситуациях:

1. Bugün Ahmet eksik. O hasta mı? – Hayır, değil, o iyidir. Peki, amma ne oldu? – (Bilmem!) – Bu işte bir iş var. – (Evet, öyle!)
2. Bu palto uzun ve kalındır. O güzeldir, değil mi? – Hayır, güzel değil. Şimdi uzun ve kalın palto moda değil. – (Bu bir zevk meselesidir. / Zevkten bahsolenmaz.)
3. Günaydın! Sizi bir yerden tanıyorum. Adınız nedir? – Adım Erdal. Soyadınız ne? – Soyadım Soysal. – (Tanıştığımıza memnun oldum!)
4. Merhaba! Bugün kimler mevcut, kimler eksik? – Ayşe, Osman, Ahmet, Filiz mevcut, Bülent eksik. – Ne oldu, hasta mı? – Evet, Bülent hastadır. – (Geçmiş olsun!)

5. Müsaade eder misiniz, bir şey soracağım! – (Tabii, buyurun!) – Ahmet bugün nasıl, artık iyi mi? – Evet, efendim, Ahmet artık iyidir. – (Teşekkürler!)

6. Bakar mısınız, efendim? – Evet, hoş geldiniz! – (Hoş bulduk!) – Ne arzu edersiniz? – İyi ve taze elma, lütfen. – İşte, efendim, bu elma güzel, taze ve olgundur. – Teşekkürler! – (Bir şey değil!) – Hoşça kalın! – (Güle güle!)

Alıştırma 41. Раскройте скобки, заменяя русские фразы на турецкие, выучите диалог:

KONUŞMA: Zevkten bahsolenmaz

(Пожалуйста/Lütfen) bakar mısınız! ...Efendim! (Я хочу что-то спросить / Bir şey soracağım). – Evet, efendim, ne (желаете / arzu edersiniz)?

(Там/Orası) kalabalıktır. Ne oldu? – Kim bilir, amma vallahi orası kalabalıktır.

Çok fena! Orası (что такое / neresi)? – Orası bir (больница/hastane).

O yeni mi, eski mi? – O eski (не/деğil), yeni. Peki, ne arzu edersiniz?

Çay, lütfen. – (Крепкий / Koyu çay mı) yoksa (некрепкий / açık çay mı)?

(Конечно же / Tabii), koyu ve sıcak çay. – İşte, (пожалуйста/buyurun), koyu ve sıcak çay.

Teşekkür ederim! – (Это все / Hepsi bu kadar mı)?

Evet, (достаточно / bu kadar). Teşekkürler! – Bir şey değil!

Efendim! Bu (крепкий/koyu) çay değil, normal, yani açık çay. – (Бог с вами! / Estağfurullah) Bu çay koyu değil mi? Bu tavşan kanı çay.

Evet, çay (отличный/güzel), amma tavşan kanı değil, çünkü tavşan kanı çay koyu bir çaydır, bu çay koyu değil. – Peki, bellidir ki (о вкусах не спорят / zevkten bahsolenmaz).

Tabii, (это дело вкуса / bu bir zevk meselesidir) – (Вы позволите / Müsaade eder misiniz)? Bu masa boş mu?

Yoo, değil, (пожалуйста/buyurun). – (Спасибо/Teşekkür ederim). Bakar mısınız! Çay (пожалуйста/lütfen)!

Affedersiniz, adınız ne, (я вас где-то видел / sizi bir yerden tanıyorum). – (Меня зовут / Adım) Orhan.

Benim adım Bülent, (я рад познакомиться / tanıştığımıza memnun oldum). – Ben de!

Lütfen söyler misiniz, bu çay (какой/nasıl), açık mı yoksa koyu mu? – Bu çay açık değil, koyu, (превосходный, настоящий чай / güzel, tavşan kanı çay).

Peki, (с вашего позволения / müsaadenizle), hoşça kalın! – (До свидания / güle güle)!

Alıştırma 43. Скажите по-турецки в быстром темпе:

(опытные/tecrübeli) öğretmenler; (строптивые / dik başlı-ters) öğrenciler; (гражданские/sivil) doktorlar; (широкие/geniş) meydanlar; (чистые/temiz) kaloriferler; (старые/eski) haritalar; (красивые/güzel) çiçekler; (большие/geniş) mutfaklar; (новые/yeni) garajlar; (маленькие, но красивые / küçük amma güzel) bahçeler; (те новые начальные / o yeni ilk) okullar; (светлые/aydınlık) lokantalar; (темные/karanlık) postahaneler; (те маленькие / o küçük) dükkanlar; (эти сложные / bu zor) diller; (длинные, но узкие / uzun amma dar) köprüler; (те дежурные / o nöbetçi) doktorlar; (пожилые/yaşlı) adamlar; (способные/yetenekli) çocuklar; (хорошие/iyi) dostlar; (длинные/uzun) binalar; (дорогие/pahalı) kafeteryalar; (высшие/yüksek) okullar; (родные/öz) kardeşler; (те смуглые / o esmer) Türkler; (эти тесные / bu dar) avlular; (те счастливые / o mutlu) günler; (эти маленькие, но чистые / bu küçük amma temiz) köyler; (очень вежливые / çok nazik) gençler.

Alıştırma 44. Скажите по-турецки в быстром темпе:

bu tembel (дежурные/nöbetçiler); çok eski (картины/tablolar); o yeni (библиотеки/kütüphaneler); şu güzel (цветы/çiçekler); o ucuz, amma iyi (ремонтные мастерские/tamirhaneler); o iki ana (языки/dil); eski orta (школы/okullar); zayıf (молодые люди/gençler); bu geniş (площади/meydanlar); burnu büyük (старшие братья/abiler); bu hasta (дети/çocuklar); o sivil (учебные заведения/okullar); bu şişman (люди/insanlar); o yorgun (рабочие/işçiler); bu ağır (чемоданы/valizler-bavullar); şu uzun (здания/binalar); bu beş yabancı (языки/dil-lisan); o üvey (братья/erkek kardeşler); bu zor (дела/işler); o hafif (сумки/çantalar); birkaç (карандашей/kurşunkalem); bu yüksek (стулья/sandalyeler); şu alçak (люди/insanlar); o çalışkan (мужчины/erkekler-baylar-adamlar);

bu meşgul (женщины/kadınlar-bayanlar); o güzel (картины/tablolar); o eski (друзья/dostlar); bu kapalı (двери и окна/ kapılar ve pencereler); bu iki dili uzun (девушки/kız); bu birkaç alçak (людей/kişi).

Alıştırma 47. Раскройте скобки, скажите по-турецки и переведите на русский язык:

1. (Здесь/Burası) güzel, amma bellidir ki burası (чужбина/yad eller). 2. (Рано утром / sabahın köründe-sabah erkenden) orası artık çok soğuk, çünkü artık (ноябрь месяц / Kasım ayındayız). 3. Diyorlar ki bu hanım hanımcıklar (сестры/kızkardeşler). 4. O esmer kadınlar ve erkekler (турки/Türkler). 5. O (крепыши / nur topu gibi) çocuklar büyük (баловники/yaramazlar), (неуправляемые / yuları eksik çocuklar). Onlar şeytanın art bacağıdır. 6. Büyükanne ve büyükbaba artık (пожилые/yaşlıdırlar). Büyükbaba çok hastadır, onu yataklar çekti. 7. Süleyman ve Turgut (симпатичные/yakışıklıdırlar), Deniz ve Orhan (некрасивые/çirkindirler). 8. Bu küçük çocuklar çok (усталые/yorgundurlar), çünkü artık (время сна / uyku saati). 9. Şimdi havalar (насколько / ne kadar) soğuk? Havalar artık (холодоватая / biraz soğuk). 10. Bir takım insanlar (не понимают человеческих слов / laf anlamaz insandırlar), onlar (болтуны / gevezedirler-dili uzun insandırlar). Evet, laf yok (неказанное слово – золотое / söz gümüşse sükût altındır). 11. Moskova ve Ankara (столицы/başkentler), amma bunlar kardeş şehir değildir. Oraları, yani o geniş ve güzel (городки/siteler) nedir? – O güzel siteler yeni öğrenci siteleridir. 12. Turgut bey ve Abdullah bey (два преподавателя / iki öğretmendir). 13. Bu çantalar (кожаные / deri mi) yoksa değil mi? Bunlar (кожаные/deri) ve bu deriler çok ince ve pahalıdır. 14. Bu sınıf (много человек / çok kişi). (Многие/Birçok) talebeler dik başlıdırlar. Acaba dik başlı öğrenciler (кто конкретно / kimler)? Onlar Mümtaz, Hüsnü, Ruşendir. 15. (Турецкая кухня / Türk mutfağı) ve (туркменская кухня / Türkmen mutfağı) çok güzeldir.

Alıştırma 48. Согласуйте подлежащее и сказуемое по множественному числу там, где это необходимо:

1. O karıkocalar tecrübeli (преподаватель/öğretmendirler). 2. Hava soğuk, Ayşe ve Zümrüt şimdi (болен/hastadırlar). 3. Bu uzun kurşunkalemler (дорогой/pahalıdır). Neden? Bunlar (новый и

красивый / yeni ve güzeldir) da ondan. 4. İşçiler ve memurlar (занят/meşguldürler). Neden? Çünkü o işler kolay (не/değil), (трудный/zordur). 5. Bu çocuklar bugün (отсутствуют/eksiktirler). Neden? Çünkü onlar (болен/hastadırlar). 6. O genç ve yakışıklı delikanlılar (женатый/evlidirler). 7. Bu dersaneler (просторный/geniş), (светлый/aydınlık), (теплый/ılık), fakat (грязный/kirlidir). Nöbetçi kim? Süleyman ve Semra bugün (дежурный/nöbetçidiler), fakat onlar (плохо себя чувствовать / fena) ve bugün (отсутствуют/eksiktirler). 8. O oğlanlar kim? Onlar (хорошие, способные и старательные студенты / iyi, yetenekli ve çalışkan öğrencidirler). 9. Burası yeni bir hastahanedir: işte bu koridorlar (длинный и узкий / uzun ve dar), pencereler (закрытый/kapalı), kapılar (открытый/açık), masalar, sandalyeler, dolaplar (новый и красивый / yeni ve güzel). 10. Rusça ve Türkçe (языки/lisandırlar). Bu lisanlar güzel, amma kolay değil, (трудный/zordur). 11. Bu kitaplar (дешевый/ucuz), çünkü onlar (тонкий/incedir). 12. Bu iki kişi öz kardeş değil, (сводный/üvey kardeştir). 13. O eski müdür ve bu eski doktor artık (пожилой/yaşlıdırlar). 14. Bu avizeler (большие и красивые / büyük ve güzel), yani ince bir iştir. 15. Bu paltolar (не теплый / kalın değil), bunlar (легкий/incedir). 16. Bu odalar ve salonlar (свободный/boş). 17. O dükkanlar bugün (закрытый/kapalıdır). Neden? Bugün ne? Bugün Pazar. İşte da ondan. 18. Artık havalar (холодная/soğuktur). Neden? Kasım ayındayız da ondan.

Alıştırma 55. Ters anlamlı sözcükleri söyleyiniz:

ağırbaşlı (hoppa); dahil (hariç); yad eller (yurt, memleket); cevap (soru/sual); yıl (ay); Bayan (Bay); herkes (herşey); sabahın köründe (geç akşam); ders (paydos/teneffüs); yabancı dil (ana dil); bir kimse (birşey); soru (cevap/yanıt); tanıdık (yabancı); hoppa (ciddi/ağırbaşlı); eksik (mevcut); ihtiyar (genç); nine (dede); zavallı (mutlu/mesut/bahtiyar); şimdi (her zaman/daima); toy (tecrübeli); tek sayı (çift sayı); sözlü imtihan (yazılı imtihan).

Alıştırma 56. Eş anlamlı sözcükleri seçiniz:

ağırbaşlı (ciddi; olgun); sınav (imtihan); daima (her zaman); saygın (saygıdeğer); ciddi (ağır; zor); dede (büyükbaba); sual (soru); sebep (neden); yanıt (cevap); herkes (yediden yetmiş kadar); ilginç (enteresan); lisan (dil); bazı (kimi); konuk (misafir); sabah erkenden (erken sabah / sabahın köründe); kimi zaman (bir zaman); sene (yıl);

sayın (saygıdeğer; muhterem); karı (hanım; eş); zaman zaman (arasıra); nine (büyükanne); Nuh Nebi'den kalma (pek çok eski); arkadaş (dost; ahbap); ihtiyar (yaşlı); çünkü (da ondan); değerli (kıymetli); yad eller (yabancılar); teneffüs (paydos); tam (bütün); lise (okul); koca (bey; eş); şeytanın art bacağı (yaramaz).

Alıştırma 57. Türkçe söyleyiniz:

серьезный ответ – ciddi cevap (yanıt); серьезный урок – ciddi ders; серьезное обещание – ciddi söz; серьезная спекуляция – ciddi spekülasyon; важная точка – ciddi nokta; серьезная сила – ciddi güç; серьезный больной – ciddi hasta; серьезный политический статус – ciddi siyasi statü; пустая шутка – boş şaka; человек, у которого всегда есть на все готовый ответ – hazırcevap adam; легкий вопрос – kolay soru; длинный ответ – uzun cevap; дорогой гость – değerli misafir; дорогие слова – değerli sözler; ценные бумаги – kıymetli kağıtlar; ценные документы – kıymetli evraklar; ценное время – değerli zaman; бумажный мост – kağıt köprü; дом из бумаги – kağıt ev; короткий перерыв – kısa teneffüs; совет старейшин – ihtiyar meclisi; плохой сосед – fena komşu; готовый урок – hazır ders; несколько несчастных людей – birkaç zavallı kişi; интересные газеты и журналы – enteresan gazeteler ve dergiler; свежая газета и старый журнал – yeni gazete ve eski dergi; длинное письмо – uzun mektup; новые лица – yeni liseler; трудный год – zor yıl/sene; новая дорогая мебель – yeni pahalı mobilya; закадычный приятель – can arkadaşı; новые товарищи и приятели – yeni arkadaşlar ve ahbaplar.

Alıştırma 59. Раскройте скобки и скажите по-турецки:

1. Mesut (alçakgönüllü), amma aynı zamanda (zengin). 2. Bu kağıtlar (eski), amma aynı zamanda (kıymetli). 3. Yalçın bey (ihtiyar), amma aynı zamanda (güçlü). 4. İlhami (mevcut), amma aynı zamanda (hazır değil). 5. Ünsal (hazırcevap), amma aynı zamanda (dili tutuk) bir adam. 6. Bu soru (ilginç), amma aynı zamanda (çok zor). 7. Bu ders (çok uzun), amma aynı zamanda (çok ilginç). 8. Şimdi vakit (çok erken), amma aynı zamanda (insanlar çoktur). 9. Bu sınıf (45 kişi), amma aynı zamanda (herkes çok iyi ve çalışkan). 10. Metin (iyi bir misafir), amma aynı zamanda (Misafir üç gün misafirdir). 11. Sayın Gülgün (ev hanımı), amma aynı zamanda

(çok saygıdeğer bir bayan). 12. Bu iş (çok ciddi), amma aynı zamanda (çocuk oynucağı). 13. Bu küçük çocuk (çok yetenekli), amma aynı zamanda söz yok (şeytanın art bacağı gibi).

Alıştırma 60. Örnekteki gibi yapınız:

Cengiz bey (tanıdık) değil tam tersine (yedi kat yabancı) bir adam. Bu okul (lise), yani orta okul değil, tam tersine (üniversite), yani yüksek okuldur. Ayhan (can arkadaşı) değil, tam tersine bir düşmandır. Şimdi (teneffüs zamanı) değil, tam tersine (ders zamanı). Şimdi (erken sabah) değil, tam tersine (geç akşam). Oğuz bey (tecrübeli) bir doktor değil, tam tersine (toy) bir öğrencidir. O sınav (yazılı) değil, tam tersine (sözlü). Heves (ev hanımı) değil, tam tersine (bir memur).

Alıştırma 61. Türkçe söyleyiniz:

одноклассник – sınıf arkadaşı; знакомый по кофейне – kahvehane arkadaşı; время урока – ders zamanı; товарищ по лицу – lise arkadaşı; время сна – uyku saati; время пить чай – çay zamanı, время обеденного перерыва – öğle tatili zamanı; приятель по больнице – hastane arkadaşı; школьный товарищ – okul arkadaşı; время работать – iş zamanı; время идти на охоту – av zamanı; знакомый по чайной – çayhane arkadaşı; телефонный знакомый – telefon arkadaşı; время каникул – tatil zamanı; друг по переписке – mektup arkadaşı; товарищ по университету – üniversite arkadaşı.

Alıştırma 62. Türkçe söyleyiniz:

5. У меня три вопроса ко всем вам. Кто конкретно сегодня не готов? – Sizlere üç sorum var. Bugün kimler hazır değil? 6. Всё это – старая мебель. – Bunlar, eski mobilyadır. 8. Семья Памук богатая или бедная? – Pamuklar zengin bir aile mi yoksa fakir bir aile mi? 9. Вы что-нибудь конкретное желаете? – Да, пожалуйста, что-нибудь на скорую руку. – Birşeyler arzu eder misiniz? – Evet, ayaküstü bir şey, lütfen. 11. Эти денежные купюры уже очень старые. – Bu paralar artık çok eskidir.

Alıştırma 63. Раскройте скобки и скажите по-турецки:

1. Aman Allahım! Zavallı Nuran! – Kardeşim! Nuran neden zavallı? – Çünkü diyorlar ki o çok hasta. – Geçmiş olsun! Amma akacak kan damarda durmaz. 2. Şaka maka, amma artık geç akşam, yani uyku saati. İyi geceler! – Rahat uykular! 3. Orası güzel mi? –

Evet, orası amma da güzel! – Öyle mi? – Vallahi güzel! – Her horoz kendi çöplüğünde öter. 4. Bu yıllar, aylar, günler çok zor. Yani bu fena zamanlar artık dillere destan oldu. Boş verin, çocuklar! Her yokuşun bir inişi, her inişin bir yokuşu vardır. 5. Hasan diyor ki Hüsnü arkadaş değil, arka taşı. – Hasan laf ebesi, yani büyük bir geveze. Dilin kemiği yok. Amma bu bir söylenti. Dili kurusun! 6. Bu kalem pil ne kadar? – Bu kalem pil pahalı değil, çok ucuzdur, hiç bir şey. Yani bu paralar çok değil, azdır. – Efendim! Her çok azdan olur. 7. Şaka maka, amma artık Aralık ayındayız. Aralık ayı, sınav vaktidir. Murat ağırbaşlı, ciddi değil, çok hoppa bir çocuk. Amma imtihan zor bir iştir. Bunun şakası yok. – Ciddi mi? Öyle mi? Amma diyorlar ki Murat tam tersine ciddi bir çocuk. – Estağfurullah! İşte bakar mısınız, bu sınav çok zor, amma bu cevap sudan cevaptır. 8. Dersler, dersler, hep dersler! – Sabır acıdır, meyvası tatlıdır. 9. Ayşe, bilir misin, Orhan bekar değil, evlidir. – Bu bir şaka mı? – Hayır şaka değil. – Peki, akacak kan damarda durmaz. Kimine hay hay, kimine vay vay. – Geçmiş olsun, Ayşe! – Sağolun! Her kes bildiğini okur! 10. Zorun nedir, Hikmet? – Zorun ne, zorun ne?! Herkesin bir derdi var, değirmencininki su. – Geçmiş olsun! Boş ver, Hikmet! Amma her düşüş bir öğreniş. – Sağol! Diline sağlık! 11. Ah şu, çocuklar, ah şu şakalar, amma artık şaka maka bir yana, her şeyin kendi vakti var, horoz bile vaktinde öter! 12. Nedir bu dil dalaşı? – Bellidir ki Ahmet, dili uzun bir adam. – Dili kurusun! 13. Bu cevaplar hoşuma gitmiyor, çünkü bunlar açık değil. Acaba hangi cevaplar iyi ve hangi cevaplar değil? – Bilmem. Herkes gider Mersine, biz gideriz tersine. 14. Mümtaz zengin, amma vallahi cömert ve açık yürekli bir adam. – Eksik olmasın! 15. Yalçın gayet yetenekli bir öğrenci, amma ağır kazan geç kaynar. – Her işte bir hayır vardır. 16. Ayşe! Ayşe! Dilini kedi/fare mi yedi? 17. Bu eski bilgisayar pek çok kıymetli mi? – Hayır, çok kıymetli değil, amma atsan atılmaz, satsan satılmaz. 18. Burası çok temiz, yani (bal dök de yala).

Alıştırma 65. Раскройте скобки, постройте фразу по-турецки и переведите ее на русский язык:

1. Daha (не) herkes (готов), çünkü kimileri eksiktir. → Daha **herkes** hazır değil, çünkü kimileri eksiktir. 2. (He) herkes (способный), fakat herkes (старательный). → **Herkes** yetenekli değil,

fakat herkes **çalışkandır**. 3. (He) bütün karıkocalar (счастливы), çünkü bazıları dar gelirlidir. → **Bütün karıkocalar** mutlu değil, çünkü bazıları dar gelirlidir. 4. Bütün o kızlar (не довольны), çünkü bu iş naziktir. → Bütün o kızlar **memun değiller**, çünkü bu iş naziktir. 5. Bütün bu salonlar (не темные), aydınlıktır. → Bütün bu salonlar **karanlık değil**, aydınlıktır. 6. (He) bütün yabancı lisanlar (трудный), bazıları kolaydır. → **Bütün yabancı lisanlar** zor değil. 7. (He) bütün köprüler artık (закрыты), bazıları açıktır. → **Bütün köprüler** artık kapalı değil, bazıları açıktır. 8. (He) bütün çocuklar (здоровы), bazı çocuklar hastadırlar. → **Bütün çocuklar** iyi değildirler, bazı çocuklar hastadırlar. 9. (He) hepsi (дорого), amma bellidir ki bütün bunlar pahalıdır. → **Hepsi** pahalı değil, amma bellidir ki bütün bunlar pahalıdır. 10. (He) bütün çiftler (пожилые), kimi çiftler gençtirler. → **Bütün çiftler** yaşlı değil, kimi çiftler gençtirler. 11. (He) bütün mağazalar artık (открыты), kimi mağazalar kapalıdır, çünkü şimdi erken sabah. → **Bütün mağazalar** artık açık değil, kimi mağazalar kapalıdır, çünkü şimdi erken sabah. 12. Bakar mısınız, bütün bu meyveler (сушеный), hepsi yaştır. (Разве не) bütün meyveler (гнилой)? Yoo, bazı meyveler iyidir. → Bakar mısınız, bütün bu meyveler **kuru değil**, hepsi yaştır. **Bütün meyveler** çürük değil mi? Yoo, bazı meyveler iyidir. 13. (Разве не) herşey (тяжелый)? Hayır, bazı çantalar ve valizler ağır değil, hafiftir. → **Herşey** ağır değil mi? Hayır, bazı çantalar ve valizler ağır değil, hafiftir. 14. (Разве не) herkes (родной) kardeş? Hayır, bazıları üvey kardeşirler. → **Herkes** öz kardeş değil mi? Hayır, bazıları üvey kardeşirler.

Alıştırma 66. Раскройте скобки, согласуйте подлежащее и сказуемое:

(Все/Бütün) insanlar saygıdeğer(dirler), değil mi? (Все те / Bütün o) bayanlar artık evli değil mi(dirler)? (Все дети / Bütün çocuklar) güzel ve yetenekli mi(dirler)? О (счастливые/mutlu) gençler yeni evli değil mi(dirler)? (Все дорогие / Bütün değerli) misafirler artık mevcut mu(durlar)? Bu çocuklar (еще маленькие / daha küçüktürler). Artık (время урока / ders zamanı). Daha (рано/erken) değil mi? (Все/Herşey) hazır mı(dır)? Bu paltolar iyi değil, (все/hepsi) fena(dır). Bu gazeteler, o kitaplar ve dergiler, şu defterler, (все/hepsi) kalın(dır). Türkçe ve Rusça kolay değil, (все

языки / bütün diller) kolay değil(dir). Bugün (все студенты / bütün öğrenciler) mevcut(turlar) ve (все/hepsi) hazır(dir). (Все те / Bütün o) doktorlar iyi ve tecrübeli(dirler). (Все эти мужчины / Bütün bu adamlar) asker(dirler). (Не все смуглые люди / **Bütün esmer insanlar**) Türk (değildirler), bazıları sarışındırlar, (не все светлые / bütün sarışın insanlar) Rus (değildirler), birçok Ruslar esmerdirler. (Не все начальники / **Bütün müdürler**) iyi kalpli (değildirler), bazıları ağır canlı insandırlar. (Не все рабочие / **Bütün işçiler**) çalışkan (değildirler), kimileri tembeldirler. (Bcë/Herşey) fena değil(dir). (Все/Herkes) zengin değil(dir), bazı insanlar fakir(dirler). (Все чиновники / Bütün memurlar) yetenekli(dirler). (Все девушки / Bütün kızlar) güzel değil mi(dirler)?

Alıştırma 68. Türkçe'ye çeviriniz:

Все те дворы маленькие и тесные, не так ли? Нет, **не все** маленькие, некоторые (из них) большие. Они все чистые или грязные? Все дворы чистые. – Bütün o avlular küçük ve dar, değil mi? Hayır **bütün avlular (или hepsi)** küçük değil, bazıları büyüktür. Hepsi temiz mi yoksa pis mi? Bütün avlular temiz.

Использование в турецком предложении слова «avlular» при сокращенном варианте в русском предложении является обязательным, т.к. разрыв определительного словосочетания путем формального сокращения главного компонента – определяемого в турецком языке не допускается.

Alıştırma 70. Türkçe söyleyiniz:

ровно три дня – tam üç gün, целый день – bütün (tam) gün, все дни – bütün günler; ровно два месяца – tam iki ay, целый месяц – bütün (tam) ay, все месяцы – bütün aylar; ровно три урока – tam üç ders, целый урок – bütün (tam) ders, все уроки – bütün dersler; ровно пять лет – tam beş yıl, целый год – bütün (tam) yıl, все годы – bütün yıllar; ровно три века – tam üç yüzyıl, целый век – bütün (tam) yüzyıl, все века – bütün yüzyıllar; ровно два тысячелетия – tam iki binyıl, целое тысячелетие – bütün (tam) binyıl, все тысячелетия – bütün binyıllar; ровно шесть вопросов – tam altı soru, целый вопрос – bütün (tam) soru, все вопросы – bütün sorular; ровно десять ответов – tam on cevap, целый ответ – bütün (tam) cevap, все ответы – bütün cevaplar; ровно восемь журналов – tam sekiz dergi, целый журнал – bütün

(tam) dergi, все журналы – bütün dergiler; ровно девять газет – tam dokuz gazete, целая газета – bütün (tam) gazete, все газеты – bütün gazeteler; ровно три письма – tam üç mektup, всё письмо – bütün (tam) mektup, все письма – bütün mektuplar.

Alıştırma 71. Türkçe söyleyiniz:

полностью закрытое окно – tam olarak (tamamıyla) kapalı pencere, полностью набожный человек – tam olarak (tamamıyla) dini bütün adam, полностью готовая работа – tam olarak (tamamıyla) hazır iş, абсолютно незнакомый человек – tam olarak (tamamıyla) yabancı adam, окончательно готовый мост – tam olarak (tamamıyla) hazır köprü, абсолютно неопытный рабочий – tam olarak (tamamıyla) toy işçi, полностью присутствующий класс – tam olarak (tamamıyla) mevcut sınıf, абсолютно неуправляемый ребенок – tam olarak (tamamıyla) yuları eksik çocuk, абсолютно глупый человек – tam olarak (tamamıyla) kuş beyinli adam, полностью темная аудитория – tam olarak (tamamıyla) karanlık dersane, абсолютно светлая комната – tam olarak (tamamıyla) aydınlık oda.

Alıştırma 72. Türkçe söyleyiniz:

1. Каждый день хороший. / Her gün iyidir. – Все дни хороши. / Bütün günler iyidir. 2. Каждый иностранный язык сложный. / Her yabancı lisan zordur. – Все иностранные языки сложные. / Bütün yabancı lisanlar zordur. 3. Каждый хороший врач опытный. / Her iyi doktor tecrübelidir. – Все хорошие врачи опытные. / Bütün iyi doktorlar tecrübelidirler. 4. Каждая пара счастливая. Her çift mutludur. – Все пары счастливые. / Bütün çiftler mutludurlar. 5. Каждая причина серьезная. / Her sebep ciddidir. – Все причины серьезные. / Bütün sebepler ciddidir. 6. Каждый недостаток плохой. / Her eksik fenadır. – Все недостатки плохие. / Bütün eksikler fenadır. 7. Каждый ребенок маленький. / Her çocuk küçüktür. – Все дети маленькие. / Bütün çocuklar küçüktürler. 8. Каждый устный и письменный экзамен сложный. / Her sözlü ve yazılı sınav zordur. – Все устные и письменные экзамены сложные. / Bütün sözlü ve yazılı sınavlar zordur. 9. Каждый документ ценный. / Her evrak kıymetlidir. – Все документы ценные. / Bütün evraklar kıymetlidir. 10. Каждый

гость уважаемый. / Her misafir saygıdeğerdir. – Все гости уважаемые. / Bütün misafirler saygıdeğerdirler.

Лингвострановедческий модуль

Задание 8. Укажите, какие из перечисленных имен являются мужскими, а какие – женскими, проверьте себя по словарю имен Турецкого лингвистического общества (www.tdk.gov.tr):

Hülya/ж; Eyşan/ж; Tülin/ж; Şenkal/м; Gamze/ж; Güneş/м; Yasemin/ж; Abdullah/м; Sevdâ/ж; Deniz/ж; Osman/м; Gülben/ж; Bahtiyar/м; Zeynep/ж; Akın/м; Gül/ж; Ali/м; Nadide/ж; Özlem/ж; Ebru/ж; Mustafa/м; Ayşe/ж; Nilgün/ж; Leyla/ж; Neşe/ж; Mümtaz/м; Ajda/ж; Ayhan/м; Banu/ж; Deniz/м; Gülgün/ж; İlhami/м; Nursen/ж; Meltem/ж; Kezban/ж; Eva/ж; Güngör/м; Ahu/ж; Ruşen/м; Sibel/ж; Hüsnü/м; Nebile/ж; Sadık/м; Begüm/ж; Zümrüt/ж; Mesut/м; Seher/ж; Kemal/м; Merve/ж; Buket/ж.

Alıştırma 75. Раскрывая скобки, согласуйте подлежащее и сказуемое по числу там, где это необходимо.

Fatma ve Ayşe (öz kardeşirler). Bu yakışıklı gençler (komşudurlar). O iri şişman kumral Bay ve bu ufak ince sarışın Bayan (karıkocadırlar). Öğrenciler bugün (eksiktirler), çünkü onlar (hazır değildirler). Hasan küçük, amma bu valizler ve bavullar (ağırdır). Kavuncular bugün (serbesttirler), çünkü bugün Pazar, yani tatildir. O adamlar (poжилые/yaşlı) değil, (gençtirler), onlar (zengindirler). O gençler yetenekli, amma (tembeldirler). Artık vakit erken değil, geç, amma Murat ve Ayşe (eksiktirler). Bugün herkes (mevcuttur). O kurşunkalemler, dolmakalemler ve tükenmez kalemler (yenidir). Burası soğuktur, neden? Çünkü pencereler (açıktır). – Ya kapılar (açık mıdır)? – Evet, hepsi (açıktır). – Efendim? – Pencereler ve kapılar (açıktır). Bülent mevcut mu? – Hayır, Bülent ve Cemal (eksiktirler). – Neden? – Çünkü burası soğuktur ve onlar (hastadırlar). O erkekler (askerdirler), onlar (ciddidirler). Eski dostlar (iyidirler). O çift (karıkocadır). Müsaadenizle gireyim mi? – Hayır! – Neden? – Artık ders zamanıdır. Onlar (öğretmenler), değil mi? Hayır, o delikanlılar (doktordurlar), onlar şimdi (meşguldürler).

Alıştırma 76. Раскройте скобки, скажите по-турецки, переведите устно на русский язык:

Bu (пять окон / beş pencere) hariç (все окна / bütün pencereler) açıktır. O (двадцать три учебных заведения / yirmi üç okul) yüksek okul (не/değil), (средняя/orta) okuldur. O (два блондина / iki sarışın) hariç (все/hepsi) dost (не/değil), ahbaptır. O (тридцать четыре человека / otuz dört kişi) zengin, onlar (уважаемый/saygıdeğer) insandırlar, bu (пятьдесят восемь человек / elli sekiz kişi) fakirdir. (Госпожа/Bayan) Esengül (включая/dahil) bütün (дамы/bayanlar) artık mevcuttur. Bu (двенадцать газет / on iki gazete) ve (восемнадцать журналов / on sekiz dergi) eski mi yoksa yeni mi? (Минуточку! / Bir bakıym) işte (26 октября / 26 Ekim, 17 марта / 17 Mart, 19 июня / 19 Haziran, снова 26 октября / yine 26 Ekim), yani (некоторые из них / bazıları) yeni, (некоторые из них / bazıları) eskidir, amma (все/hepsi) enteresandır. Bu küçük hanım (кто/kim)? O bir öğrencidir. Artık (сколько лет / kaç yıl) öğrencidir? (Точно не знаю / Tam bilmiyorum), artık (четыре года / dört yıl) yoksa (пять лет / beş yıl) öğrencidir. Bu (приветливые/gülyüzlü) öğrenciler (какие/nasıl), ağırbaşlı mıdırlar, yoksa (легкомысленные / horra mıdırlar)? (Некоторые из них / Bazıları) ağırbaşlı, (некоторые из них / bazıları) değil, yani (легкомысленные/horradırlar). (Сколько человек / Kaç kişi) ağırbaşlıdır? (Сорок восемь – пятьдесят студентов / Kırk sekiz elli öğrenci) ağırbaşlı ve çalışkandır. (Ей богу / Vallahi) hava fena ve soğuk, bugün (сколько детей / kaç çocuk) hastadır? (К сожалению / Maalesef) artık (семнадцать детей / on yedi çocuk) hastadır. (Пусть поправляются / Geçmiş olsun)! Rusça ve Türkçe (какие/nasıl), zor mu, yoksa kolay mı? Bellidir ki bu (два языка / iki lisan) kolay değil, zordur. Bugün bütün grup mevcut değildir, (сколько человек / kaç kişi) nöbetçidir? (Позвольте/Efendim)! Bakar mısınız, (шесть человек / altı kişi) hariç (все/herkes) mevcuttur. (Ладно/Peki), amma o (шесть человек / altı kişi) nasıl, hasta mı, yoksa nöbetçi midir? (Два студента / İki öğrenci), yani Cemal ve Süleyman nöbetçidir, (четыре студента / dört öğrenci) yani Nihat, Şükrü, Necdet ve Fevzi hastadır. (Все эти / Bütün bu) mağazalar ve dükkanlar ucuz mu, yoksa pahalı mı? (Все/Bütün) dükkanlar pahalı değil, ucuzdur ve bütün mağazalar pahalı değil, (некоторые из них / bazıları) ucuzdur.

Alıştırma 77. Türkçe söyleyiniz:

1. Кому везет, а кому нет (Kimine hay hay kimine vay vay).
2. Спасибо ему за сказанное (Diline sağlık)! 3. Ты что, язык проглотил (Dilini kedi / fare mi yedi)? 4. говорить всё подряд (dilin kemiği yok); 5. И выкинуть жалко, и продать – не продашь (Atsan atılmaz, satsan satılmaz).
6. С тех времен много воды утекло (Köprünün altından çok su aktı/geçti).
7. Лучше поздно, чем никогда (Geç olsun da güç olmasın).
8. Он стал притчей во языцех (Dillere destan oldu).
9. Всему свое время (Her şeyin kendi vakti vardır, horoz bile vaktinde öter).
10. Уже слишком поздно (Atı alan Üsküdar'ı geçti)!
11. Дай бог ему здоровья (Eksik olmasın!)!
12. (...) не нужно (eksik olsun)!
13. Ребята (Çocuklar!)!
14. Чему быть, тому не миновать (Akacak kan damarda durmaz).
15. Тугодум (Ağır kazan geç kaynar); 16. Сколько (Ne kadar)? 17. Он (нам) не товарищ (Arkadaş değil, arka taşı).
18. Насколько много (Ne kadar çok)? 19. Приятель (Ahbar)!
20. Мне это не нравится (Bu hoşuma gitmiyor).
21. ...до чего красивое (...amma da güzel)!
22. Он попал в затруднительное положение (Başı ateşlere yandı).
23. Его след простыл (Onun yerinde yeller esiyor).
24. Он слег в постель (Onu yataklar çekti).
25. Вам не понять мои проблемы (Herkesin bir derdi var, değirmencinininki su)!
26. Он приобрел широкую известность в городе (Şehrin dillerine düştü).
27. Желаю успехов (Başarılar dilerim!)!
28. Желаю счастья (Saadetler dilerim)!
29. Это серьезно (Ciddi mi?)? 30. С этим не шутят (Bunun/onun şakası yok)!
31. Смех-смехом (Şaka maka derken)!
32. В сторону шутки (Şaka maka bir yana)!
33. Копейка рубль бережет (Her çok azdan olur).
34. Пусть у него язык отсохнет (Dili kurusun)!
35. Всяк кулик свое болото хвалит (Her horoz kendi çöplüğünde öter).
36. Жизнь – как зебра: полоска белая, полоска черная (Her yokuşun bir inişi var / Her inişin bir yokuşu vardır).
37. На ошибках учатся (Her düşüş bir öğreniş).
38. Спокойных снов (Rahat uyukular)!
39. Нет худа без добра (Her işte bir hayır var).
40. все от мала до велика (yediden yetmiş); 41. Кто в лес, кто по дрова (Herkes gider Mersine, biz gideriz tersine).
42. Гость должен довольствоваться тем, чем его угощают (Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer).
43. Хороший гость гостит три дня (Misafir üç gün misafirdir).
44. Мал золотник, да дорог (Yükte hafif

rahada ağır). 45. Все поступают по-своему (Herkes bildiğini okur). 46. Время – деньги (Vakit nakit). 47. Товарищ (Arkadaş)! 48. Скажи кто твой друг, и я скажу кто ты (Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim). 49. Старуха (koca karı).

Alıştırma 79. Прочитайте с соблюдением правил синтагматического чтения и дайте русские соответствия:

1. Dilini kedi mi yedi? → Ты что, язык проглотил? (Он что, язык проглотил?) // 2. Köprü'nün altından çok su aktı. → С тех времен много воды утекло. // 3. Akşama karşı gitme, tana karşı yatma. → Всему свое время. // 4. Atı alan Üsküdar'ı geçti. → Уже слишком поздно! // 5. yaramaz çocuk → ребенок-баловник // 6. Ali Baba ve kırk haramiler → Алибаба и сорок разбойников // 7. Pamuk Prenses ve yedi cüceler → Белоснежка и семь гномов // 8. ayaküstü bir şey → фаст фуд // 9. Onun yerinde yeller esiyor. → Его и след простыл. // 10. Şehrin dillerine düştü. → Он приобрел широкую известность в городе. // 11. Her horoz kendi çöplüğünde öter. → Всяк кулик свое болото хвалит. // 12. Her işte bir hayır vardır. → Нет худа без добра. // 13. Herkes bildiğini okur. → Все поступают по-своему. // 14. Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer. → Гость должен довольствоваться тем, чем его угощают. // 15. Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim. → Скажи, кто твой друг и я скажу, кто ты. // 16. Baş ateşlere yandı. → Он попал в затруднительное положение. // 17. Onu yataklar çekti. → Он тяжело заболел. // 18. Başarılar dilerim! → Желаю удачи! // 19. Saadetler dilerim! → Желаю счастья! // 20. Atsan atılmaz, satsan satılmaz. → И выкинуть жалко, и продать – не продашь. // 21. Yükte hafif, rahada ağır. → Мал золотник, да дорог. // 22. Vakit nakit. → Время – деньги. // 23. Uzun zaman ayakta durmak, zor bir iştir. → Долго находиться стоя очень трудно. // 24. halis muhlis Türk → настоящий турок; // 25. halk dili → просторечье; // 26. konuşma dili → разговорный язык; // 27. köprü altı çocuğu → бездомный ребенок; // 28. hanım hanımsık → манерная женщина; // 29. çünkü çocuk → неопытный человек; // 30. çoluk çocuk → домочадцы; // 31. kuş beyinli → глупый; // 32. çifte kumrular → сладкая парочка; // 33. kalem efendisi → писарь; // 34. nur topu gibi → крепкий ребенок; // 35. süt kuzusu → у него молоко на губах не обсохло.

Alıştırma 80. Прочитайте по транскрипции:

g'eçol's'un'dağ'üçol'mas'ın → Geç olsun da güç olmasın;

ço'l'ukçol'c'uk → çoluk çocuk;

di'l'itu't'uk → dili tutuk;

akşam'akarış'igit'me/ta'n'akarış'ıyat'ma → Akşama karşı gitme tana karşı yatma;

k'uşbeyin'l'ika'd'ın → kuş beyinli kadın;

'evhanım'ı → ev hanımı;

dün'k'üçol'c'uk → dünkü çocuk;

başarıl'ardi'l'erim → Başarılar dilerim;

a'arka'z'an/g'eçkay'n'ar → Ağır kazan geç kaynar;

bütünle'm'esınav'ı → bütünleme sınavı;

şak'ama'k'a/b'irya'n'a → şaka maka bir yana;

y'a'del'l'er → yad eller;

ka'l'eme'fen'dis'i → kalem efendisi;

s'ütku'zus'u → süt kuzusu;

on'uya'tak'l'arçek't'i → onu yataklar çekti;

han'ime'f'endi → hanım efendi;

herşey'in'ken'd'ivak't'ivar/hor'ozbi'l'evak'tind'eö't'er → Her şeyin kendi vakti var horoz bile vaktinde öter;

her'k'ezgi'd'ermer'sin'e/b'izgi'd'erizter'sin'e → herkes gider Mersine biz gideriz tersine.

Alıştırma 81. Прочитайте по транскрипции словосочетания и предложения, запишите их и дайте соответствия на русском языке:

ÖRNEK: sa'ba'h'ınkö'rün'd'e → sabahın köründe → до восхода солнца;

eks'i'k'olma's'ın → Eksik olmasın! → Дай бог ему здоровья!;

aka'c'ak'k'anda'mar'd'adur'm'az → Akacak kan damarda durmaz. → Чему быть, тому не миновать;

g'özö'nünd'e → gözönünde → прямо на глазах;

n'urto'p'ugi'b'ıçol'c'uk → nur topu gibi çocuk → ребенок-крепыш;

ço'c'uko'yu'un'ca'ı:ş → çocuk oynacağı iş → пустяковое дело;

baş'ıaıt'eşle_r'eyan_d'ı → Baş ateşlere yandı → Он попал в затруднительное положение;

bu_z'orso_rul'arho_şu_m'agitmi_y'or → Bu zor sorular hoşuma gitmiyor → Мне не нравятся эти сложные вопросы;

d'ille_r'edes_t'anol_d'u → Dillere destan oldu. → Он стал притчей во языцех;

s'a:det_l'erdi_l'erim → Saadetler dilerim! → Желаю счастья!;

h'er_ç'okaz_d'ano_l'ur → Her çok azdan olur. → Копейка рубль бережет;

h'erdü_ş'üş_b'irö:re_n'iş → Her düşüş bir öğreniş. → Каждое падение дает новый опыт;

h'eryo_kuş'un_b'iriniş'i_v'ar/
h'eri_niş'in_b'iryokuş'u_v'ar → Her yokuşun bir inişi var, her inişin bir yokuşu var. → Жизнь – как зебра: полоска белая, полоска черная;

h'er_kes'in_b'irder_d'ivar/deir_m'enci_nink'i_su → Herkesin bir derdi var, değirmencininki su → Вам не понять мои проблемы!;

at_s'ana_tilm'az/sat_s'ansa_tilm'az → Atsan atılmaz, satsan satılmaz. → И выкинуть жалко, и продать – не продашь;

yük_t'eha: _f'if_paha_d'a:'ır → Yükte hafif pahada ağır → Мал золотник, да дорог.

Alıştırma 86. Раскройте скобки и скажите по-турецки:

Bay Abdullah: Sayın Baylar ve Bayanlar! (Разрешите представить / Müsaadenizle takdim edeyim) Bay Hasan Memişoğlu.

Bay Uğur: (Рад с Вами познакомиться / Tanıştığımıza memnun oldum), Sayın Bay Hasan!

Bay Hasan: (Да что Вы! / Estağfurullah) Bu şeref bana ait!

Bay Can: (Интересно/Асaba), Bay Hasan (кто/kim)?

Bay Deniz: (Ей богу / Vallahi) bilmem, ya siz (знаете / bilir misiniz), Bay Bülent?

Bay Bülent: (Что Вы сказали / Efendim)?

Bay Deniz: (Вы знаете / bilir misiniz), Bay Hasan kim?

Bay Bülent: (Я не знаю / Bilmem), amma (возможно/belki) Feride Hanım bilir.

Bay Deniz: Bayan Feride, (вы позволите / müsaade eder misiniz), bir şey soracağım.

Bayan Feride: Tabii, (пожалуйста/buyurun).

Bay Deniz: Bilir misiniz, Bay Hasan kim?

Bayan Feride: (К сожалению / Maalesef) bilmem, amma belki (новый начальник / yeni müdür).

Bay Deniz: (Как это! / Nasıl) Yeni müdür mü?

Bayan Feride: Evet, belki yeni müdür.

Bay Deniz: Amma eski müdür (как/nasıl), (что случилось / ne oldu)?

Bayan Feride: Eski müdür (уже пожилой / artık yaşlı).

Bay Deniz: (Ладно/Peki), amma yeni müdür (какой человек / nasıl bir adam)?

Bayan Feride: İyi mi, fena mı bilmem, (мне все равно / bana hepsi bir).

Bay Deniz: Evet, amma (к сожалению / maalesef) **bütün** müdürler iyi değil, bazıları ağır canlı insandırlar.

Bayan Feride: (Да/Evet)! Bazıları iyi, bazıları değil, amma (это меня не волнует / bu beni ilgilendirmez).

Bay Deniz: Peki (посмотрим/bakacağız). Bayan Feride, (здесь/burası) soğuktur, (что Вы желаете / Ne arzu edersiniz)?

Bayan Feride: Sıcak çay, (пожалуйста/lütfen).

Bay Deniz: (Светлый / Açık mı) yoksa (крепкий / koyu mu)?

Bayan Feride: Koyu çay, (пожалуйста/lütfen).

Bay Deniz: (Пожалуйста/Buyurun), işte koyu çay.

Bayan Feride: (Благодарю / Teşekkür ederim), bu çay güzel (настоящий крепкий чай / tavşan kanı çay).

Bay Deniz: (Не за что / Birşey değil).

Bayan Feride: (Ей богу / Vallahi) çay güzel, teşekkürler, (увидимся/görüşürüz)!

Bay Deniz: (До свидания / Güle güle)!

Alıştırma 87. Назовите известные Вам устойчивые выражения с предлагаемыми словами:

число (Bugün ayın kaç?); год (Hangi yıldayız?); чужбина (yad eller); dil (Dili kurusun! Diline sağlık! Dilini kedi/fare mi yedi? Dilin kemiği yok. dil dalaşı/kavgası; dili tutuk; ana dil; dili uzun; Dillere destan oldu. Şehrin dillerine düştü.); köprü (Köprünün

altından çok su aktı/geçti. köprü altı çocuğu); geç (Geç olsun da güç olmasın! Ağır kazan geç kaynar.); hanım (hanım kız, büyük hanım, küçük hanım, ev hanımı, hanım hanımcık); eksik (Eksik olmasın! ...eksik olsun!); шутка (Bunun şakası yok! Şaka maka (derken). Şaka maka bir yana.); друг (Değerli Arkadaşım! Arkadaşlar! Arkadaş değil, arka taşı. Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim.); herkes (Herkes bildiğini okur. Herkes gider Mersine, biz gideriz tersine. Herkesin bir derdi var, değirmencininki su).

Alıştırma 88. Türkçe ve Rusça karşılıkları veriniz:

1. Скажи кто твой друг, и я скажу кто ты. → Arkadaşını söyle kim olduğunu söyleyeyim. // 2. Время – деньги. → Vakit nakit. // 3. Atsan atılmaz, satsan satılmaz. → И выкинуть жалко, и продать – не продашь. // 4. Yükte hafif pahada ağır. → Мал золотник да дорог. // 5. Хороший гость гостит три дня. → Misafir üç gün misafirdir. // 6. Везет же некоторым! → Kimine hay hay kimine vay vay. // 7. Вам не понять мои проблемы! → Herkesin bir derdi var, değirmencininki su. // 8. Herkes gider Mersine, biz gideriz tersine. → Кто в лес, кто по дрова. // 9. Все поступают по-своему. → Herkes bildiğini okur. // 10. Her düşüş bir öğreniş. → Каждое падение дает новый опыт. // 11. Her yokuşun bir inişi var (her inişin bir yokuşu vardır). → Жизнь – как зебра: полоска белая, полоска черная. // 12. Всяк кулик свое болото хвалит. → Her horoz kendi çöplüğünde öter. // 13. Horoz bile vaktinde öter. → Всеу свое время. // 14. Şaka maka bir yana. → Шутки в сторону. // 15. Он прославился в городе. → Şehrin dillerine düştü. // 16. Eksik olmasın! → Дай бог ему здоровья! // 17. Ağır kazan geç kaynar. → тугодум // 18. Rahat uykular! → Спокойных снов! // 19. Her çok azdan olur. → Копейка рубль бережет. // 20. Он уже улетучился («смылся»). → Onun yerinde yeller esiyor. // 21. Что ты все молчишь (От тебя слова не дожدهшься)? → Dilini kedi/fare mi yedi? // 22. Он что видит, о том и говорит → Dilin kemiği yok. // 23. Ах, если бы не он! → Eksik olmasın! // 24. Где Вы были раньше?! → Atı alan Üsküdar'ı geçti. // 25. Доброе слово и кошке приятно → Diline sağlık! // 26. Вы делаете всё вразнобой → Herkes gider Mersine, biz gideriz tersine. // 27. Не надо злоупотреблять гостеприимством → Misafir üç gün misafirdir. // 28. Время очень дорого → Vakit nakittir.

Alıştırma 89. Rusça'dan Türkçe'ye ve Türkçe'den Rusça'ya çeviriniz:

1. Bu çocuk oyuncağı iş, işten bile değil. – Это очень легкое дело – пара пустяков. 2. Класс сегодня не готов: кто в лес, кто по дрова. – Bugün sınıf hazır değil: herkes gider Mersine biz gideriz tersine. 3. Bu çocuk, yaramaz, yuları eksik. – Этот ребенок баловник, он неуправляемый. 4. Bu teyp ne kadar? – Bu teyp çok pahalı. – Сколько стоит этот магнитофон? Этот магнитофон очень дорогой. 5. Şaka maka derken, amma herkes artık çok yorgun, çünkü diyorlar ki misafir üç gün misafirdir. Ancak Erdal üç gün değil artık tam yedi gün misafirdir. – Смех-смехом, но все уже очень устали, потому что говорят, что хороший гость гостит три дня. Однако Эрдал уже гостит не три дня, а целых семь дней. 6. Этот сосед по квартире – глупый человек. – Bu kapı komşu kuş beyinli bir adam. 7. Это пальто уже не отвечает требованиям моды. – Bu palto artık moda değil. 8. Bu çocuk zayıf değil, tam tersine nur topu gibidir, amma o çok küçük, süt kuzusu. – Этот ребенок не хилый, наоборот, крепыш, но он маленький, у него еще молоко на губах не обсохло. 9. Ah şu açık sözler! Bunlar hoşuma gitmiyor. – Ох уж эти откровенности! Они мне не нравятся. 10. Bütün bu işler çok kolay, yani çocuk oyuncağı. – Kimine hay hay kimine vay vay! – Все эти дела очень легкие, т.е. просто пустяковые. – Везет же вам!

Alıştırma 90. Türkçe ve Rusça karşılıkları veriniz:

без тормозов – yuları eksik; магнитофон – teyp; sudan cevap – неубедительный ответ; Üçler – Святая Троица; Всеми свое время. – Her şeyin kendi vakti vardır, horoz bile vaktinde öter; Жизнь – как зебра. – Her yokuşun bir inişi var; Ağır kazan geç kaunar. – тугодум; модный – moda; бедолага – zavallı; mektup – письмо; ihtiyar – старик; Гость должен довольствоваться тем, чем его угощают. – Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer; Святая Троица – Üçler; домочадцы – çoluk çocuk; мода – moda; «желторотик» – toyu; прямо на глазах – göz önünde; kuş beyinli – глупый; у него еще молоко на губах не обсохло – süt kuzusu; крепыш – nur topu gibi; зрелый (человек) – olgun; hazırcevap adam – человек, имеющий на все готовый ответ; чертенок

(шалун) – şeytanın art bacağı; откровенные слова – açık sözler; göz önünde – прямо на глазах.

Alıştırma 91. Назовите слова или словосочетания, пользуясь их понятийным описанием:

человек, которого трудно держать в рамках дозволенного (yuları eksik); человек, который еще очень мало разбирается в том деле, которым он начал заниматься (toy); возможность, предоставляемая студенту для ликвидации академической задолженности (bütünleme sınavı); дело, для выполнения которого не требуется большого количества усилий (çocuk oyuncu işi); инженерное сооружение, которое обеспечивает связь между двумя сторонами реки (köprü); мужчина и женщина, соединенные узами брака (karıkoca); число, которое делится на два без остатка (çift sayı); цилиндрический источник питания, используемый в небольших электроприборах (kalem pil); совокупность всех людей, занятых на рабочем месте (mevcut); значительное скопление людей в ограниченном пространстве (kalabalık); контроль знаний, применяемый по окончании значительного учебного отрезка (sınav); словесная реакция на поставленный вопрос, которая не имеет ожидаемого четкого содержания и не дает нужной информации (sudan cevap); человек, который проживает в одном доме, на одной лестничной площадке (kapı komşu).

Лингвострановедческий модуль

Задание 9. Укажите, какие из перечисленных имен являются мужскими, а какие – женскими, проверьте себя по лингвострановедческому модулю:

Emel/ж; Yaşar/м; Sevim/ж; Ahmed/м; Semra/ж; Kadir/м; Tansu/ж; Fikret/м; Tuba/ж; Oktay/м; Özcan/ж; Yalçın/м; Mine/ж; Ünsal/м; Nalan/ж; Fatih/м; Sezen/ж; Uğur/м; Çiğdem/ж; Okyar/м; Filiz/ж; Zekai/м; Gülay/ж; Oğuz/м; Neriman/ж; Cem/м; Selma/ж; Suna/ж; İmren/ж; Berna/ж; Ceyhun/м; Harika/ж; Cengiz/м; Nilüfer/ж; Metin/м; Sedef/ж; Can/м; Yonca/ж; Perihan/ж; Nuran/ж; Serap/ж; Ferihan/ж; Aslı/ж; Heves/ж; Cevahir/ж; Eyüp/м; Ova/ж; Nayla/ж; Nurhan/ж; Defne/ж; Şebnem/ж.

DERS 4

Alıştırma 16. Okuyup cümle tamamlayınız ve tercüme ediniz:

Ben büyükanne(yim). Ben kapı komşu(yum). Ben ağır kanlı adam(ım). Ben İngiliz(im). Ben yeni evli(yim). Ben yetenekli(yim). Ben memur(um). Ben dar gelirli insan(ım). Ben güçlü(yüm). Ben şişman(ım). Ben üzgün(üm). Ben ciddi(yim). Ben Sloven(im). Ben kardeş(im). Ben sivil(im). Ben yorgun(um). Ben fakir(im). Ben komşu(yum). Ben açık yürekli(yim). Ben Türk(üm). Ben ağabey(im). Ben dini bütün adam(ım). Ben ihtiyar(ım). Ben banka gibi(yim).

Alıştırma 18. Aşağıdaki cümleleri tamamlayınız:

Sen bahtiyar(sın). Sen Rus(sun). Sen Türk(sün). Sen kaba(sın). Sen nâzik(sin). Sen memnun(sun). Sen kumral(sın). Sen esmer(sin). Sen sarışın(sın). Sen ufak memur(sun). Sen dinç(sin). Sen iri(sin). Sen yorgun(sun). Sen zayıf(sın). Sen şişman(sın). Sen burnu büyük(sün). Sen dik başlı(sın). Sen bitkin(sin). Sen alçakgönüllü(sün). Sen güleryüzlü(sün). Sen kibirli(sin). Sen cömert(sin). Sen ters adam(sın). Sen mütevazı(sın).

Alıştırma 27. Türkçe söyleyiniz:

1. Pamukbank, Toprakbank, Etibank (подобный/gibi) bankalar büyüktür. 2. “Hilton” ve “Sheraton” (такие как / gibi) oteller modern ve güzel, amma (дорогие/pahalı). 3. Meliha, Zümrüt, Filiz v.s. (такие как / gibi) kızlar evli değildirler. (Почему/Neden)? (Потому что / Çünkü) onlar daha genç, onlar (студентки/öğrencidirler). Onlar arı (подобно/gibi), yani çok (трудолюбивые/çalışkandırılar). 4. Lütfen söyler misiniz, (какое сегодня число / bugün ayın kaçıdır)? Biridir. Hangi (месяц/aydayız)? Aralık (месяц/ayındayız). Bugün (какой день недели / ne)? Bugün (понедельник/Pazartesi). (Понедельник и пятница / Pazartesi ve Cuma) gibi günler zordur, çünkü Pazartesi (начало недели / hafta başı) ve Cuma (конец недели / hafta sonu). 5. Türkçe ve Rusça (такие как / gibi) diller kolay (не/değil), zordur. 6. (Семья Кёкмен / Kökmenler) büyük bir aile değil, küçük bir ailedir ve Okanlar (за исключением / hariç) bütün aileler (подобны этой семье / bu aile gibidir). 7. Kızıl meydan (подобные места / gibi yerler) her halde kalabalıktır. (Интересно/Acaba) neden? (Там/Orası) güzel ve (интересно/enteresan) da ondan. 8. (Какие/Hangi) aylar soğuktur?

Kasım, Aralık, Ocak, Şubat (такие месяцы, как / gibi aylar) soğuktur. Ya Mart (какой месяц / nasıl bir aydır)? Soğuk ve sıcak değil, (прохладный / serin bir aydır). 9. Dolmakalem, kurşunkalem, tükenmez kalem (все это – пишущие средства / hepsi kalemdir). Bir kalem (сколько стоит / ne kadar)? Bu kalemler (дорогие/pahalı), otuz dolar. 10. Osman, Ahmet, Tülay, Hülya gibi (все/bütün) gençler doktordurlar, ve nasıl doktordurlar! Peki, (какие/nasıl)? Yetenekli ve (старательные/çalışkandır). 11. (Здесь/Burası) soğuktur, (не так ли / değil mi)? Evet, (холодно/soğuktur). (Интересно/Асaba) neden? (Смотрите / Bakar mısınız) kalorifer (как лед / buz gibi) soğuktur. Peki, amma bugün hava (какая/nasıl), soğuk mu? Evet. (Сколько/Каç) derece? (Пять/Beş) derece. (Плюс / Artı mı) yoksa (минус / eksi mi)? (Минус/Eksi) tabii. 12. “Milliyet”, “Cumhuriyet”, “Sabah” (такие газеты, как / gibi gazeteler) ince değil, (толстые/kalındır). Bunlar (сколько страниц / kaç sayfa)? Bunlar (двадцать четыре страницы / yirmi dört sayfa). 13. Bu ses (какой/nasıl)? Bu tok ses vallahi güzeldir. 14. Bugün çok zor bir gün, amma Meliha ve Turgut gibi çok yetenekli ve çalışkan öğrenciler eksiktirler. Evet, (видимо, ситуацию исправить уже невозможно / Et kokarsa tuzlanır, ya tuz kokarsa ne yapılır?)

Alıştırma 29. Eş anlamlı sözcükleri ve ifadeleri söyleyiniz:

aç – karnı aç; tok – karnı tok; haylaz – tembel ve yaramaz; kibar – nazik, efendi adam; zeki – yetenekli; aptal – budala, kuş beyinli; samimi adam – açık adam, içten adam, açık yürekli adam; konforlu – rahat; palavra – boş sözler; karışık yer – Çarşamba pazarı; müteşebbis – iş adamı; boş yere – yok yere, boşuna; çok temiz yer – Bal dök de yala; 15 dakika – çeyrek; sayfa – sahife; bozuk para – ufak para; yâlnız – sadece; ayaküstü yemek – hazır yemek; teneffüs – paydos, mola; tecrübeli adam – dünya görmüş adam; konforlu koltuk – rahat koltuk; fakat – amma, ancak, lâkin; yoksa – ya da, veya; Ne güzel! – Amma da güzel! güzel mi güzel; Mükemmel! – Harika; yemek listesi – mönü; bir takım – bir dizi; çeşit – tür; durum – vaziyet, keyfiyet, pozisyon, hal; aşırı ölçüde – son derece, pek çok, adamakıllı.

Alıştırma 30. Ters anlamlı sözcükleri söyleyiniz:

zayıf, hasta – turp gibi, dinç; zayıf, ince – balık etinde; eski – modern; Yeni Dünya – Eski Dünya; kahvaltı – akşam yemeği; ufak para – büyük para; artı – eksi; karmaşık – basit; karışık – sâde;

samimi – kapalı; aptal – zeki; kaba – kibar, efendi adam; yetenekli ve çalışkan – haylaz; karnı tok – karnı aç; utangaç – burnu büyük / burnu Kaf dağında.

Alıştırma 31. Перекрестная лексическая игра «Продолжите парадигму»: овощи (domates, patates, soğan, biber), фрукты (elma, muz, portakal, limon, üzüm, kavun, karpuz), перерыв (teneffüs, paydos, mola, çay molası, sigara molası, kahve molası, öğle tatili), напитки (yoğurt, süt, bira, soda, kahve, çay), денежные единицы (ruble, lira, dolar, euro), мера веса (ton, kilo, gram, litre), мера площади (metrekare, kilometrekare), мера длины (kilometre, metre, santimetre).

Alıştırma 32. Распределите данные слова, отражающие качества человека, в две колонки таблицы «положительные качества» и «отрицательные качества»: kibar, koca aptal, sade adam, utangaç, rahat, samimi, budala, basit adam, aptal, yalnız, içten adam, zeki, haylaz, modern.

Положительные качества	Отрицательные качества
kibar, sade adam, utangaç, rahat, samimi, içten adam, zeki, modern	koca aptal, budala, basit adam, aptal, haylaz

Лингвострановедческий модуль

Задание 1. Найдите в списке 2 названия административных областей Турции, которым присущи достопримечательности, приводимые в списке 1. Найдите по карте данные административные области:

1. Бычьи бои, пограничный пункт Сарпи, река Чорух (Артвин); брынза, озеро Чилдыр (Ардахан); Киликийская низменность, хлопок (Адана); античный город Нора (Аксарай); музей мозаики, металлургический комбинат Искендерун (Хатай); национальный парк Улудаг, каштановый сахар, персики, гробницы Османа и Орхана, шашлык Искендер (Бурса); горнолыжный центр Паландекен (Эрзурум); айран, йогурт, озеро Маньяс (Балыкесир); античный город Сагалассос (Бурдур); подсолнечник, рис, творог, мечеть Селимийе (Эдирне); опиумный мак, мрамор, ковры (Афьон); овцеводство, производство печенья,

яблоки (Караман); Памуккале, полотенца, халаты (Денизли); мороженое, пещеры Денгель (Кахраманмараш); чай и мармелад кушбурну, монастырь Имера (Гюмюшхане); Анатолийский университет, гробница Юнуса Эмре (Эскишехир); табак, гора Сюпхан (Битлис); крепость Харпут, озеро–плотина Кебан, горнолыжный центр Хазарбаба (Элязиг); розы, ковры, яблоки, озеро Эгирдир (Испарта); горнолыжный центр Сарыкамыш (Карс); цитрусовые, античный город Аспендос, кинофестиваль «Золотой апельсин» (Анталья); рахат-лукум, металлургический комбинат (Карабюк); туристический центр Акчакоджа (Дюздже); гора Арарат (Агры); арбузы, медь (Диярбакыр); пещера Дупниса, кондитерский комбинат Алпуллу (Кыркларэли); мавзолей Ататюрка, ангорская коза (Анкара); мрамор, керамика, гробница Эртугрула (Биледжик); хлопок (Ыгдыр); рис, чеснок, национальный парк Ильгаз (Кастамону); яблоки, озеро Борабай, деревянное зодчество (Амасья); подземный город Айдынтепе (Байбурт).

Задание 2. Укажите, какие из перечисленных имен являются мужскими, а какие – женскими, проверьте себя по лингвострановедческому модулю:

İlyas/м; Cihan/ж; Fikri/м; Keyhan/м; Lokman/м; Şadi/м; Afife/ж; Fazıl/м; Eray/м; Gözde/ж; Bünyamin/м; Hayrettin/м; Çilay/ж; Üzeyir/м; Özlen/ж; Baran/ж; Lütfi/м; Behice/ж; Vefa/м; Şahika/ж; Kumru/ж; Güçlü/м; Adalet/ж; Bala/м; Eylül/ж; Kamer/м; Leman/ж; Candemir/м; Evrim/ж; Şaban/м; Işıltı/ж; Doğan/м; Hasret/м; Çelen/м; Gülbiz/ж; Piraye/ж; Hazan/ж; Orbay/м; Örsan/м; Didem/ж; Dinçer/м.

Алıştırма 35. Okuyup cümle tamamlayınız ve tercüme ediniz:

1. Biz efendi adam(ız). Biz utangaç(ız). Biz rahat(ız). Biz samimi(yiz). Biz zeki(yiz). Biz müteşebbis(siz). Biz iş adamı(yız). Biz ev sahibi(yiz). Biz aile(yiz). Biz karı koca(yız). Biz kardeş(iz). Biz zavallı(yız). Biz hasta(yız). Biz dik başlı(yız). Biz memnun(uz). Biz tecrübeli doktor(uz). Biz uzun boylu(yuz). Biz arkadaş(ız). Biz zengin(iz). Biz kapı komşu(yuz). Biz şişman(ız). Biz üzgün(üz). Biz yaşlı (erkeğiz). Biz artık (büyüğüz). Biz daha (küçüküz). Biz iyi (ahbabız). Biz (tanıdığımız). Biz küçük (çocuğuz).

Alıştırma 37. Okuyup cümle tamamlayınız ve tercüme ediniz:

Siz toy çocuk(sunuz). Siz son derece ciddi(siniz). Siz koca aptal(sınız). Siz eski müdür(sünüz). Siz adamakıllı yorgun(sunuz). Siz yaşlı Sloven(siniz). Siz yeni ahbap(sınız). Siz öz kardeş(siniz). Siz sivil hekim(siniz). Siz fena halde bitkin(siniz). Siz zengin bir iş adamı(sınız). Siz fakirfukara(sınız). Siz kibar Bayan(sınız). Siz genç bir çift(siniz). Siz büyük bir aile(siniz). Siz açık kalpli bir adam(sınız). Siz aşırı ölçüde açık ve samimi(siniz). Siz iyi bir ev sahibi(siniz). Siz arı gibi(siniz). Siz saygıdeğer bir profesör(sünüz). Siz dini bütün Hristiyan(sınız). Siz mesut yeni evli(siniz). Siz şeytanın art bacağı(sınız).

Alıştırma 49. Okuyup tercüme ediniz:

1. О (путь/ yol) uzun mu yoksa kısa mı? (Может быть / Belki) uzun, (может быть / belki) değil. О (сколько/ kaç) kilometre? О (путь/ yol) 57 kilometredir. Yani (длинный/ uzun) değil. Peki, değil.
2. Bu yeni (коробка/ kutu) kaç santimetre? Bu yeni (коробка/ kutu) uzun değil, kısa, o sadece 10 santimetre. 3. Bu arabalar kaç (тонн/ ton)? Bunlar (тяжелый/ ağır) değil, (легкий/ hafif), sadece (полторы / bir buçuk) ton. 4. Bu (яйца/ yumurtalar) kaç tane? Bunlar 15 tane. Peki, amma bunlar (сколько стоят / kaç para)? Şimdi yumurta (дорогой/ pahalı) değil, (дешевый/ ucuz), sadece 2 YTL. 5. О uzun (фильм/ film) kaç saat? О film (ей-богу длинный / vallahi uzun), tam üç saat. 6. (Там/ Orası) yüksek ve ilginç bir bina. İki (этажа/ kat) mağaza, bir (этаж/ kat) lokanta, bir (этаж/ kat) tamirhane. Vallahi enteresan! Ya o bina nedir? İki kat (за исключением / hariç) bütün kat(lar) okuldur. Orası (начальная школа / ilk okul) mu? Hayır, orası ilk veya orta okul değil, yüksek okul, (т.е./ yani) üniversite. (Хорошо/ Peki), amma o iki kat nedir? О (два этажа / iki kat) bir işhanedir. 7. Moskova (большой/ büyük) bir şehir mi? Tabii, (большой / büyük bir şehirdir). Acaba o kaç (квадратных километров / kilometre kare)? (К сожалению / maalesef) bilmem. 8. Lütfen söyler misiniz, о (тонкая/ ince) kitap (сколько страниц / kaç sayfa)? Bir saniye! О (всего лишь / sadece) 76 sayfa. (Подобная / Bu gibi) ince kitap 76 sayfa olur mu? Olur, çünkü bazı (листы/ sayfalar) eksiktir. Mesela (сколько листов / sayfa) eksik? Tam bilmiyorum. 9. Artık geç yani (время ужина / akşam yemeği zamanı), değil mi? Evet, (пойдемте/ haydi)! Artık akşam yemeği

zamanıdır. (Всё/Herşey) hazır. 10. Bugün (погода/hava) soğuk mu, yoksa serin mi? Bugün (погода/hava) soğuk değil, serindir. О (сколько градусов / kaç derece)? Beş (градусов/derece). (Минус/Eksi) mi, yoksa (плюс/artı) mı? Tabii, (плюс/artı), yani bugün hava (плюс пять градусов / artı beş derece), bu gibi hava soğuk değil, serindir. 11. Bakar mısın, bu palto güzel ve (модное/moda), değil mi? Evet, bu palto güzel, о (легкое/ince) değil, (теплое/kalın), amma ince bir iştir. Bilir misin, bu çok iyi! Çünkü (здесь/burası) soğuktur. Hava eksi otuz-otuz beş derece (бывает/olur). Güzel! Acaba bu palto (сколько долларов / kaç dolar)? 250 dolar. Bir dolar (сколько лир / kaç lira yapıyor)? (Полтора / Bir buçuk) lira yapıyor. Peki, 250 dolar (сколько лир / kaç lira eder)? 375 lira eder. 12. Bugün Salı, değil mi? (Верно!/Doğru) Artık (время урока / ders zamanı) mı? (Верно!/Doğru) Amma bugün Selim, Kemal, Yavuz, Tarık ve Abdülkadir gibi öğrenciler eksiktirler, çünkü onlar (к сожалению/maalesef) hastadırlar. Efendim, о (группа/grup) büyük değil, sadece (шесть человек / altı kişi). Beş kişi eksik, yani Rıfat bugün (один/yalnız). Bu (класс/ sınıf) kaç kişi? Bu (класс/ sınıf) büyük değil, sadece (три группы / üç grup), bir grup sekiz kişi, yani bu sınıf 24 öğrenci. Fakat (все/hepsi) yetenekli ve çalışkan. 13. Bu eski kitap kalın, acaba о (сколько страниц / kaç sayfa)? Tam bilmiyorum, 540 yoksa 550 (страниц/sayfa). 14. Bir ders (сколько минут / kaç dakika)? Bir ders 45 (минут/dakika). 15. Bu okul (сколько корпусов / kaç bina)? Tam bilmiyorum, dört yoksa beş (корпусов/bina). 16. Bugün paydos kaç (минут/dakika)? Bugün paydos çok kısa, sadece 10 (минут/dakika).

Alıştırma 50. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Bugün-Zeki, Murat, Erdal (delikanlı-meşgul) → Bugün Zeki, Murat ve Erdal gibi delikanlılar meşguldürler.

Leyla ve Fatma gibi genç kızlar öğretmendirler. Ömer ve Feridun gibi delikanlılar öz kardeşirler. İstanbul ve Moskova gibi şehirler büyüktürler. Tverskaya gibi cadde uzun ve geniştir. Kızılmeydan gibi meydan geniş ve güzeldir. “Hilton” gibi otel lüks ve pahalıdır. Musti gibi çocuk bal gibidir. Maşallah! Bu gibi dersane aydınlık ve soğuktur. Bu gibi kitap ilginçtir. Bu gibi güzel sehpa pahalıdır. Hasan gibi alçak adam kötüdür. Bu gibi portre güzel ve

pahalıdır. Bu gibi öğrenci tembeldir. Pazartesi gibi günler zordur. Ne gibi oteller yeni ve lüktür? Bu gibi işler kolay değil, zordur. Bay Cemal gibi askeri doktor dünya görmüş ve iyi bir adamdır. Kasım, Aralık ve Ocak gibi aylar soğuktur. Nisan, Haziran, Eylül ve Kasım gibi aylar 30 gündür. Lise gibi okullar yüksek okul değildir. Bu gibi garaj yeni amma pahalıdır. Bu gibi geniş mutfak güzeldir. Süpermarket gibi mağazalar şimdi kapalıdır. Bolşoy Tiyatro gibi tiyatrolar güzeldir. Türkçe gibi yabancı diller kolay değildir. Ahmet gibi yabancı alçakgönüllü ve naziktir. Osman Kökmen ve Necdet Doğan gibi öğrenciler eksiktirler. Fevzi Pamuk gibi ihtiyar hastadır. Bay Nihat, Bay Ömer, Bay Turgut, Bayan Filiz gibi Baylar ve Bayanlar saygındırlar. “Milliyet”, “Cumhuriyet”, “Yeni yüzyıl” gibi gazeteler kalın ve ilginçtir. 1992 ve 1996 gibi yıllar 366 gündür. Mehmet bey ve Zafer bey gibi insanlar ağırbaşlı ve zengindirler amma Şükrü Ay ve Turgut Gürkan gibi insanlar hoppa ve fakirler. Orhan, Abdullah ve Deniz gibi gençler tok evin aç kedileridirler.

Alıştırma 58. Okuyup tercüme ediniz:

bir bardak çay – стакан чая; üç litre süt – 3 литра молока; beş tane yumurta – 5 яиц; dokuz şişe bira – 9 бутылок пива; dört litre yoğurt – 4 литра йогурта; iki yüz elli gram peynir – 250 граммов сыра; iki kilo elma – 2 килограмма яблок; üç fincan kahve – 3 чашечки кофе; bir avuç zeytin – горсть оливок; bir dizi soğan – связка лука; bir takım öğrenciler – группа студентов; iki kilo domates – 2 килограмма томатов; altı paket kurşunkalemler – 6 упаковок карандашей; on bir tane karpuz – 11 арбузов; üç bardak süt – 3 стакана молока; iki sıra masalar – 2 ряда столов; bir takım problemler – целый ряд проблем; on araba kavun – 10 машин дынь; iki şişe soda – 2 бутылки газировки; beş tane muz – 5 бананов; yedi kilo karabuğday – 7 килограммов гречки; üç sıra binalar – 3 ряда зданий; on üç tane limon – 13 лимонов; yirmi ton portakal – 20 тонн апельсинов; bir grup doktorlar – группа врачей; bu çeşit peynir – сыр этого сорта; bir dizi kitaplar – целый ряд книг; bu sınıf arabalar – машины этого класса; dokuz tür üzüm – 9 сортов винограда; dört paket şeker – 4 пачки сахара; bu grup öğrenciler – эта группа студентов; iki buçuk kilo tuz – 2,5 килограмма соли; avuç dolusu taneler – целая горсть семян; bir

dizi bardaklar – целый ряд стаканов; beş ton et – 5 тонн мяса; iki liste çocuklar – два списка детей.

Alıştırma 60. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (стоит) десяток яиц / 2–3 лиры

– Merhaba Bülent!

– Merhaba Osman!

– Bir şey soracağım!

– Evet, buyurun!

– On tane yumurta kaç para?

– Tam bilmiyorum, 2–3 YTL. Bakar mısınız, işte Feridun!

Merhaba Feridun!..

(стоит) килограмм сыра / 250–300 рублей → Bir kilo peynir kaç para? (стоит) пять лимонов / 3 доллара → Beş tane limon kaç para? (стоит) эта новая машина / 18.000–19.000\$ → Bu yeni araba kaç para? (страница) эта толстая книга / 675–700 страниц → Bu kalın kitap kaç sayfa? (километр) тот длинный путь / 860–890 километров → O uzun yol kaç kilometre? (грамм) стакан сахара / 250–300 граммов → O bardak şeker kaç gram? (час) тот новый длинный фильм / 2 с половиной – три часа → O yeni uzun film kaç saat? (тонна) тот большой вагон / 15–20 тонн → O büyük vagon kaç ton? (градус) сегодня погода / плюс 17–22 градуса → Bugün hava kaç derece? (человек) тот большой курс / 76–79 человек → O büyük sınıf kaç kişi? (деньги) это новое модное пальто / 340–360 долларов → Bu yeni moda palto kaç para? (комната) этот маленький дом / всего две или три → Bu küçük ev kaç oda? (минута) урок / сорок пять минут или час двадцать → Bir ders kaç dakika? (литр) эта большая банка/два с половиной или три → Bu büyük kavanoz kaç litre? (человек) эта группа студентов / 34–37 человек → Bu grup öğrenciler kaç kişi? (килограмм) один большой арбуз / 12–13 килограмм → Bir büyük karpuz kaç kilo? (лира) три десятка магазинных яиц / 5–6 новых турецких липр → 30 tane çiftlik yumurtası kaç lira? (штука) горсть риса / 300–320 штук → Bir avuç pirinç kaç tane?

Alıştırma 64. Okuyup cümle tamamlayınız ve tercüme ediniz:

Şimdi (который час / saat kaç)? Artık vakit erken değil, saat (половина восьмого / yedi buçuk). Artık (время завтрака / kahvaltı zamanı), değil mi? Evet, işte kahvaltı, (всё/herşey) hazır,

buyurun! Çok teşekkür ederim! (Не за что / Bir şey değil / Rica ederim), efendim. Bugün kahvaltı (легкий/hafif), değil mi? Evet, (легкий/hafif), yani bir iki (яйца/yumurta), bir (кофе/kahve) yoksa (чай/çay), ekmek, (сливочное масло / tereyağı), (варенье/reçel) yoksa bal, bu kadar. (Сейчас/Şimdi) saat kaç? Saat (ровно десять / tam on), yani iş zamanıdır. (Здесь/Burası) işhanedir. İşhane (какой/nasıl), büyük mü, yoksa küçük mü? Bu işhane küçüktür, sadece 20 (квадратных метров / metre kare). (Что желаете / Ne arzu edersiniz / Arzunuz), efendim? Lütfen, şu (толстая/kalın) kitap! (Которая/Hangi) kitap? Şu eski (толстая/kalın) kitap. O kitap fenadır, altı yedi (лист/sayfa) eksiktir. Amma o kitap (интересная/enteresan). Şimdi saat (20.10 / yirmi on). O grup (сколько человек / kaç kişi)? O grup (шесть человек / altı kişi). Bugün ayın kaçıdır? Bugün (пятое/beşidir). Hangi aydayız? (Ноябрь/Kasım) ayındayız. Peki, amma 5 Kasım (каникулы/tatil) değil midir? Evet, (каникулы/tatil). Tatil (сколько дней / kaç gün)? (Ровно/Tam) bir haftadır. Burası ilginç (место / bir yerdir). Bütün binalar, (мосты/köprüler), sokaklar, (даже люди / insanlar dahi), hepsi enteresandır. İskenderun, Malatya, Erzurum, Konya (такие города, как / gibi kentler–şehirler) büyük ve güzeldir, değil mi? Bilmem.

Alıştırma 65. Türkçe söyleyiniz:

очень короткие фразы – çok **kısa** sözler, много новых компьютеров – çok (yeni bilgisayar), очень прозрачное стекло – çok **berrak** cam, очень чистые тетради – çok **temiz** defterler, много старательных учеников – çok (çalışkan öğrenci), очень тонкая книга – çok **ince** kitap, очень просторные площади – çok **geniş** meydanlar, очень горячая вода – çok **sıcak** su, много красивых девушек – çok (güzel kız), много новых улиц и городов – çok (yeni sokak ve kent), очень красивые страны – çok **güzel** ülkeler, много маленьких деревень – çok (küçük köy), очень молодые молодожены – çok **genç** yeni evliler, много новых гостиниц – çok (yeni otel), очень занятые люди – çok **meşgul** insanlar, очень плохие слова – çok **fena** sözler, много симпатичных мужчин – çok (yakışıklı erkek), много свежих апельсинов и яблок – çok (taze portakal ve elma), очень высокое здание – çok **yüksek** bina, очень способные студенты – çok

yetenekli öğrenciler, очень ленивые молодые люди – çok **tembel** gençler, много опытных врачей – çok (tecrübeli doktor), много интересных газет и журналов – çok (enteresan gazete ve dergi), много просторных аудиторий – çok (geniş dersane), очень дорогие машины – çok **pahalı** arabalar, много новых сумок – çok (yeni çanta), очень трудные дни – çok **zor** günler.

Alıştırma 67. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Bu yeni sandalye ne renk? (синий). – Bu yeni sandalye mavidir.

O yüksek bina ne renkte? (красный). – O yüksek bina kırmızıdır. / O güzel palto ne renk? (розовое) – O güzel palto pembedir. / O yeni araba ne renk? (желтая) – O yeni araba sarıdır. / Bu olgun elma ne renk? (красное) – Bu olgun elma kırmızıdır. / Şeker ne renkte? (белый) – Şeker beyazdır. / Bugün gök ne renkte (голубое) – Bugün gök mavidir. / Dolar ne renk (зеленые). – Dolar yeşildir. / Kar ne renk? (белый) – Kar beyazdır. / Şimdi ağaçlar ne renkte? (разноцветные: желтые, красные, оранжевые) – Şimdi ağaçlar renk renk yani sarı, kırmızı, turuncudur. / Bu büyük valiz ne renk? (черный) – Bu büyük valiz siyahtır. / Şu açık çanta ne renkte? (коричневая) – Şu açık çanta kahverengidir. / O yeni telefon ne renk? (фиолетовый) – O yeni telefon mordur. / O kalın kitap ne renk? (синяя) – O kalın kitap mavidir, ya bu ince defter ne renk? (серая) – Bu ince defter gridir. / Bu yüksek dolap ne renkte? (коричневый) – Bu yüksek dolap kahverengidir.

Alıştırma 69. Rusça söyleyiniz:

sapasağlam adam (мужчина-здоровяк), yusuvarlak oda (полностью округлая комната), yamyassı şehir (город как на ладони), yusyumu duvar (очень бугристая стена), sapasağlam sınıf (очень сильный и спаянный класс), sapasağlam köprü (очень прочный мост), yamyassı yaprak (очень ровный лист), sapasağlam koltuk (очень прочное, устойчивое кресло), yusuvarlak ekmek (круглый-прекруглый хлеб), yusuvarlak kafa (голова как луна), araçık hava (ясная-преясная погода), koskoca memleket (огромная страна), yusuvarlak masa (круглый-прекруглый стол), koskocaman paralar (огромные деньги), ırsıslak hava (промозглая погода), besbelli problem (очевидная проблема), yamyassı perde (штора как занавес), dosdoğru cevap

(абсолютно верный ответ), yamyassı taban (абсолютно плоская поверхность), eski püskü standartlar (полностью устаревшие стандарты), kurkuru ekmek (сухой-пресухой хлеб), uzun grev (очень длинная забастовка), yamyassı yer (ровное-преровное место), zarzayıf kız (совсем слабенькая девочка), korkoyu çay (очень крепкий чай), ılık ve serserin havalar (очень теплая и очень прохладная погода), tıklım bıklım salonlar (переполненные залы).

Alıştırma 70. Türkçe söyleyiniz:

раскаленное олово (simsıcak kalay); бесконечно теплая встреча (simsıcak görüşme); немощный старик (zarzayıf ihtiyar); очевидный протест (besbelli protesto); «дохленькая» польза (zarzayıf fayda); непереубедимый православный (korkoyu Ortodoks); «бодрящая погода» (serserin hava); стройная, как с картинки, девочка (irince kız); пустой «как пробка» человек (bomboş adam); копеечный компьютер (ucuz bilgisayar); старая кляча (eski püskü at); абсолютно полное прощение (tastamam af); набитая до отказа гостиная (tıklım bıklım misafir salonu); «парад» языков (çeşit çeşit, türlü türlü lisanlar); мосты без конца и края (uzun köprüler); выполненные абсолютно полностью дела (tastamam işler); мужчина-здоровяк (sarpasaglam / koskoca adam); промозглая погода (ıslak hava); пестрое пальто (renk renk palto); машина-развалюха (paramparça araba); рис различного сорта (cins cins pirinçler); шторы-коротышки (kırkısa perde).

Alıştırma 71. Kulaktan tercüme ediniz:

4. **Bu çocuk mocuk** (этот детинушка) şeytanın art bacağı. Bu **kız mız** (эта деваха) dili uzun bir kız. 5. Bu **okul mokul** (это подобие школы) iyi bir okul değil. 6. Bu **eski püskü kitap** (эта дряхлая книга) artık paramparça. 10. Sen **tastamam** (koskoca) **aptalsın** (законченный дурак). 14. О **eski püskü** («древний») Medeni Kanun Nuh Nebi'den kalmadır. 15. Ben artık **tastamam bitkinim** (выжатый как лимон).

Alıştırma 72. Okuyup tercüme ediniz:

4. О salon açık, amma orası **bomboş ve kapkaranlık** (пусто, хоть шаром покати, и темно, хоть глаз выколи). 6. İyi

akşamlar, ben çok açım, amma **burası bomboş** (нет ни крошки поесть). 9. Ben **sâde bir palto** (простенькое пальтишко) alırım.

Alıştırma 73. Türkçe söyleyiniz:

11. Нет сомнения, Вы достаточно богатый человек, но иногда вы не знаете счет деньгам (сорите деньгами) – это мне не нравится (Laf yok, siz gayet zengin bir adamsınız, amma arasıra siz Hacı ağa gibisiniz. Bu, hoşuma gitmiyor).

Alıştırma 77. Türkçe söyleyiniz:

1. До чего холодная сегодня погода! Не так ли? **Да, сегодня погода не прямо-таки холодная, но бодрит** (Evet, bugün hava pek fazla soğuk değil, amma serserin). 2. До чего просторная и красивая площадь, разве не чудо! **Да, здесь просто великолепно и очень чисто** (Evet, burası güpgüzel ve tertemiz). 9. До чего же мы устали! – **Да, я выжатый как лимон** (tastamam bitkinim) Будьте добры, чашечку черного кофе, пожалуйста! (Rica ederim, bir fincan sade kahve lütfen!). 10. До чего же вы хороший класс! – **Да, мы сильный и спянный класс** (Evet, biz sarısağlam sınıfız). 11. До чего же вы больны! **Смотри, ты совсем слабенькая девочка!** (Bakar mısın, sen zarıyaf bir kızsın). 12. До чего же старая эта машина! – **Это просто развалюха!** (Bu, paramparça bir araba).

Alıştırma 78. Türkçe söyleyiniz:

1. Bu işler pek çok, bunlar zor ve karmaşık, amma biz çok açız. – Соловья баснями не кормят (Aç at yol almaz, aç it av avlamaz / Aç ağı oynamaz). 2. Orhan para babasıdır. – Да, он живет в достатке, но ему все мало (Orhan hali vakti yerinde bir adam, amma para budalasıdır). 3. Abdullah dar gelirli bir adam. Ben pek çok fakirim. – Мы братья по несчастью (Hâl hâlin yoldaşı).

4. Bülent sadece tembel ve haylaz değil, kaba bir adam. – Это – капля, переполнившая чашу терпения (Bu bardağı taşıran son bir damladır). 5. Bu durum zor ve karmaşık, ancak biz pek fazla güçlü değiliz. – Вы не поможете? (Yardım eder misiniz?) 6. İşte yeni ve lüks araba, amma sen yine memnun değilsin, çünkü bu araba kırmızı değil, siyahtır. – Раз дали, значит пользуйся (Üzümünü ye de bağını sorma). 7. Ahmet artık okul çocuğı. İşte hoca. – Любезнейший! Сделайте из ребенка человека! (Efendim! Eti senin, kemiğı benim) 8. Ne arzu edersiniz? Bir dakika! İşte tamam,

yirmi tane köy yumurtası, bir kavanoz pembe reçel, iki kilo bu güzel çeşit kırmızı elma. Bu kadar mı? – Это еще не все. (Hepsi bu kadar değil) Daha daha, iki paket tuz, dört tane muz, iki tane limon, 400 gram kaşar peyniri, bir buçuk kilo et. – Вот теперь всё! (İşte artık bu kadar) 9. Biz banka gibiyiz, amma banka artık bomboş. – Да, это положение изменить очень сложно. (Et kokarsa tuzlanır, ya tuz kokarsa ne yapılır?) 10. Arzunuz! İki fincan sade kahve. – Это возможно? (Bu olur mu?) Tabii, olur! Секундочку! (Bir saniye!) 11. Bu 56 numara palto kaç? – Минуточку! (Bir bakıyım!) 350 euro. Сколько это в рублях? (Kaç ruble eder?) 12250 ruble eder. Allah Allah! 12250 рублей – это немалые деньги! (12250 ruble az buz para değil) 12. Saat kaç? Saat on buçuk, yani (время перерыва / teneffüs zamanı). Как здорово! (Ne güzel!) Haydi, bakalım! 13. Bu küçük çocuk çok güzel, şeker gibi. – Не сглазить бы! (Maşallah) 14. Bu aile kaç kişi? Bu aile çok büyük: anababa ve 15 çocuk. – Здорово! (Maşallah) 15. Hüsamettin iyi bir adam değil, o kadın budalası. – Этого не может быть! (Bu olmaz) Olur olur! Еще как может быть! (Bal gibi olur) 16. Bu yemek çok lezzetli. – Прекрасно! (Harika!) 17. Çorba artık sıcak değil, çok soğuk. – Боже мой! Очень стыдно! (Tanrım! Ayıp!) 18. Semra saat gibi, dakik bir kadın. – Молодец! (Aferin!) 19. Bu araba vallahi güzel, son modeldir. Ben alırım! Хорошо, договорились! (Peki, oldu!) 20. Bu beyaz peynir taze değil! – Ай-ай-ай! (Vah vah vah!) 21. Bugün ayın kaçı? Bugün altısı. Yani artık Şeker Bayramı zamanıdır. – Чудесно! (Harika!) 22. Bu talebe son derece yetenekli ve çalışkandır. – Bravo! (Bravo!) 23. Siz neden o kadar mutlusunuz? Çünkü biz bugün yeni evliyiz. – Пусть счастье не покидает Ваш дом! (Evinizde bereket eksilmesin!) 24. Hüsamettin zeki bir oğlan değil. – Да, иногда «у него не все дома» (Evet, arasıra bir tahtası eksik).

Alıştırma 80. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: doktor, ağırbaşlı

– Siz doktor musunuz?

– Evet, biz doktoruz.

– Bütün doktorlar ağırbaşlı mıdır?

– Evet, biz, doktorlar çok ağırbaşlıyız.

öğrenci-yetenekli → ...Evet, biz öğrenciler çok yetenekliyiz. /
müdür-ciddi → ...Evet, biz müdürler çok ciddiyyiz / zengin-cömert
→ Evet, biz zenginler çok cömertiz / komşu-kibar → ...Evet, biz
komşular çok kibarız / müteşebbis-çalışkan → ...Evet, biz
müteşebbisler çok çalışkanız / iş adamı-meşgul → ...Evet, biz
işadamları çok meşgulüz / ev sahibi-güleryüzlü → ...Evet, biz ev
sahipleri çok güleryüzlüyüz / öğretmen-tecrübeli → ...Evet, biz
öğretmenler çok tecrübeliyiz / evli-mutlu → ...Evet, biz yeni evliler
çok mutluyuz / asker-tecrübeli → Evet, biz askerler çok
tercübeliyiz / nöbetçi-yorgun → ...Evet, biz nöbetçiler çok
yorgunuz / karıkoca-mutlu → ...Evet, biz karıkocalar çok mutluyuz.

Alıştırma 81. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: işçi-5

– Sen işçi misin?

– Evet, ben işçiyim.

– Siz, işçiler kaç kişisiniz?

– Biz, işçiler 5 kişiyiz.

misafir-35 → ...Biz, misafirler 35 kişiyiz / zengin-birkaç →
...Biz, zenginler birkaç kişiyiz / fakir-çok → ...Biz, fakirler çok
kişiyiz / Türk-65 → ...Biz, Türkler 65 kişiyiz / Rus-az → ...Biz,
Ruslar az kişiyiz / tembel-az değil → ...Biz, tembeller az kişi değiliz
/ öğrenci-589 → ...Biz, öğrenciler 589 kişiyiz / doktor-pek çok →
...Biz, doktorlar pek çok kişiyiz / subay-çok az → ...Biz, subaylar
çok az kişiyiz / çalışkan-fazla değil → ...Biz, çalışanlar fazla kişi
değiliz / müdür-birkaç → ...Biz, müdürler birkaç kişiyiz / genç-238
→ ...Biz, gençler 238 kişiyiz / yaşlı-54 → ...Biz, yaşlılar 54 kişiyiz /
yeni evli-12 → ...Biz, yeni evliler 12 kişiyiz / bekar-66 → ...Biz,
bekarlar 66 kişiyiz / nöbetçi-4 → ...Biz, nöbetçiler 4 kişiyiz / hasta-
çok → ...Biz, hastalar çok kişiyiz.

Alıştırma 83. Okuyup cümle tamamlayınız ve tercüme ediniz:

(Все мы / Hepimiz) çok zengin değil(iz). Onlar (кто такие / kimler)? Onlar üç (мушкетера / silahsörler). O uzun yol (сколько километров / kaç kilometre)? (Точно/Там) bilmiyorum, amma (известно, что / bellidir ki) az değil. Bu yeni (современная/modern) araba pahalı, (не так ли / değil mi)? Evet, (верно/doğru), pek çok pahalı. Siz (один / yalnız mısınız)? Hayır, (нет/değilim), bugün (все/herkes) mevcut(tur). Acaba (сколько этажей / kaç kat)

mağazadır? Bu (нищий/fakir) hasta mı? Evet, (2 года / 2 yıl) hasta. Müsaadenizle takdim edeyim, işte (дорогой друг / değerli dost) Osman. (Скажите, пожалуйста / Lütfen, söyler misiniz) o neci? Osman, bu iki (худые / ince-zayıf), amma (симпатичные/sevimli) delikanlı gibi doktor. (Вы знаете / Bilir misiniz) komşu bina (что за / neresi)? Tabii bilirim, komşu bina (какой-то офис / bir ofis), fakat (там/orası) şimdi kapalı. Beyefendi (как поживает / nasıldır/lar)? (Уважаемый господин / Beyefendi) bugün çok meşgul, (свободное время / boş vakit) az. Bu (ряд стульев / sıra sandalyeler) yeni mi, yoksa (нет / değil mi)? Ahbar Turgut (уже поправился / artık iyi mi)? Evet, (слава богу / Allaha şükür) her şey yerinde. (Посмотрите / bakar mısınız), bu üzüm (до чего / amma da) güzel ve taze! Evet, iki kilo üzüm (я возьму / alırım). Bilir misiniz, bugün (какое число / ayın kaç)? Bugün (5 декабря / 5 Aralık). (Вязанка лука / Bir dizi soğan) kaç tane? Kaç tane (я не знаю / bilmem), amma 3 (с половиной / buçuk) kilo. (Гостей / Misafirler) kaç (человек/kişi)? (Очень много / Pek çok kişi). Tamam, (очень много / pek çok kişi), fakat kaç? Yirmi yirmi beş (человек/kişi), yani on yoksa on iki (пар/çift) ve (начальник господин Тарык / sayın müdür Tarık Bey). Tarık Bey (холостой / bekar mı)? Yoo, (нет/değil), amma hanımefendi (заболела/hasta). Geçmiş olsun! Bir kilo (сахар/şeker), iki paket (соль/tuz), bir kavanoz (мед/bal) ve üç kavanoz (варенье/reçel), birkaç tane (сливочное масло / tereyağı), beş tane (бананы/muz) ve üç tane (лимон/limon), dört kilo (апельсины/portakal), iki kilo (мясо/et), 400 gram (сыр/peynir), bir paket (молоко/süt) ve iki paket (йогурт/yoğurt), bir kilo (рис/pirinç), bir buçuk kilo (гречка/karabuğday), iki şişe (пиво/bira) ve bir şişe (газировка/soda) alırım. (Это все / Hepsi bu kadar mı)? Evet, tamam! Ya (дыня или арбуз / kavun yoksa karpuz)? Estağfurullah, (это всё / bu kadar)! Bu (комплект/takım) kaç tane ve (какого цвета / ne renk)? Bu takım on tane, yani bir (стол/masa), altı (стульев/sandalye), bir (шкаф/dolap) ve iki (полки/raf). (Все они / Hepsi) kahverengi. Acaba (светлокоричневый / açık kahverengi mi) yoksa (темнокоричневый / koyu kahverengi mi)? (Светлый / Açık kahverengi). Bu bardaklar (ne) bardakları? Bu bardaklar (следующие/şunlardır): bu iki tane (шампанское/şampanya) bardağı, bu beş tane (вода/su) bardağı, o üç tane (вино/şarap)

bardağı, şu bir tane (пакы/rakı) bardağı ve o dört tane (пиво/bira) bardağı.

Alıştırma 87. Türkçeye çeviriniz:

16. Душа моя, я не настолько большой любитель кофе! Между тем, посмотрите, эта чашка очень большая. **Я не собираюсь делать вид, что ничего не вижу (bu yenir tutulur gibi değil)**, это – не кофейная, а чайная чашка. К тому же эта фаст-фудовская еда совсем невкусная.

Alıştırma 89. Okuyup cümle tamamlayınız ve tercüme ediniz:

Siz, öğrenciler ve öğretmenler, kaç kişi(siniz)? Bellidir ki siz ve o insan yorgun(sunuz). Biz, Ruslar ve siz, Türkler dost(uz). O genç kızlar ve siz çok güzel(siniz). Ben Osman gibi uzun boylu ve iri(yim). Ben ve o zayıf delikanlı uzun boylu(yuz). Biz, Ruslar, Türkler gibi esmer değil(iz). Ahmet ve o iki sevimli kız bugün eskik(tirler). Siz ve çocuklar çok temiz insan(sınız). Sen, Türkler gibi sarışın değil(sin). Siz ve bu yaşlı çift açık insan değil(siniz). Siz ve o uzun gülyüzlü kadın yorgun değil mi(siniz)? Bu oğul ve kızlar çalışkan mı(dırlar)? Siz ve Bay Erdal neci(siniz)? Ben ve Bay Erdal müteşebbis(iz). Hepimiz, bütün bu insanlar gibi samimi(yiz). Sen ve Ertürkler çok ciddi(siniz), amma biraz açık insan değil(siniz). Osman hariç biz, hepiniz gibi artık küçük değil(iz). Osman, o ufak çocuklar gibi küçük(tür). Sen anababa gibi zeki(sin). O öğrenciler ve siz çok tembel ve haylaz(sınız). O kadınlar ve siz, Semra, çok utangaç(sınız). Siz ve bu askerler çok kibar adam(sınız). Biz ve hepiniz artık çok rahat(ız), çünkü bu yeni araba pek çok pahalı değil. Bütün bu çocuklar, o kumral erkek ve bu sarışın kadın, hepsi şişman(dır). Bugün sayın müdür hariç herkes mevcut(tur). Hafta başı, yani Pazartesi, zor bir gündür, sayın doktor ve siz yine çok meşgul(sünüz). Sen ve Semra Hanım çok güzel ev sahibi(siniz).

Alıştırma 90. Okuyup cümle tamamlayınız ve tercüme ediniz:

Biz beş (человек/kişiyiz), yani ana, baba, abla Semra, ağabey Sadık ve ben. Siz küçükkardeş(siniz), değil mi? Evet, ben küçükkardeş(im), ben genc(im). (Эти два иностранца / Bu iki yabancı) neci(dir)? Murat (преподаватель/öğretmen), Hasan (врач/doktordur). Ya Erdal ve Zümrüt neci(dirler)? Erdal ve Zümrüt öğrenci(dirler). Onlar (какие/nasıl), çalışkan öğrenci mi(dirler)? Erdal (способный/yetenekli) ve çalışkan(dır). (Как здорово! /

Maşallah), fakat Zümrüt (какая/nasıl)? Zümrüt (способная/yetenekli), amma çalışkan (не/değil), tembel(dir). Allah Allah! Evet, amma o (красивая девушка / güzel bir kızdır). Erdal (полный/şişman) mı yoksa (худой/zayıf) mı? Erdal (здоровенный/iri) bir gençtir. O şişman ve (шатен/kumral). Zümrüt (изящная/incedir), değil mi? Evet, (верно/doğru). Şimdi saat kaç? Şimdi saat (четыре с четвертью / dört çeyrek). Evet, sigara molası (время/zamanıdır). Peki, (увидимся/görüşürüz)! (До свидания / güle güle)!

Alıştırma 92. Okuyup cümle tamamlayınız ve tercüme ediniz:

1. (Сегодня утром / Bu sabah) siz kaç (человек/kişisiniz)? Biz 25 (человек/kişiyiz). 2. (Все/Bütün) mevsimler (сколько месяцев / kaç ay)? Bahar, yaz, güz ve kış (такие как / gibi) bütün (времена года / mevsimler) üç aydır. Peki, yaz (какие месяцы / hangi aylar)? Yaz, Haziran, Temmuz ve Ağustos (такие как / gibi) üç aydır. 3. Siz (вечером/akşamleyin) meşgul değil mi(siniz)? Naıyır, (к сожалению / maalesef) ben (сегодня вечером / bu akşam) çok meşgul(üm). (Интересно/Acaba), neden? (Потому что / Çünkü) işler çoktur ve ben bu akşam (дежурный/nöbetçiyim). Allah, Allah, siz (день и ночь / gece gündüz) meşgul(sünüz). Evet, (верно/doğru). 4. (По вечерам / Akşamları) burası (уже/artık) çok soğuk. Evet, (не тепло / sıcak değil), çünkü artık (лето – не / yaz değil), geç (осень / son bahardır). 5. (В этом месяце / Bu ay) kaç gün, 30 mu, yoksa 31 mi? Hangi aydayız? (Сейчас декабрь / Aralık ayındayız). Aralık 31 gün (разве не / değil mi)? 6. (Летом/Yazın) yapraklar ne renk, (желтые / sarı mı) yoksa (красные / kırmızı mı)? (Летом/Yazın) bütün yapraklar (зеленые/yeşildir). 7. (По утрам / Sabahları) burası açık mı? Evet, (сегодня/bugün) hariç burası açıktır. Amma (сегодня/bugün) neden (закрыто/kapalıdır)? (Сегодня утром / Bu sabah) burası kapalıdır, çünkü (сегодня/bugün) Pazar, yani tatildir. 8. Efendim, siz (бледные-пребледные / sapsarisınız), ne oldu, hasta mı(sınız)? Evet, efendim, ben (давно/çoktan) hasta(ım). 9. Bu (машина/araba) nasıl? Bu araba (не очень хорошая / pek iyi değil), oldukça eski, bu ay ben yeni bir araba (куплю/alırım). 10. Murat (молодожен / yeni evli mi)? Evet, efendim. (Вы не знаете / Bilir misiniz), o mutlu mu? Evet, o (очень/çok) mutlu. 11. (Этим летом / Bu yaz) meyve ve sebze çok pahalıdır, (не так ли / değil mi)? Evet, (это лето / bu yaz) çok

soğuk, da ondan. 12. Bu yeni (dokümantalyňy i historikysky filmly / belgesel ve tarihi filmler) kaç saat? Bunlar pek uzun değil, (полтора часа / bir buçuk saat).

Alıştırma 93. Türkçeye çeviriniz:

6. Этот старый детектив – целых 20 серий (Bu eski polisiye film tam 20 dizidir). Ты разве не знаешь, новые мультфильмы еще больше серий (Bilir misin, yeni çizgi filmler çok daha fazla dizidir). 7. Как Вам нравится та новая работа? (О yeni iş nasıl?) Я не советую, потому что та фирма – ведьмин котел и проходной двор (Tavsiye etmem, çünkü o şirket cadı kazanı ve yol geçen hanıdır). Эта старая фирма не совсем чтобы очень богатая, но дает постоянный доход (Bu eski şirket pek fazla zengin değil, amma ekmek kapısıdır).

Alıştırma 94. Türkçe tamamlayınız ve ezberleyip anlatınız:

- Meraba, efendim! – Здравствуйте! (Merhaba)
- Nasılsınız? – Спасибо, хорошо, а Вы? (Sağolunuz efendim, iyiyim. Siz nasılsınız?)
- Ben de fena değilim. Affedersiniz, sizi bir yerden tanıyorum, olur mu? – Возможно. (Belki)
- Müsaadenizle, bir şey soracağım. – Конечно, пожалуйста! (Tabii, buyurun)
- Adınız ne? – Тарык. (Tarık)
- Soyadınız ne? – Кыврыкоглу. (Kıvrıkoğlu)
- Çok memnunum! – Я тоже рад! (Ben de memnunum)
- İşleriniz nasıl? – Дела мои в порядке! (İşlerim yerindedir)
- Yeni bir şey var mı? – Ничего! (Yeni bir şey yok)
- Ne arzu edersiniz? – Новое модное пальто. Это пальто красивое, не так ли? (Yeni moda palto. Bu palto güzel, değil mi)
- Tavsiye etmem! Интересно, почему? (Acaba neden?)
- Çünkü o pahalıdır! – Мне все равно! (Bana hepsi bir)
- Bakar mısınız, o maalesef iyi değil. Çok uzun. Bu gibi paltolar moda değil! – Это дело вкуса, не так ли? (Bu bir zevk meselesidir, değil mi?)
- Evet, doğru! – Вы знаете, погода уже холодная и длинное пальто пойдет. (Bilir misiniz, hava artık soğuk ve uzun palto iyi olur)

– Peki, oldu. Lütfen, söyler misiniz, bugün ne? – Сегодня суббота. (Bugün Cumartesi)

– Yani hafta sonu, değil mi? – Да, конец недели – отличное время, а начало недели – трудное. (Evet, hafta sonu iyi bir vakittir, amma hafta başı zor bir zamandır)

– Tarık, bilir misiniz, Murat nasıl, iyi mi? – К сожалению, не в порядке, он болеет. (Maalesef, iyi değil, o hastadır)

– Ne yazık, geçmiş olsun, amma o çoktan mı hasta? – Да, вот уже три недели болеет, т.е. все плохо. (Evet, artık üç hafta hastadır hasta, yani hepsi fenadır)

– Hepsi fena olmaz. – Кто знает, возможно, может быть. (Kim bilir, belki olur)

– Peki, bir fincan çay arzu eder misiniz? – Что Вы сказали? (Efendim?)

– Bir fincan çay olur mu? – Я не знаю, может быть. (Bilmem, belki olur)

– Buyurun! – Большое спасибо, чай крепкий, горячий – настоящий отличный чай. Здорово! (Çok teşekkür ederim, çay koyu ve sıcak, yani tavşan kanı çay. Güzel!)

– Çok memnunum. Peki görüşürüz! – Спасибо, до свидания. (Sağol, güle güle!)

Alıştırma 98. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: я-(fena halde)-усталый → Ben fena halde yorgunum.

Sen son derece haylazsın. Biz aşırı ölçüde samimiyiz. Siz adamakıllı dakik bir adamsınız. Sen son derece açsın. Biz adamakıllı tokuz. Sen fena halde utangaçsın. Siz aşırı ölçüde kibarsınız. Biz fena halde rahatız. Bu yeni ev son derece konforlu. Sen adamakıllı sadesin. Siz son derece zekisiniz. Onlar fena halde, yani koca aptaldırlar. Bu soğuk ve sıcak yemekler son derece lezzetli. Bu durum fena halde karmaşık. Bu müteşebbis pek çok zengin. O yol fena halde uzun. Bu fincan son derece güzel.

Alıştırma 100. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: вы/мы/вы-стеснительные

– Diyorlar ki siz çok utangaçsınız!

– Estağfurullah! Utangaç biz değil, sizsiniz!

Diyorlar ki sen çok haylazsın. Estağfurullah! Haylaz ben değil, sensin. Diyolar ki onlar koca aptaldırlar. Estağfurullah! Koca aptal onlar değil, benim. Diyolar ki siz tok evin kedisisiniz. Estağfurullah! Tok evin kedisi biz değil, sensin. Diyolar ki o çok zekidir. Estağfurullah! Zeki o değil, biziz. Diyolar ki onlar çok kibardırlar. Estağfurullah! Kibar onlar değil, benim. Diyolar ki sen kitap budalasısın. Estağfurullah! Kitap budalasısı ben değil, sizsiniz. Diyolar ki onlar zengin müteşebbistirler. Estağfurullah! Zengin müteşebbisler onlar değil, biziz.

Alıştırma 101. Türkçeye çeviriniz:

14. У меня вопрос ко всем вам / Sizlere bir sorum var. Кто конкретно сегодня не готов? / Bugün kimler hazır değil? 15. Все это старая мебель / Bütün bunlar eski mobilya. 17. Семья Памук богатая или бедная? / Pamuklar zengin mi yoksa fakir mi? 18. Вы что-нибудь конкретное желаете? / Birşeyler arzu eder misiniz? – Да, пожалуйста, что-нибудь на скорую руку / Evet, ayaküstü birşey, lütfen. 19. Айше красивая? / Ayşe güzel mi? – Да, очень красивая, ох уж эти голубые глаза! / Evet, güzel mi güzel! Ah şu mavi gözler! 20. Эти денежные купюры уже очень старые. / Bu paralar artık çok eski. 21. Это метро очень красивое, не так ли? / Bu metro pek çok güzel, değil mi? – Нет, мне вообще не нравится никакое метро. / Hayır, şu metrolar hoşuma gitmiyor. 22. ...До чего прекрасна эта дружба! / Bu dostluklar amma da güzel! 23. Века – очень длинный срок (время). / Yüzyıllar uzun bir zaman. 25. В наши времена всё очень дорого. / Bu zamanlarda herşey çok pahalı. 26. В тех краях очень жарко, в этих краях очень холодно. / Oraları çok sıcak bir yer, amma buraları çok soğuk bir yer. 27. Как поживает Хасан? / Hasan nasıl? – Он попал в затруднительное положение. / Baş ateşlere yandı. – А как поживает бабушка? / Ya büyükanne nasıl / – Она совсем слегла в постель. / Onu yataklar çekti. – Сочувствую! / Geçmiş olsun! 28. Бюлент сегодня снова отсутствует? / Bülent bugün yine eksik mi? – Да, его след простыл. / Evet, onun yerinde yeller esiyor. 29. Абдуллах и Зейнеп сегодня молодожены. / Abdullah ve Zeynep bugün yeni evliler. – Желаю счастья и удачи! / Saadetler ve başarılar dilerim! – Спасибо! / Sağol! 30. Какой сегодня день недели? / Bugün ne? – Сегодня воскресенье. / Bugün Pazar. – Да, но сегодня праздник

мам. / Evet, amma bugün anneler günü. – Здорово! / Güzel! 31. Вы очень искренний, приветливый человек. / Siz çok açık ve güleryüzlü bir adamsınız. – Мурат закрытый, тяжелый человек. / Murat kapalı ve ağır canlı bir adam. – Да, вы, как огонь и вода, вряд ли можете быть вместе. / Evet, ateşle barut bir yerde durmaz.

Alıştırma 102. Türkçe söyleyiniz:

две банки варенья (iki kavanoz reçel); яблоки этого сорта (bu çeşit elmalar); полная горсть мелких денег (avuç dolusu bozuk paralar); два десятка магазинных яиц (yirmi tane çiftlik yumurtası); три тонны бананов (üç ton muz); два стакана молока (iki bardak süt); 150 граммов зеленого чая (150 gram yeşil çay); две чашечки черного кофе (iki fincan sade kahve); два стакана крепкого, хорошо заваренного чая (iki bardak koyu tavşan kanı çay); три бутылки газировки (üç şişe soda); две коробки семян (iki kutu taneler); полторы тонны воды (bir buçuk ton su); пять машин спелых дынь (beş araba olgun kavun); машины этого класса (bu sınıf arabalar); пять коробок черного чая (beş kutu siyah çay); хлопок того вида (o çeşit pamuk); пачка соли (bir paket tuz); два килограмма красных яблок (iki kilo kırmızı elma); две горсти риса (iki avuç pirinç); две-три штуки лимонов (iki üç tane limon); пчелы этого вида (bu tür arılar); три с половиной килограмма апельсинов (üç buçuk kilo portakal); пять штук бананов (beş tane muz); двести граммов сыра (200 gram peynir); две банки творога (iki kavanoz beyaz peynir); три вязанки сушеного лука (üç dizi kuru soğan); двести граммов свежего лука (200 gram taze soğan); шестьсот пятьдесят граммов брынзы (650 gram kaşar peyniri); четыре килограмма мяса (dört kilo et); три литра йогурта (üç litre yoğurt); два с половиной литра молока (iki buçuk litre süt); пять бутылок пива (beş şişe bira); две сумки картофеля (iki çanta patates); три машины помидоров (üç araba domates); две пачки сахара (iki paket şeker); шесть литров меда (altı litre bal); пачка гречки (bir paket karabuğday); шесть штук красного перца (altı tane kırmızı biber); два килограмма зеленого винограда (iki kilo yeşil üzüm); две пачки сливочного масла (iki paket tereyağı); три горсти оливок (üç avuç zeytin); целый ряд вопросов (bir dizi sorular); группа старательных

студентов (bir grup çalışan öğrenciler); целый ряд старых машин (bir takım eski arabalar).

Alıştırma 106. Türkçe söyleyiniz:

1. – Я сегодня плохо себя чувствую. – Сочувствую! Однако самое плохое, что еще несколько студентов больны. (Bugün fenaım. – Geçmiş olsun, amma işin kötüsü, daha birkaç öğrenci hasta.) 2. – Вы сегодня пунктуальны как часы. Самое странное, что даже такой ленивый студент, как Орхан, сегодня пунктуален. – Этого не может быть! – Может! Еще как может быть! (Siz bugün saat gibi dakiksiniz. İşin tuhafı, Orhan gibi tembel öğrenci bugün saat gibi. – Olmaz! Olur! Bal gibi olur!) 3. – Все мы очень умные и прилежные. – Здорово, лишь бы не сглазить! (Hepimiz çok zeki ve çalışkanız. – Maşallah!) 4. – Это дело сложное и трудное. Но вы еще очень молоды и неопытны! – Ладно! Либо пан, либо пропал! (Bu iş çok karmaşık ve zor. Ancak siz daha çok gençsiniz ve tecrübeli değilsiniz. – Tamam! Ya devlet başa ya kuzgun leşe!) 5. – Что уж говорить, Мустафа в речи хорош. – Однако известно, что несказанное слово – золотое слово. (Laf yok, Mustafa sözü sohbeti yerinde bir adamdır. – Ancak bellidir ki söz gümüşse sükût altındır.) 6. – Я уже давно являюсь начальником. – Серьезно? (Ben artık çoktan müdürüm. – Ciddi mi?) 7. – Фатма болтливая женщина, она – базарная баба. – Пусть у нее отсохнет язык! (Fatma dili uzun bir kadın, o mahalle karısı. – Dili kurusun!) 8. – Все эти слова уже ничего не значат, потому что уже поздно. – Лучше поздно, чем никогда! (Bütün bu sözler artık boştur, çünkü artık çok geç. – Geç olsun güç olmasın!)

Alıştırma 107. Türkçe söyleyiniz:

Bu et taze mi? – (Я не советую! / Tavsiye etmem!). Bu alıştırmalar nasıl, zor mu yoksa kolay mı? – (Они только на словах легкие. / Bunlar sadece dile kolay). Kim o? O siz misiniz? Hoş geldiniz! (Спасибо! / Hoş bulduk!). Bu bilgisayar son model mi? – Evet, vallahi son model. – Ne kadar? – Bu bilgisayar sadece 300 dolar. (Позвольте! Здесь что-то не так! / Estağfurullah! Bu işte bir iş var!). Artık sınavlar zamanıdır, değil mi? Evet, bütün imtihanlar çok zor. (Желаю удачи! / Başarılar dilerim!) Bunlar hep şaka. (Уже шутки – в сторону! / Şaka maka bir yana artık!). Turgut

haylaz, dik başlı, ağır canlı, kaba bir adam. (Да, он уже известен во всем городе! / Evet, o artık bütün şehrin dillerine düştü). Bu ev vallahi yeni ve güzel! (Всяк кулик свое болото хвалит! / Her horoz kendi çöplüğünde öter). Bakar mısınız, Murat artık baş doktor, amma ben daha baş doktor değilim. (Всему свое время! / Her şeyin kendi vakti vardır, horoz bile vaktinde öter).

Alıştırma 108. Выразите адекватно речевую реакцию:

Вы желаете вклиниться в разговор. – Müsaade eder misiniz? Вы хотите подчеркнуть убедительность ваших аргументов. – Vallahi! Вы хотите отговорить собеседника от покупки. – Tavsiye etmem! Вы хотите покинуть занятие до перерыва. – Müsaadenizle çıkayım mı? Вы опоздали на занятие. – Müsaadenizle gireyim mi? Вы хотите сказать, что уже не в состоянии работать. – Bittim, tükendim! Вы хотите предупредить, что за тихим человеком может скрываться двуличный человек. – Yere bakar, yürek yakar! Вы хотите в начале разговора настроить собеседника на откровенный лад. – Yalancının tumu yatsıya kadar yanar! Вы хотите указать на адекватный ответ на поведение собеседника. – Doğruya doğru, eğriye eğri! Вы не хотите, чтобы имела место утечка информации. – Laf aramızda. Aramızda kalsın! Вы хотите, чтобы собеседник не вмешивался в ваши дела. – İşine bak! Вы хотите устранить тень сомнения. – Laf yok! Söz yok! Sözü olur mu? Lafı mı olur? Вы хотите указать собеседнику на обязательность выполнения обещания. – Söz bir, Allah bir! Вы хотите выразить сомнение в возможности чего-либо. – (Bu) olur mu? Olmaz! Вы хотите выразить свое восхищение, но при этом не хотите сглазить. – Maşallah! Вы хотите поинтересоваться желанием собеседника. – Arzunuz? Ne arzu edersiniz? (Arzun? Ne arzu edersin?) Вы выражаете собеседнику свое сочувствие. – Geçmiş olsun! Вы хотите указать на то, что человек очень долго соображает. – Ağır kazan geç kaynar!

Alıştırma 109. Rusça söyleyiniz:

Her işte bir hayır vardır (Нет худа без добра). Bu beni ilgilendirmez (Меня это не волнует)! Her düşünüş bir öğreniş (На ошибках учатся). Vakit nakittir (Время – деньги). Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer (Гость доволяется тем, чем его угощают). Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim (Ска-

жи, кто твой друг, и я скажу, кто ты). Müsaadenizle takdim edeyim (Разрешите представить)! Herkesin bir derdi var, değirmencininki su (Вам не понять мои проблемы). Bakacağız (Посмотрим)! Akşama karşı gitme, tana karşı yatma (Всему свое время)! Atı alan Üsküdar'ı geçti (Шанс уже упущен). Onu yataklar çekti (Его свалил тяжелый недуг). Dillere destan oldu (Он стал притчей во языцех). Zevkten bahsolunmaz (О вкусах не спорят). Görüşmek üzere (До встречи)! Bu iş dile kolay (Эта работа только на словах легкая)!

Alıştırma 110. Türkçe söyleyiniz:

1. Мне все равно (Bana hepsi bir)! Кто в лес, кто по дрова (Herkes gider Mersine, biz gideriz tersine). Кому везет, а кому нет (Kimine hay hay kimine vay vay). Мал золотник, да дорог (Yükte hafif pahada ağır). Хороший гость гостит три дня (Misafir üç gün misafirdir). Слава Богу (Allaha şükür)! Он нам не товарищ (Arkadaş değil, arka taşı)! Жизнь – как зебра (Her yokuşun bir inişi var / her inişin bir yokuşu vardır)! Все поступают по-своему (Herkes bildiğini okur). Не надо врать (Bize de mi lolo)! С тех пор много воды утекло (Köprünün altından çok su aktı / geçti). Ты что, язык проглотил (Dilini kedi / fare mi yedi?)? Дай Бог ему здоровья (Eksik olmasın)! Чему быть, тому не миновать (Akacak kan damarda durmaz)! Он попал в затруднительное положение (Başı ateşlere yandı). Его след простыл (Onun yerinde yeller esiyor). Это – дело вкуса (Bu bir zevk meselesidir). Я очень рад с вами познакомиться (Tanıştığımıza memnun oldum). Ну ты и ляпнул (Laf söyledi bal kabağı)!

2. – Мустафа очень полный человек. – Да, он не может без еды (Evet, o yemek budalası).

Alıştırma 112. В соответствии с приводимым понятийным описанием определите референт, о котором идет речь:

емкость, предназначенная для традиционного турецкого напитка (çay bardağı); человек, который в силу отсутствия должного образования и воспитания, не знает цену деньгам (Насі аға); состояние, когда более нет возможности терпеть что-либо или кого-либо (bardağı taşıran son damla); человек, у которого есть все, что нужно для нормальной жизни, но который не довольствуется этим (tok evin aç kedisi); прибор, предна-

значенный для учета расхода воды (su saati); очень точный, пунктуальный человек (saat gibi / dakik bir adam); этап соревнований с выбыванием, в котором участвуют 8 команд (çeyrek final); сумма, остающаяся сверх реальной стоимости и подлежащая возврату (paranın üstü); ситуация, когда человек вынужден постоянно вкладывать деньги для дальнейшего развития бизнеса и получения новых прибылей (Para parayı çeker); перечень, содержащий наименования предлагаемых блюд и их цену (yemek listesi / mönü); болезнь, связанная с нарушением работы поджелудочной железы и приводящая к изменению химического состава крови (şeker); сосуд, емкость, используемая для хранения различных продуктов консервирования (kavanoz); человек, который на первый взгляд очень тихий и безобидный, но на самом деле от него можно ждать серьезных неприятностей (yere bakar, yürek yakar).

Alıştırma 113. Отреагируйте по-турецки на следующие ситуации:

1. Мурат вложил большие деньги, приобретая эту новую фирму, но уже в течение года его капитал удвоился. – Para paraı çeker. 2. Хозяин нашей фирмы очень грубый человек и дает самые несусветные поручения, но никто не может ему ничего сказать. – Parayı veren düdüğü çalar. 3. Посмотрите, до чего же здесь красиво! Все радуются жизни, проблем практически нет. Здесь просто райское место. – Burası güllük gülistanlık. 4. Синан получает уже четвертое по счету высшее образование и всегда он преуспевает в каждой своей новой профессии. – Maşallah!

Alıştırma 114. Продолжите парадигму:

kibar: açık yürekli adam; açık kalpli adam; ağır kanlı adam; ağır canlı adam; güleryüzlü; alçakgönüllü; mütevazı; dik başlı; ters adam; burnu büyük; kibirli; burnu havada (havalarda); Burnu Kaf dağında; kaba; mahalle karısı; hanım hanımcık; efendi adam; aptal; budala; koca aptal; bir tahta(sı) eksik;

Hacı ağa: banka gibi; zengin; fakir; fakirfukara; altın babası; para babası; hali vakti yerinde; orta halli adam; dar gelirli adam; olan dört bağlar, olmayan dert bağlar; tok evin aç kedisi;

zeki: boş adam; yetenekli; istidatlı; kuş beyinli; Ağır kazan geç kaynar; haylaz;

şampanya bardağı: şarap bardağı; bira bardağı; rakı bardağı; çay bardağı; su bardağı; fincan; çay fincanı; kahve fincanı; şişe; kavanoz.

Alıştırma 115. Прочитайте по транскрипции словосочетания и предложения, запишите их по-турецки и дайте соответствия на русском языке:

içt'enaɫd'am (içten adam); sa:ɫd'ekahɫv'e (sâde kahve); çarşamɫb'apaɫza:r'ı (Çarşamba pazarı); b'irtahɫtas'iekɫs'ik (bir tahtası eksik); şaɫr'abbarɫda'ı (şarap bardağı); ç'ayfinɫcan'ı (çay fincanı); s'usa:ɫt'i (su saati); çeyɫr'ekfiɫn'al (çeyrek final); yapɫr'akçay (yaprak çay); kaɫr'alisɫt'e (kara liste); yeɫm'eklisɫtes'i (yemek listesi); paɫr'apaɫray'ıçeɫk'er (Para parayı çeker); paɫray'iveɫr'enɫdüɫdü'üçaɫl'ar (Parayı veren düdüğü çalar); caɫd'ıkazaɫn'ı (Cadı kazanı); ekɫm'ekkaɫpıs'ı (ekmek kapısı); at'eşɫlebaɫr'utɫb'iryerɫd'edurɫm'az (Ateşle barut bir yerde durmaz); aɫteş'olɫmaɫy'anyerɫd'enɫduɫm'ançıkɫm'az (Ateş olmayan yerden duman çıkmaz); kaɫş'arpeyɫnir'i (kaşar peyniri); eɫt'iseɫn'inɫkeɫmi'ibeɫn'im (Eti senin, kemiği benim); şeɫk'erbayɫram'ı (Şeker Bayramı); esɫk'idüɫny'a (Eski Dünya); üz'üɫmüɫnüy'edeɫb'aɫnıs'orɫma (Üzümünü ye de bağını sorma); biɫb'ergiɫb'i (biber gibi); haɫc'iaɫ'a (Hacı ağa); i:l'ikeɫd'enɫi:l'ikgöɫr'ür (iyilik eden iyilik görür); yeɫr'ebaɫk'arɫyüɫr'ekyaɫk'ar (yere bakar yürek yakar); yükɫs'eksüɫr'at (yüksek sürat).

Лингвострановедческий модуль

Задание 5. Укажите, какие из перечисленных имен являются мужскими, а какие – женскими, проверьте себя по лингвострановедческому модулю:

Cihannur/ж; Köker/м; Güçhan/м; Çolpan/ж; Armağan/м; Menderes/м; Mısra/ж; Dünya/м; Bakı/м; Püren/ж; Duyal/м; Deste/ж; Nüknet/ж; İmdat/м; Dicle/ж; Hayri/м; Evşen/ж; Saffet/м; Işık/м; Işık/ж; Örsel/м; Tuğçe/ж; Gediz/м; Çelebi/м; Hayrünissa/ж; Zikri/м; Bedriye/ж; Bilal/м; Adile/ж; Hüseyin/м; Eralp/м; Işılal/ж;

Güvenç/м; Bedia/ж; Fuat/м; Kübra/ж; Candoğan/м; Görkem/ж; Erbatur/м; Hicran/ж; Cumhuri/м; Tarkan/м; Dide/ж; Çelik/м; Nursen/ж; Yiğit/м; Fuldem/ж; Kılıç/м.

DERS 5

Лингвострановедческий модуль

Задание 3. Найдите в списке 2 названия административных областей Турции, которым присущи достопримечательности, приводимые в списке 1. Найдите по карте данные административные области:

горнолыжный центр Эрджийес, приготовление бастурмы, выращивание винограда (Кайсери); античный город Сард, выращивание и производство табака, выращивание винограда, Плачущая скала; завод «Вестел» (Маниса); крепость Шебинкарахисар, выращивание фисташек (Гиресун); производство фарфора и фаянса, бурый уголь, жареный горох / леблеби тавшанлы; ковры из Симав и Гердес (Кютахья); Семь Озер, зимний спортивный центр Картаккая, выращивание яблок, травертины Аккая (Болу); выращивание и производство табака, равнина Чаршамба, бафрская лепешка (Самсун); верблюжьи бои, выращивание инжира, река Большой Мендерес (Айдын); сладость сютлач из Хамсикей, браслеты, женский монастырь Кызлар, минеральная вода Кисарна / Бенгису (Трабзон); крепость Амасра (Бартын); силифкийский йогурт, анамурский банан, выращивание цитрусовых, река Гексу (Ичель/Мерсин); выращивание риса, мыс Инджебурун – самая северная точка Турции, деревообрабатывающие комбинаты, выращивание хлопка (Синоп); целебные источники Кес, озеро Бузул (Бингель); северный хребет Болкарских гор, садоводство / яблоки и овощеводство / картофель (Нигде); гора Немрут, выращивание винограда (Адыяман); производство каменной соли, зона отдыха «Родник Бюльбюль / соловей» (Чанкыры); Троя, Галиполи, выращивание помидоров, производство изделий из керамики (Чанаккале); выращивание картофеля и лука, озера Сапанджа и Пойразлар (Сакарья); плачущие тюльпаны, ковроткачество, гора Сюмбюль (Хаккари); чайные плантации, горы

Качкар, анзерский мед (Ризе); жареный горох – леблеби (Чорум); турецкая кошка, озеро Ван (Ван); нефтеперерабатывающий комбинат, крепость Хасанкейф (Батман); туристические центры Бодрум, Мармарис, Фетхийе, Дальян, подводный археологический музей, грязевые ванны, ковры из Милас, сосновый мед (Мугла); дворец Топкапы, рынок Капалычарши, Галатский мост, улица Истикляль, бухта Золотой Рог (Стамбул); филигранное искусство, обработка серебра (Мардин); выращивание фисташек, изготовление пахлавы, производство шелка (Газиантеп); кангальские пастушьи собаки, озеро Зара (Сивас); производство изделий из меди, озеро Айгыр (Эрзинджан); выращивание абрикосов, водохранилище и плотина Каракая (Малатья); военные заводы, нефтеперерабатывающий комбинат (Кырыккале); выращивание арахиса, крепость Хемите, национальный парк Каратепе и музей под открытым небом Асланташ (Османийе).

Alıştırma 10. Скажите по-турецки в местном падеже:

program (программа) – programda, düşman – düşmanda, görüşme – görüşmede, yaş – yaşta, plaka (автомобильный номерной знак) – plakada, uyku – uykuda, sınıf – sınıfta, protesto (протест) – protestoda, söz – sözde, tablo – tabloda, bilgisayar – bilgisayarda, güç – güçte, restoran – restoranda, ekmek – ekmekte, koca – kocada, propaganda (пропаганда) – propagandada, valiz – valizde, konuk – konukta, okul – okulda, teneffüs – teneffüste, sınav – sınavda, bardak – bardakta, nöbetçi – nöbetçide, yemek – yemekte, prensip (принцип) – prensipte, durum – durumda, reçel – reçelde, belgesel – belgeselde, kavanoz – kavanozda, yaramaz – yaramazda, kardeş – kardeşle, yağmur – yağmurda, üzüm – üzümde, proje (проект) – projede, pamuk – pamukta, anne – annede, dolar – dolarda, renk – renkte, şişe – şişede, laf – lafta, karpuz – karpuzda, plan (план) – planda, ders – derste, sokak – sokakta, kutu – kutuda, iş – işte.

Alıştırma 11. Скажите по-турецки в местном падеже с учетом правила 3.3:

fare altlığı – fare altlığında, студенческий городок (öğrenci sitesi – öğrenci sitesinde); akıl hocası (наставник) – akıl hocasında, классная доска (yazı tahtası – yazı tahtasında), tatile köyü (база от-

дыха) – tâtîl köyünde, обеденный перерыв (öğle tâtîli – öğle tâtîlinde), hafta sonu (конец недели) – hafta sonunda, начало недели (hafta başı – hafta başında), banyo kabini (душевая кабина) – banyo kabininde, банное полотенце (banyo havlusu – banyo havlusunda), misafir salonu (гостиная) – misafir salonunda, конференц-зал (konferans salonu – konferans salonunda), resim salonu (художественный салон) – resim salonunda, «зеленый» театр (açık hava tiyatrosu – açık hava tiyatrosunda), balık pazarı (рыбный рынок) – balık pazarında, человек – денежный мешок (altın babası – altın babasında), para babası (богатея) – para babasında, ребенок школьного возраста (okul çocuğu – okul çocuğunda), harp okulu (военное училище) – harp okulunda, профессионально-техническое училище (meslek okulu – meslek okulunda), sanat okulu (школа изящных искусств) – sanat okulunda, переэкзаменовка (bütünleme sınavı – bütünleme sınavında), kalem efendisi (писарь) – kalem efendisinde, близкий товарищ (can arkadaşı – can arkadaşında), iş adamı (бизнесмен) – iş adamında, хозяин дома (ev sahibi – ev sahibinde), şampanya bardağı (бокал для шампанского) – şampanya bardağında, бокал для вина (şarap bardağı – şarap bardağında), bira bardağı (бокал для пива) – bira bardağında, стаканчик для раки (rakı bardağı – rakı bardağında), çay bardağı (чайный стаканчик) – çay bardağında, граненый стакан (su bardağı – su bardağında), çay fincanı (чайная чашечка) – çay fincanında, кофейная чашечка (kahve fincanı – kahve fincanında), su saati (счетчик учета потребления воды) – su saatinde, счетчик учета потребления электричества (elektrik saati – elektrik saatinde), akşam yemeği (ужин) – akşam yemeğinde, обед (öğle yemeği – öğle yemeğinde), sigara molası (перекур) – sigara molasında, перерыв на чай (çay molası – çay molasında), ekmek kapısı (доходное место) – ekmek kapısında, перерыв на кофе (kahve molası – kahve molasında).

Alıştırma 12. Напишите по-турецки в местном падеже с учетом правила использования апострофа:

Турецкая Республика (Türkiye Cumhuriyeti'nde), Великое национальное собрание Турции (TBMM – Türkiye Büyük Millet Meclisinde), Российская Федерация (Rusya Federasyonu'nda), Объединенные Арабские Эмираты (Birleşik Arap

Emirlikleri'nde), Соединенные Штаты Америки (Amerika Birleşik Devletleri'nde), Китайская Народная Республика (Çin Halk Cumhuriyeti'nde), Солнце (Güneş'te), Юпитер (Jupiter'de), Земля (Dünya'da), Луна (Ay'da), Южная Азия (Güney Asya'da), Северная Европа (Kuzey Avrupa'da), Восточная Анатолия (Doğu Anadolu'da), район Мраморного моря (Marmara'da), р. Тигр (Dicle'de), р. Евфрат (Fırat'ta), русский (Rusta), турок (Türkte), англичанин (İngilizde), японец (Japonda), туркмен (Türkmende), турецкий язык (Türkçede), немецкий язык (Almancada), русский язык (Rusçada), узбекский язык (Özbekçede), мусульманин (Müslümanda), христианин (Hristiyanı), буддист (Budistte), Турецкое лингвистическое общество (Türk Dil Kurumunda), Национальная библиотека (Milli Kütüphanede), Национальный парк имени Ататюрка (Atatürk Orman Çiftliği'nde), Совет министров (Bakanlar Kurulunda), Совет по высшему образованию (Yüksek Öğretim Kurulunda), Москва (Moskova'da), Анкара (Ankara'da), Стамбул (İstanbul'da), Красная площадь (Kızıl Meydan'da), Звездный городок (Yıldız Sitesi'nde), Меркурий (Merkür'de), Венера (Venüs'te), Сатурн (Satürn'de), Уран (Uranüs'te), Новый Свет (Yeni Dünya'da), Старый Свет (Eski Dünya'da), Коран (Kur'an'da).

Alıştırma 13. Скажите по-турецки в местном падеже:

интересная охота (enteresan avda), глубокий сон (derin/deliksın/ağır uykuda), большая семья (büyük ailede), совсем разваливающееся здание (çürük binada), тяжелая сумка (ağır çantada), толстый чемодан (kalın valizde / bavulda), длинная улица (uzun sokakta), широкий проспект (geniş caddede), красивая площадь (güzel meydanda), новый отель (yeni otelde), сильное государство (güçlü devlette), старое общежитие (eski yurtta), чистый город (temiz şehirde / kentte), грязная деревня (kirli / pis köyde), богатый банк (zengin bankada), тесная кухня (dar mutfakta), светлая ванная (aydınlık banyoda), темный зал (karanlık salonda), жаркое время года (sıcak mevsimde), голубое небо (mavi gökte), блеклый цвет (soluk renkte), холодный лед (soğuk buzda), очередная четверть (yeni çeyrekte), эта минута (bu dakikada), интересный сериал (enteresan dizide), слабая команда (zayıf takımda), большая горсть (büyük avuçta), горячий

кофе (sıcak kahvede), новая машина (yeni arabada), тяжелая коробка (ağır kutuda), интересный документальный фильм (enteresan belgeselde), этот высокий ранг (bu yüksek derecede), тот листовой чай (çayda), этот темный напиток (bu koyu renkli içkide), бутылка зеленого цвета (yeşil renkli şişede), длинный путь (uzun yolda), открытое место (açık yerde), горячий суп (sıcak çorbada), сложная ситуация (zor durumda / vaziyette / keyfiyette / pozisyonunda), большой материк (büyük kıt'ada), свежая газета (yeni gazetede), плохой лицей (fena lisede).

Alıştırma 14. Скажите по-турецки в местном падеже:

длинное прилагательное (uzun sıfatta), закрытое общежитие (kapalı yurtta), несвежее мясо (bayat ette), тонкая бумага (ince kâğıtta), полная правда (tam hakikatte), старый друг (eski dostta), вкусный йогурт (lezzetli yoğurtta), тяжелое положение (ağır halde), красивая природа (güzel tabiatte), большая ставрида (büyük istavritte), старая лошадь (yaşlı atta), большое количество (çok adette), дешевое молоко (ucuz sütte), высокий этаж (yüksek katta), дорогие часы (pahalı saatte), «пустое» обещание (sudan / boş vaatte), ценный протокол (kıymetli protokolde), старый город (eski kentte / şehirde), пожилая пара (yaşlı çiftte), новый сорт (yeni çeşitte / türde), толстый словарь (kalın lügatte / sözlükte), высокая цена (yüksek fiyatı), слабое государство (zayıf devlette), большой покой (büyük rahatta), блеклый светло-синий (açık lacivertte), слабое здоровье (zayıf sıhhatte), значительная выгода (büyük menfaatte), давным-давно устаревший стандарт (Nuh Neni'den kalma standartta), глубоко верующий буддист (dini bütün Budistte), нравственная традиция (ahlaki âdette), толстая упаковка (kalın pakette), серьезное внимание (ciddi dikkatte), весь отдых (bütün istirahatte), избыточная скорость (fazla sür'atte).

Alıştırma 15. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK 1: disko – diskoda – diskolarda

...çay kaşığı – çay kaşığında – çay kaşıklarında, ...çorba kaşığı – çorba kaşığında – çorba kaşıklarında

ÖRNEK 2: комната – odada – odalarda

зарубежная страна – yabancı ülkede – yabancı ülkelerde, иностранный язык – yabancı lisanda (dilde) – yabancı lisanlarda

(dillerde), разговорный язык – halk dilinde – halk dillerinde, родной язык – ana dilde – ana dillerde, длинный мост – uzun köprüde – uzun köprülerde, поздний час – geç saatte – geç saatlerde, опытный врач – tecrübeli doktorda – tecrübeli doktorlarda, неопытный служащий – toy memurda – toy memurlarda, домохозяйка – ev hanımında (kadınında) – ev hanımlarında (kadınlarında), устный экзамен – sözlü sınavda (imtihanda) – sözlü sınavlarda (imtihanlarda), передача – bütünleme sınavında – bütünleme sınavlarında, допотопный дом – Nuh Nebi'den kalma (eski püskü) evde – Nuh Nebi'den kalma evlerde, набожная женщина – dini bütün kadında (bayanda) – dini bütün kadınlarda (bayanlarda), серьезная ситуация – ciddi durumda – ciddi durumlarda, открытый ответ – açık cevapta (yanıtta) – açık cevaplarda (yanıtlarda), запутанный вопрос – karmaşık soruda - karmaşık sorularda, ценная бумага – kıymetli kağıtta – kıymetli kağıtlarda, дорогой товарищ – değerli arkadaşta – değerli arkadaşlarda, последний урок – son derste – son derslerde, время сна – uyku saatinde - uyku saatlerinde, сосед по площадке – kapı komşuda – kapı komşularda, толстая газета – kalın gazetede – kalın gazetelerde, несчастный больной – zavallı hastada – zavallı hastalarda, плохой лицей – fena lisede – fena liselerde, закадычный приятель – can arkadaşında – can arkadaşlarında, интересный журнал – enteresan dergide – enteresan dergilerde.

Alıştırma 16. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: utangaç delikanlı → kimde? → utangaç delikanlıda
geç saatler (ne zaman?); bu lezzetli şurup (nerede? ne içinde?);
uzun yollar (ne zaman? nerede?); pahalı restoran (nerede?); bu dünya (nerede?); saat beş (saat kaçta? ne zaman?); öz kardeş (kimde?); bu küçük sınıf (nerede?); yeni arabalar (nerede?); açık müze (nerede?); bulaşık kapacak (nerede? ne içinde?); anonim şirket (nerede?); bazı günler (ne zaman?); eksik sayfalar (nerede?); samimi insanlar (kimlerde? kimde?); yüksek katlar (nerede?); saat iki buçuk (saat kaçta? ne zaman?); bu eski dolmuş (nerede? ne içinde?); güzel yer (nerede?); **o yıl (ne zaman?) – o yıl**; tertemiz lavabo (nerede? ne içinde?); konforlu koltuklar (nerede?); bu güzel kafeterya (nerede?); aynı sokak (nerede?); oldukça sıcak çorba (ne içinde?); zengin müteşebbis (kimde?); **bu ay (ne zaman?) – bu ay**;

limited şirket (nerede?); bu pis bardak (nerede? ne içinde?); yad eller (nerede? kimde?); soğuk bodrum (nerede?); sayın müdür (kimde?); bu küçük askı (nerede?); kısa mektuplar (nerede? ne içinde?); soğuk kışlar (ne zaman?); ağırbaşlı çocuk (kimde?); kısa paydos (ne zaman?); yirmi kişi (kimde?); mükemmel diskotek (nerede?); **bu sabah (ne zaman?) – bu sabah; çay kaşığı** (ne içinde? nerede?) – çay kaşığında; **temiz kül tablası** (ne içinde? nerede?) – temiz kül tablasında; kapalı kitap (nerede? ne içinde?); bu yeni merhem (ne içinde?); büyük kardeşler (kimde?); kapalı havalar (ne zaman?); açık kapı (nerede?); uzun koridor (nerede?); bu çirkin kız (kimde?); yabancı turist (kimde?); sarı duvar (nerede?); masmavi gök (nerede?); sımsıcak mevsimler (ne zaman?); **bütünleme sınavı (nerede? ne zaman?) – bütünleme sınavında**; şu berber (nerede? kimde?); sıcak soba (nerede?); boş demlik (nerede? ne içinde?); yepyeni otobüs (nerede?); yeşil parklar (nerede?); bu taksi (nerede?); dar mutfak (nerede?); yaşlı büyükanne (kimde?).

Алıştırма 17. Скажите по-турецки в быстром темпе:

на этих многолюдных дискотеках – bu kalabalık diskoteklerde, в баре для напитков – Amerikan barda, в дешевых аптеках – ucuz eczanelerde, на чисто-белой стене – bembeyaz (süt gibi) duvarda, в восемь часов – saat sekizde, в новом цирке – yeni sirkte, по вечерам – akşamları, в белых и фиолетовых тонах – beyaz ve mor renklerde, в этом превосходном музее – bu mükemmel müzede, в пасмурную погоду – kapalı havada, у больного мальчика – hasta oğlanda, в открытых дверях – açık kapılarda, у этого очень плохого мужского парикмахера – şu çok fena berberde, чистом и красивом метро – temiz ve güzel metroda, у этого молодого женского парикмахера – bu genç kuaförde, в холодной воде – soğuk suda, на открытом воздухе – açık havada, в новом дорогом ночном клубе – yeni pahalı gece kulübünde, в зарубежных странах – yabancı ülkelerde, в Российской Федерации – Rusya Federasyonu'nda, на этой длинной закрытой занавеске – bu uzun kapalı perdede, на большой карте – büyük haritada, на длинных и горячих батареях – uzun ve sıcak kaloriferlerde, в акционерном обществе – Anonim Şirket'te, в той иностранной фирме – o yabancı firmada, в больших зеленых

парках – büyük yeşil parklarda, в ранние часы – erken saatlerde, у присутствующих людей – mevcut insanlarda, в этой тяжелой сумке – bu ağır çantada, в этом возрасте – bu yaşta, на большой грязной тарелке – büyük bulaşık tabakta, в это мгновение – şu anda, в этом старом переполненном маршрутном такси – şu eski tıklım bıklım dolmuşta, на фирме с ограниченной ответственностью – Limited Şirket'te.

Alıştırma 20. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK 2: Ocak – Ocak'ta

Çarşamba – Çarşamba günü; 25 Temmuz – 25 Temmuz'da / 25 Temmuz günü / Temmuzun 25-inde; Ağustos – Ağustos'ta / Ağustos ayında; Kasım ayı – Kasım ayında; bu sabah – bu sabah; 31 Aralık – 31 Aralık'ta / 31 Aralık günü / Aralık'ın 31-inde; Cuma – Cuma günü; kış – kışın; Şubat – Şubat'ta / Şubat ayında; Haziran ayı – Haziran ayında; o ay – o ay; Pazar – Pazar günü; 13 Ekim – 13 Ekim'de / 13 Ekim günü / Ekim'in 13-ünde; Cumartesi – Cumartesi günü; o zaman – o zaman; Mayıs – Mayıs'ta / Mayıs ayında; günbegün – günbegün; 5 Eylül – 5 Eylül'de / 5 Eylül günü / Eylül'ün 5-inde; Perşembe – Perşembe günü; Nisan – Nisan'da / Nisan ayında; 7 Ocak – 7 Ocak'ta / 7 Ocak günü / Ocak'ın 7-sinde; Salı – Salı günü; Mart ayı – Mart ayında; Pazartesi – Pazartesi günü; 24 Haziran – 24 Haziran'da / 24 Haziran günü / Haziran'ın 24-ünde; sabah – sabahleyin; Salı – Salı günü; 21 Kasım – 21 Kasım'da / 21 Kasım günü / Kasım'ın 21-inde; Temmuz ayı – Temmuz ayında; Mart – Mart'ta / Mart ayında; bu gece – bu gece; Ekim – Ekim'de / Ekim ayında; o yüzyıl – o yüzyıl; Aralık ayı – Aralık ayında; Cuma – Cuma günü; Kasım – Kasım'da / Kasım ayında; 3 Eylül – 3 Eylül'de / 3 Eylül günü / Eylül'ün 3-ünde; akşamlar – akşamları; 14 Mayıs – 14 Mayıs'ta / 14 Mayıs günü / Mayıs'ın 14-ünde.

Alıştırma 21. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: yüksek (здание) – **yüksek** binada – **alçak** binalarda

o çalışan / tembel (студент / öğrenci-talebe); toz/kesme (сахар/şeker); yabancı/ana (язык / dil-lisan); tanıdık/yabancı (человек/adam); o yabancı / öz (дом/ev); eski siyah / yeni beyaz (sumka/çanta); açık/kapalı (небо/gök); yabancı/yerli (турист/turist); o uzun / kısa (перерыв / paydos-teneffüs); tecrübeli/toy (начальник / patron-müdür); o yabancı / yerli (firma / şirket-firma); bu modern /

eski (метро/metro); soğuk/sıcak (вода/su); bu yeni ve çok pahalı / eski ve çok ucuz (ночной клуб / gece kulübü); yüksek beyaz / alçak siyah (подставка/sehpa); büyük ve ağır / küçük ve hafif (чемодан / valiz-bavul); fakir/zengin (деревня/köy); bu çok uzun / bu çok kısa (список/liste); çift/tek (число/sayı); sözlü/yazılı (экзамен / sınav-imtihan); kuru/yaş (оливки/zeytin); çocuk oyuncu / ciddi (дело/iş); kalabalık/boş (маршрутка/dolmuş); ciddi/sudan (ответ / cevap-yanıt); kibar/haylaz (молодой человек / genç-delikanlı); karnı tok / karnı aç (ребенок/çocuk); iyi/fena (обстоятельство/durum); çiftlik/köy (яйцо/yumurtası).

Alıştırma 22. Выразите иными словами:

çok erken sabah (sabahın köründe, sabah erkenden), konuşma dili (halk dili), bekar kız (küçük hanım), yaşlı kadın (büyük hanım), pek çok eski (Nuh Nebi'den kalma), çok iyi dostlar (çifte kumrular), aptal adam (kuş beyinli adam); toy genç (süt kuzusu); büyük yaramaz (şeytanın art bacağı); ağır hasta (Onu yataklar çekti); bütün insanlar (hepsi), herkes (yediden yetmiş); bir ruble bile paradır (Her çok azdan olur); çok fena bir arkadaştır (arkadaş değil, arka taşı); pek çok iyi arkadaş (can arkadaşı); her zaman / günbegün (yıl on iki ay); karmaşık sözler (çorba); pek çok yorgun (fena halde yorgun-bitkin / bitti tükendi); pek çok enteresan (son derece enteresan / ilginç); küçük para (beş/on/yüz para); pek çok temiz (süt gibi / bal dök de yala).

Alıştırma 24. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (yüksek okul) → Ben yüksek okuldayım. → Sen...

Sen o uzun ve dar koridordasın. O bu yeni ve büyük süpermarkette. Biz bu güzel ve büyük şehirdeyiz. Siz bu pahalı oteldesiniz. Onlar o küçük köydedirler. Ben o kafeteryadayım. Sen ilk okuldasın. O şu kötü hastahannede. Biz bu ilginç dersteyiz. Siz o zengin ve cömert komşudasınız. Onlar bu temiz ve aydınlık sınıftadırlar. Ben açık havadayım. Sen bu yeni sirktesin. O bu konforlu koltukta. Biz yeni şirketteyiz. Siz karanlık salondasınız. Onlar bu ucuz çarşıdadırlar. Ben o kalabalık otobüsteyim. Sen bu yeni tamirhanedesin. O geniş avluda. Biz yemyeşil bahçedeyiz. Siz o güzel yabancı ülkedesiniz. Onlar o güzel kuafördedirler. Ben bu yeni dolmuştayım.

Alıştırma 26. Örnekteki gibi yapınız, kız ve erkek isimlerini tekrarlayınız:

Yaşar bir erkek ismidir. Okyar bir erkek ismidir. Nurhan bir kız ismidir. Sezen bir kız ismidir. Cevahir bir kız ismidir. İmren bir kız ismidir. Ceyhun bir erkek ismidir. Nebile bir kız ismidir. Güngör bir erkek ismidir. Heves bir kız ismidir.

Alıştırma 27. Örnekteki gibi yapınız, kız ve erkek isimlerini tekrarlayınız:

Sibel ve Sedef kız isimleri, Kemal ve Ruşen erkek isimleri, Yonca ve Nilüfer kız isimleri, Gülgün bir kız ismi ve Mümtaz bir erkek ismi, Hüsnü bir erkek ismi ve Harika bir kız ismi, Şebnem bir kız ismi ve Zekai bir erkek ismi, Kadir ve Yalçın erkek isimleri, Begüm bir kız ismi ve Güneş bir erkek ismi, Mine bir kız ismi ve Cengiz bir erkek ismi, Gülay bir kız ismi ve Deniz bir erkek ismi, Aslı ve Perihan kız isimleri, Selma ve Nayla kız isimleri, Can ve Cem erkek isimleri, Fatih ve Şenkal erkek isimleri, Abdullah ve Fikret erkek isimleri.

Alıştırma 32. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: здесь – ванная

Burası banyodur. → Banyo buradadır.

Burası müzedir. → Müze buradadır. / Burası kültür parkı. → Kültür parkı buradadır. / Burası tiyatro. → Tiyatro burada. Burası lokanta. → Lokanta burada. / Burası eczane. → Eczane burada. / Burası lunapark. → Lunapark burada. / Burası açık hava tiyatrosu. → Açık hava tiyatrosu burada. / Burası kafeterya. → Kafeterya burada. / Burası tatil köyü. → Tatil köyü burada. / Burası teknik okul. Teknik okul burada. / Burası yemekhane. → Yemekhane burada. / Burası pazar. → Pazar burada. / Burası bodrum. → Bodrum burada. / Burası resim salonu. → Resim salonu burada. / Burası üniversite. → Üniversite burada. / Burası kantin. → Kantin burada. / Burası banka. → banka burada. / Burası meslek okulu. → Meslek okulu burada. / Burası çayhane. → Çayhane burada. / Burası balık pazarı. Balık pazarı burada. / Burası lise. → Lise burada. / Burası orta okul. → Orta okul burada. / Burası kütüphane. → Kütüphane burada. / Burası dükkan. → Dükkan burada. / Burası şirket (firma). → Şirket (firma) burada. / Burası otopark. → Otopark burada. / Burası hastahane. → Hastahane burada. / Burası büfe. →

Büfe burada. / Burası öğrenci sitesi (kampus). → Öğrenci sitesi (kampus) burada. / Burası yüksek okul. → Yüksek okul burada. / Burası bar. → Bar burada. / Burası misafir salonu. → Misafir salonu burada. / Burası sanat okulu. → Sanat okulu burada. / Burası kahvehane. → Kahvehane burada. / Burası anaokul. → Anaokul burada. / Burası mağaza. → Mağaza burada. / Burası metro. → Metro burada. / Burası botanik parkı. → Botanik parkı burada. / Burası akademi. → Akademi burada. / Burası restoran. → Restoran burada. / Burası ilk okul. – İlk okul burada. / Burası tamirhane. → Tamirhane burada. / Burası süpermarket (market). → Süpermarket (market) burada. / Burası night clup (gece kulübü). → Night clup (gece kulübü) burada. / Burası konferans salonu. → Konferans salonu burada. / Burası enstitü. → Enstitü burada. / Burası fakirhane. → Fakirhane burada. / Burası sirk. → Sirk burada. / Burası park yeri. → Park yeri burada. / Burası postahane. → Postahane burada. / Burası Yıldız sitesi. → Yıldız sitesi burada. / Burası harp okulu. → Harp okulu burada. / Burası Kapalıçarşı. → Kapalıçarşı burada.

Alıştırma 35. Türkçe söyleyiniz:

5. Вы преподаете где, в начальной школе или средней? – Siz nerede, ilk okulda mı yoksa orta okulda mı öğretmensiniz?

6. Осман! Сегодня вечером ты занят или нет? – Osman, bu akşam meşgul müsün yoksa değil misin? Извини, но сегодня вечером я опять на фирме. Дел очень много. На этой неделе я очень занят. Встретимся в воскресенье. – Kusura bakma, amma bu akşam ben yine şirketteyim. İşler çok fazla. Bu hafta çok meşgulüm. Pazar günü görüşürüz. А воскресенье какое число? – Amma Pazar günü ayın kaç? 3 февраля. – 3 Şubat. То есть мы встретимся в воскресенье 3-го февраля. Не так ли? – Yani 3 Şubat Pazar günü görüşürüz. Değil mi? Верно! – Doğru! А где и во сколько мы встретимся? – Ancak nerede ve saat kaçta görüşürüz? А где ты желаешь? – Nerede arzu edersin? В ресторане или баре. – Restoranda yoksa barda. Хорошо, встретимся в воскресенье в 3 часа в баре. – Tamam! Pazar günü saat 3'te barda görüşürüz.

Alıştırma 36. Выполните по модели в быстром темпе:

ÖRNEK: Siz Moskova'da mı(...)? (İstanbul): Siz Moskova'da mısınız? – Hayır, Moskova'da değil, İstanbul'dayız.

Sen mutfakta mı(sın)? – Hayır, mutfakta değil, (banyodayım). / Havlu rafta mı(...)? – Hayır, rafta değil, (askıda). / Biz sinemada mı(yız)? – Hayır sinemada değil, (tiyatrodasınız). / Semra ve Turgut bankada mı(dırlar)? – Hayır, bankada değil, (şirkettedirler). / Hanımlar mağazada mı(dırlar)? – Hayır, mağazada değil, (parktadırlar). / Bay Mustafa ve öğrenciler lisede mi(dirler)? – Hayır, lisede değil, (üniversitededirler). / Bülent ve siz bahçede mi(siniz)? – Hayır, bahçede değil, (çarşıdayız). / Kalın kitap ve ince defterler çantada mı(...)? – Hayır, çantada değil, (dolapta). / Mavi kalem masada mı(...)? – Hayır, masada değil, (rafta). / Siz barda mı(sınız)? – Hayır, rafta değil, (restorandayız). / Tabak lâvaboda mı(...)? – Hayır, lâvaboda değil, (masada). / Sen diskoda mı(sın)? – Hayır, diskoda değil, (night club'tayım). / Sen ve Mine Hanım çarşıda mı(sınız)? – Hayır, çarşıda değil, (kuafördeyiz). / Siz ve çocuklar müzede mi(siniz)? – Hayır, müzede değil, (sirkteyiz). / Musluk açık mı(...)? – Hayır, açık değil, (kapalı). / Müdür bankada mı(...)? – Hayır, bankada değil, (evde). / Telefon koridorda mı(...)? – Hayır, koridorda değil, (odada). / Siz ve o hasta genç hastahanedeki mi(siniz)? – Hayır, hastanede değil, (evdeyiz). / Sen İzmir'de mi(sın)? – Hayır, İrmir'de değil, (buradayım). / Sabun ve sünger banyoda mı(...)? – Hayır, banyoda değil, (mutfakta). / Aile şehirde mi(...)? – Hayır, şehirde değil, (köyde). / Kahve molası saat birde mi(...)? – Hayır, saat birde değil, (13.15'te).

Alıştırma 37. Rusçadan Türkçeye çeviriniz:

6. – Разве вы сейчас не дома? – Нет, мы в гараже. – В каком гараже, в новом или старом? – Конечно, в новом. – Hangi, yeni garajda mısınız yoksa eski garajda mısınız? – Doğal ki yeni garajdayız. 7. Где ты, как правило, проводишь вечера, дома или нет? – Akşamları kaide olarak neredesin, evde misin yoksa değil misin? 10. К слову, следующий ты. – Söz gelişi, sıra sende.

Alıştırma 39. Türkçe söyleyiniz:

Как здесь летом по вечерам, тепло или прохладно? Известно, что летом в этих краях круглые сутки довольно-таки жарко. – Burada yazın akşamları hava nasıl, sıcak mı yoksa soğuk mu? Bellidir ki yazın buralarda gece gündüz hava gayet sıcak.

Alıştırma 41. Türkçe söyleyiniz ve tercüme ediniz:

1. Bu yeni kapalı dolapta ne var? – Bu dolapta çok kitap ve defter var. 2. O salonda bir resim, iki tablo ve beş portre var. 3. Mutfakta iki tane ekmek var, amma süt yok. 4. Bu dükkânda tâze ve ucuz elma var. 5. Cuma günü sadece dört ders var. 6. O çantada bir şişe soda ve iki kilo portakal var. 7. Bu mevsimde birçok insan hasta, çünkü hava pek çok iyi değil. 8. Bu üniversitede kaç sınıf var? – Bu üniversite pek çok büyük değil, onda sadece üç fakülte var ve her fakültede beş sınıf var. 9. Bu musluk nasıl? – O upuzun. 10. Maalesef bu haritada Türkiye yok, işte orada var. 11. Moskova’da çok Türk, İstanbul’da çok Rus var. 12. Acaba Osman nerede, mutfakta mı? – Bir bakıyım. Yoo, efendim, mutfakta Osman yok. 13. Banyoda sabun ve sünger var mı? – Yok, efendim! 14. Orası banka mı? – Evet, banka, amma orada şimdi para yok. – Aman! Nasıl olur! – Olur, olur, efendim, bellidir ki şimdi ülkede durum çok karmaşık ve o banka çok zor durumda. – Vah, vah, vah! Ne yazık!

Alıştırma 44. Rusçadan Türkçeye çeviriniz:

7. В этой аптеке только дорогое лекарство, дешевого нет. А вы не знаете, где-нибудь поблизости есть дешевая аптека? – Bu eczanede sadece pahalı ilaç var, ucuz ilaç yok. Ancak bilir misiniz, bu yakınlarda ucuz bir eczane var mı?

Alıştırma 46. Укажите, к какой категории относятся предложения (наличие/отсутствие или местонахождение), переведите на турецкий язык:

В баре три бутылки. / Amerikan barda üç şişe var. На кухне несколько человек. / Mutfakta birkaç kişi var. Вилки и ножи уже на столе. / Çatallar ve bıçaklar artık masada. В этом доме погреба нет. / Bu evde bodrum yok. В аптеке этого лекарства нет. / Eczanede bu ilaç yok. В ночном клубе сегодня много студентов. / Gece kulübünde bugün çok öğrenci var. В маршрутном такси в данный момент никого нет. / Dolmuştta şimdi bir kimse yok. На столе три пепельницы. / Masada üç kül tablası var. Заварной чайник не на плите. / Demlik ocakta değil. В мойке грязная посуда, но нет мыла и губки. / Lavaboda bulaşık var, amma sabun ve sünger yok. Где зубочистки, в этом шкафу? / Kürdan nerede, bu dolapta mı? Здесь только одна чайная ложка, где еще три чайные ложки? / Burada bir tek çay kaşığı var, daha üç kaşık

nerede? Где та новая сковорода? / O yeni tava nerede? Скажите, пожалуйста, где можно помыть руки? / Lütfen söyler misiniz, lavabo nerede? Скажите, пожалуйста, можно где-нибудь помыть руки? / Lütfen söyler misiniz, bir yerde lavabo var mı? На плите горячий-прегорячий суп, приятного аппетита! / Ocakta simsıcak çorba var, afiyet olsun! В это время года здесь много туристов. / Bu mevsimde burada çok turist var. В этой маленькой банке вкусное варенье. / Bu küçük kavanozda lezzetli bir reçel var. / В этой бутылке вода или газировка? / Bu şişede su mu yoksa soda mı var? Пиво в этой бутылке? / Bira bu şişede mi? Сегодня вечером в кинотеатре очень интересный фильм. / Bu akşam sinemada çok enteresan bir film var. В Москве много красивых улиц и площадей. / Moskova'da güzel çok sokak ve meydan var. Красная площадь – в Москве. / Kızıl meydan Moskova'da. На этом крючке одноцветное полотенце. / Bu askıda düz renkli bir havlu var. В мире много прекрасных стран. / Dünyada pek güzel çok ülke var.

Alıştırma 47. Okuyup tercüme ediniz (зафиксируйте контексты, в которых используется модель с “var/yok” и модель с “-da/-de”):

8. ...Ben yokum! (Без меня!) 9. Bu ay Moskova'da yokuz (В этом месяце не ищите нас в Москве...). 14. Yarın çok meşgulüm, bunun için yarın burada yokum (...меня здесь не ищите). 15. EURO'de, Almanya'da neden yokuz? (Почему Еврокубок в Германии будет без нас?).

Alıştırma 48. Руководствуясь смысловой моделью предложения, используйте уместно “yok” либо “değil”:

1. Saat sekizde yeni bir film (yok). 2. Öğretmen kısa boylu (değil). 3. Öğrenciler salonda (değil), lokantadadırlar. 4. Komşu evde kimse (yok). 5. O bina okul (değil). 6. Kalem o çantada (değil), bu masada. 7. Bu valizde hiç birşey (yok). 8. Şurada yakışıklı erkekler (yok). 9. Oda ve koridor temiz (değil). 10. Anababa bu odada (değil), mutfakta. 11. Garajda araba (yok). 12. Kışın burada iyi pek çok gün (yok). 13. Mine şimdi okulda ve evde (değil), acaba o nerede? 14. Tramvaylarda ve trolleybüslerde şimdi bir kimse (yok). 15. Süpermarkette neler (yok)! 16. Mutfakta şimdi buzdolabı (yok), çünkü o tamirhanede. 17. Sinema veya tiyatro bu sokakta (değil), o

sokakta. 18. Bu şehirde sirk (yok). 19. Avluda çiçek (yok). 20. Bu sınıfta Osmanlar (yok). 21. Çocuklar mutfakta (değil), bahçededirler. 22. Temmuz'da tatil (yok). 23. Gökte şimdi güneş (yok). 24. Akıl yaşıta (değil), baştadır. 25. Müdür şimdi ofiste (değil), hastanede. 26. Ben bugün üniversitede (değil), evdeyim.

Alıştırma 49. Türkçeye çeviriniz:

5. – Где вы сейчас находитесь? – Мы – на каникулах. – Хорошо, на каникулах, но где? – В Кемере. / Şimdi neredesiniz? – Tatildeyiz. – Peki, tatilde, amma neredesiniz? – Kemer'deyiz.

8. – Вы не знаете, где аптека? – Поблизости аптеки нет. – Хорошо, а метро есть? – **Сочувствую**, но метро нет. / Bilir misiniz, eczane nerede? – Bu yakınlarda bir eczane yok. – Peki, amma bir metro var mı? – **Ne yazık**, amma bir metro yok. 11. Почему Еврокубок будет без нас? – Niçin EURO'da yokuz? 12. Это дело нечистое, то есть здесь – без меня! – Bu iş bulaşık (çirkin), yani burada yokum. 13. Сегодня вечером меня здесь не ищите, я – в театре. – Bu akşam burada yokum, ben tiyatroydayım. 14. Сегодня праздник Рамазан, но никого нет, нас всего двое. Но я же есть! Да, спасибо! – Bugün Ramazan, ancak bir kimse yok, biz sadece 2 kişiyiz. Amma ben varım! Evet, teşekkür ederim!

Alıştırma 50. Türkçe söyleyiniz:

1. ... iki ilaç eksik. 2. ... yani bir çatal eksik. 3. ... Ancak metro yok. 4. ... Ancak karpuz yok. 5. ... Bir tek grup öğrenciler eksik. 6. Bu iş artık tamam mı? Hayır, daha iki nokta eksik. 7. ... amma patates eksik. 8. ... Maalesef Bilet eksik. 9. ... Affedersiniz, amma burada 50 ruble eksik.

Alıştırma 51. Прочитайте, вместо слова “yok” используйте уместно варианты “Hayır!” либо “Hayır, yok!”, переведите на русский язык:

1. Burada samimi bir kimse var mı? **Hayır, yok!** Bütün bu sözler palavra. 2. Müdür bey kaç yaşında? O artık 70 yaşında. O nasıl, inşallah iyi mi? **Hayır**, onu yataklar çekti. 3. Bu teyp çok pahalı mı? **Hayır!** Sadece 200 dolar. 4. Çorba hâlâ çok sıcak mı? **Hayır!** Afiyet olsun! 5. Bu yakınlarda bir tuvalet var mı? **Hayır, yok.** Komşu sokakta büyük bir süpermarket var. Tuvalet işte orada. 6. Sıra artık kimde, bende mi? **Hayır!** Kusura bakmayın, amma sıra o uzun boylu gençte. 7. Sen kaç yaşındasın, belki 15 yaşında mısın?

Hayır! Ben 15 yaşında değil, 13 yaşımdayım. 8. Burada yabancı öğrenciler var mı? **Hayır, yok!** Burası bir harp okuludur ve şimdi burada yabancılar yok. 9. Sen artık evde misin? **Hayır!** İşte canım, işte başım, amma ben daha otobüsteyim. 10. Lavaboda sabun var mı? **Hayır, yok!** Maalesef, burada sabun yok. 11. Masada kürdan var mı? **Hayır, yok.** Kürdan masada değil, dolapta. 12. Bu mevsimde burada hava nasıl, sıcak mı? **Hayır!** Burası Türkiye değil, Rusya ve bu mevsimde burada hava daha sıcak değil, soğuktur. 13. Bu şirkette çok kişi var mı? **Hayır, yok.** Bu şirket büyük değil, onda sadece 15 kişi var. 14. Bugün bir dolar kaç, 24 ruble mi yapıyor? **Hayır!** Artık 24 değil sadece 23 ruble yapıyor. 15. Bu kavanozda reçel mi var? **Hayır!** Bunda reçel değil bal var.

Alıştırma 52. Раскройте скобки, используйте подлежащее уместно в форме единственного или множественного числа, переведите на русский язык:

Bu lokantada (вкусные блюда / lezzetli yemek) yok. Nisan'da okullarda (каникулы/tatil) yok. Yazın oralarda hemen hemen (дожди/yağmur) yok. Bu diskoda Feride, Hanife ve Erdal gibi (молодые люди / gençler) yok. Bu eczanede (дешевые лекарства / ucuz ilaç) yok. Orada (удобные кресла / rahat koltuk) yok. Bu otobüste şimdi (пожилые люди / yaşlılar) yok. Bu rafta (интересные книги / enteresan kitap) yok. Bu yemeklerde (овощи/sebze) yok. Çok yazık, amma bu çantada (таблетки/harp) yok. Bu soğuk mevsimde o şehirde (туристы/turist) yok. Şimdi garajda (автобусы и троллейбусы / otobüsler ve trolleybüsler) yok, çünkü bunlar şehirdedir. Bu dükkânda (фрукты/meyve) yok. Bu şirkette kibar, samimi ve zeki (предприниматели/işadamları) yok. Bu odada Bülent hariç (студенты/öğrenciler) yok, o yalnızdır. Bu kutuda (что/neler) yok! Bu sınıfta bugün (преподаватели/öğretmenler) yok, çünkü onlar hastadırlar. Bu katta geniş, aydınlık, temiz ve ılık (аудитории/dersaneler) yok. O sokakta bu gibi (автобусы/otobüsler) yok. Şimdi burada (рубль/ruble) yok. Maalesef bu mağazada (красные шторы / kırmızı perde) yok. Bu ay artık (холодные дожди / soğuk yağmur) yok. Bu pakette (сигареты/sigara) yok, yani paket bomboştur. Artık sinemalarda (новые фильмы / yeni film) yok. Mutfakta (чего только / neler) yok! Pekî (что/neler) var? Bu yakınlarda (маленькие магазины / küçük mağaza) yok.

Alıştırma 53. Türkçe söyleyiniz:

У меня есть (с собой) полотенце. – Bende havlu var. У нас есть (с собой) мыло и мочалка. – Bizde sabun ve sünger var. У вас (здесь) есть пепельница? – Sizde kül tablası var mı? У тебя (в доме) есть печь? – Sende soba var mı? У него (в доме) есть погреб? – Onda bodrum var mı? У вас (в городе) есть метро? Sizde metro var mı? У вас (в городе) туристов много? Sizde turistler çok mu? У нас (в нашем районе) есть ночной клуб, бар и дискотека. – Bizde gece kulübü, bar ve diskotek var. Зимой у нас (в нашей местности) много осадков. – Kışın bizde çok yağış var. Летом у вас (в ваших краях) дождей много? – Yazın sizde çok yağmur var mı? У него (с собой) есть пачка сигарет? – Onda bir paket sigara var mı? У нас (в нашей стране) много кризисов. – Bizde çok kriz var. У меня (с собой) есть 20 евро. – Bende 20 euro var. У вас (в вашем доме) есть счетчики учета воды? – Sizde su saati var mı? У тебя есть пустая бутылка? – Sende boş şişe var mı? У нас (в нашей стране) обстановка очень сложная. – Bizde durum çok zor. У меня (с собой) толстая газета. – Bende kalın bir gazete var. У тебя (здесь и сейчас) есть тетрадь? – Sende defter var mı?

Alıştırma 54. Среди приводимых предложений найдите предложения с формой наличия и переведите их на турецкий язык:

1. У меня сейчас нет яблок, т.е. эта большая сумка абсолютно пустая. – Yanımda (bende) şimdi elma yok, yani bu büyük çanta bomboş. 2. В Турции сейчас почти все цены очень высокие. У нас, т.е. в России, сейчас такие же проблемы. – Türkiye’de şimdi hemen hemen bütün fiyatlar çok yüksek. Bizde, yani Rusya’da şimdi aynı problemler var. 4. У вас сейчас с собой есть лекарства, такие как таблетки, порошок, мазь и микстура? Нет, к сожалению, у меня с собой лекарств нет, они дома. – Şimdi yanınızda (sizde) hap, toz, şurup ve melhem gibi ilaçlar var mı? Hayır, maalesef yanımda (bende) ilaçlar yok, bunlar evdedir. 7. Эти золотые вилки и ложки, без сомнения, очень красивые, но очень дорогие. У меня сейчас нет столько денег. Увидимся завтра! – Bu altın çatallar ve kaşıklar, laf yok, çok güzel, amma çok pahalı. Şimdi yanımda (bende) o kadar para yok. Yarın görüşürüz!

10. Интересно, у тебя с собой есть пальчиковые батарейки? – Acaba, yanında (sende) kalem pil var mı? 11. У Мурата с собой есть карта? – Murat'ta harita var mı? 12. В той стране, т.е. у них, гуманитарная ситуация очень плохая. – O ülkede, yani onlarda insani durum çok fenadır. 13. У них, т.е. в том большом классе, сегодня в 12 часов пересдача. – Onlarda, yani o büyük sınıfta bugün saat 12'de bütünleme sınavı var. 15. У этого ребенка с собой есть тряпка и мел? – Bu çocukta silgi ve tebeşir var mı?

Alıştırma 55. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: siz-красная ручка-Osman

– Acaba, sizde kırmızı kalem var mı?

– Yok, maalesef, bende bu gibi kalem yok.

– Peki, amma kimde var. Meselâ Osman'da var mı?

– Tam bilmiyorum, amma belki Osman'da var.

sen-светло-синяя сумка / **lâcivert çanta**-Ayşe; biz-зеленое яблоко / **yeşil elma**-Elma; о-это лекарство / **bu ilâç**-doktor; siz-синий мел / **mavi tebeşir**-öğretmen; onlar-новое лекарство / **yeni ilâç**-о yaşlı; sen-интересная книга / **enteresan kitap**-о memur; siz-крупная сумма денег / **büyük para**-bu zengin işadamı; onlar (onlarda – у них, т.е. не в их собственности, а в к-л. месте, связанном с ними)-**свободная комната** / boş oda-biz (bizde – у нас, т.е. не в нашей собственности, а в к-л. месте, связанном с нами); bizler-старые полотна / **eski tablolar**-onlar; sen-шариковая ручка / **tükenmez kalem**-о; biz, yani Türkiye-холодные зимы / **soğuk kışlar**-Rusya; siz-свежий лук / **tâze soğan**-Bülent; biz-новая географическая карта / **yeni harita**-öğretmenler; о-белые цветы / **beyaz çiçekler**-bu sevimli kadın; sen-свежая газета / **yeni gazete**-bu beyefendi; siz-ценные бумаги / **kıymetli kâğıtlar**-Bay Ali.

Alıştırma 59. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Siz niçin buradasınız? (Госпожа Мине очень больна)

– Siz niçin buradasınız?

– Biz buradayız, çünkü Mine Hanım çok hasta. // Mine Hanım çok hasta, bundan dolayı biz buradayız.

Sen niçin okulda değil, evdesin? (Сегодня в школе уроков нет // Bugün okulda ders yok). O proje niçin hâlâ sende? (Тот

проект очень сложный и запутанный // O proje zor ve karmaşık). Bu odada niçin jalüzi kapalı? (Сегодня на улице целых плюс 35 градусов // Bugün hava tam artı 35 derece). Bu kapı niçin çok yüksek? (В этом классе все ученики высокого роста // Bu sınıfta bütün öğrenciler uzun boyludurlar). Нерпиниз niçin bu grevdesiniz? (Все цены очень высокие, и в стране кризис // Bütün fiyatlar çok yüksek ve ülkede kriz var). Burada niçin sigara yasak? (Здесь – учебное заведение, и здесь много детей // Burası okul ve burada çok çocuk var). Ekmek niçin taze değil, bayat? (Хлеб целый день лежит не в шкафу, а на столе // Ekmek tam gün dolapta değil, masada). Sen ve Zümrüt niçin çok mutlusunuz? (Я и Зюмрют сегодня молодожены // Ben ve Zümrüt bugün yeni evliyiz). Bütün sokaklar ve caddeler niçin çok kalabalık? (Здесь – столица Москва // Burası başkent Moskova). Burada niçin çok öğrenci var? (Здесь – студенческий городок // Burası öğrenci sitesi). Sen niçin biraz şişmansın? (Я не могу устоять перед едой // Yemek budalasayım). Burası niçin karanlık? (На окне висит плотная штора // Pencerede kalın bir perde var).

Alıştırma 61. Türkçe söyleyiniz:

1. Bu kitapta (много интересного / enteresan çok şey var) var. Bunda (хорошего / iyi bir şey) yok. 2. O (синее / mavi şey) nedir? 3. Bu şehirde (интересное и красивое место / enteresan ve güzel bir yer) var mı? Tabii, burada (много музеев / çok müze) var. 4. Aynı sıcak havalar (где-нибудь / bir yerde) var mı? 5. Arkadaşlar, (у кого-нибудь / bir kimsede) beş ruble var mı? 6. Kışın bu otelde (кто-нибудь / bir kimse) var mı? Kışın buralarda (нигде-никого / bir yerde bir kimse) yok. 7. Bu grupta (кто-нибудь искренний / samimi bir kimse) var mı? 8. Acaba bodrumda (что-нибудь холодное / soğuk bir şey) var mı? Meselâ? Meselâ soğuk yoğurt, yoksa bira. Hayır, Osman, bodrumda (совсем ничего / hiç bir şey) yok, o bomboş. 9. Sen (на фирме / şirkette) müdür değil misin? Artık değilim. 10. Ocakta (что-нибудь / bir şey) var mı? Evet, ocakta (сковорода / bir tava) var. 11. Ne (желаете / arzu edersiniz), efendim? Yeni palto, lütfen. İşte güzel paltolar, (все / hepsi) moda. Teşekkürler, amma bütün bunlar lüks ve şık, (что-нибудь простое / sade bir şey) var mı? Estağfurullah, burası (лавка / dükkân) mükkân değil, burası süpermarket. 12. Lavaboda (что-то / bir şey) var,

amma ne var, belli değil. Siz bilir misiniz? Evet, lavaboda sadece bulaşık var, hepsi bu kadar. 13. Acaba diskotekte (кто-нибудь пожилой / yaşlı bir kimse) var mı? Yok, (все пожилые / bütün yaşlılar) bu saatlerde evde. 14. Kış soğuk (время / bir zaman), yaz sıcak (время года / bir mevsim). 15. Acaba (где-нибудь / bir yerde) toz süt var mı? Efendim, işte toz şeker, toz biber, şişelerde normal süt var, amma toz süt maalesef yok. 16. Allah Allah bugün hava amma da soğuk, valizde (что-нибудь теплое / kalın bir şey) var mı? 17. Bu çanta çok küçük, amma çok ağır, bunda (что-нибудь тяжелое / ağır bir şey) var mı? 18. Bu dizi enteresan mı? ауу, (ничего интересного / enteresan hiç bir şey) yok. 19. Sıralarda kitar hariç (что-нибудь / bir şey) var mı? 20. Mutfakta askıda (что-нибудь / bir şey) var mı? Evet, orada (полотенце / bir havlu) var. O (чистое / temiz) mi? Mutfakta (всё / herşey), yani çatal, kaşık, bıçak ve havlu temizdir.

Alıştırma 62. Türkçe söyleyiniz:

Masada (все/herşey) var, meselâ tabaklar, çatalar, bıçaklar, yemekler v.s. var, amma (хлеб/ekmek) yok. O (где/nerede)? O (в шкафу/dolapta). (Не взыщите / Kusura bakmayın)! Bakar mısınız! (Минуточку / Bir dakika). Evet, buyurun, (что желаете / arzunuz)? (У вас / Sizde) kaşık var mı? Evet, var. (Какая/Hangi) kaşık var, (чайная ложка / çay kaşığı) mı, yoksa (столовая ложка / çorba kaşığı) mı? (Чайная ложка / Çay kaşığı) yok, efendim. Çay (желаете / arzu eder misiniz)? Evet, (будьте добры / lütfen), bir çay. İşte (пожалуйста/buyurun), (заварной чайник / demlik) masada, işte (сахар/şeker), işte (чашка/fincan) ve (чайная ложка / çay kaşığı). Teşekkürler, amma (чайник/çaydanlık) nerede, burada yok mu? Var, tabii, amma o masada değil, (плита/ocakta). Afiyet olsun! (Спасибо/Sağol)! Burada amma da güzel (кухонная посуда / karacak) var. Bütün tabaklar ve fincanlar çok (изысканная работа / ince bir iştir). Kül tablası (даже/bile) sâde değil. Maşallah! Hepsi mükemmel, (чудесно/harika)! (Что ж/Neyse), bellidir ki siz çok zenginsiniz. Bugün öğle yemeği (чуть более плотный, чем обычно / biraz ağır-biraz fazla doyurucu), amma çok lezzetli. (Приятного аппетита / Afiyet olsun)! Affedersiniz, (я хочу что-то спросить / bir şey soracağım). Evet, (пожалуйста/buyurun). (Зубочистка/Kürdan) yok mu? İşte (зубочистка/kürdan).

Teşekkürler, siz çok (любезны/naziksiniz). (Не за что / Birşey değil). Bugün hava çok soğuk, amma burası (довольно-таки / oldukça) sıcak. Fakat (здесь/burada) hiç kalorifer yok. Bu (как может быть / nasıl olur)? Evet, siz (правы/doğrusunuz), kalorifer yok, amma salonda büyük bir (печь/soba) var. Haydi, bakalım. (Боже мой! / Tanrım)! Amma da büyük, ya! Aferin! Şey..., söyler misiniz, (умывальник/lavabo) nerede? (Коридор/Koridorda) bir kapı var, işte orası. Banyo mâvi (цвет/renktedir). Büyük ve geniş (умывальник/lavabo), (чистые-пречистые / tertemiz) duvarlar, havlular, sünger ve sabun (даже/bile) hepsi mâvidir. Maşallah!

Alıştırma 63. Türkçe söyleyiniz ve tercüme ediniz:

1. Akşamları ben (kaide olarak) evde(yim), amma bu (akşam) maalesef ben çok meşgul(üm), (kusura bakmayın)! – Estağfurullah!
2. Ah şu işler, ben (amma da) yorgun(um), amma (Allaha şükür) sırada tâtil var. – Ne güzel! (İyi tatiller)! – Sağolunuz!
3. Fatma sen artık (20 yaşındasın), amma çok tembel(sin). – Nasıl? – İşte bakar mısın, artık (akşam yemeği zamanı), amma mutfakta her yerde bulaşık var. Tabaklar, çatalar, kaşıklar, kül tablası gibi bütün kapkacak bulaşık. (Hepsi) neden bulaşık? – Olmadı, da ondan! – Nasıl olur? – Olur, (bal gibi olur), (tam) gün hiç sıcak su yok. – Peki, sıcak su yok, amma soğuk su var, (değil mi)? – Evet, var, amma çok soğuk. – Peki çay var mı? – Evet, çay sıcaktır, (demlik) masada, (çaydanlık) ocaktadır, akşam yemeği hazır. Et ve pirinç şeyde... (tavada), afiyet olsun! – Sen çok iyi kız(sın), Fatma. Yemek (daima) hazır. (Kusura bakma), Fatma, ben bugün çok yorgun(um) ve (bütün o sözler) boş.
4. Banyo karanlık, (neden)? – Bilmem, belki lamba yok. – Peki (bu akşam) yeni lamba alırım. (Sabun, sünger) var mı? – Evet, bunlar var. Bilir misin, büyükanne nasıl? (Afiyettedir), inşallah!
5. Siz efendi adam(sınız) ve bu okulda akıl hocası(sınız).

Alıştırma 66. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: эта старая сумка / (ben-o)

– Bu eski çanta benim.

– Bu eski çanta senin değil, onun.

O yaşlı at senin. O yaşlı at benim değil, onun. // Bu kalın Türkçe-Rusça sözlükler benim. Bu kalın Türkçe-Rusça sözlükler senin değil, bizim. // Bu zor işler sizin. Bu zor işler bizim değil,

sizin. // Bu üç zayıf çocuk sizin. Bu üç zayıf çocuk bizim değil, onun. O beş ağır valiz onların. O beş ağır valiz onların değil, sizin. // Bu iki hafif sehpa onun. Bu iki hafif sehpa onun değil, onların. // Bu büyük harita benim. Bu büyük harita senin değil, onun. // O dar, amma temiz oda onların. O dar amma temiz oda onların değil, bizim. // Şu büyük aile sizin. Şu büyük aile bizim değil, onun. // Şu Nuh Nebi'den kalma telefon senin. Şu Nuh Nebi'den kalma telefon benim değil, senin. // Bu dik başlı yaramaz çocuk sizin. Bu dik başlı yaramaz çocuk bizim değil, onun. // Bu büyük yeni ev bizim. Bu büyük yeni ev sizin değil, bizim. // Bu güzel tablo senin. Bu güzel tablo benim değil, bizim. // Bu yeni kalemler sizin. Bu yeni kalemler benim değil, senin. // Bu yeni istatistikler bizim. Bu yeni istatistikler sizin değil, onların. // Şu yasak kitaplar senin. Şu yasak kitaplar benim değil, onun. // Bu taze meyve ve sebzeler onların. Bu taze meyve ve sebzeler onların değil, bizim.

Alıştırma 67. Türkçe'ye çeviriniz:

2. ...Всё это наше. – Bütün bunlar bizimdir. ...Да, у нас денег как в банке. – Evet, biz banka gibiyiz. 3. ...Они уже ходят в школу. – Onlar artık okul çocukları. 8. Вот целый ряд кофейных чашечек. – İşte bir sıra kahve fincanları var. Некоторые кофейные чашечки дешёвые, однако некоторые – дорогие. – Bazıları ucuz, ancak bazıları değil. Скажите, пожалуйста, какие кофейные чашечки ваши и какие – нет? – Lütfen, söyler misiniz, hangi kahve fincanları sizin ve hangi fincanlar (sizin) değil? За исключением вот этих четырех старых черных кофейных чашечек, все чашечки дорогие. – Şu dört eski siyah fincan hariç olmak üzere bütün fincanlar pahalı. Дешёвые чашечки мои, дорогие – нет. – Ucuz fincanlar benim, ancak pahalı fincanlar (benim) değil. 11. Какое здесь учебное заведение? – Bu okul nedir? Здесь средняя школа. – Burası orta okul. 12. Вот эта книга достаточно тонкая, но в то же время интересная. Интересно, она чья? – Şu kitap gayet ince, ancak aynı zamanda enteresan. Acaba, o kimin?

Alıştırma 71. Прочитайте по-турецки, добавьте необходимый аффикс принадлежности, переведите на русский язык:

1) benim (Moskova/Moskova'm); senin (makarna/makarnan); onun (jandarma/jandarması); bizim (masa/masamız); sizin

(oda/odanız); onların (ada / adası-adaları); benim (görüşme/görüşmem); senin (kız/kızın); onun (su/suyu); bizim (sınıf/sınıfımız); sizin (kapı/kapınız); onların (duvar / duvarı-duvarları); benim (kalem/kalemim); senin (defter/defterin); onun (pencere/penceresi); bizim (lamba/lambamız); sizin (avize/avizeniz); onların (bilgisayar / bilgisayar-bilgisayarları); benim (raf/rafım); senin (portre/portren); onun (tablo/tablosu); bizim (sehpa/sehpamız); sizin (sandalye/sandalyeniz); onların (spekülasyon / spekülasyonu-spekülasyonları);

2) bizim (grev/grevimiz); bizim (repertuvar/repertuvarımız); onun (kriz/krizi); bizim (nokta/noktamız); senin (plaka/plakan); bizim (sebze/sebzemiz); sizin (standart/standardınız); onun (protesto/protestosu); benim (yaş/yaşım); onların (plan / planı-planları); onun (dost/dostu); senin (proje/projen); sizin (arkadaş/arkadaşınız); senin (flaş/flaşın); onun (fayda/faydası); benim (statü/statüm); onların (meyve / meyvesi-meyveleri); bizim (stadyum/stadyumumuz); onların (fiyat / fiyatı-fiyatları); benim (program/programım); senin (düşman/düşmanın).

Alıştırma 72. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (моя)-kalem: benim kalemim – benim kalemlerim

(benim)-мел: benim tebeşirim – benim tebeşirlerim; (onun)-ремонтная мастерская: onun tamirhanesi – onun tamirhaneleri; (bizim)-фрукт: bizim meyvamız – bizim meyvalarımız; (benim)-занавеска: benim perdem – benim perdelerim; (onun)-батарея отопления: onun kaloriferi – onun kaloriferleri; (senin)-столовая: senin yemekhanen – senin yemekhanelerin; (benim)-географическая карта: benim haritam – benim haritalarım; (bizim)-библиотека: bizim kütüphanemiz – bizim kütüphanelerimiz; (benim)-каникулы: benim tatilim – benim tatillerim; (sizin)-кинотеатр: sizin sinemanız – sizin sinemalarınız; (bizim)-россиянин: bizim Rusumuz – bizim Ruslarımız; (bizim)-богач: bizim zenginimiz – bizim zenginlerimiz; (sizin)-театр: sizin tiyatronuz – sizin tiyatrolarınız; (onun)-пеставрация: onun restorasyonu – onun restorasyonları; (senin)-нищий: senin fakirin – senin fakirlerin; (bizim)-золото: bizim altınımız – bizim altınlarımız; (onların)-банк: onların bankası – onların bankaları; (senin)-ванная: senin banyon – senin banyoların; (onların)-зал: onların salonu – onların salonları; (sizin)-офис: sizin ofisiniz – sizin ofisleriniz; (onların)-сад: onların bahçesi – onların

bahçeleri; (senin)-двор: senin avlun – senin avluların; (onların)-школа: onların okulu – onların okulları; (benim)-детский сад: benim anaokulum – benim anaokullarım; (onların)-техникум: onların teknik okulu – onların teknik okulları; (sizin)-НИИ: sizin enstitünüz – sizin enstitüleriniz; (onun)-университет: onun üniversitesi – onun üniversiteleri; (onların)-гараж: onların garajı – onların garajları; (sizin)-академия: sizin akademiniz – sizin akademileriniz; (benim)-больница: benim hastanem – benim hastanelerim; (onun)-почтовое отделение: onun postanesi – onun postaneleri; (bizim)-чайная: bizim çayhanemiz – bizim çayhanelerimiz.

Alıştırma 74. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: закадычный приятель (господин Хасан и господин Эрдал)

onun can arkadaşı – onların can arkadaşı – onların can arkadaşları

Diyorlar ki, onların can arkadaşları Hasan bey ve Erdal beydir.

onun akıl hocası – onların akıl hocası – onların akıl hocaları: Diyorlar ki, onların akıl hocaları çok tecrübeli insanlar. / onun öğle tatili – onların öğle tatili – onların öğle tatilleri: Diyorlar ki, onların öğle tatilleri tam bir saat. / onun duş kabini – onların duş kabini – onların duş kabinleri: Diyorlar ki, onların duş kabinleri moda ve pahalı. / onun misafir salonu – onların misafir salonu – onların misafir salonları: Diyorlar ki, onların misafir salonları çok geniş. / onun okul çocuğu – onların okul çocuğu – onların okul çocukları: Diyorlar ki, onların okul çocukları yetenekli, amma yaramazdırlar. / onun açık hava tiyatrosu – onların açık hava tiyatrosu – onların açık hava tiyatroları: Diyorlar ki, onların açık hava tiyatroları artık çok eski. / onun bütünleme sınavı – onların bütünleme sınavı – onların bütünleme sınavları: Diyorlar ki, onların bütünleme sınavları çok zor. / onun balık pazarı – onların balık pazarı – onların balık pazarları: Diyorlar ki, onların balık pazarları pek çok pahalı değil. / onun banyo havlusu – onların banyo havlusu – onların banyo havluları: Diyorlar ki, onların banyo havluları çok kalın ve temiz. / onun konferans salonu – onların konferans salonu – onların konferans salonları: Diyorlar ki, onların konferans salonları yeni ve güzel.

Alıştırma 75. Скажите в быстром темпе:

моя книга – benim kitabım; его турецкий язык – onun Türkçesi; твой немецкий язык – senin Almanca; наш русский язык – bizim Rusçamız; ваш узбекский язык – sizin Özbekçeniz; ваши мусульмане – sizin Müslümanlarınız; их христиане – onların Hristiyanları; наши буддисты – bizim Budistlerimiz; ваш Совет министров – sizin Bakanlar Kurulunuz; мое имя – benim adım; **его фамилия – onun soyadı**; наша семья – bizim ailemiz; ваши братья – sizin erkek kardeşleriniz; твои слова – senin sözlerin; его здание – onun binası; их сумка – onların çantası; твой чемодан – senin valizin / bavulun; наш проспект – bizim caddemiz; ваша площадь – sizin meydanınız; его телефон – onun telefonu; мой отель – benim otelim; наше государство – bizim devletimiz; ваша страна – sizin ülkeniz; их общежитие – onların yurdu; твой край – senin diyarın; их деревни – onların köyleri; наш больная – bizim hastamız; ваша Красная площадь – sizin Kızıl Meydan'ınız; твой начальник – senin müdürün / patronun; ваш служащий – sizin memurunuz; его ученики – onun öğrencileri; мой наставник – benim hocam; ваша географическая карта – sizin haritanız; его том – onun cilti; твой военно-служащий – senin askerin; наши врачи – bizim doktorlarımız; моя старшая сестра – benim ablam; твой старший брат – senin ağabeyin; его мел – onun tebeşiri; их тряпки – onların silgileri; моя перегородка – benim perdem; твои цветы – senin çiçeklerin; её отпуск – onun tatili.

Alıştırma 83. Просклоняйте в форме принадлежности с аффиксом 3-го лица единственного числа:

ağaç – ağacı; sokak – sokağı; mektup – mektubu; süt – sütü; Şubat – Şubatu; sirk – sirki; top – topu; cumhuriyet – cumhuriyeti; konut – konutu; Türk – Türkü; mutfak – mutfağı; bardak – bardağı; renk – rengi; birçok – birçoğu; tabak – tabağı; ok – oku; kontrat – kontratı; küçük – küçüğü; ekmek – ekmeği; mevcut – mevcudu; dört – dördü; kaç – kaçı; turist – turisti; çaydanlık – çaydanlığı; millet – milleti; rakip – rakibi; kitap – kitabı; Mart – Martı; üç – üçü; çeşit – çeşidi; çok – çoğu; Ocak – Ocakı / Ocağı; ip – ipi; heyet – heyeti; erkek – erkeği; dolap – dolabı; çocuk – çocuğu; kırk – kırkı; birkaç – birkaçı; şirket – şirketi; musluk – musluğu; hukuk – hukuku; kâtip –

katibi; büyük – büyüğü; genç – genci; çift – çifti; et – eti; grup – grubu; hap – hapı; demlik – demliği; turp – turpu; mağlup – mağlubu; altlık – altlığı; çiçek – çiçeği; market – marketi; paket – paketi; şurup – şurubu; kaşık – kaşığı; ak – akı; merak – merakı; yakıt – yakıtı; yaprak – yaprağı; memleket – memleketi; ahbab – ahbabı; avuç – avucu; ilâç – ilacı; bıçak – bıçağı; iç – içi; ırk – ırkı; taşıt – taşıtı; dost – dostu; park – parkı; kat – katı; gök – gökü / göğü; Irak – Irakı / Irağı; bulaşık – bulaşığı; yük – yükü; hesap – hesabı; koltuk – koltuğu; at – atı; kâğıt – kağıdı; yoğurt – yoğurdu; yemek – yemeği; Aralık – Aralığı / Aralığı; kapkacak – kapkacağı; sepet – sepeti; takip – takibi.

Alıştırma 84. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: gönenç → gönenci

handikap,-bı; hidrolog,-ğu; derbent,-di; hafızlık,-ğı; şerit,-di; vücut,-du; grafik,-ği; levent,-di; monolog,-ğu; demografik,-ği; güç,-cü; mabat,-dı; sosyolog,-ğu; oksit,-di; grip,-bı; likit,-di; diyalog,-ğu; görenek,-ği; hariç,-ci; leksikolog,-ğu; tertip,-bı; metot,-du; mevcut,-du; denk,-gi; güllâç,-cı; evlât,-dı; dert,-di; pazarlık,-ğı; hatip,-bı; meteorolog,-ğu; bağcılık,-ğı; geçit,-di; mikrobiyolog,-ğu; gastroskop,-bu; haliç,-ci; iktisat,-di; hasat,-dı;; sebep,-bı; mescit,-di; dermatolog,-ğu; kâğıt,-dı; gonk,-gu; hamt,-dı; hematolog,-ğu; glikozit,-di; hallaç,-cı; gastroenterolog,-ğu; gıyap,-bı; müebbet,-di; maksat,-dı.

Alıştırma 85. Örnekteki gibi yapınız:

мое блюдо (benim altlığım); твоя ситуация / положение (senin vaziyetin); ваша таблетка (sizin hapınız); моя кожа / человека (benim cildim); наш магнитофон (bizim teybimiz); его пакет (onun paketi); моя грязная посуда (benim bulaşığım); наша пара (bizim çiftimiz); твоё мясо (senin etin); его тарелка (onun tabağı); твой шкаф (senin dolabın); его наружная часть (onun harici); моё лекарство (benim ilacım); ваше количество (sizin adediniz); его ответ (onun cevabı / yanıtı); наш сорт (bizim çeşidimiz); твой водопроводный кран (senin musluğu); мой хлеб (benim ekmeğim); его темнота (onun karanlığı); твоё вата (senin pamuğun); наша ложка (bizim kaşığımız); моё кресло (benim koltuğum); твоё плита (senin ocağın); ваше письмо (sizin mektubunuz); наше небо (bizim gökümüz); моя отчизна (benim

yurdum); ваша толпа (sizin kalabalığınız); твоя горсть (senin avucun); его посуда (onun kap kasağı); мой приятель (benim ahbabım); его освещение (onun aydınlığı); ваша группа (sizin grubunuz); мой нож (benim bıçağıм); ваша улица (sizin sokağınız); твой недостаток (senin eksiğin); мой рис (benim pirincim); твой чайник для воды (senin çaydanlığın); его холод (onun soğuğu); наша кухня (bizim mutfağıмız); ваша ситуация / обстоятельство (sizin keyfiyetiniz); твоя микстура (senin şurubun); ее мужчина (onun erkeği); мой гость (benim konuğum / misafirim); его цвет (onun rengi); его мощь (onun gücü); ваш персонал (sizin mevcudunuz); твой йогурт (senin yoğurdun); мой заварочный чайник (benim demliğim); ее ребенок (onun çocuğu); его лист на дереве (onun yaprağı); ваше транспортное средство (sizin taşıtınız); твой запрет (senin yasağın); наш парк (bizim parkımız); мой стакан (benim bardağıм); наш цирк (bizim sirkimiz).

Alıştırma 86. Просклоняйте последовательно (за исключением 3-го лица множественного числа) с аффиксами принадлежности приведенные ниже слова с параллельным объяснением случаев озвончения – не озвончения конечной глухой согласной:

ÖRNEK: erkek...

benim erkeğim (базовое правило); senin...

vücut – vücut(u) (заимствование на -ut/-üt); yolculuk – yolculuğ(u) (базовое правило); sağlık – sağlığı(1) (базовое правило); suç – suç(u) (односложное тюркское слово); top – top(u) (односложное тюркское слово); ekmek – ekmeğ(i) (базовое правило); iç – iç(i) (односложное тюркское слово); kontrat – kontrat(1) (заимствование); standart – standard(1) (заимствование на -t со звонкой согласной в препозиции); ak – ak(1) (односложное тюркское слово); turp – turp(u) (односложное заимствование на -p); ip – ip(i) (односложное тюркское слово); küçük – küçüğü(ü) (базовое правило); et – et(i) (односложное тюркское слово); yük – yük(ü) (односложное тюркское слово); ok – ok(u) (односложное тюркское слово); şef – şef(i) (заимствование); millet – millet(i) (заимствование); gök – gök(ü) / göğü (односложное тюркское слово); Slovak – Slovak(1)

(имя собственное – категория «уникальное»); *kâğıt* – *kağıd(1)* (заимствование на -it; -it); *süt* – *süt(ü)* (односложное тюркское слово); *merak* – *merak(1)* (заимствование); *devlet* – *devlet(i)* (заимствование); *cumhuriyet* – *cumhuriyet(i)* (заимствование); *taşıt* – *taşıt(1)* (турецкое слово поздней номинации); *tanıdık* – *tanıdığ(1)* (базовое правило); *memleket* – *memleket(i)* (заимствование); *mekik* – *mekiğ(i)* (заимствование на -ik); *Aralık* – *Aralık'(1)* / *Aralığı* (имя собственное – категория «уникальное», образовано от имени нарицательного); *statistik* – *istatistiğ(i)* (базовое правило); *konut* – *konut(u)* (турецкое слово поздней номинации); *aralık* – *aralığ(1)* (базовое правило); *bankamatik* – *bankamatiğ(i)* (базовое правило); *at* – *at(1)* (односложное тюркское слово); *ahbar* – *ahbab(1)* (арабское заимствование на -p); *büyük* – *büyüğ(ü)* (базовое правило); *heyet* – *heyet(i)* (заимствование); *bulut* – *bulut(u)* (смешанный тип заимствования на -ut); *altlık* – *altlığ(1)* (базовое правило); *koltuk* – *koltuğ(u)* (базовое правило); *çiçek* – *çiçeğ(i)* (базовое правило); *sıfat* – *sıfat(1)* (заимствование); *park* – *park(1)* (слово, заканчивающееся на [k] с согласной в препозиции); *hukuk* – *hukuk(u)* (заимствование из арабского языка); *yanıt* – *yanıt(1)* (турецкое слово поздней номинации); *Budist* – *Budist(i)* (имя собственное – категория «уникальное»); *sokak* – *sokağ(1)* (базовое правило); *lunapark* – *lunapark(1)* (слово, заканчивающееся на [k] с согласной в препозиции); *Şubat* – *Şubat'(1)* (имя собственное – категория «уникальное»); *mektup* – *muktub(u)* (арабское заимствование на -p); *Türk* – *Türk(ü)* (имя собственное – категория «уникальное»); *mevcut* – *mevcud(u)* (заимствование на -ut/-üt); *step* – *step(i)* (заимствование); *cevap* – *cevab(1)* (арабское заимствование на -p); *Mart* – *Mart'(1)* (имя собственное – категория «уникальное»); *dolar* – *dolab(1)* (базовое правило); *fıyat* – *fıyat(1)* (заимствование); *yakıt* – *yakıt(1)* (турецкое слово поздней номинации); *fakat* – *fakat(1)* (заимствование); *kaç* – *kaç(1)* (односложное тюркское слово); *otopark* – *otopark(1)* (слово, заканчивающееся на [k] с согласной в препозиции); *çocuk* – *çocuğ(u)* (базовое правило); *kent* – *kent(i)* (односложное тюркское слово); *mutfak* – *mutfağ(1)* (базовое правило); *Fırat* – *Fırat'(1)* (имя собственное – категория «уникальное»); *yasak* – *yasağ(1)* (базовое правило); *har* – *har(1)* (односложное заимствование на -p).

Alıştırma 87. Пользуясь этимологическими подсказками, образуйте последовательно грамматическую форму принадлежности (за исключением формы 3-го лица множественного числа) с незнакомыми словами с соблюдением правила озвончения – не озвончения конечной глухой согласной:

beşik-beşiği (тип.); ağaç-ağacı (тип.); yaprak-yaprağı (тип.); bardak-bardağı (тип.); kat-katı (тип.); istirahat-istirahati (ар.); yoğurt-yoğurdu (тип./озв.); avuç-avucu (тип./озв.); paket-paketi (фр.); çeşit-çeşidi (перс./озв.); kaç-kaçı (тип.); renk-rengi (перс./озв.); grup-grubu (фр./озв.); yemek-yemeği (тип.); ilâç-ilacı (ар./озв.); şurup-şurubu (ар./озв.); cennet-cenneti (ар.); turist-turisti (фр.); şirket-şirketi (ар.); sirk-sirki (фр.); bıçak-bıçağı (тип.); kaşık-kaşığı (тип.); tabak-tabağı (тип.); bulaşık-bulaşığı (тип.); musluk-musluğu (тип.); kapkacak-kapkacağı (тип.); faaliyet-faaliyeti (ар.); çorap-çorabı (перс./озв.); kırıvat-kırıvatı (фр.); ticaret-ticareti (ар.); etek-eteği (тип.); ceket-ceketi (фр.); kazak-kazağı (фр./озв.); mont-montu (тип.); kasap-kasabı (ар./озв.); kaymak-kaymağı (тип.); diyet-diyeti (ар./фр.); nohut-nohudu (перс.); borç-borcu (тип./озв.); saç-saçı (тип./неозв.); bacanak-bacanağı (тип./озв.); teşkilat-teşkilatı (ар.); şarap-şarabı (ар./озв.); kibrit-kibriti (ар.); çelik-çeliği (тип./озв.); grip-gribi (фр./озв.); istek-isteği (тип.); gerçek-gerçeği (тип.); alt-altı (тип.); üst-üstü (тип.); sepet-sepeti (перс./неозв.); kirpik-kirpiği (тип.); şakak-şakağı (тип.); yanak – yanağı (тип.); ücret – ücreti (ар./неозв.); niyet – niyeti (ар./неозв.); amaç – amacı (тип.); hudut – hududu (ар./озв.); fırsat – fırsatı (ар./неозв.); araç – aracı (тип.); siyaset – siyaseti (ар.); sonuç – sonucu (тип.); not – notu (фр.); balık – balığı (тип.); sevinç – sevinci (тип.); kamp – kampı (фр.); kelebek – kelebeği (тип.); sanat – sanatı (ар.); maç – maçı (англ.); kilit – kilidi (перс./озв.); gerek – gereği (тип.); şiddet – şiddeti (ар./неозв.); emek – emeği (тип.); basınç – basıncı (тип.); hesap – hesabı (ар.); tavuk – tavuğu (тип.); kurt – kurdu (тип.); turp – turpu (перс./неозв.); oruç – orucu (перс./озв.); feryat – feryatı (перс./озв.); börek – böreği (тип.); ip – ipi (тип.); düdük – düdüğü (тип.); hasat – hasatı (ар./озв.); kök – kökü (тип.); diplomat – diplomatı (фр.); test – testi (англ.); çırak – çırağı (перс./озв.).

Alıştırma 88. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: правда – bizim

hakikat – hakikatler – hakikatte – bizim hakikatimiz

Bu, bizim hakikatimizdir.

буква (harf,-fi) – onun harfi; внимание (dikkat,-ti) – sizin dikka:tiniz; словарь (lügat,-ti) – bizim lüga:timiz; здоровье (sıhhat,-ti) – senin sıhha:tin; часы (saat,-ti) – benim saatim; отдых (istirahat,-ti) – sizin istirahat:tiniz; выгода (menfaat,-ti) – onun menfaati; природа (tabiat,-ti) – bizim tabia:tiniz; обещание (vaat,-di) – benim vaadim; скорость (sür’at,-ti) – onun sür’a:ti; протокол (protokol,-lü) – onların protokolü, гладиолус (glayol,-lü) – senin glayolün, положение (hal,-li) – bizim ha:limiz; теплый прием (hüsnükabul,-lü) – onun hüsnükabu:lü; способ (usul,-lü) – benim usu:lüm; финал (final,-li) – bizim finalimiz; мечта (hayal,-li) – onların haya:li; станция объекта коммуникаций (santral,-li) – bizim santralimiz; вопрос (sual,-li) – benim sua:lim.

Alıştırma 89. Okuyup tercüme ediniz:

iştirak (участие) – onun iştiraki: (Его участие – только на словах легкое дело / Onun iştiraki sadece dile kolay bir iştir); rol – benim rolüm: (Моя роль очень странная, но очень интересная / Benim rolüm çok tuhaf, ancak çok enteresan); gol – onların golleri: (Все их голы очень красивые / Onların bütün golleri çok güzel); hal (положение, ситуация) – bizim halimiz: (Наше положение очень трудное / Bizim halimiz pek çok zor. / Biz zor haldeyiz); ihtimal (вероятность) – onun ihtimali: (Это дело очень плохое, но его вероятность очень невелика / Bu iş çirkin, ancak onun ihtimali gayet yüksektir); seyahat (путешествие, поездка) – bizim seyahatımız: (Наша поездка длится ровно два дня / Tam iki gün seyahatteyiz); harf (буква) – harf + (-lar/-ler) – harfler: (Все эти буквы старые / Bütün bu harfler eski); lügat – benim lügatim: (Мой словарь очень толстый и тяжелый / Benim lügatim çok kalın ve ağır); sıhhat (здоровье) – bizim sıhhatimiz: (У нас здоровье очень плохое / Bizim sıhhatimiz çok zayıf); saat + (-lar/-ler) + sizin – saatleriniz: (Все ваши новые часы очень дорогие. Интересно сколько они стоят? / Sizin bütün saatleriniz çok pahalı. Acaba bunlar kaç para?); tabiat (природа, натура) – benim tabiatım: (Это составляет мою натуру / Bu benim tabiatımdır);

eşkâl (приметы) – onun eşkâli: (Каковы его приметы? / Onun eşkalleri nelerdir?); amiral (адмирал) – sizin amiraliniz: (Ваш адмирал – это мой отец / Sizin amiraliniz, benim babamdır); emsal (пример, подобие) – onun emsali: (Этот цветок очень очень красивый. Подобия ему нет. / Bu çiçek güzel mi güzel. Bunun emsali yok); kabahat (вина, проступок) – senin kabahatin: (Твоя вина очень тяжелая / Senin kabahatin çok ağır); kanaat (мнение, точка зрения) – bizim kanaatımız: (Наша точка зрения заключается в следующем / Bizim kanaatımız şudur); nasihat (нравоучение) + (-lar/-ler) + sizin – nasihatleriniz: (Мне не нравятся ваши нравоучения / Sizin nasihatleriniz benim hoşuma gitmiyor); kabul (прием) – sizin kabulünüz: (Ваш прием очень теплый / Sizin kabulünüz çok sıcak).

Alıştırma 92. Türkçe söyleyiniz:

мой приятель (benim ahba:bım): У моего приятеля сейчас с собой совсем нет денег (Ahbabımda şimdi hiç para yok). / его язык (onun lisa:nı): У него иностранный язык очень слабый (Onun yabancı lisanı çok zayıf). / наш личный состав (bizim mevcu:dumuz): Наш личный состав – в полном комплекте (Bizim mevcudumuz tamam). / твой ответ (senin ceva:bın): Твой ответ абсолютно несодержательный (Senin cevabın sudan cevaptır). / ваше время (sizin zama:nınız): У вас очень мало времени (Zamanınız çok az). / наше юридическое право (bizim huku:kumuz): Наше юридическое право новое и современное (Bizim hukukumuz yeni ve modern). / мое любопытство (benim mera:kım): В этом вопросе меня распирает от любопытства (Bu konuda pek çok büyük merakım var). / ваш счет (sizin hesa:bınız): Сколько денег сейчас лежит на вашем счете (Sizin hesabınızda şimdi ne kadar çok para var)? / твой соперник (raki:biniz): Твой соперник очень сильный (Senin rakibin çok güçlü). / его метод (onun usu:lü): Нам совершенно не нравится его метод (Onun usulü bizim hoşumuza hiç gitmiyor). / моя мечта (benim haya:lim): Моя мечта искренняя и прозрачная (Benim hayalim samimi ve açık). / твое положение (senin ha:lin): Ты в крайне тяжелом положении. Мы сочувствуем! (Senin halin çok zor. Geçmiş olsun)!

Alıştırma 93. Türkçe söyleyiniz:

трое нас (bizim üçümüz); мое путешествие (benim seyahatim [seyaha:tim]); Великая китайская стена (Çin Seddi); твоя жизнь (senin hayatın [haya:tin]); ваш город (sizin şehriniz / kentiniz); мой соперник (benim rakibim [raki:bim]); твое обещание (senin vaadin); его вал (onun seddi); наше мясо (bizim etimiz); его преследование (onun takibi [ta:kibi]); мое время (benim vaktim / benim zamanım [zama:nım]); твой рисунок (senin resmin); мой счет (benim hesabım [hesa:bım]); возрастной ценз (yaş haddi); ваша выгода (sizin menfaatiniz); наша медицина (bizim tıbbımız); его ниточка (onun ipi); его новое повышение по воинской службе (onun terfii); мой ответ (benim cevabım [ceva:bım] / benim yanıtım); его метод (onun usulü [usu:lü]); наш личный состав (bizim mevcudumuz [mevcu:dumuz]); твоя редька (senin turpun); моя корзина (benim sepetim); твои часы (senin saatin); ваше положение (sizin haliniz); наше законодательство (bizim mevzuatımız [mevzua:timız]); его белок (onun akı); его мечеть (onun camii [ca:mi:] / camisi); мой секретарь (benim katibim [ka:tibim]); ваш теплый прием (sizin hüsnükabulünüz); ваш язык (sizin lisanınız [lisa:nınız]); твой сын (senin oğlun); ваш контракт (sizin kontratınız); мое здоровье (benim sıhhatim / sağlığım); его предел (onun haddi); ваше обращение (sizin hitabınız [hita:bınız]); твой тюрк (senin Türkün); моя таблетка (benim harım); наш мяч (bizim topumuz); твоя книга (senin kitabın); его скорость (onun sür'a:ti / hızı); ваш отказ (sizin reddiniz); его раса (onun ırkı); мое сердце (benim kalbim); наше паломничество (bizim hacımız); его основа (onun esası [esa:sı]); твое имя (senin ismin); ваше поражение (sizin mağlubiyetiniz); его натура (onun tabia:ti / doğası); наша линия (bizim hattımız); ваше внутреннее состояние (sizin içiniz); его промышленность (onun sanayii [sana:yi:]); мое письмо (benim mektubum); ваш протокол (sizin protokolünüz); твой приятель (senin ahbabın [ahba:bın]); его цвет (onun rengi); наша республика (bizim cumhuriyetimiz [cumhu:riyetimiz]); ваша война (sizin harbiniz / savaşınız); твое помилование (senin affın); наша корона (bizim tacımız [ta:cımız]); его случай (onun vukuu); ваше транспортное средство (sizin taşıtınız); твоя мечта (senin hayalin [haya:lin]); его доказательство (onun delili [deli:li]); мой хлеб (benim ekmeğim);

ваша делегация (sizin heyetiniz); наш словарь (bizim lügatimiz / sözlüğümüz); твоя гравировка (senin hakkın / oyma); моя совесть (benim vicdanım [vicda:nîm]); твоя ноша (senin yükün); наш народ (bizim milletimiz); его топливо (onun yakıtı); ваша станция (sizin santraliniz); мой йогурт (benim yoğurdum); ваше беспокойство (sizin merakınız [mera:kınız]); наше внимание (bizim dikkatimiz); твое право (senin hakkın); моя душа (benim ruhum [ru:hum]); ваше юридическое право (sizin hukukunuz [huku:kunuz]); наш парк (bizim parkımız); ваша продукция (sizin mamulünüz [ma:mulünüz]); ваша литература (sizin edebiyatınız [edebiya:tınız]); ее книга (onun kitabı); мое любопытство (benim merakım [mera:kım]); его буква (onun harfî); его решение проблемы (onun halli); ваш закон (sizin kanununuz [ka:nu:nunuz]); твоя стрела (senin okun); его тема (onun mevzuu [mevzu:] / konusu); наше жилье (bizim konutumuz); наш финал (bizim finalimiz); мое тело (benim vücudum [vücu:dum]).

Alıştırma 94. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: sen-(мой друг): benim dostum / Sen benim dostumsun.
ben-(ваш наставник): sizin hocanız / Ben sizin hocanızım;
biz-(их товарищи): onların arkadaşları / Biz onların arkadaşlarıyız;
sen-(мой приятель): benim ahbabım / Sen benim ahbabımsın; ben-(его ученик): onun öğrencisi / Ben onun öğrencisiyim; ben-(его отец): onun babası / Ben onun babasıyım; o-(твоя мама): senin annen / O senin annen; siz-(наш профессор): bizim profesörümüz / Siz bizim profesörümüzsünüz; siz-(их врач): onların doktoru / Siz onların doktorusunuz; sen-(мой старый друг): benim eski dostum / Sen benim eski dostumsun; o-(ваша дочь): sizin kızınız / O sizin kızınız; ben-(твой сосед напротив): senin kapı komşun / Ben senin kapı komşunum; sen-(его гость): onun misafiri / Sen onun misafirisin; sen-(наш ребенок): bizim çocuğumuz / Sen bizim çocuğumuzsun; o-(ваш муж): sizin kocanız / O sizin kocanız; siz-(моя бабушка): benim büyükannem / Siz benim büyükannemsiniz; ben-(твой дедушка): senin büyükbaban / Ben senin büyükbabanım; siz-(его жена): onun karısı / Siz onun karısısınız; sen-(их дежурный): onların nöbetçisi / Sen onların nöbetçisisin; sen-(наш враг): bizim düşmanımız / Sen bizim düşmanımızsın; siz-(наш неродной брат): bizim üvey erkekkardeşimiz / Siz bizim üvey

erkek kardeşimizsiniz; siz-(мой тяжело больной): benim ağır hastam / Siz benim ağır hastamsınız; sen-(наша старшая сестра): bizim ablamız / Sen bizim ablamızsın; ben-(ваш старший брат): sizin ağabeyiniz / Ben sizin ağabeyinizim; siz-(их начальник): onların müdürü / Siz onların müdürüsünüz; o-(твой служащий): senin memurun / O senin memurusun.

Alıştırma 95. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: моя интересная книга

benim enteresan kitabım – Benim kitabım enteresan.

ваш опытный начальник: sizin tecrübeli (dünya görmüş) müdürünüz – Sizin müdürünüz tecrübeli (dünya görmüş) bir adamdır; эти двое твои дежурные студенты: senin bu iki nöbetçi öğrencin – Senin bu iki öğrencin nöbetçidir; мой товарищ, который плохо формулирует мысли: benim dili tutuk arkadaşım – Benim arkadaşım dili tutuk bir adamdır; моя отсутствующая тетрадь: benim eksik defterim – Benim defterim eksiktir; все её находящиеся в наличии ручки и карандаши: onun bütün mevcut kalem ve kurşunkalemler – Onun bütün kalem ve kurşunkalemler mevcuttur; ваш легкий письменный экзамен и сложный устный экзамен: sizin kolay yazılı sınavınız ve zor sözlü sınavınız – Sizin yazılı sınavınız kolay ve sözlü sınavınız zordur; наши некоторые старательные и некоторые ленивые рабочие: bizim bazı çalışkan ve bazı tembel işçilerimiz – Bizim bazı işçilerimiz çalışkan ve bazı işçilerimiz tembeldirler; моя трудная переписка: benim zor bütünleme sınavım – Benim bütünleme sınavım zor; их странная мода: onların tuhaf modası – Onların modası tuhaf; твой допотопный дом: senin Nuh Nebi'den kalma evin – Senin evin Nuh Nebi'den kalma bir evdir; ваша набожная дочь: sizin dini bütün kızınız – Sizin kızınız dini bütün bir kızdır; это наше пустяковое дело: bizim bu çocuk oyuncağı işimiz – Bizim işimiz çocuk oyuncağı bir iştir; ваш толстый турецко-русский словарь: sizin kalın Türkçe-Rusça sözlüğünüz – Sizin Türkçe-Rusça sözlüğünüz kalındır; эти два их тяжелых чемодана: onların bu iki ağır bavulu (valizi) – Onların bu iki bavulu (valizi) ağırdır; этот наш легкий на руку служащий: bizim bu eli hafif memurumuz – Bizim bu memurumuz eli hafif bir adamdır; его худые больные дети: onun zayıf ve hasta çocukları / Onun çocukları

zayıf ve hastadırlar; мой крепкий сон: benim deliksiz uyku – Benim uyku deliksizdir; эти ваши обидные слова: sizin bu ağır sözleriniz – Sizin bu sözleriniz ağırdır.

Alıştırma 98. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (benim) fare altlığı → benim fare altlığım (мой коврик для компьютерной мышки)

(senin) takvim altlığı → senin takvim altlığın (твоя подставка для перекидного календаря); (bizim) Türkiye Cumhuriyeti → bizim Türkiye Cumhuriyeti'miz (наша Турецкая Республика); (bizim) Türkiye Büyük Millet Meclisi → bizim Türkiye Büyük Millet Meclisimiz (наше Великое национальное собрание Турции); (bizim) Milli Eğitim Bakanlığı → bizim Milli Eğitim Bakanlığımız (наше Министерство национального образования); (sizin) Rusya Federasyonu → sizin Rusya Federasyonu'nuz (ваша Российская Федерация); (bizim) Türk Dil Kurumu → bizim Türk Dil Kurulumuz (наше Турецкое лингвистическое общество); (bizim) Bakanlar Kurulu → bizim Bakanlar Kurulumuz (наш Совет министров); (bizim) Yüksek Öğretim Kurulu → bizim Yüksek Öğretim Kurulumuz (наш Совет по высшему образованию); (sizin) öğrenci sitesi → sizin öğrenci siteniz (ваш студенческий городок); (sizin) Yıldız Sitesi → sizin Yıldız Siteniz (ваш Звездный городок); (onun) akıl hocası → onun akıl hocası (его духовный учитель); (benim) yazı tahtası → benim yazı tahtam (моя классная доска); (senin) tatile köyü → senin tatile köyün (твоя база отдыха); (onun) öğle tatile → onun öğle tatile (его обеденный перерыв); (benim) veri bankası → benim veri bankam (моя база данных); (sizin) kan bankası → sizin kan bankanız (ваш банк крови); (senin) banyo kabini → senin banyo kabinin (твоя душевая кабина).

Alıştırma 99. Türkçe söyleyiniz:

мое банное полотенце (benim banyo havlumu); ваша гостиная (sizin misafir salonunuz); наш конференц-зал (bizim konferans salonumuz); его художественный салон (onun resim salonu); его ботанический сад (onun botanik parkı); наш парк культуры и отдыха (bizim kültür parkımız); его место стоянки (onun park yeri); её ребенок школьного возраста (onun okul çağı); ваше военное училище (sizin harp okulunuz); мое

профессиональное училище (benim meslek okulum); твоя школа искусств (senin sanat okulun); ваш “зеленый” театр (sizin açık hava tiyatronuz); наш рыбный рынок (bizim balık pazarımız); ваша домохозяйка (sizin ev hanımınız); его разговорный язык (onun halk dili / konuşma dili); ваша словесная перепалка (sizin dil dalaşınız / kavganız); твоя переписка (senin bütünleme sınavın); ваш праздник мам (sizin anneler gününüz); твой закадычный приятель (senin can arkadaşı); мой счетчик воды (benim su saatim); его счетчик электроэнергии (onun elektrik saati); наш обед (bizim öğle yemeğimiz); мой ужин (benim akşam yemeğim); твоя брынза (senin kaşar peynirin); его сливочное масло (onun tereyağı); наша чайная ложка (bizim çay kaşığı); ваша столовая ложка (sizin çorba kaşığınız); твоя пепельница (senin kül tablan).

Alıştırma 100. Rusça söyleyiniz:

1. Siz çiçeği burnunda bir doktorsunuz (Вы молодой неопытный доктор).
2. Zorun ne? (Какие у тебя трудности?) Hiç zorum yok (У меня нет никаких трудностей).
3. Sen eli ağır bir adamsın (У тебя тяжелая рука).
4. Sen özü sözü bir kızsın (Ты – прямая в словах девушка).
5. Sen çamuru karnında bir memursun (Ты – новенький неопытный служащий).
6. Siz çok cimrisiniz (Вы очень скупой). Evet, cebimizde akrep var (Да, у нас снега зимой не дождешься).
7. Sen burnu büyük bir gençsin (Ты – высокомерный молодой человек). Evet, burnum Kaf dağında (Да, я не простой человек).
8. Biz başı dinç öğrenciyiz (Мы – беззаботные ученики).
9. Sen hali vakti yerinde bir işadamsın (Ты – преуспевающий бизнесмен).
10. Senin dilin kurusun! (Как у тебя язык поворачивается такое говорить!)
11. Sizin dilinize sağlık! (Спасибо вам за словесную поддержку!)
12. Dilinizi kedi (fare) mi yedi? (Вы что, язык проглотили?)
13. Sen dili tutuk bir öğrencisin (Ты – ученик с плохо поставленной речью).
14. Sen dili uzun bir kızsın. (Ты – языкастая девушка).
15. Sen yuları eksik bir çocuksun (Ты – неуправляемый ребенок).
16. Biz dini bütün insanız (Мы – набожные люди).
17. Bu gibi sözleriniz bizim hoşumuza gitmiyor (Нам не нравятся подобные ваши слова).
18. Başım ateşlere yandı (Я попал в затруднительное положение).
19. Bizim yerimizde yeller esiyor (Нас уж след простыл).

Alıştırma 102. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (ben-araba-yeni-2 kişi)

– Bu, bir araba.– Araba benim. – Benim arabam yeni. – Benim arabamda 2 kişi var.

sen-ceket-son model-kırmızı kalem: Bu bir ceket. Ceket senin. Senin ceketin son model. Senin ceketinde kırmızı kalem var. / o-berberhane-yeni-çok müşteri: Bu bir berberhane. Berberhane onun. Onun berberhanesi yeni. Onun berberhanesinde çok müşteri var. / ben-tabak-boş-hiç birşey: Bu bir tabak. Tabak benim. Benim tabağım boş. Benim tabağımda hiç birşey yok. / o-gömlek-defolu-hiç birşey: Bu bir gömlek. Gömlek onun. Onun gömleği defolu. Onun gömleğinde hiç birşey yok. / onlar-tava-sıcak-patates: Bu bir tava. Tava onların. Onların tavaşı sıcak. Onların tavaşında patates var. / sen-çorba kaşığı-temiz-ilâç: Bu bir çorba kaşığı. Çorba kaşığı senin. Senin çorba kaşığının temiz. Senin çorba kaşığında ilaç var. / siz-kutu-büyük-portakal: Bu bir kutu. Kutu sizin. Sizin kutunuz büyük. Sizin kutunuzda portakal var. / biz-gece kulübü-çok pahalı-çok kişi: Bu bir gece kulübü. Gece kulübü bizim. Bizim gece kulübümüz çok pahalı. Bizim gece kulübümüzde çok kişi var. / onlar-şirket-büyük-çok memur: Bu bir şirket. Şirket onların. Onların şirketi büyük. Onların şirketinde çok memur var. / biz-sınıf-30 kişi-herkes mevcut: Bu bir sınıf. Sınıf bizim. Bizim sınıfımız 30 kişi. Bizim sınıfımızda herkes mevcut. / o-oda-dar ve uzun-son model bilgisayar: Bu bir oda. Oda onun. Onun odası dar ve uzun. Onun odasında son model bilgisayar var. / ben-otel-lüks-iki restoran: Bu bir otel. Otel benim. Benim otelim lüks. Benim otelimde iki restoran var. / sen-teyp-modern-disk: Bu bir teyp. Teyp senin. Senin teypin modern. Senin teypinde disk var. / o-restoran-açık-çok turist: Bu bir restoran. Restoran onun. Onun restoranı açık. Onun restoranında çok turist var. / ben-çanta-küçük-hap ve melhem gibi ilâç: Bu bir çanta. Çanta benim. Benim çantam küçük. Benim çantamda hap ve melhem gibi ilâç var. / onlar-ev-beyaz-6 oda: Bu bir ev. Ev onların. Onların evi beyaz. Onların evinde 6 oda var. / biz-garaj-oldukça büyük-40 araba: Bu bir garaj. Garaj bizim. Bizim garajımız oldukça büyük. Bizim garajımızda 40 araba var.

Alıştırma 104. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (наш)-ценный-товар

Bütün bunlar değerli mallarımız, yani bizim değerli çok malımız var.

(ваша)-дорогая-одежда: Bütün bunlar pahalı elbiseleriniz, yani sizin pahalı çok elbiseniz var. / (наши)-новые-платья: Bütün bunlar yeni giysilerimiz, yani yeni çok giysimiz var. / (твои)-белые и желтые рубашки: Bütün bunlar beyaz ve sarı gömleklerin, yani senin beyaz ve sarı çok gömleğin var. / (их)-коричневые и черные ботинки: Bütün bunlar kahverengi ve siyah ayakkabıları, yani onların kahverengi ve siyah çok ayakkabısı var. / (её)-мини юбки: Bütün bunlar kısa etekleri, yani onun kısa çok eteği var. / (мои)-тонкие-носки: Bütün bunlar ince çoraplarım, yani benim ince çok çorabım var. / (наши)-теплые-свитеры: Bütün bunlar kalın kazaklarımız, yani bizim kalın çok kazağımız var. / (твои)-модные-пиджаки: Bütün bunlar moda ceketlerin, yani senin moda çok ceketin var. / (ваши)-красные-галстуки: Bütün bunlar kırmızı kırıvatlarınız, yani sizin kırmızı çok kırıvatınız var.

Alıştırma 105. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (ben)-прилавок-(benim) → Ben tezgahtayım. Burası benim tezgahım. Ben tezgahımdayım.

(sen)-университет-(bizim); (ben)-станция-(sizin); (siz)-аптека-(benim); (biz)-магазинчик-(sizin); (onlar)-чайная-(onun); (о)-техникум-(benim); (sen)-место парковки-(bizim); (biz)-приусадебный участок-(sizin); (siz)-конференц-зал-(bizim); (ben)-автобаза-(senin).

Sen üniversitedesin. Burası bizim üniversitemiz. Sen üniversitemizdesin. / Ben santraldeyim. Burası sizin santraliniz. Ben santralinizdeyim. / Siz eczanedesiniz. Burası benim eczanem. Siz eczanemdesiniz. / Biz dükkandayız. Burası sizin dükkânınız. Biz dükkânınızdayız. / Onlar çayhanededirler. Burası onun çayhanesi. Onlar çayhanesinde dirler. / O teknik okulda. Burası benim teknik okulum. O teknik okulumda. / Sen park yerindesin. Burası bizim park yerimiz. Sen park yerimizdesin. / Biz bahçedeyiz. Burası sizin bahçeniz. Biz bahçenizdeyiz. / Siz konferans salonundasınız. Burası bizim konferans salonumuz. Siz konferans salonumuzdasınız. / Ben garajdayım. Burası senin garajın. Ben garajındayım.

Alıştırma 106. Türkçe söyleyiniz:

Весь этот бракованный товар твой. – Bütün bu defolu mal senin. Эти продукты питания, т.е. пищевые продукты и напитки, наши. – Bu besinler (gıdalar), yani yiyecekler ve içecekler bizim. Тот новый отдел наш. – O yeni bölüm bizim. Этот длинный легкий плащ твой? – Bu uzun ince pardesü senin mi? Вот этот коричневый широкий ремень мой. – Şu kahverengi geniş kemer benim. Эта зеленая футболка и синие шорты её. – Bu yeşil tişört ve mavi şort onun. Этот длинный белый банный халат ваш? – Bu uzun beyaz banyo bornozu sizin mi? Эта короткая фиолетовая куртка моя. – Bu kısa mor mont benim. Те тонкие оранжевые галстуки их? – O ince turuncu kırıvatlar onların mı? Эта разноцветная блузка не твоя. – Bu renk renk (çok renkli) bluz senin değil. Этот красивый изящный розовый купальный костюм ваш? – Bu güzel ince iş mayo sizin mi? Та одноцветная яркая рубашка не моя. – Bu düz renkli parlak gömlek benim değil. Вся эта неяркая готовая одежда наша. – Bütün bu soluk hazır giyim (konfeksyon) bizim. Этот старый серый пиджак не твой. – Bu eski gri ceket senin değil.

Alıştırma 107. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Bu, senin yeni ve pahalı giysindir (очень открытая).
→ Senin bu yeni ve pahalı giysin çok açıktır.

Bu, onun sermayesidir (не очень много). → Onun bu sermayesi pek fazla değildir. Bu, benim kardeşimdir (седьмая вода на киселе). → Benim bu kardeşim yedi gömlek uzaktır. Bu, bizim yan sanayimizdir (в сложной ситуации, в глубоком кризисе). → Bizim bu yan sanayimiz zor durumda, derin krizdedir. Bu, sizin büyük kusurunuzdur (насколько серьезный?). → Sizin bu büyük kusurunuz ne kadar ciddi? Bu, onların son ürünleri (крайне дорогой). → Onların bu son ürünleri son derece pahalıdır. Bu, benim etli makarnam (ужасно вкусные). → Benim bu etli makarnam adamakıllı lezzetli. Bu, senin kahve paran (совсем ничего). → Senin bu kahve paran hiç bir şeydir. Bu, sizin alacağınızdır (долг, который мы должны отдать). → Sizin bu alacağınız bizim borcumuzdur. Bu, onun besinleridir (крайне сытные). → Onun bu besinleri aşırı ölçüde ağırdır. Bu, onların malları (с дефектом). → Onların bu malları kusurludur.

Alıştırma 108. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Burası bizim üniversitemizdir (sizin). → Burası bizim üniversitemiz değil sizin üniversitenizdir.

Bunlar bizim nohut ve fasulyemiz (sizin). → Bunlar bizim nohut ve fasulyemiz değil, sizin nohut ve fasulyenizdir. Bunlar benim içkilerimdir (senin). → Bunlar benim içkilerim değil, senin içkilerindir. Manav bizim sokağımızdadır (sizin). → Manav bizim sokağımızda değil, sizin sokağınızdadır. Kaymak ve krema benim masamdadır (senin buzdolabın). → Kaymak ve krema benim masamda değil, senin buzdolabındadır. Bu yan yol bizim tarafımızdadır (sizin). → Bu yan yol bizim tarafımızda değil, sizin tarafınızdadır. Kasap senin sağındadır (benim solum). → Kasap senin sağında değil, benim solumdadır. Bu dolapta benim ayakkabılarım var (senin). → Bu dolapta benim ayakkabılarım değil, senin ayakkabıların var. Bu gibi krizlerde sizin hukukunuz iyidir (bizim). → Bu gibi krizlerde sizin hukukunuz değil, bizim hukukumuz iyidir. Taze köy yumurtaları onun sepetindedir (benim). → Taze köy yumurtaları onun sepetinde değil, benim sepetimdedir. Benim tabiatım kötüdür (senin). → Benim tabiatım değil, senin tabiatın kötüdür. Bizim hayatımız enteresandır (onların). → Bizim hayatımız değil, onların hayatları enteresandır. Senin delillerin tamdır (benim). → Senin delillerin değil, benim delillerim tamdır.

Alıştırma 109. Выполните в быстром темпе:

его богатые клиенты (onun yağlı / zengin müşterileri); моя тесная обувь (benim dar ayakkabım); твоё новое и красивое платье (senin yeni ve güzel elbisen); ваш тёплый свитер (sizin kalın kazağınız / süveteriniz); твои разноцветные галстуки (senin renk renk / rengârenk kravatların); твоё бракованная рубашка (senin defolu / kusurlu gömleğin); его чистое полотенце (onun temiz havlusu); мой коричневый пиджак (benim kahverengi ceketim); твои пожилые родители (senin yaşlı anababan); наша красивая витрина (bizim güzel vitrinimiz); его грязные брюки (onun kirli pantolonu); мой красный купальник (benim kırmızı mayom); её длинная рубашка (onun uzun entarisi); ваши симпатичные продавцы (sizin sevimli satıcılarınız); твоё красивая одежда (senin güzel elbisen / giyimin / giysin); моя большая сковорода (benim büyük tavam); наши кассовые чеки

(bizim faturalarımız); твой закрытый счет (senin kapalı hesabın); его бракованный товар (onun defolu malı); ваши новые покупатели и старые клиенты (sizin yeni alıcılarınız ve eski müşterileriniz); мой длинный прилавок (benim uzun tezgâhım); их открытые кассы (onların açık vezneleri / kasaları); её легкая маленькая сумочка (onun hafif küçük çantası); наши мясники и бакалейщики (bizim kasaplarımız ve bakkallarımız); наши продукты (bizim yiyeceklerimiz); моя дорогая Москва (benim değerli Moskova'm); твой щедрый сосед (senin cömert komşun); его зазнаистый младший брат (onun burnu büyük küçük erkek kardeşi); их белые, красные, желтые, синие и оранжевые цветы (onların beyaz, kırmızı, sarı, mavi ve turuncu çiçekleri); наш великолепный банк (bizim mükemmel bankamız); ваши светлые комнаты и залы (sizin aydınlık odalarınız ve salonlarınız); их иностранные туристы (onların yabancı turistleri); твой великолепный турецкий язык (senin mükemmel Türkçen); мои дорогие гости (benim değerli konuklarım); эти три ваши пары обуви (sizin bu üç çift ayakkabınız); его иностранный язык (onun yabancı dili / lisanı); наш длинный мост (bizim uzun köprümüz); их свежие газеты и журналы (onların yeni gazeteleri ve dergileri); наш длинный список (bizim uzun listemiz); его ценные бумаги (onun değerli kağıtları); твое длинное и очень интересное письмо (senin uzun ve çok enteresan mektubun); мои легкомысленные дети (benim horra çocuklarım).

Alıştırma 113. Используя известные и новые УФО, отреагируйте адекватным образом в предлагаемых речевых ситуациях:

1. Ваш собеседник излишне оптимистичен в своих высказываниях и обещаниях. – Almadığın hayvanı kuyruğundan tutma.
2. Вы уже выбрали все, что хотели. – Hepsi bu kadar.
3. Вы интересуетесь, где продается готовая одежда. – Konfeksiyon nerede satılır? / Hazır giyim nereden alabilirim?
4. Вы хотите уточнить, есть ли в магазине купальники. – Sizde mayo var mı?
5. Вы хотите обратить внимание продавца, что 3 килограмма – слишком много. – 3 kilo çok fazla oldu.
6. Вы хотите, чтобы продавец еще немного добавил чечевицы. – Mercimek biraz fazla olsun!
7. Вам интересно посмотреть товар другого цвета. –

Başka renk yok mu? 8. Вы предлагаете попробовать ч.-л. – Bir denemek ister misiniz? 9. Вы хотите послушать совет собеседника. – Ne tavsiye edersiniz? 10. Вы рады приобретению вашего собеседника. – Güle güle kullanın! 11. Вам интересно знать график работы ресторана. – Bu restoran ne zaman açık? 12. Вы хотите показать, что не боитесь долгов. – Borç uğıdın kamçısıdır. 13. Вы хотите подчеркнуть, что не стремитесь иметь всё на свете. – Bir başa bir göz yeter! 14. Вы хотите остановить назойливо разговорчивого продавца. – Bakkala bırakma! 15. Ваш собеседник делает добро, но при этом ведет себя не слишком скромно. – Sağ elinin verdiği sol elin görmesin! 16. Вы хотите обратить внимание на то, что трудно выбрать товар, не видя его. – Malın iyisi boğazdan geçer. 17. Для вас абсолютно нет разницы в чем-либо. – Ayvaz kasap her bir hesap. 18. Для вас возраст не является единственным основанием для интеллекта. – Akıl yaşta değil, baştadır. 19. Вы просите быть к вам снисходительным. – Kusura bakmayın! 20. Вы выносите свои действия на суд собеседника. – İşte canım, işte başım. 21. Вы хотите выразить, что для вас не все является ясным и понятным. – Ne tuhaf! 22. Принятие решения вы перекладываете на собеседника. – Siz bilirsiniz! 23. Вы прощаетесь с собеседником на праздничные дни. – Mutlu tatiller! 24. Вы хотите выразить своё удивление с элементами возражения. – Öyle mi? Hayret! 25. Вы сетуете на то, что задуманное вами не получилось. – Neyse! Olmadı! 26. Вы с кем-либо приступаете к приёму пищи. – Afiyet olsun! 27. Вы хотите выразить свою надежду на ч.-л. – İnşallah! 28. Вы хотите отметить, что с желанием готовы ч.-л. делать. – Memnuniyetle!

Alıştırma 114. Boşlukları tamamlayınız, tercüme ediniz:

1. Sizin bu gibi sözler(iniz) bu yer(de) kırmızı gömlek. 2. Siz Türk mü(sünüz)? Evet, amma ben Türkiye Türkü değil, Kazak Türkü(yüm). 3. Bir taraftan sizin hemen hemen bütün iş(leriniz) iyi. Amma siz biraz fazla kibirli(siniz) ve laf ebesi(siniz). Sağ el(iniz)in verdiği sol el(iniz) görmesin! 4. Şu yön(de) iyi bir otel var mı? Evet, var, amma bu zamanlar(da) bütün oteller dolu. Hiç boş otel yok mu? Var, amma o çok küçük. Nohut oda, bakla sofa. 5. Laf yok, bir taraftan siz çok zor vaziyet(tesiniz), amma sizin yan(ınızda) biz varız, yani sizin bütün merak(larınız) yok yere! 6. Sen biraz

bitkin(sin), çünkü bu yol çok uzun. İşte buyurun bir yorgunluk kahvesi. Teşekkürler, siz çok nazik(siniz). 7. Bu çorbada neler var? Bu(nda) patates, domates, soğan var. Mercimek var mı? Yok! 8. Bu gömlek sizin hoş(unuza) hiç gitmiyor mu? Bunun boy ölçü(sü) ne? Bilmem, amma bu gömlek tam size göre. Bunun fiyat(ı) ne kadar? (Yuvarlak hesap) 20 dolar. Gömlek 20 dolar, pantolon 100 dolar, kırıvat 15 dolar. (Hesap kitap) 155 dolar. 9. Bir, iki, üç... Hayret! Yine parmak hesab(ı) mı! Sen artık büyük(sün)! 10. Bizim hesab(ımız) artık tamam, yani benim artık borc(um) yok. 11. Bu evde benim hiç hak(kım) yok!

Alıştırma 116. Türkçe söyleyiniz:

1. Какова площадь вашего дома? (Eviniz kaç metrekare?) Мой дом очень тесный, в нем не развернуться (Benim evim çok dar: nohut oda, bakla sofa), приблизительно он 50 квадратных метров (50 metre, amma bu yuvarlak hesaptır). 9. Чей это новый широкий коричневый ремень? (Bu yeni geniş kahverengi kemer kimin?)

Alıştırma 117. Boşlukları tamamlayınız, tercüme ediniz:

1. Bu güzel küçük beyaz (цветы/çiçekler) ne? Bunlar (жимокость/hanımeli). 2. Benim bu (обращение/hitabım) çok ciddi, amma siz ciddi değil(siniz). 3. Bu ay(...) benim yeni (повышение/terfim) var. Ben artık (майор/binbaşıyım). 4. Siz subay mısınız? Evet, ben (капитан/yüzbaşıyım). 5. Sizin ağır ve hafif (промышленность/sanayiniz) nasıl? Bizim (промышленность/sanayimiz) maalesef zor durum(da). 6. Sizin bu (методы/usulleriniz) doğru değil. 7. Bugün dersimizde bizim (тема/konumuz) Türkiye Cumhuriyeti. 8. Sizin bu (позиция/mevzunuz) genelde çok enteresan. 9. Siz iyi misiniz? (Ваше здоровье / Sağlığınız) nasıl? Ben iyiyim. Niçin sizin bu gibi (любопытство/merakınız) var? 10. Bu olay çok ciddi. Onun (основа/esasında) kriz var. 11. Benim cevabım yok, yani (мяч/top) sizde. 12. Senin (жизнь/hayatın) çok kolay: hiç bir konu(da) merakın yok, senin işin (даже/bile) ağır bir (груз/yük) değil. 13. Bu kontratınızda çok (недостатки/kusur) var. Bir dizi konularda bizim (юридическое право / hukukumuz), bazı (наши законы / kanunlarımız) yani genelde bizim (законодательство / mevzuatımız) çok zayıf. 14. Bazı konularda sizin (отвод/reddiniz) var. Bu doğru mu? Bu(nda) iyi

bir şey yok, amma bu doğru. 15. Onun (doğazatelaştırmaları/delilleri) çok zayıf. Sizin bu cevap(ınız) sudan cevaptır, çünkü onun iyi bir (osnova/esası) yok. 16. Tam bir ay biz(de) yakıt yok. İşte (poetozumu / bunun için) hastahaneler ve okullar (za iskluçeniem / hariç) bütün konutlar(da) kaloriferler soğuk. 17. Sizin çok zengin (literatüra/ edebiyatınız) var. 18. Bu kız bizim (krasaviça/güzelimiz). Onun güzel altın (korona/tacı) var.

Alıştırma 118. Türkçeye çeviriniz:

1. – Эрдал кто, ваш брат? – Да, но не родной. (Erdal kim, sizin erkekkardeşiniz mi? – Evet, amma öz kardeşim değil). 5. Посмотрите, у нас на прилавке (т.е. на нашем прилавке) много всего вкусного. Хотите попробовать? (Bakar mısınız, bizim tezgâhımızda lezzetli çok şey var. Bir denemek ister misiniz?) 6. Все эти ваши повышения по службе незаконные. У вас есть доказательства? Sizin bütün bu terfileriniz meşru değil. Sizin delilleriniz var mı? 7. Какую длину имеет эта ваша насыпь? Sizin bu seddiniz ne kadar uzun? 11. Спешите, у нас мало времени. – Haydi, çabuk! Vaktimiz çok az.

Alıştırma 120. Kulaktan tercüme ediniz:

1. Это государство очень сильное. У него по всему миру имеются интересы. – Bu devlet çok güçlü. Onun bütün dünyada çıkarları (menfaatleri) var. 2. У вас очень слабое здоровье. – Sizin sıhhatiniz (sağlığınız) çok zayıf. 3. По данному вопросу я испытываю большое беспокойство. – Bu konuda büyük (ciddi) merakım var. 4. Ваша страна – республика или нет? – Sizin ülkeniz bir cumhuriyet mi yoksa değil mi? 5. Наша делегация сейчас в отеле. – Bizim heyetimiz şimdi otelde. 6. Наша страна великая, и у неё великий народ. – Bizim ülkemiz büyüktür, onun büyük milleti var. 7. В мире проживает несколько рас. – Dünyada birkaç ırkı var. 8. У нас в мире много соперников. – Dünyada bizim çok rakibimiz var. 9. Все эти их преследования являются незаконными. – Onların bütün bu takipleri meşru değil. 10. Сколько букв в русском языке? – Rusçada kaç harf var? 11. У тебя очень плохая натура. – Senin tabiatın çok kötü. 12. В этом году в финале две наши команды. – Bu yıl finalde iki takımımız var. 13. На этой их линии находится целый ряд автоматических станций. – Onların bu hattında bir dizi santraller var. 14. Ваше

законодательство, все ваши законы и все ваше юридическое право допотопные. – Sizin mevzuatınız ve sizin bütün kanunlarınız ve hukukunuz Nuh Nebi'den kalmadır. 15. Моя совесть спокойна, потому что все доказательство собраны. Vicdanım rahat, çünkü bütün deliller tamam. 16. Этот врач очень опытный. От него отказываться нельзя. – Bu doktor çok tecrübeli. Onun reddi yok!

DERS 6

Alıştırma 2. Türkçe söyleyiniz:

1. У меня много интересных мыслей. – Benim enteresan pek çok fikrim var. 2. Ни в одном магазине нет сушеной фасоли и гороха. Скажите, пожалуйста, у вас есть? – Hiç bir mağazada kuru fasulye ve nohut yok. Lütfen, söyler misiniz, sizde var mı? 3. Приближается время ужина. Сегодня у нас макароны по-флотски. Akşam yemeği zamanı geliyor. Bugün bizde etli makarna var. 4. Вы что-то желаете? Да, я хочу купить несколько килограммов свежего мяса, однако в вашем городе, по всей видимости, нет мясных магазинчиков. – Здесь маленький город, но у нас есть один хороший мясной магазинчик. Пойдемте! – Bir şey arzu eder misiniz? Evet, benim arzum, birkaç kilo taze et. Ancak sizin şehrinizde kasap yok her halde. Burası küçük bir şehir, ancak iyi bir kasap var. Haydi! 4. Здесь действительно красивый большой стадион. Это – очень красивое место. У тебя есть шорты и футболка? – Конечно! Burası gerçekten güzel ve büyük bir stadyom. Burası çok güzel bir yerdir. Sende şort ve tişört var mı? Elbette! 5. Извините, но этот свитер немного маловат. Какой Ваш размер? – Affedersiniz, amma bu kazak biraz dar. Ölçünüz nedir? 6. У вас слишком открытая одежда и юбка слишком короткая. Вы же знаете, здесь – школа. В школе такая одежда неприемлема. – Sizin giyiminiz biraz fazla açık ve eteğiniz gayet kısa. Siz biliyorsunuz, burası okul. Okulda bu gibi giyim olmaz (serbest değil). 7. Сколько долларов составляет ваш капитал? – Грубо, порядка 500000 долларов. – Sizin ana malınız (sermayeniz) kaç dolar? – Yuvarlak hesapla 500000 dolar. 8. Этот проступок очень серьезный. У вас есть какие-либо доказательства? Bu kabahat çok ağır. Sizin delilleriniz var mı? 9. Этот стадион новый и очень современный. Но здесь есть душевые каби-

ны? – Да, конечно, вы с собой взяли полотенце? – Bu stadyum yeni ve çok modern. Ancak burada duş kabinleri var mı? – Var, tabii, yanınızda havlu var mı?

Alıştırma 4. Прочитайте с соблюдением правил синтагматического чтения:

yuvarlak hesap – parmak hesabı [hesa:bı]; açık cevap – onun sudan cevabı [ceva:bı]; yaşlı tezgâhtar – sizin hasta tezgâhtarınız [tezg'ahta:rınız]; bu yeni edebiyat – sizin kıymetli edebiyatınız; bu güzel hayat – onun çok zor hayatı; o yeni mevzuat – bizim bu yeni mevzuatımız; bu zayıf ihtimal – bunun zayıf ihtimali; bu kötü emsal – bunun kötü emsali; bu yeni yabancı lisan – onun yabancı lisanı; yazılı imtihan – bizim sözlü imtihanımız; bu geç zaman – bizim uyku zamanımız; bu güçlü rakip – sizin bu çocuk oyuncağı rakibiniz; bu büyük merak – benim bu büyük merakım; şu eski hukuk – sizin Nuh Nebi'den kalma hukukunuz; tek ip – takip; bu yeni sene – bu yeni dersane; tam an – onun tamamı; onun bu tezi – onun bu taze meyvesi; öyle tabak – öğle tatili; bu karmaşık misal – bu değerli misafır; o yüksek fiyat – bunun yüksek fiyatı.

Alıştırma 5. Прочитайте по транскрипции словосочетания и предложения, запишите их и дайте соответствия на русском языке:

Almadığın hayvanı kuyruğundan tutma. Bir denemek ister misiniz? Güle güle kullanın! Borç yiğidin kamçısıdır. Nohut oda, bakla sofa. Bakkala bırakma. Sağ elinin verdiğini sol elin görmesin. Malın iyisi boğazdan geçer. Ayvaz kasap hep bir hesap. Kusura bakma! Bir dolar kaç ruble yapıyor? Bu az buz para değil! Bir şey daha ister misiniz? Ne tavsiye edersiniz? Bir yorgunluk kahvesi arzu eder misiniz?

Alıştırma 6. Türkçe söyleyiniz:

1. Siz nasıl, iyi misiniz? – Не очень-то хорошо, у вас сейчас есть лекарства? (Pek de iyi değilim, sizde ilaç var mı?) Ne gibi ilâç arzu edersiniz? – Что у Вас есть? (Sizde neler var?) Bende hap ve şurup var. – Таблетки, пожалуйста. (Hap, lütfen!) İşte buyurun. – Спасибо! (Teşekkür ederim!) 2. Siz memur musunuz, yoksa müdür müsünüz? – Я не чиновник и не начальник, а предприниматель. (Ben memur veya müdür değilim, ben işadamıyım) – Sizin şirketiniz nasıl, zengin mi, işleriniz nasıl? – Neden bu gibi büyük

merakınız var? – Çünkü bizde şimdi durum gayet fena, kriz var. Sırada daha ciddi bir durum var. – Моя фирма крупная и достаточно богатая, но работа у нас нелегкая, и, к сожалению, мы сейчас в трудной ситуации. (Benim şirketim büyük ve gayet zengin, ancak bizim işimiz kolay değil ve maalesef şimdi zor durumdayız.) – Evet, bu karmaşık durumda iyi bir şey yok. 3. Siz şimdi tatilde misiniz? – Да, на каникулах и очень рады. (Evet, tatildegiz ve pek çok memnunuz.) – Sizin tâtaliniz kaç gün? – Всего 15 дней. (Sadece 15 gün.) Neyse, mutlu tâtiller! 4. Tuvalet nerede? – Вот здесь. (İşte burada) Hangi taraf? – Вот сюда, пожалуйста. (Şu taraf lütfen) – Sağ ol! 5. Sağınızda kim var? – Позвольте Вам представить, наш новый служащий господин Хасан. (Müsaadenizle takdim edeyim, bizim yeni memurumuz Bay Hasan.) 6. Bakar mısınız, solumuzda amma da güzel bir bina var. Orası neresi? – Там музей. (Orası bir müze.) 7. Size şeyim... bir problemim var. – Не взыщите, но в этом месяце я очень занят, у меня много работы. (Kusura bakmayın, ancak bu ay çok meşgûlüm, benim çok işim var.) – Genellikle ne zaman serbestsiniz, akşamları mı, yoksa sabahları mı? – По утрам и особенно по вечерам я очень занят, я круглыми сутками нахожусь в офисе. (Sabahları ve bilhassa akşamları çok meşgulüm, gecegündüz ofisteyim.) 8. Siz son derece haylazsınız, bunun için siz artık kara listedesiniz. – Разве это проблема? Все мы в трудном положении. (Bu problem mi hiç? Hepimiz zor durumdayız.) 9. Bugün televizyonda hangi filmler var? – Сегодня выходной, поэтому по телевизору показываются исключительно детективы и мультфильмы. (Bugün tatil, bunun için televizyonda sadece polisiye ve çizgi filmler var.) – Ne yazık amma tarihi ve belgesel filmler hiç yok.

Alıştırma 9. Türkçeye çeviriniz:

12. ...Что ж, к сожалению, это наша недоработка – Neyse, maalesef, bu bizim bir eksiğimizdir.

Alıştırma 11. Türkçe söyleyiniz:

1. Senin (кто/kimin) var, yakın (кто-нибудь/bir kimsen) var mı? Hayır, benim (никого/bir kimsem) yok, ben (в этом мире / bu dünyada) yalnız(ım). Bugün (ваша семья / aileniz) nasıl, (кто-нибудь/bir kimseniz) eksik mi? Bugün Ali (за исключением/hariç) herkes evde. (Интересно/Acaba) neden? Çünkü bugün (выходной /

hafta sonu). 2. Senin (что/neyin) var, meselâ bir (машина/araban) yoksa (дом/evin) var mı? Hayır, benim (ничего/bir şeyim) yok, ben (нищий/fakirim). 3. (Посмотрите / Bakar mısınız), işte Osman Bey, o çok (богатый/zengin) bir adam, o bir iş adam(ı), onun çok büyük bir (дом/evi) ve lüks (машина/arabası), (несколько/birkaç) fabrika(sı) v.s., yani (много всего / çok şeyi) var. Amma onun bir (кто-нибудь / bir kimsesi), yani aile(si) var mı? Bilmem. 4. Efendim, sizde (что-нибудь хорошее / iyi bir şey) var mı? Ne gibi? Renk renk (рубашки/gömler), kalın (свитера/kazaklar) gibi. Var, bunlar işte şu (в отделе/bölümde), bu raflarda. (Bcë/Hepsi) güzel. Kaç para? (Bcë/Hepsi) pahalı. Meselâ? Meselâ bir gömlek 100 dolar ve bir kazak 150–170 dolar, bir (пиджак/ceket) 150 dolar ve bir (юбка/etek) 140 dolar. Bu olmaz bir şey ya, çok pahalı, ya sizde (что-нибудь дешевое / ucuz bir şey) var mı? Bizde sadece pahalı (вещи/elbise) var, çünkü (здесь/burası) dükkân değil, süpermarket. Teşekkürler, ya siz bilir misiniz, (поблизости / bu yakınlarda) ucuz bir dükkân var mı? Bilmem. 5. Merhaba Osman, (какие новости / ne haber)? Artık (ровно неделю / tam bir hafta) sen okulda yok(sun), (что с тобой / neyin) var? Hiç bir şeyim yok, amma benim (близкие/yakınlarım) hastadırlar. (Кто/Kimler) hasta? Annem, küçük kardeşim ve (мамин брат / dayım) çok hastadırlar. Geçmiş olsun! Sağol! Bugünlerde, bu gibi havalarda (много людей / çok kişi) hasta olur. Evet, doğru. 6. Söyler misiniz, sizde iyi (кухонные принадлежности / kapacak) var mı? Evet, bu bölümde kapacak (включая/dahil) çok şey var, (что желаете / ne arzu edersiniz)? Bir (заварной чайник / demlik) ve bir (чайник для воды / çaydanlık), lütfen. (Минуточку/Bir dakika). (Bcë/Hepsi) ne kadar? 36 dolar. 7. Bilir misin, Osman nerede? Osman, benim (на фирме/şirketimde). Orada onun ne işi var? Orada onun (товарищ/arkadaşı) var.

Alıştırma 15. Приведите антонимы к следующим словам и словосочетаниям:

yakın akraba (uzak akraba / yedi gömlek uzak); tek sayı (çift sayı); profesyonel (amatör); yüzü ak (yüzü kara); yüzü sıcak (yüzü soğuk); rahatsız (iyi-dinç); sol (sağ); ana yol (yan yol); yabancı şirket (yerli şirket); uzak (yakın).

Alıştırma 16. Türkçe söyleyiniz:

1. – У вас есть близкие родственники? – У меня есть только один родственник, но он очень дальний. (Yakın akrabalarınız var mı? Evet, bir tek akrabam var, ancak o yedi gömlek akraba) 2. Вашему внуку сколько лет? (Torununuz kaç yaşında?) 3. У него в голове ничего нет (Kafası boş). 3. У тебя деревянная или металлическая кровать? (Senin yatağın ahşap mı yoksa çelik mi?) 4. У нас в холодильнике шаром покати (Bizim buzdolabımız bomboş). 5. Моя жизнь – это очень длинная история (Benim hayatım çok uzun bir hikaye). 6. Снова происшествие?! Кто в этом виновен? (Yine mi olay? Bu kimin kabahati?) 7. У вас найдется прикурить? – Да, пожалуйста, вот спички, вот зажигалка (Sizde ateş var mı? Evet, buyurun, işte kibrit, işte çakmak). 8. Почему ты такой рассеянный? – Я не рассеянный, у меня сегодня опять недомогание и температура. Видимо, я болен. – Да, по всей видимости, у тебя грипп, проблема в этом. Единственный выход из этой ситуации – отдых (Sen neden çok dalgınsın? Ben dalgın değil, bugün yine rahatsızım, ateşim var. Hastayım her halde. – Evet, gribin var her halde, problem bundadır. Bu durumda bir tek çare, istirahat). 9. Эта ситуация крайне тяжелая, это – чрезвычайная ситуация (Bu durum fevkalade zor, bu olağanüstü bir durumdur). 10. Сейчас ноябрь, все деревья уже голые, нет ни одного листочка (Kasım ayındayız. Bütün ağaçlar artık çıplak, bir tek yaprak yok). 11. Вы владеете турецким языком? (Türkçeniz var mı?)

Alıştırma 17. Приведите синонимы к следующим словам и словосочетаниям:

çok sayıda (çok miktarda); baş (kafa); evlat (yavru); problem (sorun, mesele); olay (hadise, vaka, vuku); olağanüstü (sıra dışı); yüzü davul (yüzü eşek derisi / yüzünün derisi kalın); yüzü sıcak (güleryüzlü); yer yüzü (dünya); yüzü yerde (alçak gönüllü); arzu (istek); hikaye (öykü); kusur (eksik); yön (taraf); anamal (sermaye); müşteri (alıcı); tuvalet (ayakyolu, hela, yüznumara); emsal (eş); bu yüzden (bunun yüzünden, bunun için, bu nedenle, bu sebeple, bundan dolayı, dolayısıyla); çare (deva); arasıra (zaman zaman); genellikle (genelde; genel olarak); daima (devamlı, her zaman).

Alıştırma 18. Основываясь на видовом понятии, укажите родовую понятийную принадлежность слова:

Grip nedir? (hastalık) → Grip bir hastalıktır.

Amca kimdir? (akraba); Salatalık nedir? (sebze); Elma nedir? (meyve); Yatak nedir? (mobilya); Genel direktör kimdir? (müdür/patron); Hanımeli (жимолость) nedir? (çiçek); Kahve nedir? (içki); Makarna nedir? (yemek); Bakkal kimdir? (satıcı); Kasap nedir? (dükkan); Mont nedir? (elbise); Moskova nedir? (başkent); Cumhuriyet nedir? (devlet); Fincan nedir? (kap); Anonim şirket nedir? (ortaklık); Tava nedir? (kap kacak); Tramvay nedir? (taşıt); Merhem nedir? (ilaç); Akademi nedir? (okul); Kış nedir? (mevsim); Yeşil nedir? (renk); Sıfır nedir? (sayı); Türk lirası nedir? (para); Amerika nedir? (kıt'a); Rusya Federasyonu nedir? (ülke); Subay kimdir? (asker); Özbekçe nedir? (lisan); İngilizler kimdir? (millet); Yağmur nedir? (yağış); Nisan nedir? (ay); İstanbul nedir? (şehir); İsâ kimdir? (Tanrı).

Alıştırma 19. Назовите по-турецки термины родства фразы, пользуясь их понятийным описанием:

брат отца (дядя/amca); брат мужа (деверь/kaınbirader); жена сына (невестка/gelin); сестра отца (тетя/hala); отец мужа (свёкор/kaınata); муж сестры жены (свояк/bacanak); муж сестры (зять/damat); сестра мужа (золовка/görümce); брат матери (дядя/dayı); девушка / женщина, которая выходит замуж (невеста/gelin); сестра матери (тетя/teyze); дочка тети или дяди (кузина/kuzin); брат жены (шурин/kaınbirader); ребенок сестры или брата (племянник – племянница / yeğen); мама жены (теща/kaınana); сын тети или дяди (кузин/kuzin); муж дочери (зять/damat); отец жены (тесть/kaınata); молодой человек / мужчина, который женится (жених/damat); мама мужа (свекровь/kaınana); сестра жены (свояченица/baldız); ребенок дочери или сына (внук – внучка / torun).

Alıştırma 20. Назовите по-турецки фразы, пользуясь их понятийным ситуативным описанием:

пожелание сохранять достоинство при выполнении сложного дела (Yüz/ü ak olsun!); ситуация, когда человек поступает вразрез с нормами морали и которая бросает пятно на совесть человека (yüz kızartıcı durum); человек, которому нет надобно-

сти стыдиться за какие-либо совершенные поступки (yüzü ak); человек, на совести которого лежат плохие поступки (yüzü kara); человек, к совести которого очень трудно взывать (yüzü davul / yüzü eşek derisi / yüzünün derisi kalın); очень радушный приветливый человек (yüzü sıcak / güleryüzlü); человек, отталкивающий своей угрюмостью (yüzü soğuk); очень скромный, тихий, не выделяющийся из окружающих человек (yüzü yerde); пожелание долго и с радостью пользоваться новой вещью (Güle güle kullanın!); состояние человека, связанное с большой радостью и эмоциональным подъемом (Etekleri zil çalıyor!); выражение разочарования в связи с тем, что ожидаемое событие не случилось (Kismet değilmiş!); выражение гостеприимства и готовности с удовольствием принять человека в гости (Sizi bekleriz!); пожелание сильно не расстраиваться и не принимать на свой счет (Canınız sağ olsun! / Boş verin!); вы выражаете намерение уточнить наличие согласия другой стороны по обсуждаемому вами вопросу (Tamam mı? / Oldu mu?); вы говорите о том, что не смогли что-либо сделать по причине своей забывчивости (Aklımdan çıktı); вы открыто даете понять, что финансовая сторона дела, сколько бы это ни стоило, для вас не представляет проблемы (Denizde kum bizde para); выражение сетования на судьбу (Ne şans!); вы указываете на то, что вещь абсолютно подошла по размеру (Tam geldi).

Alıştırma 21.

1. (Вы обе / ikiniz) benim kuzinim(siniz) ve çok güzel kız(sınız). 2. Bilir misiniz, (один из нас / birimiz) eksik(tir). Hayır, (не знаю / bilmem), acaba kim eksik? İşte Ayşe yok. (Nesi) var? Kim bilir! 3. (Все мы / Hepimiz) artık genç ve (легкомысленные/haylaz) değil(iz). 4. Siz kaç (человек/kişisiniz)? Biz üç (человек/kişiyiz). (Вы трое / Üçünüz) nesi(siniz)? (Мы трое / Üçümüz) asker(iz), biz askeri öğrenciyiz. (Вы четверо / Dördünüz) çok tembelsiniz. Çalışkan (совсем никого из вас / hiç biriniz) yok. (Вы все / Hepiniz) çok kibar ve (милые/sevimlisiniz), alçak veya aptal (ни одного из вас / biriniz) yok. 5. Arkadaşlar, (у кого-нибудь / bir kimsede) bilgi var mı? Maalesef (совсем ни у кого / hiç bir kimsede) bilgi yok. 6. Burada elma var mı (вообще/hiç)? Tabii, var, efendim, işte o (на прилавке/tezgahta) her çeşit elma var. Bu (сорт

яблок / çeşit elma) güzel, ya bu? (Они оба / İkisi) çok güzel ve lezzetli. 7. (У кого-нибудь из Вас / Birinizde) kırmızı kalem var mı? Maalesef! 8. (Большинство из нас / Çoğumuz) anababa(yız), bizim çocuklarımız var, (большинство/çoğu) çocuklarımız artık küçük değil, amma (все мы / hepimiz) genç(iz), yaşlı (никого из нас / birimiz) yok. 9. (Совсем никто из нас / Hiç birimiz) daha evli değil, çünkü (все мы / hepimiz) çok genç(iz), sadece 20 yaşında(yız). (У каждого из нас / Her birimizde) telefon var. Bugün (никто из вас / hiç biriniz) hazır değil. Çok (странно/tuhaf), çünkü (все вы / hepiniz) çok iyi, yetenekli ve çalışkan öğrenci(siniz), (всякий раз / daima) hazır(sınız), Mustafa (за исключением / hariç) haylaz (никого из вас / biriniz) yok. 10. Sizin aileniz çok (интересная/enteresan). Bellidir ki (большинство из вас / çoğunuz) doktor(sunuz). 11. Yabancı (совсем никого среди нас / hiç birimiz) yok, (все мы / hepimiz) Rus(uz). Zayıf (никого среди нас / birimiz) yok, (большинство из нас / çoğumuz) şişman(ız). 12. (Большинство/Çoğu) Türkler esmer, sarışın Türkler azdır. (Каждый из Вас / Her biriniz) ağır başlı ve ciddi, ve sadece (меньшая часть из вас / azınız) haylaz(sınız). 13. Bugün beş (наши гости / misafirimiz) var, ve (они пятеро / beşi) iş adamı. 14. Orada (кто-нибудь / bir kimse) var mı? Orada (никого/kimse) yok. Sizin (кто-нибудь у вас / bir kimseniz), meselâ kardeşiniz yoksa kuzeniniz var mı? Hayır, (никого у меня / bir kimsem) yok. 15. Siz (всё/hep) ofiste(siniz), boş zamanınız, tatiliniz var mı? Hayır, ben çok meşgul biriyim, ya siz öyle değil misiniz? Evet, biz, müteşebbisler çok meşgul(üz).

Alıştırma 25. Объясните разницу в смысловом содержании фраз со значением «есть – нет», составьте по 5 актуальных фраз на каждый их двух случаев:

1. В этом месяце у нас очень много дел. Поэтому скажите, **когда** у вас экзамен по турецкому языку? – Наличие экзамена не подвергается сомнению, а уточняется время (дата) его проведения. – Türkçe sınavınız ne zaman?

2. В январе у вас нет экзамена по турецкому языку, самое странное – в июне нет экзамена по турецкому языку. Когда же у вас экзамен по турецкому языку? – Ocak ayında Türkçe sınavınız yok (“yok” является контекстообразующим элементом

для следующих фраз). İşin tuhafı Haziran ayında Türkçe sınavınız yok. Acaba ne zaman Türkçe sınavınız var?

Alıştırma 27. Türkçe tamamlayınız:

1. Bu kız şişman mı, yoksa değil mi? Bu kız pek fazla şişman değil, amma zayıf değil, yani (şişmanımsı//şişmanımtırak – нет). 2. Bu delikanlı koca aptal mı yoksa değil mi? Efendim, bu delikanlı koca aptal değil, amma normal değil, yani (aptalsı/aptalımsı//aptalımtırak – нет). 3. Bu oda temiz mi yoksa değil mi, yani kirli mi? Bu oda temiz değil, amma pek çok kirli değil, yani (kirlimsi//kirlimtırak – нет). 4. Bu kazak ne renkte sarı mı, yoksa değil mi? Bu kazak sarı, amma onun rengi pek çok parlak değil, yani kazak sarı değil, (sarımsı/sarımtırak). 5. Bu yapraklar ne renkte, kırmızı mı, yoksa turuncu mu? Bazıları kırmızı, bazıları turuncu, amma bunların rengi pek çok parlak değil, yani bazı yapraklar kırmızı değil (kırmızımsı/kırmızımtırak), ve bazıları turuncu değil, (turuncumsu/turuncumtırak). 6. Bugün hava amma da güzel, gök açık, amma onun rengi biraz tuhaf, zaman zaman mavi değil, (mavimsi/mavimtırak), arasıra gri değil (grimsi/grimtırak). 7. O genelde çok temiz bir kız ve onun elbisesi kaide olarak bembeyaz, amma son zamanlarda bembeyaz değil, (beyazımsı/beyazımtırak), yani temiz değil, (temizsi/temizimsi//temizimtırak – нет), acaba ne oldu? Onun annesi hasta ve şimdi hastahanede, da ondan.

Alıştırma 30. Türkçeye çeviriniz:

1. У Вас что, совсем нет проблем? (Sizde nasıl, hiç problem yok mu?) – Nasıl yok, biliyorsunuz, memleketimizde durum karmakarmaşık, yani çok sayıda problem var. 2. У вас в стране есть железная дорога? (Ülkenizde / Sizde demir yol var mı?) – Tabii ki var, çünkü ülkemiz çok geniş. 3. Интересно, эта ваза металлическая? (Bu vazo çelik mi, acaba?) – Hayır, bu vazo çelik değil, ahşap. Maşallah, amma da ince bir iş. 4. У тебя при себе какие деньги? (Sende hangi para var?) – Bende sadece çelik para var, kâğıt para yok. 5. Как жаль, но уже поздняя осень, уже на деревьях мало разноцветных: красных, желтых, оранжевых листьев, большинство деревьев стоят совсем голые. (Ne yazık ki, amma artık geç son bahar. Ağaçlarda renk renk yani kırmızı, sarı, turuncu yapraklar az, çoğu ağaçlar çınlıplak) – Evet, bizde kış çok uzun ve soğuk. 6. Что это такое? (Bu ne?) – Bu bir tren. Что,

где–то неподалеку от нас есть железная дорога? Здорово! (Yani, bizim yakınlarımızda bir demir yol mu var her halde? Güzel!) 7. На чьем столе лежит ваш новый генеральный план? (Sizin yeni genel planınız, kimin masasında?) – Benim masamda. А где Осман? (Ya Osman nerede?) – Osman genel direktörümüzde. А что за человек ваш генеральный директор? (Ancak genel direktörünüz nasıl bir adam?) – O çelik gibi bir adam, onun ismi bile Çelik Bey. 8. Здесь очень чисто, не так ли? (Burası çok temiz, değil mi?) – Evet, bu şehir amma da temiz, bütün genel tuvaletler bile çok temiz. 9. У нас в погребе зимой нет свободного места, везде стоят банки. (Bodrumumuzda kışın boş yer yok, her yerde kavanozlar var.) – Peki, amma kavanozlarda ne var? В большинстве банок соленья: консервированные помидоры, огурцы, перец и т.д. Но в некоторых небольших банках варенье (Çoğu kavanozlarda domates turşusu, salatalık turşusu, biber turşusu gibi turşular var. Amma kimi küçük kavanozlarda reçel var). 10. Почему Вы не на работе, а здесь? (Niçin işinizde değil, buradasınız?) – Affedersiniz, müdürüm, ben tesadüfen buradayım.

Alıştırma 32. Türkçeye çeviriniz:

5. Я всегда помню его историю. – Onun hikâyesi daima aklımdadır. 6. Отец, где у нас деньги? – Babam, paramız nerede? 8. Грипп – исключительно серьезное заболевание. – Grip, fevkalade (son derece) ciddi bir hastalık. 9. – У вас есть прикурить? Нет! – Sizde ateş var mı? – Yok!

Alıştırma 33. Трансформируйте по модели, соблюдая интонацию:

ÖRNEK 2: туристы

turistlerde → turistler de

водопроводные краны: musluklarda → musluklar da; ваша вешалка: askınızda → askınız da; ваша теща: kaynananızda → kaynananız da; наши племянники: yeğenlerimizde → yeğenlerimiz de; их дитятки: yavrularında → yavruları da; дамские парикмахеры: kuaförlerde → kuaförler de; цирки: sirklerde → sirkler de; его аптеки: eczanelerinde → eczaneleri de; все мы: hepimizde → hepimiz de; мой кафетерий: kafeteryamda → kafeteryam da; ваша дискотека: diskoteğinizde → diskoteğiniz de; наша фирма: şirketimizde (firmamızda) → şirketimniz de

(firmamız da); ваши облики: yüzlerinizde → yüzleriniz de; наши желания: arzularımızda (isteklerimizde) → arzularımız da (isteklerimiz de); соленья: turşularda → turşular da; рассеянные люди: dalgın insanlarda → dalgın insanlar da; моя единственная машина: bir tek arabamda → bir tek arabam da; наши железные дороги: demir yollarımızda → demir yollarımız da; мой несгораемый шкаф: çelik dolabımda → çelik dolabım da; ваши запутанные дела: karmaşık işlerinizde → karmaşık işleriniz de; наши новые поезда: yeni trenlerimizde → yeni trenlerimiz de; мой генеральный директор: genel müdürümde → genel müdürüm de; интересные рассказы: ilginç (enteresan) hikâyelerde (öykülerde) → ilginç (enteresan) hikâyeler de (öyküler de); мои сложные проблемы: zor problemlerimde → zor problemlerim de; наш холодильник: buzdolabımızda → buzdolabımız da; кровати: yataklarda → yataklar da; деревья: ağaçlarda → ağaçlar da.

Alıştırma 35. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: Senin başında bir şey yok (benim). → Benim başımda da bir şey yok.

Sizin çoğunuzda para yok (bizim). → Bizim çoğumuzda da para yok. // Sizin vitrinlerinizde güzel çok şey var (bizim). → Bizim vitrinlerimizde de güzel çok şey var. // Bizim banyomuzda boş yer az (sizin). → Sizin banyonuzda da boş yer az. // Onların şehirlerinde enteresan çok şey var (bizim). → Bizim şehirlerimizde de enteresan çok şey var. // Bu bölümde birçok alıcı var (o). → O bölümde de birçok alıcı var. // Benim bu elbisemde çok kusur var (senin). → Senin bu elbisende de çok kusur var. // O kasada kimse yok (bu). → Bu kasada da kimse yok. // Bu askılarda bir şey yok (bu dolap). → Bu dolapta da bir şey yok. // Bu havluda artık temiz bir yer yok (bu gömlek). → Bu gömlekte de artık temiz bir yer yok. // Sabahları bizde çok problem var (akşamları). → Akşamları da bizde çok problem var. // Bizim pencerelerimizde panjur yok (onların). → Onların pencerelerinde de panjur yok. // Sizin dolabınızda pek çok boş yer yok (benim). → Benim dolabımda da pek çok boş yer yok. // Bizim kahvaltımızda çay ve kahve dahil çok şey, yani peynir, reçel, bal, tereyağı, sosis, yumurta filan var (sizin/kahvaltı/doyurucu). → Sizin kahvaltınız da doyurucu. // Bu havalarda benim odamda sadece artı on beş derece var (senin). → Bu havalarda senin odanda da sadece

artı on beş derece var. // O şişede soda var (bu). → Bu şişede de soda var. // Otobüslerde bu saatlerde boş yer yok (tramvaylar). → Tramvaylarda da bu saatlerde boş yer yok. // Bu kutuda elmalar ve armutlar dahil hiç bir şey yok (o/kutu/boş). → O kutu da boş. // Bu kağıtlarda enteresan çok şey var (o). → O kağıtlarda da enteresan çok şey var.

Alıştırma 36. Подставьте необходимый фонетический вариант частицы (da/-de) и переведите:

1. Siz çok nazıksınız. – Siz (de) nazıksınız, efendim. 2. Tanıştığımıza memnun oldum. – Ben (de) memnun oldum. 3. Nasılsınız, iyi misiniz? – Hayır, efendim, fenayım, ya siz? – Ben (de) çok iyi değilim. – Ya Osman nasıl, nesi var? – Osman (da) bugün fenadır. 4. O çok yetenekli, ya Mehmet? Mehmet (de) yetenekli. 5. Benim çantamda neler yok! Ya sizin çantanızda bir şey var mı? – Evet, benim çantamda (da) enteresan çok şey var. 6. Bizim lavabomuz çok geniş, ya sizin? – Bizim lavabomuz (da) pek dar değil. 7. Sankt-Petersburg çok güzel ve büyük bir şehir. Moskova (da) güzel bir şehir. Ya İstanbul? – İstanbul (da) Moskova ve Sankt-Petersburg gibi çok büyük ve güzel bir şehir. 8. Dördümüz iş adamıyız, ya onlar? – Onlar (da). 9. Evlâdınız küçük mü? – Evet, evlâdım küçük, sadece altı yaşında, ya senin evladın nasıl, büyük mü? – Hayır, değil, benim evlâdım (da) altı yaşında. 10. Masada iki kitap var, bunlar kimin? – Bir kitap benim. – Ya diğer kitap? – Bir bakıyım. Vay, canım, diğer kitap (da) benim. 11. Bu mağazada çok miktarda meyve var. Ya o dükkânda nasıl? – Orada (da) meyveler pek az değil. 12. Sende ateş var mı? – Bende yok. – Bende (de) yok, maalesef.

Alıştırma 38. Türkçe tamamlayınız ve Rusçaya tercüme ediniz:

1. Bura(sı) nasıl bir yer? Bura(sı) fevkalade güzel bir yer. Ya orası? Orası (da) güzel. 2. Siz nasılsınız? Ben rahatsız(ım), ya siz? Ben (de) rahatsız(ım), benim ateşim var, ya sizin? Benim (de) var. Yakınlarımız(da) bir dağ var mı? Evet, uzaklarda (da) var, doğrusu her yerde var. 3. Osman nerede? O yatak(ta). Ne(si) var? O hasta, ya siz nere(desiniz)? Ben (de) yataktayım. Siz (de) hasta mısınız? Hayır, bugün hafta sonu, yani Pazar, ben (de) çok yorgunum. 4. Ofisiniz(de) dolap var mı? Evet var. Hangi dolap var? Çelik dolap var. Ya sizde?

Bizde (de) çelik dolap var. 5. Bura(da) çok sayıda müşteri var, ancak başka bir yerde, meselâ o dükkânda nasıl? Orada (da) müşteriler az değil. 6. Siz çok dalgın(sınız), ben (de), yani ikimiz dalgın(ız). 7. Bu dergi enteresan, onda enteresan çok şey, yani çeşit çeşit hikâyeler filan var. Resimler (de) var mı? Evet, resimler (de) var. 8. Bu süpermarket(te) turşu var mı? Evet, çok çeşit turşu (var). Meselâ? Meselâ domates turşusu, salatalık turşusu filân. Ya biber turşusu var mı her halde? Bunlar (da) var. Başka? Başka yok. 9. Genelde grip nasıl, ciddi bir hastalık mı? Grip (de) dahil, bütün hastalıklar ciddi. 10. Sizin treniniz saat kaç(ta)? Trenim saat 8.25'(te), ya senin? Benim trenim (de) saat 7.50'de. 11. Bu hikâye fevkalâde enteresan, o hikâye (de) fena değil. 12. Dünyada çeşitli yerlerde olağanüstü durumlar var, Diyarbakır'da (da) var.

Alıştırma 39. Türkçe tamamlayınız:

1. Sizin araba(nız) var mı? (Какая/Hangi) araba sizin, bu açık kırmızı mı, yoksa o (оранжевого оттенка / turuncumsu mu)? Benim arabam hem (не светло-красная / açık kırmızı değil), (однако и не оранжевого оттенка / hem de turuncumsu değil), o (белая-пребелая / bembeyaz). (К тому же / Bir de) benim artık (гараж/garajım) var, amma maalesef o (не очень-то / pek de) büyük ve geniş değil. Amma bu da güzel, çünkü benim arabam artık (на открытом воздухе / açık havada) değil, (в закрытом помещении / kapalı binada). 2. (Мы оба / İkimiz) doktor değil, öğretmen(iz). Onlar da doktordurlar. 3. Sizin (кто-нибудь / birkimseniz) var mı? Evet, benim (родственники / akrabalarım) çoktur. Benim de akrabalarım az değil. 4. Onlarda yeni gazete var mı? Evet, var. Bende de var. 5. Hasan (высокий / uzun boylu) mu, yoksa (низкий / kısa boylu) mu? O uzun boylu değil, (и не низкий / kısa boylu da değil), yani anormal bir şey yok, 1.75 santimetredir. 6. (Здесь/Burası) benim oda(m). O (не очень то / pek de) geniş değil, sadece 15 (квадратных метров / metre kare). (У вас / Sizin) kardeş(iniz) var mı? Evet, benim (старший брат / abim) var, o 16 (лет/yaşında), (я же / ben de) 13 (лет/yaşımdayım). Ya onun oda(sı) var mı? Evet, (и у него / onun da) odası var, o işte (там/orası). (Пошли/Haydi)! Efendim, (не взыщите / kusura bakmayın), amma (там/orada) şimdi (никого нет / birkimse yok). Ağabeyiniz (где/nerede)? (В принципе / Genelde) bu saatlerde ağabeyim

(или/ya) şirketinde, (или же / ya da) bankada. Fakat şu anda bankada mı yoksa şirkette mi, (не знаю / bilmem). 7. Sizin araba(nız) var mı? Evet, benim (одна единственная / bir tek) araba(m) var, (да и та / o da) artık çok eski. Amma, (например/ mesela), üvey babam var ve onun (три штуки / üç tane) araba(sı) var, (к тому же / hem de) hepsi yeni ve (фешенебельный / lüks). 8. Bu köyde (один единственный / bir tek) öğretmen var, (да и тот / o da) artık çok (пожилой/yaşlı), 71 (лет/yaşında).

Alıştırma 40. Прочитайте по-турецки в быстром темпе:

45 / kırk beş; 12 / on iki; 87 / seksen yedi; 65 / altmış beş; 143 / yüz kırk üç; 90 / doksan; 73 / yetmiş üç; 456 / dört yüz elli altı; 879 / sekiz yüz yetmiş dokuz; 657 / altı yüz elli yedi; 1019 / bin on dokuz; 718 / yedi yüz on sekiz; 375 / üç yüz yetmiş beş; 29 / yirmi dokuz; 50 / elli; 98 / doksan sekiz; 65 / altmış beş; 11 / on bir; 333 / üç yüz otuz üç; 221 / iki yüz yirmi bir; 595 / beş yüz doksan beş; 41 / kırk bir; 35 / otuz beş; 61 / altmış bir; 24 / yirmi dört; 52 / elli iki; 34 / otuz dört; 388 / üç yüz seksen sekiz; 976 / dokuz yüz yetmiş altı; 262 / iki yüz altmış iki; 770 / yedi yüz yetmiş; 423 / dört yüz yirmi üç; 316 / üç yüz on altı; 899 / sekiz yüz doksan dokuz; 286 / iki yüz seksen altı; 759 / yedi yüz elli dokuz; 123 / yüz yirmi üç; 922 / dokuz yüz yirmi iki; 21 / yirmi bir; 13 / on üç; 76 / yetmiş altı; 38 / otuz sekiz; 16 / on altı; 44 / kırk dört; 219 / iki yüz on dokuz; 877 / sekiz yüz yetmiş yedi; 147 / yüz kırk yedi; 417 / dört yüz on yedi; 486 / dört yüz seksen altı; 158 / yüz elli sekiz; 318 / üç yüz on sekiz; 250 / iki yüz elli; 6 / altı; 199 / yüz doksan dokuz; 811 / sekiz yüz on bir; 2.312.348 / iki milyon üç yüz on iki bin üç yüz kırk sekiz; 43.675 / kırk üç bin altı yüz yetmiş beş; 835 / sekiz yüz otuz beş; 12.534 / on iki bin beş yüz otuz dört; 689 / altı yüz seksen dokuz; 12.341 / on iki bin üç yüz kırk bir; 23 / yirmi üç; 596 / beş yüz doksan altı; 7.458 / yedi bin dört yüz elli sekiz; 670.541 / altı yüz yetmiş bin beş yüz kırk bir; 23.568 / yirmi üç bin beş yüz altmış sekiz; saat 12.04 / on iki sıfır dört; saat 9.17 / dokuz on yedi; saat 4.56 / dört elli altı; saat 14.38 / on dört otuz sekiz; saat 5.50 / beş elli; saat 1.24 / bir yirmi dört; saat 9.02 / dokuz sıfır iki; saat 13.15 / on üç on beş; saat 18.46 / on sekiz kırk altı; saat 7.58 / yedi elli sekiz; saat 11.08 / on bir sıfır sekiz; saat 19.17 / on dokuz on yedi; saat 16.53 / on dokuz elli üç; saat 0.30 / yarım; saat 4 / dört buçuk;

saat 3 / üç çeyrek; tam saat 17 / on yedi; saat 15.54 / on beş elli dört; saat 7.05 / yedi sıfır beş.

Alıştırma 41. Türkçe tamamlayınız:

1. Masada sadece bir tane (блюдо/yemek) var, (да и то / o da) artık soğuk. 2. Benim şapka(m) nerede? Haydi bakalım, senin şapka(n) (или/ya) dolapta, (или же / ya da) askıda. 3. Bizim (фрукты/meyvelerimiz), yani (яблоки, груши и апельсины / elma, armut ve portakal) nerede? (Все они / Herşey), yani (как/hem) portakal, (так и / hem de) elma, (так и / hem de) armut, o açık (коробка/kutuda). 4. Ne şans! (Что случилось / Ne oldu)? Bu kırıvat (не очень то / pek de) iyi değil. (Как это / Nasıl)! İşte (посмотрите / bakar mısınız), onun (цвет/rengi) çok (странный / tuhaf), yani bu yeni kırıvatım (бракованный/defolu). (Не расстраивайтесь, видимо не судьба / Boş verin, kısmet değilmiş)! 5. (Какой/hangi) ev (ваш/sizin), bu açık (розовый/pembe) mi, (или же / yoksa) şu (темно-красный / koyu kırmızı) mı? (Как/Hem) bu açık pembe ev, (так и / hem de) şu (красный-прекрасный / kıpkırmızı) ev (не мой / benim değil). Acaba bunlar (чьи/kimin)? Bizim (городе/şehirimizde) çok zengin bir (предприниматель / iş adamı) var da, başka evler de, şirketler ve bankalar da hepsi (его/onun). 6. Sizin (люстра/avizeniz) amma da güzel, acaba kaç lira? O, sizin (люстра/avizeniz) gibi çok (дорогая/pahalı). Amma benim (люстра/avizem) tam 850 dolar. (И эта / Bu da) aynı.

Alıştırma 42. Цифровой диктант:

yetmiş yedi (77), dört (4), elli altı (56), otuz yedi (37), on iki (12), dört yüz elli bir (451); beş yüz on (510); yüz kırk sekiz (148); on dokuz (19); dokuz yüz doksan (990); sekiz yüz yedi (807); kırk üç (43); üç yüz elli üç (353); altı yüz kırk yedi (647); yedi yüz kırk dört (744); altmış altı (66); üç yüz otuz iki bin iki yüz yetmiş (332.270); iki yüz kırk bir bin dokuz yüz seksen sekiz (241.988); doksan dokuz (99); iki yüz kırk sekiz bin yedi yüz yetmiş (248.770); yirmi iki (22); elli beş (55); altı yüz kırk bir (641); yüz on sekiz (118); iki bin beş yüz on dört (2.514); 23 Haziran 1996 (23 июня 1996); 6 Eylül 1981 (6 сентября 1981); 14 Ocak 1965 (14 января 1965); 28 Temmuz 1987 Pazartesi (28 июля 1987, понедельник); 10 Ekim (10 октября); 29 Nisan (29 апреля); 1967 Aralık ayı (декабрь 1967); 1991 Şubat ayı (февраль 1991); 8 Mart 2003

Cuma (8 марта 2003, пятница); 30 Ağustos 1972 (30 августа 1972); 9 Mayıs 2005 (9 мая 2005); 10 Kasım 1937 Salı (10 ноября 1937, вторник).

Alıştırma 43. Türkçe tamamlayınız:

1. Kıtıp da defter de kapalı. 2. Çay (некрепкий/аçık) değil, (крепкий/koyu) da değil, yani normal. 3. Hem sen hem de siz çok (вежливый/nazıksınız). 4. Bu iş de (трудный/zor), o iş de. 5. Rusça ve Türkçe (какие/nasıl) diller? Hem Rusça, hem de Türkçe zor diller. 6. Hem dolar, hem lira, hem de ruble (всё это / hepsi) para. 7. Bu (покупатели/alıcılar) zengin değil, amma (бедный/fakir) de değil. 8. Ben de siz de (зазнайка / burnu büyük) değil(iz). 9. Bu valiz hem büyük hem de (тяжелый/ağır). 10. Bende (зажигалка/çakmak) yok, (спички/kibrit) de yok, ya sende var mı? Maalesef (у меня / bende) de yok. 11. Bu insan (сумасшедший/deli/aptal) değil, amma (умный/zeki) de değil. 12. Osman doktor, (да какой / bir de nasıl) doktor! 13. Su (холодная/soğuk) değil, (горячий/sıcak) da değil. 14. Dolar (высокий/yüksek) değil, (низкий/alçak) da değil. 15. Avize de, sehpa da (дорогие/pahalı). 16. Duvar da (грязный/kirli), camı da (прозрачное/berrak) değil. 17. Pencere de (закрыто/kapalı). 18. Ahmet ya (у них / onlarda), ya da (у вас / sizde). 19. Kalem ya (на нашем столе / masanızda), ya da (в вашем шкафу / dolabınızda). 20. Onlar ya üç, ya da beş (человек/kişi). 21. Semra ya (чиновник/memur), ya da öğretmen. 22. Biz ya (дома/evdeyiz), ya da (в лицее / lisedeyiz). 23. Siz ya (довольны/memnunsunuz) ya da (нет/değilsiniz). 24. Siz ya (заняты/meşgulsünüz), ya da (свободны/serbestsiniz). 25. Bu masa (тоже/da) ahşap değil. 26. O ev (тоже/de) taş. 27. Şimdi saat kaç? Saat on bir kırk beş. Artık çok geç, değil mi? Hayır, geç (не/değil), erken (и не / de değil). 28. Bugün hava (не очень-то хорошая / pek de iyi değil). 29. O çok genç, (к тому же / bir de / hem de) tecrübeli değil. 30. Ben de, Osman da (больны/hastayız). 31. Osman (скупой/cimri) değil, Leyla da, yani onlar cimri değil, (щедрые/cömertdirler). 32. Siz esmer misiniz, sarışın mısınız? Sarışınım, ya sen? Ben (не блондин / sarışın değilim), (к тому же не брюнет / esmer de değilim).

Alıştırma 45. Türkçe tamamlayınız:

1. (В это время / Bu zaman) biz daima buradayız. 2. (В этом месяце / Bu ay) hava çok soğuk. 3. Tâtilimiz (не в те месяцы / bu aylarda değil), (в эти месяцы / o aylarda). 4. Osman çok tembel, amma (в то же время / aynı zamanda) çok yetenekli. 5. (В эти часы / Bu saatlerde) herşey, yani reçel, peynir ve tabii çay ve kahve artık masada, çünkü saat sekiz buçuk kahvaltı zamanı. Amma (сегодня утром / bu sabah) durum çok ilginç, doğrusu tuhaf, çünkü saat tam sekiz buçuk, Bülent, Murat, Nilgün, Meliha, hepsi bu salonda, kaşık, çatal, bıçak, fincan hepsi hazır, amma çay ve kahve hazır değil. 6. Bakar mısınız, (сегодня/bugün) hava amma da güzel! Evet, o açık ve sıcak. (В такие ясные и жаркие дни / Bu gibi açık ve sıcak günlerde) keyfim daima yerinde. Amma genelde (в этом месяце / bu ay) hava pek de iyi değil, açık ve ılık günler çok az. 7. (В наши дни / Bugünlerde) memleketimizde çok problem var, yani durum pek de iyi değil, zor ve karmaşık. 8. Hastahanede (в этом месяце / bu ay) boş yer var mı? (В этом месяце / Bu ay) hastahanede yine boş yer yok, o çok kalabalık, yani hastalar çok, aynı zamanda doktorlar az. 9. (На этой неделе / Bu hafta) sinemada yeni bir film var mı? Evet, efendim burada (на каждой неделе / her hafta) yeni bir film var. 10. Bahçede ağaç çok mu? Evet, pek çok, amma (в это время / bu zaman) bunlar çırılçıplak, çünkü ilk bahar değil, kış. (Весной / İlk baharda) bunlar yemyeşil olur, burası da çok güzel olur. 11. (14 декабря в субботу / 14 Aralık Cumartesi günü) bu banka açık mı? Bu banka (каждый день / her gün) açık, tâtili yok. 12. Neden okulda değilsin? Çünkü (каждый год в эти времена / her yıl bu zamanlarda) artık ders yok, biz, öğrenciler, tâtildeyiz.

Alıştırma 46. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (вы)-завтра / 8.45-(ещё дома).

Yarın saat 8.45'de neredesiniz? – Yarın saat 8.45'de daha evdeyiz.

(вы)-следующий месяц / 5-го числа-(Анкара): Gelecek ayın beşinde neredesiniz? – (...) Ankara'dayız; (ты)-следующая неделя / во вторник-(мой брат Зафер): Gelecek hafta Salı günü neredesin? – (...) erkekkardeşim Zafer'deyim; (мы)-следующий год / в июле-(каникулы): Gelecek yıl Temmuz ayında neredeyiz? – (...)

tatildeyiz; (наш друг Бюлент)-каждой зимой / в декабре- (больница): Dostumuz Bülent her kış Aralık ayında nedere? – (...) hastanede; (все вы)-весной / в марте-(ещё в школе): Herpiniz ilk baharda Mart ayında neredesiniz? – (...) daha okuldayız; (все они)-летом / июнь месяц-(США): Hepsi yazın Haziran ayında nerede? – (...) ABD’de; (все дети школьного возраста)-осенью-(школа): Bütün okul çocukları son baharda nerede? – (...) okulda; (вся ваша семья)-послезавтра / вечером-(театр): Bütün aileniz bir sonraki akşam nerede? – (...) tiyatrodadır; (ваш класс)-предстоящие каникулы-(Турецкая Республика): Sınıfınız önümüzdeki tatilde nerede? – (...) Türkiye Cumhuriyeti’nde; (ты и Хасан)-завтра утром / 6.30-(уже в офисе): Sen ve Hasan yarın sabah saat 6.30’da neredesiniz? – (...) artık ofisteyiz; (ваши родители)-завтра поздно вечером / 23.20-(естественно, уже дома): Anababanız yarın gece saat 23.20’de nerede? – (...) elbette evde.

Alıştırma 47. Türkçe söyleyiniz:

1. Вы переживаете? Бросьте! Ваш генеральный план завтра – готов, даю слово! (Merakınız mı var! Boş verin! Sizin genel planınız yarın hazır! Söz!) 2. Ты в трудном положении? Ты знаешь, я твой брат. Я сейчас в Турции, на следующей неделе я в Москве, поэтому на следующей неделе у тебя уже проблем нет. (Sen zor durumda mısın? Bilirsin, ben senin kardeşim. Şimdi Türkiye’deyim, önümüzdeki hafta da Moskova’dayım. Bunun için gelecek hafta problemlerin artık yok!) 3. Не взыщите, сегодня я очень занят, у меня в 16.00 встреча в министерстве национального просвещения. (Kusura bakmayın, bugün çok meşgulüm. Saat 16’da Milli Eğitim Bakanlığında bir görüşmem var.) 4. Завтра вечером у нас турецкие гости. Скажите, пожалуйста, где я могу купить хорошую турецкую анисовую водку? (Yarın akşam bizde Türk misafirler var. Lütfen söyler misiniz, iyi rakı nereden alabilirim?) 5. Сегодня у нас последние уроки, т.е. завтра мы уже на каникулах. (Bugün son derslerimiz var, yani yarın artık tatildegiz.) 6. Где вы будете находиться завтра утром? Завтра пятница, поэтому, естественно, завтра утром я буду в мечети. (Yarın sabah neredesiniz? Yarın Cuma, bunun için laf yok yarın sabah camideyim.) 7. Известно, что твой старший брат военнослужащий, он майор. Да, вы правы. Кстати, в

следующем месяце ему присвоят очередное воинское звание (Bellidir ki ağabeyin asker, o binbaşı. Evet, doğrusunuz. Söz gelişi önümüzdeki ay yeni bir terfisi var.)

Alıştırma 49. Türkçe tamamlayınız ve tercüme ediniz:

1. (Ваш дом / Eviniz) nasıl, büyük mü? (У вас сколько комнат / Kaç odanız) var, beş mi, yoksa dört mü? 2. (У вас в холодильнике / Buzdolabınızda) süt var mı? Evet, iki paket süt var. Ya (сливочное масло / tere yağı) var mı? Biraz tere yağı da var. 3. Siz nasılsınız, (у вас температура / ateşiniz) yok mu? Var, efendim, ben çok (нездоровится / rahatsızım). Ateşiniz (какая – nasıl), yüksek mi? (Очень то / Pek de) yüksek değil, amma çok fenayım. Bilir misiniz, Osman (тоже/da) hasta, biz yarın saat 11'de (у Османа / Osman'dayız), sonra (твой черед / sıra sende), geçmiş olsun! Sende (лекарство/ilaç), yani hap, şurup, yoksa toz var mı? Yok! Peki alırız. 4. (Все мы / Hepimiz) çok zor durumda(yız), bizde çok problem var, ya sizde problem var mı? Evet, bizde de (нельзя сказать, что нет / yok değil). Meselâ? Meselâ paramız pek fazla değil, amma yemek, elbise (всё/hepsi) çok pahalı, (к тому же / bir de) ailemiz küçük değil, biz altı kişi(yız). Sizin kızınız mı var, (или/yoksa) oğlunuz? Benim hem kızım, hem de oğlum var. 5. Bülent, söyler misin, sinemada bugün mü o (супер интересный / fevkalade enteresan) film var, yoksa yarın? Gerek bugün, gerekse yarın var. Güzel! Yani bu akşam saat sekizde ben (в кинотеатре / sinemadayım). 6. Sizde şeker var mı? Evet, dolapta toz ve kesme şeker var. Efendim, toz şeker dolapta mı, yoksa (в другом месте / başka bir yerde mi)? Dolapta (разве нет / yok mu)? Hiç!

Alıştırma 52. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK 1: çanta: çanta-çantanın; çantalar-çantaların.

akıl-aklın / akıllar-akılların; oğul-oğlu / oğullar-oğulların; erkek-erkeğin / erkekler-erkeklerin; koltuk-koltuğun / koltuklar-koltukların; dolap-dolabın / dolaplar-dolapların; resim-resmin / resimler-resimlerin; kitap-kitabın / kitaplar-kitapların; ekmek-ekmeğin / ekmekler-ekmeklerin; isim-ismin / isimler-isimlerin.

Alıştırma 53. Örnekteki gibi yapınız:

этот чай турецкого производства / Türk komşumuz: Bu Türk malı çay kimin? – Bu Türk malı çay Türk komşumuzun.

Alıştırma 54. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: мы-наш дом: Biz neredeyiz? – Siz bizim evimizdesiniz.

ты-наш военное училище: Sen neredesin? – Ben bizim harp okulumuzdayım. / вы-наш приусадебный участок: Siz neredesiniz? – Biz bahçemizdeyiz. / Мурат-твоя фирма: Murat nerede? – Murat senin şirketinde. / ваш дядя (по отцу)-свой парикмахер: Amcamız nerede? – Amcamız berberinde. / наш товарищ Памук-наша автобаза: Arkadaşımız Pamuk nerede? – Arkadaşımız Pamuk bizim garajımızda. / ты-мой сосед: Sen neredesin? – Ben komşumdayım. / все вы-парк, «зеленый театр»: Hepiniz neredesiniz? – Hepimiz parkta, açık hava tiyatrosundayız. / ты-художественный салон: Sen neredesin? – Ben resim salonundayım. / вы-свой врач: Siz neredesiniz? – Biz doktorumuzdayız. / мы-Национальный парк имени Ататюрка: Biz neredeyiz? – Siz Atatürk Milli Parkı'ndasınız. / ты-Совет по высшему образованию: Sen neredesin? – Ben Yüksek Öğretim Kulurundayım. / вы-Турецкое лингвистическое общество: Siz neredesiniz? – Biz Türk Dil Kurumundayız. / все вы-Объединенные Арабские Эмираты: Hepiniz neredesiniz? – Hepimiz Birleşik Arap Emirlikleri'ndeyiz.

Alıştırma 55. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: улица: sokak-sokağı-sokakları

тесть – kaynata – kaynatası – kaynataları; тетя (по отцу) – teyze – teyzesi – teyzeleri; дом – ev – evi – evleri; свояченица – baldız – baldızı – baldızları; невестка – gelin – gelini – gelinleri; сторона – taraf – tarafı – tarafları; ум – akıl – akli – akılları; голова – baş – başı – başları; полотенце – havlu – havlusu – havluları; отдел – bölüm – bölümü – bölümler; волосы – saç – saç – saçları; сердце – kalp – kalbi – kalpleri; рука – el – eli – elleri; любовь – sevda – sevdası – sevdaları; ветер – yel – yeli – yelleri; гора – dağ – dağı – dağları; юбка – etek – eteği – etekleri; прилавок – tezgâh – tezgahı – tezgahları; витрина – vitrin – vitrini – vitrinleri; желание – arzu – arzusu – arzuları; кран умывальника – musluk – musluğu – muslukları; умывальник – lavabo – lavabosu – lavaboları; пепельница – kül tablası – kül tablası – kül tablaları; кухонная посуда – kap kacak – kap kasağı – kap kacakları; кухня – mutfak – mutfağı –

mutfakları; печь – soba – sobası – sobaları; плита – ocak – ocağı – ocakları; заварочный чайник – demlik – demliği – demlikleri; чайник для воды – çaydanlık – çaydanlığı – çaydanlıkları; проблема – problem – problemi – problemleri; экзамен – imtihan – imtihanı – imtihanları; план – plan – planı – planları; холодильник – buzdolabı – buzdolabı – buzdolapları; неделя – hafta – haftası – haftaları; месяц – ay – ayı – ayları; душа – can – canı – canları; покупатель – alıcı – alıcısı – alıcıları; библиотека – kütüphane – kütüphanesi – kütüphaneleri; рассказ – öykü – öyküsü – öyküleri; сон – uyku – uykusu – uykuları; болезнь – hastalık – hastalığı – hastalıkları; грипп – grip – gripi – gripieri; соленья – turşu – turşusu – turşuları; количество – miktar – miktarı – miktarları; огонь – ateş – ateşi – ateşleri; история – hikâye – hikayesi – hikayeleri; туалет – tuvalet – tuvaleti – tuvaletleri; поезд – tren – treni – trenleri; привал – mola – molası – molaları; лист – kağıt – kağıdı – kağıtları; список – liste – listesi – listeleri; страница – sayfa – sayfası – sayfaları; дерево – ağaç – ağacı – ağaçları; каникулы – tatil – tatili – tatilleri; аптека – eczane – eczanesi – eczaneleri; лекарство – ilaç – ilacı – ilaçları; пища – yiyecek – yiyeceği – yiyecekleri; завтрак – kahvaltı – kahvaltısı – kahvaltıları; фирма – şirket – şirketi – şirketleri; женский парикмахер – kuaför – kuaförü – kuaförleri; мужской парикмахер – berber – berberi – berberleri; суп – çorba – çorbası – çorbaları; минута – dakika – dakikasını – dakikaları; класс – sınıf – sınıfı – sınıfları; мир – dünya – dünyası – dünyaları; группа – grup – grubu – grupları; деньги – para – parası – paraları; фильм – film – filmi – filmleri; коробка – kutu – kutusu – kutuları; машина – araba – arabası – arabaları; яблоко – elma – elması – elmaları; дорога – yol – yolu – yolları; килограмм – kilo – kilosu – kiloları; место – yer – yeri – yerleri; банка – kavanoz – kavanozu – kavanozları; сезон – mevsim – mevsimi – mevsimleri; весна – bahar – baharı – baharları; номер – numara – numarası – numaraları; время – zaman – zamanı – zamanları; цвет – renk – rengi – renkleri; черёд – sıra – sırası – sıraları.

Alıştırma 56. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: baba-ev: babanın evi

hasta-**kalp**: hastanın kalbi; kadın-**etek**: kadının eteği; eviniz-**mutfak**: evimizin mutfağı; öğrenciler-**imtihan**: öğrencilerin imtiha:nı; kardeşin-**saat**: kardeşinin saati; bu **erkek-oğul**: bu erkeğin oğlu; film-**isim**: filmin ismi; grubumuz-**mevcut**: grubumuzun mevcudu[u:]; Hasan-**lisan**: Hasan'ın lisa:nı; beyefendi-**mektup**: beyefendinin mektubu; arkadaşım-**ahbap**: arkadaşımın ahbabı[a:].

Alıştırma 57. Türkçe söyleyiniz:

теплый свитер моей младшей дочери – küçük kızımın kalın kazağı; правая сторона этой широкой улицы – bu geniş sokağın sağ tarafı; больное сердце пожилого мужчины – yaşlı adamın hasta kalbi; широкие равнины великой России – büyük ülke Rusya'nın geniş ovaları; серые камни высокой горы – yüksek dağın gri taşları; долгая беседа (по душам) этих двух людей – bu iki kişinin uzun sohbeti; бракованный товар нового магазина – yeni mağazanın defolu malları; красный галстук нашего молодого начальника – genç müdürümüzün kırmızı kirası; богатые клиенты новой фирмы – yeni şirketin zengin müşterileri; родные братья каждого из нас – her birimizin öz erkek kardeşleri; маленькие дети молодых пар – genç çiftlerin küçük çocukları; счастливые дни молодоженов – yeni evlilerin mutlu günleri; большинство родственников каждого из вас – her birinizin çoğu akrabaları; единственное желание всех студентов – bütün öğrencilerin tek arzusu; новая зажигалка этого высокого мужчины – bu uzun boylu adamın yeni çakmağı; деревянный дом этой большой семьи – bu büyük ailenin ahşap evi; большие проблемы нашего курса – sınıfımızın büyük problemleri; длинные, узкие и темные коридоры вашего учебного заведения – okulunuzun uzun, dar ve karanlık koridorları; высокие горы твоей страны – memleketinin yüksek dağları; богатые страны мира – dünyanın zengin ülkeleri; белая-пребелая машина моего отца – babamın bembeyaz arabası; перерыв с чаем нашей большой и хорошей группы – büyük ve güzel grubumuzun çay molası; разноцветные листья этих больших и красивых деревьев – bu büyük ve güzel ağaçların rengarenk yaprakları; современные

гостиницы твоего большого города – büyük şehrinin modern otelleri.

Alıştırma 58. В соответствии с понятийным описанием назовите по-турецки термины родства, дайте русские соответствия:

babanın erkekkardeşi (амса/дядя); annenin/babanın babası (büyükbaba/dede/дедушка); babanın kızkardeşi (hala/тетя); annenin erkekkardeşi (dayı/дядя); annenin kızkardeşi (teyze/тетя); kocanın erkekkardeşi (kayınbirader/деверь); teyzenin kız çocuğu (kuzin, teyzezade, teyzekızı/кузина, двоюродная сестра); kardeşin çocuğu (yeğen/племянник, племянница); kocanın annesi (kaynana/свекровь); karının babası (kaynata/тесть); teyzenin erkek çocuğu (kuzen, teyzezade, teyzeoğlu/кузен, двоюродный брат); kızın çocuğu (torun / внук, внучка); karının annesi (kaynana/теща); amcanın kız çocuğu (kuzin, amcazade, amcakızı/кузина, двоюродная сестра); amcanın erkek çocuğu (kuzen, amcazade, amcaoğlu/кузен, двоюродный брат); kızkardeşin kocası (damat/зять); dayının kız çocuğu (kuzin, dayızade, dayıkızı/кузина, двоюродная сестра); dayının erkek çocuğu (kuzen, dayızade, dayıoğlu/кузен, двоюродный брат); karının erkekkardeşi (kayınbirader/шурин); kocanın babası (kaynata/свёкор); halanın kız çocuğu (kuzin, halazade, halakızı/кузина, двоюродная сестра); karının kızkardeşi (baldız/свояченица); oğlun hanımı (gelin/невестка); halanın erkek çocuğu (kuzen, halazade, halaoğlu / кузен, двоюродный брат); erkekkardeşin hanımı (gelin/невестка); kızın kocası (damat/зять); oğlun çocuğu (torun/внук, внучка); kocanın kızkardeşi (görümce/золовка); annenin/babanın annesi (büyük anne/nine/бабушка).

Alıştırma 59. Türkçeye çeviriniz:

1. Чего только нет в этих комнатах нашего большого дома! – Bizim büyük evimizin bu odalarında neler yok! 2. На стенах этого зала много красивых полотен. – Bu salonun duvarlarında çok güzel tablo var. 3. Генеральный план Москвы находится в сейфе нашего начальника. – Moskova'nın genel planı müdürümüzün kasasında. 4. У подножий этих высоких гор много всяких цветов. – Bu yüksek dağların eteklerinde çok çeşit çiçek var. 5. Деревянный мост этой маленькой деревни уже очень старый. – Bu küçük köyün ahşap evi artık çok eski. 6. Дети

этой бедной страны всегда голодные. – Bu fakir ülkenin çocukları daima açtırlar. 7. В публичных библиотеках наших городов всегда много молодежи, и особенно студентов, потому что в этом месяце у них экзамены. – Bizim şehirlerimizin genel kütüphanelerinde daima çok genç bilhassa çok öğrenci var, çünkü bu ay onların sınavları var. 8. Мой гараж находится справа от вашего дома. – Benim garajım evinizin sağındadır. 9. В году четыре времени года, каждый из них длится три месяца, в сумме это составляет двенадцать месяцев. – Bir yıl dört mevsim. Her biri üç ay. Bunun toplamı on iki ay. 10. Главный проспект нашего города в той стороне. Поздно вечером здесь уже никого нет. – Şehrimizin ana caddesi o tarafta. Geceleyin burada artık bir kimse yok. 11. Серый пиджак вашего отца вон на той вешалке. – Babanızın gri ceketi işte o askıda. 12. У Ахмеда дома есть очень интересная книга, пошли, ребята! – Ahmed'in evinde enteresan bir kitap var. Haydi, çocuklar! 13. Скажите, пожалуйста, где мое письмо? Ваше письмо в сумке моего брата. – Lütfen söyler misiniz, benim mektubum nerede? Sizin mektubunuz erkek kardeşimin çantasında. 14. – Что имеет этот богатый предприниматель? – Он не очень-то богатый. – Разве у него нет отелей и магазинов? – Да, у него несколько фешенебельных отелей и ряд магазинов. – В таком случае он не просто предприниматель, а очень богатый предприниматель. – Bu zengin iş adamının nesi var? – O pek de zengin değil. Onun otelleri ve mağazaları yok mu? Evet, onun birkaç lüks oteli ve bir sıra mağazaları var. O halde o sırada 15. Все вещи этого иностранца уже в машине.

Alıştırma 60. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (büyük)pencereler-(uzun)koridorlar-(bizim)okul → bizim okulumuzun uzun koridorlarının büyük pencereleri

(iki) kat-(yeni) lokanta-(askeri) okul → askeri okulun yeni lokantasının iki katı; (uzun) sokaklar-Ankara ve İstanbul gibi şehirler-(büyük)memleketimiz → büyük memleketimizin Ankara ve İstanbul gibi şehirlerinin uzun sokakları; ad-(tembel) nöbetçiler-(bizim)sınıf → sınıfımızın tembel nöbetçilerinin adları; (üvey) kardeş-(yakın) dost-(bizim) ağabey → ağabeyimizin yakın dostunun üvey kardeşi; (büyük) problemler-(birçok) köyler-(komşu-

muz)Türkiye → komşumuz Türkiye'nin birçok köylerinin büyük problemleri; bir yer(...)de-(çok geniş) mutfak-(benim)ev → evimin çok geniş mutfağının bir yerinde; (büyük) ofis-(çok zengin) şirket-(işadamı) Osman → işadamı Osman'ın çok zengin şirketinin büyük ofisi; iki(...)de-(Mayıs ve Eylül gibi) aylar-(bu çok zor) yıl → bu çok zor yılın Mayıs ve Eylül gibi aylarının ikisinde; (profesyonel) eller-(çok tecrübeli) doktorlar-(bu modern) hastahane → bu modern hastanenin çok tecrübeli doktorlarının profesyonel elleri; (bir) oda(...)da-(lüks) otel-(Osman gibi) müteşebbis → Osman gibi müteşebbisin lüks otelinin bir odasında; (ağır) valiz-(küçük) kardeş-(bu uzun boylu sarışın) delikanlı → bu uzun boylu sarışın delikanlının küçük kardeşinin ağır valizi.

Alıştırma 62. Türkçe söyleyiniz:

1. В июне месяце у нас шесть экзаменов. То же самое у Мурата в июле месяце пять экзаменов. – Haziran ayında bizim 6 sınavımız var. Bunun gibi Murat'ın Temmuz ayında 5 sınavı var.
 2. У нас в стране зимой четыре-пять раз в неделю погода пасмурная. В такие дни у меня нет настроения. – Ülkemizde kışın haftada 4–5 gün hava kapalıdır. Bu gibi günlerde keyfim yok.
 3. В этой аудитории очень мало места, поэтому мебели немного и она небольшая. Вот стол, он низкий, короткий и узкий. Аналогичным образом шкаф невысокий и узкий. – Bu dersane çok dar, bunun için mobilya çok fazla değil ve o büyük değil. İşte masa, o alçak, kısa ve dar. Bunun gibi dolap yüksek değil ve dardır.
 4. Эта пожилая женщина слегла. Такие больные пожилые люди всегда очень слабые. – Bu yaşlı kadın hasta, onu yataklar çekti. Bu gibi hasta yaşlılar daima çok zayıftırlar.
 5. Мой приятель совсем один на этом свете, т.е. у него совсем нет родственников. То же самое и у его супруги нет родителей. – Benim ahabım bu dünyada yaryalnız, yani onun hiç akrabaları yok. Bunun gibi onun eşinin de anası babası yok.
 6. Наш новый начальник каждые выходные работает в офисе. Аналогичным образом я тоже всё время занят. – Bizim yeni müdürümüz her hafta sonu ofistedir. Bunun gibi benim de daima çok işim var.
 7. Без сомнения подобный фешенебельный, современный и красивый дом стоит очень дорого. – А мне всё равно. – Laf yok, bu gibi lüks, modern ve güzel ev pek çok pahalı. Ancak bana hepsi bir.
 8. Главная

площадь столицы нашей родины Москвы – Красная площадь. Аналогичным образом главная площадь столицы Турции Анкары – Кызылай. – Başkentimiz Moskova'nın ana meydanı Kızıl meydan. Bunun gibi Türkiye'nin başkenti Ankara'nın ana meydanı Kızılay. 9. Весной погода очень изменчивая, поэтому много людей, включая в первую очередь пожилых, болеет. Аналогичным образом осенью, особенно в последний месяц осени – ноябрь, больницы снова бывают обычно переполнены. – İlk baharda hava çok değişik, bunun için başta yaşlı insanlar dahil olmak üzere çok kişi hasta. Bunun gibi son baharda ve bilhassa son baharın son ayı Kasım ayında hastaneler yine kaide olarak tıklım bıklım olur. 10. Сейчас один из трех священных месяцев – Рамазан. В такие месяцы люди становятся немного лучше и приветливее. – Halen üç ayların biri Ramazan ayındayız. Bu gibi aylarda insanlar biraz daha iyi ve güler yüzlü olur.

Alıştırma 65. Türkçe tamamlayınız:

1. Murat şimdi nerede? О (в доме своего отца / babasının evinde). Evi nasıl (просторный / geniş mi) yoksa (тесный / dar mı)? Evi (не просторный / geniş değil), amma (и не тесный / dar da değil). 2. (Внутри дома / Evin içi) nasıl, (чисто / temiz mi) yoksa (грязно / kirli mi)? Babam çok (чистоплотный/temiz) bir adam, yani (у него дома / onun evi) daima (чисто/temiz). 3. (На столе / Masada) fincanlar var. Bir de (в чашках / fincanlarda) birşey var. Acaba (там/іçlerinde) ne var? (В одной чашке / Bir fincanda) çay var. (В какой / Hangi) fincanda çay var? İşte (зеленой/yeşil) fincanda. Peki, amma çay (какой/nasıl), (горячий / sıcak mı) yoksa artık (холодный / soğuk mu)? Tabii, (горячий/sıcak). Ancak (крепкий / koyu mu) yoksa (некрепкий / açık mı)? Bilmem, (не хотите ли попробовать / bir denemek ister misiniz)? İyi olur. 4. (Рядом с вами / Yanınızda), doğrusu (слева от вас / solunuzda) (полный/şişman) bir delikanlı var. О kim? Osman'ın (брат/erkek kardeşi) ve benim (товарищ/arkadaşım). Ya sizin (родной брат / öz erkek kardeşiniz) var mı? Evet, benim (брат/erkek kardeşim) var, amma о (родной / öz kardeş) değil, (сводный / üvey kardeş), çünkü benim (родной/öz) babam yok. Sizin (сводный брат / üvey kardeşiniz) nasıl, (полный / şişman mı) yoksa (худой / zayıf mı)? О (полноватый / biraz şişman), amma

(привлекательный/sevimli), bir de (низкий / kısa boylu değil) değil, (высокий / uzun boylu). 5. (Перед нашим домом / Evimizin önünde), çok yakında (маленький/küçük) bir garaj var. (В гараже / Garajda) bir araba var, acaba o araba (чья/kimin) ve (какая/nasıl), (новая / yeni mi) yoksa (старая / eski mi), (комфортабельная / konforlu mu), yani (удобная / rahat mı) yoksa değil mi? Efendim, bu garaj tabii (большой/büyük) değil, (но и маленький / küçük de) değil. O araba (моя/benim), o (дешевая/ucuz) değil, tam tersi çok (дорогая/pahalı). 6. (За телевизором / Televizyonun arkasında), yani (рядом с батареей / kaloriferin yanında), iki (большая/büyük) kutu var. Acaba, (в них / içlerinde) ne var? Bu iki kutuda meyveler var. Acaba (какие/hangi) meyveler var, yani (апельсины/portakal), (груши/armut), (бананы/muz) filân var mı? Evet, (все они / hepsi) var. Bunlar (какие/nasıl), (спелые / olgun mu) yoksa (незрелые / ham mı)? Estağfurullah, efendim, (все они спелые / hepsi olgun). 7. Sizin babanız (молодой / genç mi) yoksa (пожилой / yaşlı mı)? Benim babam artık (71 год / 71 yaşında). 8. (Напротив нашей фирмы / Şirketimizin karşısında) gayet (большой/büyük) bir ev var, o (чей/kimin) acaba? O ev (нашей семьи / ailemizin). Ailenizde siz (сколько человек / kaç kişisiniz)? Biz (10 человек / 10 kişiyiz). Aileniz (какая/nasıl), (богатая / zengin mi) yoksa (бедная / fakir mi)? Ailemiz pek çok (богатая/zengin) değil, amma (и бедная / fakir de) değil. 9. Sizin (иностранный язык / yabancı lisanınız) var mı? Evet, Türkçem var. Türkçe (какой/nasıl), (легкий / kolay mı) yoksa (тяжелый / zor mu)? Türkçe, Rusça (подобно/gibi) pek çok (легкий/kolay) değil. 11. Bakar mısın, (перед тем супермаркетом / o süpermarketin önünde) fevkalâde (красивая/güzel) bir (молодая женщина / genç bayan) var. O kim acaba? O müdürümüzün (дочь / kızı). O (замужем / evli mi) yoksa (незамужем / değil mi)? O artık evli ve onun (двое детей / iki çocuğu) var. 12. (В том зале / O salonda) (громадный/iri) bir adam var, o kim? O kocaman adam (начальник моего мужа / beyimin patronu), o çok (деликатный/nazık), (интеллигентный/efendi) adam.

Alıştırma 66. Türkçe söyleyiniz:

1. Осенью у нас всегда много фруктов, таких как груши, яблоки и т.д. – Son baharda **bizde** armut, elma v.s. gibi çok meyve

var. 5. Что в том шкафу? В шкафу пусто. – O dolapta ne var? Dolap boştur (Dolapta hiç bir şey yok).

Alıştırma 68. Türkçe söyleyiniz:

раз в каждые 5 лет – her 5 yılda bir (defa), 7 раз в месяц – bir ayda 7 (defa), в 1 из дней – günlerin birinde; 10/12 – on ikide on; два из моих пяти сложных экзаменов – benim 5 zor sınavımın ikisi; 2/3 чайной ложки – çay kaşığının üçte ikisi; 3/15 – on beşte üç; каждые 4 месяца – her 4 ay; 3,085 – üç binde seksen beş; 77,6 – yetmiş yedi onda altı; 1/20 – yirmide bir; 1/4 нашей работы – işimizin dörtte biri; 20% из состава вашей группы – grubunuzun mevcudunun yüzde yirmisi; одно из каждых двух яблок – her iki elmanın biri; 3/4 вашего занятия – dersin dörtte üçü; 60% всех фруктов – bütün meyvelerin yüzde altmışı; некоторые из них – onların bazıları; большая часть газет – gazetelerin çoğu; 2/5 всех наших денег – bütün paralarımızın (paramızın) beşte ikisi; 8/9 всех студентов – bütün öğrencilerin dokuzda sekizi; двое из пяти ваших детей – sizin beş çocuğunuzun ikisi; 937,59 – dokuz yüz otuz yedi yüzde elli dokuz; 8,512 – sekiz binde beş yüz on iki; 6 дней в неделю – haftada 6 (defa); каждая неделя отпуска – tatilin her haftası; 45% из всех нас – hepimizin yüzde kırk beşi; 5/7 их пути – onların yolunun yedide beşi; 6/9 – dokuzda altı; 2,039 – iki binde otuz dokuz; 4,56 – dört yüzde elli altı; 85% ламп – lambaların yüzde seksen beşi; 67,096 – altmış yedi binde doksan altı; треть всего нашего времени – bütün zamanımızın üçte biri.

Alıştırma 70. Türkçe tamamlayınız ve tercüme ediniz:

1. (Ваша деревня / Köyünüz) nerede? (Наша деревня / Köyümüz) bu büyük şehrin birkaç kilometre Batısında. 2. Lütfen söyler misiniz, deniz (далеко/uzak) mı? Hayır, efendim, deniz (отсюда / buranın) 5 kilometre Güneybatısında. 3. Postahane (где/nerede)? (Напротив вас / Karşınızda). Амма (напротив нас / karşımızda) bir tek bina değil, birçok bina var, (какое из них / bunların hangisi) postahane? 4. Odanızda (батарея/kalorifer) var mı? Evet, odamda iki tâne (батареи/kalorifer) var. Peki, amma bunlar odanızın (где/neresinde), acaba? (Одна из них / Onların biri) televizyonun (сзади/arkasında), yani pencerenin (рядом/yanında), (другая / diğeri) de odanın (в углу / köşesinde), dolabın (сбоку / yanında). Bunların (какая/hangisi) uzun ve sıcak? (Они обе / İkisi)

hem uzun, hem de sıcak. 5. Türkiye (недалеко/yakın) mı? Hayır, efendim, Türkiye pek çok (далеко/uzak), buranın birkaç bin kilometre (южнее/Güneyinde). 6. Evinizin (вокруг/etrafında) enteresan bir şey var mı? Evimin (вблизи/yakınında) küçük, amma (чрезвычайно / son derece) güzel bir tiyatro var. Tiyatro evinizin (где/neresinde), (сбоку/yanında) mı, yoksa (позади/arkasında) mı? Bu tiyatro evimin yanında yoksa arkasında değil, (даже спереди / önünde bile) değil. 7. Evinizin (вокруг/etrafı) neresi? Evimin (перед/önünde) küçük bir park, (а сзади / arkasında da) bir bahçe var, yani evim parkın ve bahçenin (внутри/içinde). Bu da çok güzel, çünkü (воздух/hava) daima temiz. Ya tiyatro nerede? Bahçenin (позади/arkasında) bir sokak var, işte o sokağın (на противоположной стороне / karşı tarafında). Ya Kavuncular şimdi neredeler, evin (внутри/içinde) mi? Hayır, onlar şimdi evin içinde değil, (на улице / dışarıda), (открытом/açık) havadadırlar. 8. Kremlin Moskova'nın (где/neresinde): Batısında mı yoksa (на востоке / Doğusunda) mı, Güneyinde mi yoksa (на севере / Kuzeyinde) mi? Kremlin Moskova'nın (в центре / merkezinde). O Rusya'nın kalbidir. 9. Rusya'nın (вокруг/etrafında) denizler var mı? Tabii, var, Rusya'nın (вокруг/etrafında) çok deniz var. Ya (внутри / içinde) var mı? Rusya'nın (внутренний/iç) denizleri de var. 10. (Рядом с вами / Sizin yanınızda) yaşlı bir kadın var, o kim, sizin (бабушка/büyükanne) mi? Hayır, efendim, o benim büyükanne değil, (прабабушка / büyükanne'nin annesi). O artık 89 yaşında, amma Allaha şükür (в здравии / afiyette). Maşallah! 11. Onun (муж/kocas), yani (ваш прадедушка / büyükanne'nizin babası) var mı? Hayır, maalesef artık 15 yıldır yok. 12. Bu elmanın (снаружи / dışı) taze, amma (внутри/içi) çürük. 13. Bu masanın (сверху/üzeri) temiz, amma (снизу/altı) çok pis. 14. Bu dolabın (перед/önü) ve (по бокам / yanları) açık pembe, amma (сзади/arkası) kahverengi. 15. Bu mağazanın (внутри/içi) çok (много народу / kalabalık). 16. Patronumuz uzun, ya da kısa boylu değil, (среднего / orta boylu). 17. Burası dünyanın çok güzel bir (уголок/köşesi). 18. Sinema bu (улица/sokakta) mı? Evet, (близко отсюда / bu yakınlarda). Peki, amma bu sokağın (где/neresinde)? Biz sokağın (посередине / ortasında) yız, sinema da sokağın (вначале/başında). Vay canım, çok (далеко/uzak). Hayır, (далеко/uzak) değil, çünkü bu sokak (длинная/uzun) değil, çok (короткая/kısa).

Лингвострановедческий модуль

Задание 3. Укажите, какие из перечисленных имен являются мужскими, а какие – женскими, проверьте себя по лингвострановедческому модулю:

Gizem/ж; Agan/м; Behçet/м; Ülkü/ж; Buğrahan/м; Gökben/ж; Gültekin/м; Dilaver/м; Hasibe/ж; İbrahim/м; Şaziye/ж; Meriç/м; Hasan/м; Yurdanur/ж; Aşkın/м; Karabey/м; Ayca/ж; Ejder/м; Uzel/ж; Erberk/м; Satı/ж; Cenk/м; Egemen/м; İnci/ж; Affan/м; Bera/ж; Faik/м; Hiram/м; Uzun/ж; Cahit/м; Akgül/ж; Cüneyt/м; Başer/м; Menekşe/ж; Mensur/м; Fahri/м; Bahriye/ж; İdris/м; Taçnur/ж; Ata/м; Bahar/ж; Bulut/м; Karanfil/ж; Lemi/м; Batı/м; Fahire/ж; Çevrim/м.

Alıştırma 71. Tercüme ediniz:

Başlıca-asıl-ana: 10. В чем состоит основная идея данного рассказа Азиза Несина? – Aziz Nesin'in bu hikâyesinin ana fikri nedir? 11. Вам известно, каковы основные (важные) составляющие (стороны) этого происшествия? – Bu olayın başlıca tarafları nelerdir? 12. Основная еда друга моего двоюродного брата – это не хлеб, мясо и т.д., а соленья, т.е. соленые помидоры, огурцы и перец. – Benim kuzenimin dostunun asıl yemeği ekmek, et v.s. değil, turşular, yani domates, salatalık ve biber turşusu.

Gerçek – doğru – asıl – orijinal: 15. Ваш сын является точной копией своего отца. – Oğlunuz babasının tam kopyasıdır. 16. Этот документ не оригинал, а копия; здесь же копии не проходят. – Bu belge asıl değil, kopya. Kopyalar da burada olmaz! 17. – Посмотрите, пожалуйста, эти доллары настоящие? – Ну-ка давайте! Две купюры из них настоящие, а две – фальшивые. – Lütfen, bakar mısınız, bu dolar gerçek (hakiki) mi? – Haydi bakalım! Bunların iki tanesi gerçek, iki tanesi de sahte. 18. В этом месяце в музее нашего города выставляется ряд подлинных полотен Айвазовского. – Bu ay şehrimizin müzesinde Ayvazovski'nin bir sıra orijinal tabloları var.

Bacak-ayak: 7. От горшка два вершка, но с норовом. – Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var. 8. До чего же много у

Вас с собой чемоданов. Все они очень тяжелые, т.е. в длинном пути они являются большой обузой. – Sizin yanınızda amma da çok valiz var. Hepsî çok ağır, yani uzun yolda bunlar bir ayak bağıdır. 9. Мой сын каждый день занимается в библиотеке. Он своего рода “ходячая библиотека”. – Жалко, что таких молодых людей немного, а вокруг них – общество невежд. – Benim oğlum her gün kütüphanededir. O şöyle bir ayaklı kütüphane. Ne yazık, amma bu gibi gençler o kadar fazla değil, onların etrafında da ayak takımı var. 10. Посмотрите, до чего много интересных идей у этого маленького ребенка! – Bakar mısınız, bu basak kadar çocuşun amma da çok enteresan fikri var! 11. – Что желаете? – Пожалуйста, что-нибудь перекусить на ходу. – Ne arzu edersiniz? – Ayaküstü bir şey lütfen.

Alıştırma 72. Tercüme ediniz:

göz-burun-dudak-ağız-boğaz-çene: 5. Какое горлышко у той банки, широкое или узкое? – O kavanozun boğazı nasıl, geniş mi yoksa dar mı? 6. Мурат большой болтун, он болтает всё подряд. А его старший брат Мустафа сквернословит. Эта плохая семья уже стала притчей во языцах на устах у всей нашей деревни. – Murat dili uzun bir adam, dilinde kemik yok. Ağabeyi Mustafa da ağzı bozuk bir adam. Bu fena aile artık bütün köyümüzün dillerine destan oldu. 7. Посмотрите, до чего эта собака большая. У меня даже отнялся язык. – Bakar mısınız bu köpek amma da büyük. Benim dilim bile tutuldu. 9. Все твои слова – чепуха. Хватит болтать! – Senin bütün sözlerin palavra. Çenenî kara! 10. – У тебя очень красное горло. Недалеко от метро есть аптека, я куплю таблетки, микстуру и мазь. Выздоровливай! – Спасибо тебе за добрые слова! – Senin boğazın çok kırmızı. Metronun yanında bir eczane var. Har, şurup, melhem alırım. Geçmiş olsun! – Sağol, diline sağlık!

(Bilmece/загадка) Altı mermer, üstü mermer, içinde bir gelin oynar (танцует) – рот (mermer – зубы, gelin – язык). (Bilmece) Kırmızı duvar üstünde beyaz bardaklar – (kırmızı duvar – десна, beyaz bardaklar – зубы). (Bilmece) Zenginin elinde fakirin dilinde (para).

(Bilmece) Bir avucun beş kardeşi (пальцы).

(Bilmece) Bir çatının (крыша) altında beş kardeş (пальцы).

Bir de onun arkası var. – У него есть влиятельный человек.

Bu askeri kol çok uzun. – Эта воинская колонна очень длинная.

Alıştırma 73. Türkçe tamamlayınız ve tercüme ediniz:

1. Bu olay üzerinde (у них особые точки зрения / ayrı düşünceleri) var. Bu olay üzerinde (у них разные точки зрения / farklı düşünceleri) var. Bu olay üzerinde (у них разнообразные взгляды / değişik düşünceleri) var. Bu olay üzerinde (у них много взглядов / çeşitli) var. 2. Osman ve Bülent, (две противоположности / farklı insanlar). 3. Kardeşimin (отдельная комната / ayrı odası) var. 4. Osman bugün hasta, Hasan da. Efendim, bu (два разных вопроса / iki farklı mesele), çünkü Osman bugün hariç her derste okulda, Hasan da haftada birkaç defa eksik. 5. Bodrumda kaç tâne kavanoz var? Üç tâne, amma (все они разные / hepsi farklı), çünkü biri domates turşusu, diğer ikisi biber turşusu. 6. Burası benim memleketim ve buraların içimde (особое место, свой уголок / ayrı yeri, ayrı köşesi) var. 7. Bu kitapta (различные рассказы / çeşitli hikayeler) var. 8. Ülkemizin (различные страны-соседи / çeşitli komşu ülkeleri) var. Her ülkenin dünyada (свое место / ayrı yeri) var. Her ülkenin (свои особые проблемы / ayrı problemleri) var. 9. Erken baharlarda hava çok (изменчивая/ değişik), bir gün açık ve ılık, diğer gün de kapalı ve serin. 10. Bu iki mağazada fiyatlar (разные/farklı), meselâ bu mağazada ekmeğin bir tânesi 1 lira, amma diğer mağazada tânesi 1,5 lira. 11. Biz (разных/farklı) ülkelerdeyiz, meselâ sen Türkiye’desin, çünkü sen Türksün, ben de Rusya’dayım, çünkü ben Rusum. Dillerimiz de (разные/farklı), benim ana dilim Rusça, senin ana dilin Türkçe. 12. O raflarda (различные цветы / değişik çiçekler) var. Bunların iki tânesi kırmızı, biri mor, üçü sarı ve birkaç tânesi turuncu. 13. Ahmed’in şirketinin ofisi, Ankara’nın neresinde? Çankaya’da. Benim oğlumun da şirketi Çankaya’da. Siz (в одном месте / aynı yerde) misiniz? Oğlunuzun ismi ve soyadı ne? Hasan Ağar. Hayır, şirketimizde Hasan Ağar gibi bir kimse yok, yani biz (в разных местах / farklı yerdeyiz). 14. Hepimiz (разные/farklıyız), amma başlıca problemlerinizi (одинаковые/aynı).

Alıştırma 74. Tercüme ediniz:

Рядом с ними за партой сидит очень хороший и способный ученик. – Onun sıra arkadaşı, çok iyi ve yetenekli bir öğrenci.

Alıştırma 75. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: У Хасана все зубы плохие (гнилые).

Hasan'ın bütün dişleri çürük. – Hasan'ın dişlerinin hepsi çürük.

У Айше все юбки новые. – Ayşe'nin bütün etekleri yeni. → Ayşe'nin eteklerinin hepsi yeni. / У меня все родственники живут в Стамбуле. – Bütün akrabalarım İstanbul'dadırlar. → Akrabalarımın hepsi İstanbul'da. / У бабушки моего приятеля все внуки уже взрослые. – Ahbabımın büyükannesinin bütün torunları artık büyüktürler. → Ahbabımın büyükannesinin torunlarının hepsi artık büyük. / Все генеральные директора этих фирм молодые. – Bu şirketlerin bütün genel müdürleri gençtirler. → Bu şirketlerin genel müdürlerinin hepsi genç. / Все железные дороги этих бедных стран старые и плохие. – Bu fakir ülkelerin bütün demir yolları eski ve kötü. → Bu fakir ülkelerin demir yollarının hepsi eski ve kötü. / Все продавцы этого магазина исключительно профессиональны. – Bu mağazanın bütün satıcıları son derece profesyonel. → Bu mağazanın satıcılarının hepsi son derece profesyonel. / Все студенты нашего курса сейчас за границей. – Sınıfımızın bütün öğrencileri şimdi dışarıdalar. → Sınıfımızın öğrencilerinin hepsi şimdi dışarıda. / Все подобные заболевания очень серьезные. – Bütün bu gibi hastalıklar çok ciddi. → Bu gibi hastalıkların hepsi çok ciddi. / Все зубы этого пожилого мужчины поражены кариесом. – Bu yaşlı adamın bütün dişleri çürük. → Bu yaşlı adamın dişlerinin hepsi çürük. / Во всех этих новых домах есть лифт. – Bütün bu yeni evlerde asansör var. → Bu yeni evlerin hepsinde asansör var. / Все мои идеи искренние. – Bütün fikirlerim samimi. → Fikirlerimin hepsi samimi. / Весь товар в этом новом магазине не фирменный. – Bu yeni mağazada bütün mallar orijinal değil. → Bu yeni mağazada malların hepsi orijinal değil. / В этом городке все общественные туалеты очень грязные. – Bu küçük şehirde bütün genel tuvaletler çok pis. → Bu küçük şehirde genel tuvaletlerin hepsi çok pis. / Во всех номерах

этой гостиницы есть холодильник. – Bu otelde bütün odalarda buzdolabı var. → Bu otelde odaların hepsinde buzdolabı var. / Все галстуки у нашего начальника красного цвета. – Patronumuzun bütün kravatları kırmızı. → Patronumuzun kravatlarının hepsi kırmızı.

Alıştırma 76. Составьте словосочетания с относительным изафетом и переведите на русский язык:

duvar-saat: duvar saati → настенные часы; okul-defter: okul defteri → школьная тетрадь; resim-salon: resim salonu → художественный салон; kitap-rafi: kitap rafı → книжная полка; yemek-salon: yemek salonu → столовая (в квартире); TV-sehpa: TV sehrası → подставка под телевизор; konser-salon: konser salonu → концертный зал; kitap-ev: kitap evi → Дом книги; tebeşir-kutu: tebeşir kutusu → коробочка для мела; yazı-tahta: yazı tahtası → школьная доска; tiyatro-salon: tiyatro salonu → театральный зал; pencere-perde: pencere perdesi → оконная занавеска; yaz-tatil: yaz tatili → летние каникулы; sinema-bina: sinema binası → здание кинотеатра; Türk-mutfak: Türk mutfağı → турецкая кухня; merkez-banka: Merkez bankası → центральный банк; elma-bahçe: elma bahçesi → яблоневый сад; misafir-salon: misafir salonu → гостиная; hafta-son: hafta sonu → конец недели; okul-sınıf: okul sınıfı → школьный класс; Türk-dil: Türk dili → турецкий язык; park-yer: park yeri → место для парковки; konfeksiyon-mağaza: konfeksiyon mağazası → магазин готовой одежды; öğretmen-okul: öğretmen okulu → педагогический институт; sebze-pazar: sebze pazarı → овощной рынок; saat-tamirhane: saat tamirhanesi → часовая мастерская; Türk-lokanta: Türk lokantası → турецкий ресторанчик; kütüphane-bina: kütüphane binası → здание библиотеки; Moskova-saat: Moskova saati → московское время; Rus-dil: Rus dili → русский язык; ders-zaman: ders zamanı → время урока; grup-liste: grup listesi → список группы; Türkçe-ders: Türkçe dersi → урок турецкого языка; ofis-mobilya: ofis mobilyası → офисная мебель; akşam-yemek: akşam yemeği → ужин; yol-para: yol parası → проездные (деньги на дорогу); kol-saat: kol saati → наручные часы; köy-yumurta: köy yumurtası → домашние яйца; sigara-paket: sigara paketi → пачки для сигарет; Rus-ruble: Rus rublesi → российский рубль; sigara-mola: sigara molası → пере-

кур; armut-reçel: armut reçeli → грушевое варенье; çiçek-bal: çiçek balı → цветочный мёд; limon-renk: limon rengi → лимонный цвет; sıra-numara: sıra numarası → порядковый номер; Türk-lira: Türk lirası → турецкая лира; iş-adam: iş adamı → предприниматель.

Alıştırma 77. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: baba-ev: babanın evi (дом отца) – baba evi (отчий дом)

kadın-etek: kadının eteği (юбка женщины) – kadın eteği (женская юбка); mağaza-vitrinler: mağazanın vitrinleri (витрины магазина) – mağaza vitrinleri (магазинные витрины); ev-mutfak: evin mutfağı (кухня дома) – ev mutfağı (домашняя кухня); öğrenci-imtihan: öğrencinin imtihanı (экзамен студента) – öğrenci imtihanı (студенческий экзамен); koridor-duvar: koridorun duvarı (стена коридора) – koridor duvarı (коридорная стена); kadın-çanta: kadının çantası (сумка женщины) – kadın çantası (женская сумка); üniversite-lokanta: üniversitenin lokantası (столовая университета) – üniversite lokantası (университетская столовая); kadın-kazak: kadının kazağı (свитер женщины) – kadın kazağı (женский свитер); dağ-taş: dağın taşı (камень горы) – dağ taşı (горный камень); aile-problem: ailenin problemi (проблема семьи) – aile problemi (семейная проблема); Türk-mutfak: Türkün mutfağı (кухня турка) – Türk mutfağı (турецкая кухня); Moskova-üniversite: Moskova'nın üniversitesi (университет Москвы) – Moskova üniversitesi (Московский университет); çocuk-dil: çocuğun dili (язык ребенка) – çocuk dili (детская речь); kadın-dergi: kadının dergisi (журнал женщины) – kadın dergisi (женский журнал); çocuk-doktor: çocuğun doktoru (врач ребёнка) – çocuk doktoru (детский врач, педиатр); ofis-mobilya: ofisin mobilyası (мебель офиса) – ofis mobilyası (офисная мебель); erkek-saat: erkeğin saati (часы мужчины) – erkek saati (мужские часы); aile-parası: ailenin parası (деньги семьи) – aile parası (семейные деньги); sıra-numara: sıranın numarası (номер ряда) – sıra numarası (порядковый номер); bayan-kuaför: bayanın kuaförü (парикмахер женщины) – bayan kuaförü (женский парикмахер); radyo-alıcı: radyonun alıcısı (покупатель радио) – radyo alıcısı (радиоприёмник).

Alıştırma 78. Определите, сколько референтов выражает словосочетание, качественные или относительные атрибутивные характеристики имеет определение в словосочетании с одним референтом, скажите по-турецки:

мелкие деньги / 1 (bozuk para, ufak para), детская книга / 1 (çocuk kitabı), деньги на проезд / 1 (yol parası), настенные часы / 1 (duvar saati), стоимость этого пальто / 2 (bu paltonun fiyatı), стоимость одного проезда в метро / 1 (bir metro ücreti), домашнее животное / 1 (evsel hayvan), длинная борода / 1 (uzun sakal), толстая книга / 1 (kalın kitap), директор фирмы / 1 (şirket müdürü), мусорная корзина / 1 (çöp sepeti), охотничья собака / 1 (av köreği), розовые щеки / 1 (pembe yanak), моя кошка / 2 (benim kedim), ясная мысль / 1 (açık fikir-düşünce), боль в горле / 1 (boğaz ağrısı), наручные часы / 1 (kol saati), темные усы / 1 (koyu renkli bıyık), горлышко бутылки / 1 (şişe boğazı), турецкий язык / 1 (Türk dili), красный глаз / 1 (kırmızı göz), нос ребенка / 2 (çocuğun burnu), книга ребенка / 2 (çocuğun kitabı), правильный ответ / 1 (doğru cevap-yanıt), оригинал документа / 2 (evrağın aslı), полотенце для рук / 1 (el havlusu), яблоневый сад / 1 (elma bahçesi), чайная ложка / 1 (çay kaşığı), директор этой школы / 2 (bu okulun müdürü), парикмахер мамы / 2 (annenin kuaförü), глубокий погреб / 1 (derin bodrum), мелкие деньги брата / 2 (erkek kardeşinin bozuk parası), зимнее время года / 1 (kış mevsimi), красный цвет / 1 (kırmızı rengi), турецкий кофе / 1 (Türk kahvesi), длинный ряд / 1 (uzun sıra), оливковое дерево / 1 (zeytin ağacı), яблочное варенье / 1 (elma reçeli), цветочный мед / 1 (çiçek balı), желтый апельсин / 1 (sarı portakal), дом семьи / 2 (ailenin evi), мировая война / 1 (dünya harbi), его горячее блюдо / 2 (onun sıcak yemeği), минусы этого вопроса / 2 (bu konunun eksileri), черный список со студентами / 1 (kara öğrenci listesi), листовый чай / 1 (yaprak çay), четверть минуты / 2 (dakikanın çeyreği)

Alıştırma 79. Okuyup tercüme ediniz:

1. diş eti – десна. 5. bir otobüs ücreti – стоимость проезда в автобусе. 6. kalp hastahanesi – кардиологическая клиника; kalp hastası – больной сердечно-сосудистым заболеванием, «сердеч-

ник». 11. yeni mobilya düşüncesi – идея покупки новой мебели.
14. beyin takımı – команда «знатоков».

Alıştırma 80. Türkçe tamamlayınız ve cevap veriniz:

(Лимон, вода → limon suyu / лимонный сок) ne renkte?
(Помидор, вода → domates suyu / томатный сок) ne renkte?
(Апельсин, вода → portakal suyu / апельсиновый сок) ne renk?
Okulunuzda (Турок, студенты → Türk öğrenciler / турецкие студенты) var mı? (Турецкий, кухня → Türk mutfağı / турецкая кухня) nasıl? Türkiye’de (лето, сезон → yaz mevsimi / летнее время года) nasıl ve kaç ay? (Турция, север → Türkiye’nin kuzeyinde / на севере Турции) herhangi bir deniz var mı? Kışın Moskova’da (север, ветры → kuzey rüzgarlar / северные ветры) var, bilir misiniz, bunlar nasıl? Bu askı boş, acaba (ванная, полотенце → banyo havlusu / банное полотенце) nerede? Bu (Casio, рука, часы → “Casio” kol saati / наручные часы «Casio») çok güzel, o pahalı mı? (Кинотеатр, здание → Sinema binası / здание кинотеатра) nerede, (ремонтная мастерская, бок → tamirhanenin yanında / рядом с ремонтной мастерской) mı? Karnım aç, yakınlarımızda bir (турецкий, ресторанчик → Türk lokantası / турецкий ресторанчик) var mı? (Чай и суп, ложки → Çay ve çorba kaşıkları / Чайные и столовые ложки) nasıl? Bu yaz (одежда, цены → elbise fiyatları / цены на одежду) çok yüksek, bilginiz var mı, neden? Lütfen söyler misiniz, (Тверская, проспект → Tverskaya caddesi / Тверской проспект) Moskova’nın neresinde? Bilir misiniz, (турецкий язык, экзамен → Türkçe sınavı / экзамен по турецкому языку) ne zaman? Bellidir ki (русский, кухня → Rus mutfağı / русская кухня) çok lezzetli, amma meselâ (овощи, суп → sebze çorbası / овощной суп) nasıl? Bu çorbanın (русский язык, имя → Rusçası-Rusça ismi / русское название) ne? Bilir misiniz, Moskova’da (турок, магазины → Türk mağazaları / турецкие магазины) var mı? Evinizde her hangi bir (собака, детеныш → köpek yavrusu / щенок) var mı? Bütün mağazalarda (женщина, одежда → kadın elbisesi / женская одежда) var mı? Acaba (море, ветер → deniz rüzgarı / морской ветер) nasıl, ılık mı yoksa soğuk mu? (Грипп, болезнь → grip hastalığı / заболевание грипп) nasıl, çok ciddi ve ağır mı? (Грипп, больной → grip hastası / у больного гриппом)’nın kaide olarak ateşi var mı ve o nasıl, pek

yüksek mi? (Стамбул, город → İstanbul şehri / город Стамбул) nasıl bir şehir. О (Турция, где → Türkiye'nin neresinde / в какой части Турции)? Çarşılarda güzel (мужчина, пиджаки → erkek ceketleri / мужские пиджаки) var mı ve (они, цена → bunların fiyatları / цены на них) nasıl, yüksek mi? Dersanenizde (мусор, корзина → çöp sepeti / мусорная корзина) var mı? Mağazalarımızda, meselâ süpermarketlerimizde (готовая одежда, отделы → konfeksiyon-hazır giyim bölümleri / отделы готовой одежды) var mı? (Радио, улица → Radyo sokağı / улица Радио) yakınlarımızda mı? (Султан Ахмед, мост → Sultan Ahmet köprüsü / мост Султана Ахмеда) Türkiye'nin hangi şehrinde?

Alıştırma 84. Türkçe tamamlayınız:

Bu ne kitabı? Bu (детская книга / çocuk kitabı). О nasıl (новая / yeni mi), (старая / eski mi), (тонкая / ince mi) yoksa (толстая / kalın mı)? Bu kitap (новая / yeni) ve (толстая / kalın). Bu kitap (чья / kimin)? Bu kitap (этого ребенка / bu çocuğun). (У этого ребенка / Bu çocuğun) başka yeni ve eski, kalın ve ince (книги/kitapları) var mı? Bu (турецкая газета / Türk gazetesi) nasıl, (свежая / yeni mi) yoksa (старая / eski mi)? Bir bakıyım, (дата этой газеты / bu gazetenin tarihi) 5 Mayıs. Bu gazete (чья/kimin)? Şirketimizde bir Türk var, işte (его/onun). (У этого турка / Bu Türkün) sadece (газеты/gazeteleri) değil, (книги, журналы / kitapları, dergileri) var. Bu (столовый сервиз / sofra takımı) çok güzel ve pahalı, о (кухонный шкаф / mutfak dolabında). Dolap da (правая стена кухни / mutfağın sağ duvarında), yani (рядом с плитой / ocağın yanında). Bu (кошачий детеныш / kedi yavrusunun) gözleri çok küçük. (У этой кошки / Bu kedinin) bir yılda on on iki (котятa/yavrusu) var. Bu zayıf adam (сердечный больной / kalp hastası), onun arasına (сердечная боль / kalp ağrısı) var. (У его матери тоже сердце / Annesinin de kalbi) hasta, o bir yılda bir iki ay hastahannede. Bu (спальня / yatak odası) çok küçük, amma bu (комната/odada) iki (кровать/yatak) var, biri (детская кроватка / çocuk yatağı), diğeri de (кровать Османа / Osman'ın yatağı). Burası (детская комната / çocuk odası). Bu karıkocanın iki çocuğı ve iki (детских комнаты / çocuk odası) var, yani onların her (их ребенок / çocuğunun) ayrı (комната/odası) var. (Проблема с Османом / Osman problemi) bir tembel çocuk

meselesi. Osman çok tembel ve haylaz, bir de pek çok yetenekli değil, yani (у Османа / Osman'ın) bütün derslerde çok (проблемы/ problemi) var. Bu kitap ne, bir (любовная история / aşk hikayesi) değil mi? Evet, iki genç Türk hakkında, (история их любви / onların aşk hikayesi) çok enteresan. Bu (женский костюм / kadın elbisesi) vallahi güzel, o moda. Bakar mısınız, (платье этой пожилой женщины / bu yaşlı kadının elbisesi) yeni değil, eski. Parası yok her halde.

Alıştırma 86. Türkçe tamamlayınız:

1. “Hermitaj” (музей/müzesi), müzelerin müzesi. Bilir misiniz o nerede? Ülkemizde bunun hakkında (у каждого/herkesin) bilgisi var. Bu müze Sankt-Petersburg (в городе/şehrinde). Peki, amma Sankt-Petersburg'un (где/neresinde)? Onun (прямо в центре / tam merkezinde) çok geniş bir meydan var. (Её название / İsmi) Dvortsovaya (площадь/meydanı), işte orada. Amma o meydanın neden (такое имя / böyle ismi) var? “Dvortsovaya” sözünün Türkçesi “saray” yoksa “köşk”. Yani Dvortsovaya meydanı “Saray, köşk” meydanı. 2. Bu mağazada (отдел женской одежды / bayan elbisesi bölümü) var mı? Tabii var, işte bu (этаже/katta), sağınızda. 3. Neyiniz var? Bilmem, amma (у меня аппетита / iştahım) yok. Haydi, efendim, (аппетит приходит во время еды / iştan dişin altında). Yoo, efendim, teşekkürler, amma benim bir de (зубная боль / diş ağrım) var. Geçmiş olsun! Diş ağrısı (серьезная штука / ciddi bir şey). Bilir misiniz, (где-нибудь неподалеку от вашего дома / evinizin yakınlarında) iyi bir (зубной врач / diş doktoru) var mı? Evet, var. Haydi! 4. Mine Hanım nesi? О bir öğretmen. (Что за преподаватель / ne öğretmeni)? Tam bilmiyorum. İlk okul yoksa orta okul öğretmeni. 5. (Свежая газета “Джумхурийет” / Yeni “Cumhuriyet” gazetesi) nerede? Bitişik odanın köşesinde (высокая подставка под газеты / yüksek gazete sehrası) var. Orada yok mu? Bir bakıyım. 6. Çantanız amma da (тяжелая/ağır), acaba (внутри/içinde) ne var? Çantamda beş tâne (студенческих тетрадей / öğrenci defteri) var. Bunlar kimin? (Все они / Hepsi) bir öğrencinin. Bu öğrenciniz amma da (старательный / çalışkan)! Hayır, tam tersi, çok tembel, amma (в следующем месяце / önümüzdeki ay) imtihanı var. Fakat (тетради других студентов / diğer öğrencilerin defterleri) nerede? Bunlar masamın

(внутри/içinde). 7. Memleketinizde (цены на хлеб / ekmek fiyatı) nasıl, fazla yüksek değil mi? Bunlar (различный/çeşitli) şehirlerde (разные/farklı). Meselâ (цена этой буханки хлеба / bu ekmeğin fiyatı) nedir? Bir bakıyım, yirmi ruble. (У нас то же самое / Bizde de aynı). 8. Bütün (листья деревьев / ağaç yaprakları) artık renk renk, amma (листья этого дерева / bu ağacın yaprakları) daima yeşil.

Alıştırma 88. Okuyup tercüme ediniz:

3. Bu ne fabrikası? Kağıt fabrikası (целлюлозно-бумажный комбинат).

Alıştırma 89. Türkçe söyleyiniz:

турецкая девочка (Türk kız); турецкий мальчик (Türk oğlan); турецкая книга (Türk kitabı); турецкий хлеб (Türk ekmeği); турецкий профессор (Türk profesör); турецкий полковник (Türk albay); турецкий начальник (Türk müdür); турецкий преподаватель (Türk öğretmen); турецкие студенты (Türk öğrenciler); турецкий мусульманин (Türk müslüman); турецкая мечеть (Türk camii); турецкий министр (Türk Bakan); немецкий гражданский кодекс (Alman Medeni Kanunu); туркменские блюда (Türkmen yemekleri); узбекское имя (Özbek adı); английская семья (İngiliz ailesi); брат-турок (Türk kardeş); японская газета (Japon gazetesi); турецкие военнослужащие (Türk askerler); российские офицеры (Rus subaylar); немецкий врач (Alman doktor); узбекское кино (Özbek sineması); английские традиции (İngiliz adetleri); тюркский мир (Türk alemi); японский банк (Japon bankası); туркменская кухня (Türkmen mutfağı); турецкий лицей (Türk lisesi); английский театр (İngiliz tiyatrosu); немецкая клиника (Alman hastanesi); турецкая библиотека (Türk kütüphanesi); японский ресторанчик (Japon lokantası); турецкие магазины (Türk mağazaları); узбекский рынок (Özbek pazarı); российские туристы (Rus turistler); турецкий ребёнок (Türk çocuk); турецкое время (Türk saati); английская мебель (İngiliz mobilyası); туркменский суп (Türkmen çorbası); немецкие деньги (Alman parası); турецкий фильм (Türk filmi); российский автомобиль (Rus arabası); немецкое пиво (Alman birası); турецкий кофе (Türk kahvesi); русская природа (Rus tabiatı); российское акционерное

общество (Rus anonim şirketi); турецкая промышленность (Türk sanayii); российская делегация (Rus heyeti); немецкие конкуренты (Alman rakipler); английское право (İngiliz hukuku); японская медицина (Japon tıbbı); туркменская литература (Türkmen edebiyatı); узбекское законодательство (Özbek mevzuatı).

Alıştırma 90. Укажите количество референтов, называемых словосочетаниями, укажите характер качественных отношений (внутреннее качество, внешнее качество), скажите по-турецки, выбирая необходимый тип изафета:

любовь к детям / 1-внутр. (çocuk aşkı); машина моего брата / 2 (kardeşimin arabası); женщина-врач / 1-внешн. (kadın doktor); господин Мурат / 1-внешн. (Bay Murat); наш приятель Хасан / 1-внешн. (ahbabımız Hasan); книга нашего приятеля / 2 (arkadaşımızın kitabı); врач-профессионал / 1-внешн. (profesyonel doktor); дверь в комнату / 1-внутр. (oda kapısı); стены этой комнаты / 2 (bu odanın duvarları); тяжелое заболевание / 1-внешн. (ağır hastalık); больной гриппом / 1-внутр. (grip hastası); желание выпить кофе / 1-внутр. (bir kahve arzusu); генеральный директор / 1-внешн. (genel müdür); старший преподаватель / 1-внешн. (baş öğretmen); сестрица Айше / 1-внешн. (abla Ayşe); больной сердечно-сосудистым заболеванием / 1-внутр. (kalp hastası); человек-главарь / 1-внешн. (elebaşı adam); молотый перец / 1-внешн. (toz biber); макароны с мясом / 1-внешн. (etli makarna); дочерняя фирма / 1-внешн. (yan şirket); кожаная обувь / 1-внешн. (deri ayakkabı); команда-соперник / 1-внешн. (rakip takım); парикмахер-любитель / 1-внешн. (amatör kuaför); турист из Турции / 1-внешн. (Türk turist).

Alıştırma 91. Укажите количество референтов, называемых словосочетаниями, укажите характер качественных отношений (внутреннее качество, внешнее качество), дайте русские соответствия словосочетаниям:

yaz tâtili / 1-внутр. (летние каникулы); ilk okul öğrencisi / 1-внутр. (ученик начальной школы); üniversite öğrencisi / 1-внутр. (учащийся университета); otobüs garajı / 1-внутр. (автобусный парк); banyo odası / 1-внутр. (ванная комната); yemek listesi / 1-внутр. (меню); grup listesi / 1-внутр. (список группы); resim

salonu / 1-внутр. (художественный салон); şehir tiyatrosu / 1-внутр. (городской театр); elma bahçesi / 1-внутр. (яблоневый сад); Türk sineması / 1-внутр. (турецкий кинематограф); kültür parkı / 1-внутр. (парк культуры); Türk subay / 1-внешн. (турецкий офицер); çocuk sahibi / 1-внутр. (человек, имеющий ребёнка); çocuk mağazası / 1-внутр. (детский магазин); saat tamirhanesi / 1-внутр. (часовая мастерская); okul kütüphanesi / 1-внутр. (школьная библиотека); Türk lokantası / 1-внутр. (турецкий ресторанчик); ayakkabı dükkânı / 1-внутр. (обувной магазинчик); yabancı lisan / 1-внешн. (иностранный язык); bir işçi ücreti / 1-внутр. (заработная плата рабочего); Türkçe dersi zamanı / 1-внутр. (время урока турецкого языка); söz sahibi / 1-внутр. (человек слова); Türk asker / 1-внешн. (турецкий военнослужащий); okul arkadaşı / 1-внутр. (школьный товарищ); araba sahibi / 1-внутр. (автовладелец); kız arkadaş / 1-внешн. (подруга); kış tâtili / 1-внутр. (зимние каникулы); ofis mobilyası / 1-внутр. (офисная мебель); Türk Albay / 1-внешн. (турецкий полковник); kız çocuk / 1-внешн. (маленькая девочка); Ankara yolu / 1-внутр. (путь на Анкару); akşam treni / 1-внутр. (вечерний поезд); Türk filmleri haftası / 1-внутр. (неделя турецкого кино); Türk müziği ayı / 1-внутр. (месяц турецкой музыки); bahar mevsimi / 1-внутр. (время года весна); kırmızı rengi / 1-внутр. (красный цвет); erkek çocuk / 1-внешн. (маленький мальчик); portakal reçeli / 1-внутр. (апельсиновое варенье); komşumuz Murat / 1-внешн. (наш сосед Мурат); limon çayı / 1-внутр. (лимонный чай); Türk birası / 1-внутр. (турецкое пиво); Rus öğrenci / 1-внешн. (российский студент); para sahibi / 1-внутр. (владелец денежных накоплений); Türk kahvesi / 1-внутр. (кофе по-турецки); şeker çocuk / 1-внешн. (сладкий / милый ребёнок); soğan çorbası / 1-внутр. (луковый суп); tuvalet odası / 1-внутр. (туалетная комната); şehir planı / 1-внутр. (городской план); İstanbul treni / 1-внутр. (Стамбульский поезд); kadın doktor / 1-внешн. (женщина-врач); Rusça imtihanı / 1-внутр. (экзамен по русскому языку); turist şirketi / 1-внутр. (туристическая фирма); ev sahibi / 1-внутр. (хозяин дома); pirinç çorbası / 1-внутр. (рисовый суп); “Hilton” oteli / 1-внутр. (отель «Хилтон»); tebeşir kutusu / 1-внутр. (коробочка с мелом); telefon numarası / 1-внутр. (номер телефона); ev numarası / 1-внутр. (номер дома);

erkek ismi / 1-внутр. (мужское имя); bayan ismi / 1-внутр. (женское имя); Rus Yüzbaşı / 1-внешн. (российский военный в звании капитан); açık hava tiyatrosu / 1-внутр. («зеленый» театр); oda tiyatrosu / 1-внутр. (камерный театр); Rus subay / 1-внешн. (российский офицер); çiçek rafı / 1-внутр. (полка для цветов); çiçek sehrası / 1-внутр. (подставка для цветов); Türkiye haritası / 1-внутр. (карта Турции); insan sevdası / 1-внутр. (любовь к людям); anneler günü / 1-внутр. (день мам); pencere camı / 1-внутр. (оконное стекло); bu güzel kazağın sahibi / 2 (владелец этого красивого свитера); ev işleri / 1-внутр. (дела по дому); cam işi / 1-внутр. (работа по стеклу); el işi / 1-внутр. (ручная работа); iş arkadaşı / 1-внутр. (коллега); Rus malı / 1-внутр. (товар российского производства); kadın müteşebbis / 1-внешн. (женщина-предприниматель); Rus tarihi / 1-внутр. (российская история); iki çocuk babası / 1-внутр. (отец двоих детей).

Alıştırma 92. Türkçeye çeviriniz:

1. Как это нет? – Nasıl yok?!

Alıştırma 93. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: İstanbul-tren-saat-kaç (8, çeyrek) → İstanbul treni saat kaçta? İstanbul treni saat sekiz çeyrekte.

Her-Pazartesi-gün-sizin-kaç-saat-Türkçe-ders (4 saat) → Her Pazartesi günü sizin kaç saat Türkçe dersiniz var? Bizim 4 saat Türkçe dersimiz var. // Moskova-şehir-müze-hangi-saatler-açık (bu hakkında-benim-bilgi-yok) → Moskova şehir müzesi hangi saatlerde açık? Bunun hakkında benim bilgim yok. // Bu-grip-hasta-ateş-var mı (sadece-ateş-değil-boğaz-baş-ağrı-var) → Bu grip hastasının ateşi var mı? Sadece ateşi değil, boğaz ve baş ağrısı da var. // Şehriniz-kuaför-ücretler-nasıl (şehrimiz – [разные] berberhaneler – bunlar – [разные]) → Şehrinizde kuaför ücretleri nasıl? Şehrimizde çeşitli berberhanelerde bunlar farklı. // Bu-elma-su-paket-fiyat-ne (bu-fiyat-1-Türk-lira) → Bu elma suyunun paketinin fiyatı ne? Bunun fiyatı 1 Türk lirası. // Siz-köy-ev-kaç-metrekare (yatak-oda-15-misafir-salon-20-çocuk-oda-16-toplam-51 metrekare) → Sizin köy eviniz kaç metrekare? Yatak odası 15, misafir salonu 20, çocuk odası 16 dahil olmak üzere toplam 51 metrekare. // O adam-omuzlar-kim-var (onun-omuzlar-küçük oğul-var) → O adamın omuzlarında kim var? Onun omuzlarında küçük

oğlu var. // Sen-akrabalar-birçok-nerede (onlar-birçok-Ankara-amma-birkaç-İstanbul) → Senin akrabalarının birçoku nerede? Onların birçoku Ankara'da amma birkaçı İstanbul'da.

Alıştırma 95. Örnekteki gibi yapınız (выберите корректную форму изафета):

ÖRNEK: karanđaş (Осман)

kurşunkalem: kurşunkalem-den-Osman'ın kurşunkaleminden / kurşunkalemler-den-Osman'ın kurşunkalemlerinden

(трое детей) отец: babadan – üç çocuk babasından / babalardan – üç çocuk babalarından; (группа) список: listeden – grup listesinden / listelerden – grup listelerinden; (дом) дело: işten – ev işinden / işlerden – ev işlerinden; (работа) товарищ: arkadaştan – iş arkadaşından / arkadaşlardan – iş arkadaşlarından; (новый дом) хозяин: sabipten – yeni evin sahibinden / sahiplerden – yeni evin sahiplerinden; (зима) каникулы: tatilden – kış tatilinden / tatillerden – kış tatillerinden; (иностранный) язык: lisandan (dilden) – yabancı lisandan (dilden) / lisanlardan (dillerden) – yabancı lisanlardan (dillerden); (картина) зал: salondan – resim salonundan / salonlardan – resim salonlarından; (яблоко) этот сад: bu bahçeden – bu elma bahçesinden / bu bahçelerden – bu elma bahçelerinden; (офис) наша мебель: mobilyamızdan – ofis mobilyamızdan / mobilyalarımızdan – ofis mobilyalarımızdan; (наш офис) мебель: mobilyadan – ofisimizin mobilyasından / mobilyalardan – ofisimizin mobilyalarından; (часы) ваша ремонтная мастерская: tamirhanenizden – saat tamirhanenizden / tamirhanelerinizden – saat tamirhanelerinizden; (Анкара) дорога: yoldan – Ankara yolundan / yollardan Ankara yollarından; (Стамбул) его поезд: treninden – İstanbul treninden / trenlerinden – İstanbul trenlerinden; (турецкие фильмы) неделя: haftadan – Türk filmleri haftasından / haftalardan – Türk filmleri haftalarından; (банан) жевачка: sakızdan – muz sakızından / sakızlardan – muz sakızlarından; (открытый воздух) театр: tiyatrodan – açık hava tiyatrosundan / tiyatrolardan – açık hava tiyatrolarından; (цветок) вот эта полка: şu raftan – şu çiçek rafından / şu raflardan – şu çiçek raflarından; (ваш новый цветок) подставка: sehpadan – yeni çiçeğinizin sehpasından / sehpalardan – yeni çiçeğinizin sehpalarından; (Турция) карта: haritadan – Türkiye haritasından /

haritalardan – Türkiye haritalarından; (комната) московский театр: Moskova tiyatrosundan – Moskova oda tiyatrosundan / Moskova tiyatrolarından – Moskova oda tiyatrolarından.

Alıştırma 96. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: язык/русский;

dil: dile-dilden / Rus diline-Rus dilinden

сумка / этот ученик: çantaya – çantadan / bu öğrencinin çantasına – bu öğrencinin çantasından; сторона/боковая: tarafa – taraftan / yan tarafa – yan taraftan; ücret/otobüs: ücrete – ücretten / otobüs ücretine – otobüs ücretinden; diş/gümüş: dişe – diştен / gümüş dişe – gümüş diştен; день/anneler: güne – günden / anneler gününe – anneler gününden; время года / весна: mevsime – mevsimden / bahar mevsimine – bahar mevsiminden; isim/мужчина: isme – isimden / erkek ismine – erkek isminden; çocuk/сахар: çocuğa – çocuktan / şeker çocuğa – şeker çocuktan; ваш номер / телефон: numaranıza – numaranızdan / telefon numaranıza – telefon numaranızdan; sınav/Rusça: sınava – sınavdan / Rusça sınavına – Rusça sınavından; похлебка/лук: çorbaya – çorbadan / soğan çorbasına – soğan çorbasından; чай/лимон: çaya – çaydan / limon çayına – limon çayından; сам/окно: сама – camdan / pencere camına – pencere camından; режел/апельсин: reçele – reçelden / portakal reçeline – portakal reçelinden; фирма/turist: şirkete – şirketten / turist şirketine – turist şirketinden; любовь/человек: sevdaya – sevdadan / insan sevdasına – insan sevdasından; arkadaş/окул: arkadaşа – arkadaşтан / okul arkadaşına – okul arkadaşından; наши лавки/ayakkabı: dükkanlarımıza – dükkanlarımızdan / ayakkabı dükkanlarımıza – ayakkabı dükkanlarımızdan; гаражи/автобус: garaja – garajdan / otobüs garajına – otobüs garajından; кütüphана/дом: kütüphaneye – kütüphaneden / ev kütüphanesine – ev kütüphanesinden; комната/туалет: odaya – odadan / tuvalet odasına – tuvalet odasından; kahve/Türk: kahveye – kahveden / Türk kahvesine – Türk kahvesinden; мой товарищ / kız: arkadaşыма – arkadaşымдан / kız arkadaşыма – kız arkadaşымдан; дорога/Türkiye: yola – yoldan / Türkiye yoluna – Türkiye yolundan; bu fena yollar / наша Турция: bu fena yollara – bu fena yollardan / Türkiye'mizin bu fena yollarına – Türkiye'mizin bu fena yollarından; это имя / женщина: bu isme – bu isimden / bu

kadın ismine – bu kadın isimden; isim / bu erkek: isme – isimden / bu erkeğin ismine – bu erkeğin isminden; bir lokanta / Türk: bir lokantaya – bir lokantadan / bir Türk lokantasına – bir Türk lokantasından.

Alıştırma 97. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: стол-на-письмо (ваш отец-ваш дядя, т.е. брат вашего отца)

– Masanın üstünde bir mektup var, acaba bu mektup kimin için?

– Bu mektup babanız için.

– Amma bilir misiniz, kimden?

– Amcanızdan, yani babanızın kardeşinden.

стол-под-коробка (мой шеф-сын твоего дяди по отцу, т.е. двоюродный брат): Masanın altında bir kutu var, acaba bu kutu kimin için? Bu kutu patronum için. Amma bilir misiniz, kimden? Senin amcanın oğlundan, yani senin kuzeninden. // у-окно-цветы (моя супруга-её коллеги по работе): Pencerenin yanında çiçekler var, acaba bu çiçekler kimin için? Bu çiçekler eşim için. Amma bilir misiniz, kimden? Onun iş arkadaşlarından. // холодильник-внутри-яблоки (наша больная бабушка-наши соседи): Buzdolabının içinde elmalar var, acaba bu elmalar kimin için? Bu elmalar bizim hasta büyükannemiz için. Amma bilir misiniz, kimden? Komşularımızdan. // ваша комната-новый компьютер (я и моя младшая сестра-наш старший брат Мустафа): Sizin odanızda bir bilgisayar var, acaba bu bilgisayar kimin için? Bu bilgisayar benim ve küçük kızkardeşim için. Amma bilir misiniz, kimden? Ağabeyimiz Mustafa'dan. // дверь нашего дома-перед-новая шикарная машина (наша старшая сестра-её муж): Evimizin kapısının önünde yeni lüks bir araba var, acaba bu araba kimin için? Bu araba ablamı için. Amma bilir misiniz, kimden? Kocasından. // гостиная-середина-ваза (все мы, т.е. вся наша семья-друзья родителей): Misafir salonunun ortasında bir vazo var, acaba bu vazo kimin için? Bu vazo hepimiz, yani bütün ailemiz için. Amma bilir misiniz, kimden? Anababamızın dostlarından. // одна из полок шкафа-красивый красный галстук (наш зять Тургут-наши родители, т.е. его теща и тесть): Dolabın raflarının birinde güzel kırmızı bir kırıvat var, acaba bu kırıvat kimin için? Amma bilir

misiniz, kimden? Anamız babamızdan, yani onun kaynanası ve kaynatasından. // спальня-стул-на-новый теплый свитер (твой дедушка-все его внуки, включая тебя): Yatak odasının sandalyesinde yeni kalın bir kazak var, acaba bu kazak kimin için? Bu sandalye büyükbaban için. Amma bilir misiniz, kimden? Sen dahil onun bütün torunlarından.

Alıştırma 98. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: чай

– Arzunuz? // – Bana bir çay, lütfen.

– Buyurun, size bir çay. // – Teşekkürler, size borcum ne kadar?

– Sizden... lira.

две банки яблочного варенья (iki kutu / kavanoz elma reçeli); вот этот красно-желтый галстук (işte şu açık sarı kırıvat); два полотенца для рук и одно банное полотенце (iki tane el havlusu ve bir tane banyo havlusu); коробочку зубочисток (bir kutu kürdan); розовый комплект на стол (pembe renkli sofrta takımı); 3 мыла “Duru” (3 tane “Duru” sabunu); вот этот коричневый свитер (işte şu kahverengi kazak); три пары тонких носков (üç çift ince çorap); вот тот набор серебряных ложек (o gümüş kaşıklar takımı); синий женский купальник (mavi kadın mayosu); вот эту теплую детскую рубашку (işte bu kalın çocuk gömleği); эта светло-синяя кухонная плита (bu lacivert mutfak ocağı); две пары женской обуви (iki çift kadın ayakkabısı); 500 грамм сливочного масла (500 gram tereyağı); пять бутылок пива “Эфес” (beş şişe “Efes” birası); две пачки соли и пачку сахарного песка (iki kutu tuz ve bir kutu toz şeker); чашечку турецкого кофе (bir fincan Türk kahvesi); 3 литра деревенского молока (3 litre köy sütü).

Alıştırma 99. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (дом Хасана-родители-дядя по матери)

Hasan’ın evi anababasına **yakın** mı? // Hayır, Hasan’ın evi anababasından **uzak**.

О halde о **kime** yakın? // Dayısına yakın.

гараж твоего брата-ты-ваш старший брат: Senin erkek kardeşinin garajı sana yakın mı? Hayır, erkek kardeşimin garajı benden uzak. О halde kime yakın? Sizin erkek kardeşinize. // твоя

школа-твой дом-дом нашего друга Османа: Senin okulun evine yakın mı? Hayır, benim okulum evimden uzak. O halde kimin evine yakın? Dostumuz Osman'ın evine yakın. // гора Ахун-город Москва-город Сочи: Ahun Dağı Moskova şehrine yakın mı? Hayır, Ahun Dağı Moskova şehrinde uzak. O halde hangi şehre yakın? Soçi şehrine yakın. // фирма его отца-Красная площадь-цирк: Babasının şirketi Kızıl meydana yakın mı? Hayır, babasının şirketi Kızıl meydandan uzak. O halde neye yakın? Sirke yakın. // публичная библиотека-молокозавод-автобусный парк: Genel kütüphane süt fabrikasına yakın mı? Hayır, genel kütüphane süt fabrikasından uzak. O halde neye yakın? Otobüs parkına yakın. // обувной магазин-фруктовый рынок-турецкий ресторанчик: Ayakkabı mağazası meyve pazarına yakın mı? Hayır, ayakkabı mağazası meyve pazarından uzak. O halde neye yakın? Türk lokantasına yakın. // детская больница-дом их старшего брата-сын их старшего брата: Çocuk hastanesi onların ağabeyinin evine yakın mı? Hayır, çocuk hastanesi onların ağabeyinin evinden uzak. O halde kime yakın? Onların ağabeyinin oğluna yakın.

Alıştırma 100. Örnekteki gibi yapınız:

ÖRNEK: (ребята-кинотеатр “Улус”-новый очень интересный фильм)

Nereye, çocuklar? // “Ulus” sinemasına.

Niye? Orada ne işiniz var? // Bugün yeni ve çok enteresan bir film var.

Haydi, iyi günler.

Тургут-за город-очень чистый воздух.

Nereye Turgut? – Şehir dışına.

Niye? Orada ne işin var? – Orada hava tertemiz.

Alıştırma 101. Türkçe söyleyiniz:

2. ...У меня что-то нехорошее в пояснице. У тебя боль пояснице? Нет, ничего такого, т.е. боли нет, но поясница меня беспокоит. – Belimde fena bir şey var. Belinde ağrı mı var? Hayır, böyle bir şey, yani ağrı yok, amma belimden rahatsızım.

5. ...Меня мучает головная боль, но врача на месте нет. – Baş ağrısından rahatsızım, amma doktor yerinde değil.

6. Чего ради здесь стоит эта старая машина? Разве ей место в нашем небольшом гараже? ...Это другой вопрос

(проблема). – Bu eski araba niye burada? Dar garajımızda bunun yeri var mı hiç? ...Bu, başka bir mesele.

Лингвострановедческий модуль

Задание 6. Укажите, какие из перечисленных имен являются мужскими, а какие – женскими, проверьте себя по лингвострановедческому модулю:

Naile/ж; Devrim/м; Duru/ж; Andaç/м; Döndü/ж; Zişan/ж; Himmeth/м; İmran/ж; Coşku/м; Edis/ж, Dorukhan/м; Zinnur/ж; Hakan/м; Şefika/ж; Kaplan/м; Akasya/ж; Cevahir/м; Aybüke/ж; Cafer/м; Fadiş/ж; Bedri/м; Yüksel/ж; Altuğ/м; Petek/ж; Duran/м; Ümmiye/ж; Kamuran/ж; Çığdır/м; Nahide/ж; Hasip/м; Sebla/ж; Levent/м; Efser/ж; Bahir/м; Hafız/м; Tahire/ж; Gani/м; Gonca/ж; Galip/м; Melisa/ж; Bensu/ж; Bahattin/м; Hanife/ж; Ercan/м.

СОДЕРЖАНИЕ

Методические рекомендации	3
Ders 1	10
Ders 2	29
Ders 3	55
Ders 4	85
Ders 5	111
Ders 6	155

Учебное издание

Штанов Андрей Владимирович

ТУРЕЦКИЙ ЯЗЫК

Базовый курс

Учебник

В четырех частях

Часть 1

В двух книгах

Книга преподавателя

Художник М.М. Петухова

Подписано в печать 17.05.10.

Формат 60х84¹/₈.

Усл. печ. л. 23,83. Уч.-изд. л. 10,64.

Тираж 150 экз. Заказ 266.

Издательство «МГИМО-Университет»

119454, Москва, пр. Вернадского, 76

Отпечатано в отделе оперативной полиграфии

И множительной техники МГИМО(У) МИД России

119218, Москва, ул. Новочеремушкинская, 26